

**Sud Bosne i Hercegovine
Суд Босна и Херцеговина**

Predmet broj: S1 1 K 016301 14 Krl

Datum: objavljivanja 04.03.2021. godine
 pismenog otpravka 28.07.2021. godine

**Pred sudskim Vijećem u sastavu: sudija Mediha Pašić, predsjednica vijeća
 sudija Zoran Božić, član
 sudija Mira Smajlović član**

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

**protiv
EDHEMA GODINJAKA, MEDARISA ŠARIĆA I MIRKA BUNOZE**

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Vesna Ilić

Braniteljica optuženog Edhema Godinjaka: advokat Edina Rešidović

Braniteljica optuženog Medarisa Šarića: advokat Vasvija Vidović

Branitelj optuženog Mirka Bunoze: advokat Midhat Kočo

S A D R Ź A J

IZREKA	Error! Bookmark not defined.
O b r a z l o Ź e n j e	20
I KRIVIČNI POSTUPAK.....	20
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	20
B. ZAVRŠNE RIJEČI	21
(a) Tužilaštvo BiH	21
(b) Odbrana prvooptuženog Edhema Godinjaka	24
(c) Odbrana drugooptuženog Medarisa Šarića.....	25
(d) Odbrana trećeoptyženog Mirka Bunoze.....	28
C. PROCESNE ODLUKE.....	28
(a) Odluke o proteku roka od 30 (trideset) dana	28
(b) Odluke o isključenju javnosti	30
(c) Odluke o mjerama zaštite za svjedoke	33
(d) Odluke o uvrštavanju zapisnika o saslušanju svjedoka u dokazni materijal	35
(e) Vještačenje zdravstvenog stanja optuženog Mirka Bunoze i odbijanje prijedloga za razdvajanje postupka u odnosu na optuženog Mirka Bunoze ..	38
(f) Odluka o djelimičnom usvajanju Prijedloga Tužilaštva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ	39
II S T A N D A R D I D O K A Z I V A N J A	40
III NALAZI SUDA	43
1. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA I KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV RATNIH ZAROBLJENIKA.....	43
2. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT	45
OPĆI KONTEKST DEŠAVANJA NA PODRUČJU OPŠTINE TRNOVO I OKOLNOG PODRUČJA	53
(g) Dešavanja i događaji koji su prethodili oružanom sukobu na području Trnova	53
(h) Opština Trnovo.....	54
(i) SJB Trnovo.....	55
(j) Zatezanje odnosa, postavljanje barikada i osnivanje mirovnog vijeća.....	56

(k) Razdvajanje pripadnika SJB Trnovo	61
(l) Razdvajanje Doma zdravlja Trnovo, organa uprave, te drugi vidovi podjela	65
(m) Naoružavanje i organizovanje vojnih formacija na području Trnova prije početka oružanog sukoba	68
(i) Organizovanje i naoružavanje stanovništva srpske nacionalnosti	68
(ii) Teritorijalna odbrana Trnova (TO Trnovo) i naoružavanje stanovništva muslimanske nacionalnosti do početka oružanog sukoba	73
(n) Početak oružanog sukoba na području Trnova- napad srpskih snaga dana 31.05.1992. godine	80
(o) Teritorijalna odbrana Trnova, konsolidovanje jedinica i linija odbrane nakon napada, te uspostavljanje nove komande štaba TO	84
(p) Ratno predsjedništvo skupštine opštine Trnovo	91
(q) Jedinice vojnih formacija smještene na Igmanu i Bjelašnici	97
D. STATUS OPTUŽENIH	102
1. Status optuženog Edhema Godinjaka	102
(a) Optuženi Edhem Godinjak kao načelnik SJB Trnovo i status SJB Trnovo nakon početka sukoba	103
(b) Optuženi Edhem Godinjak kao načelnik štaba TO Trnovo	110
(c) Optuženi Edhem Godinjak kao član ratnog predsjedništva Trnovo	111
2. Status optuženog Medarisa Šarića	112
3. Status otpuženog Mirka Bunoze	118
E. ELEMENTI KOMANDNE ODGOVORNOSTI	126
1. Sistem rukovođenja i komandovanja u TO Trnovo i odnos funkcija načelnika štaba i komadanta štaba	134
2. Odnos TO Trnovo sa jedinicom HOS	139
F. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE	151
(a) Tačke I 1. a) i b) optužnice, ubistvo Save Kenjić i 11 članova porodice Vasić i Tešanović (Milenko Tešanović, Nevenka Tešanović, Rade Tešanović Vinka Tešanović, mldb. Milun Tešanović, Milorad Tešanović, mldb. Dragomir Tešanović, mldb. Danijela Tešanović, Slavojka Vasić, mldb. Slađana Sekulić, Radojka Vasić	151
(b) Tačka I 2. optužnice -ubistvo supružnika Vasić Nenada i Mare u selu Dejčići	159
(c) Tačka I 3. ubistvo pravoslavnog sveštenika Popović Nedeljka	163
(d) Tačka I 4. optužnice- Dešavanja u zaseoku Mošići- Donja Presjenica, te ubistvo članova porodica Cvijetić	169

(e) Tačka I 5. optužnice- stradanje supružnika Vase Bjelica i Bose Bjelica na užem području Trnova	174
(f) Tačka I 6. optužnice	176
a. Inkriminacije koje su navodno izvršile jedinice HOS-a	180
b. Inkriminacije koje se odnose na nepoznate počinioce / pri čemu je nepoznat i širi kontekst događaja	188
c. Inkriminacije u kojim je postojao širi kontekst događaja ili se ukazuju mogući počinci.....	193
i. Akcija na Straište / Presjenu.....	195
ii. Akcija za oslobođenje Trnova	204
d. Inkriminacije za koje nema dokaza da se uopšte radilo o krivičnom djelu.....	224
2. TAČKA II OPTUŽNICE - ZATOČENIČKI OBJEKTI.....	226
(a) Tačka II 1. a)- Zatočenički objekat u osnovnoj školi Dejčići	227
(b) Tačka II 2. b), i dio inkriminacija iz tačke I.3.- zatočenički objekat u Godinjskim Barama	242
(c) Tačka II 2. c), Magacin TO- prostorije SJB Trnovo.....	261
G. Rezime	275
H. TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNI ZAHTJEV	278
I. ANEKS (IZVEDENI DOKAZI)	279

Broj: S1 1 K 016301 14 Krl

Sarajevo, 04.03.2021.godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine u Vijeću sastavljenom od sudije Medihe Pašić, kao predsjednice vijeća, sudija Zorana Božića i Mire Smajlović kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne savjetnice Ivane Totić u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Edhema Godinjaka i dr. zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 180. stav 1. Istog zakona, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj T20 0 KTRZ 0003302 07 od 06.06.2014. godine, potvrđene dana 16.06.2014. godine, nakon održanog usmenog i javnog glavnog pretresa, na kojem je javnost bila djelimično isključena, u prisutnosti tužiteljice Tužilaštva BiH, Vesne Ilić, u odsutnosti optuženog Edhema Godinjaka, a u prisutnosti njegove braniteljice, advokata Edine Rešidović, u prisutnosti optuženog Medarisa Šarića, a u odsutnosti njegove braniteljice, advokata Vasvije Vidović, te u odsutnosti optuženog Mirka Bunoze, i njegovog branioca, advokata Midhata Koče, donio je i dana 04.03.2021. godine javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

Optuženi:

- 1. EDHEM GODINJAK, zv. „Edo“**, sin Ibri i majke Hasibe (rođ. Palavra), rođen 20.12.1951. godine u Sarajevu, ..., državljanin ..., profesor u penziji, završio

Fakultet političkih nauka – Odsjek za ONO, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, vojnu obavezu služio, odlikovan „Zlatnim ljiljanom“ i „Zlatnom policijskom značkom“, lošeg imovnog stanja, nastanjen u ... i ..., opština ..., JMBG ..., neosuđivan;

2. MEDARIS ŠARIĆ, zv. „Medo“, sin Mustafe i majke Diše (rođ.Lihovac), rođen 01.08.1968. godine u mjestu Beganovi, opština Hadžići, nastanjen u ... i ..., ..., državljanin ..., po zanimanju oficir, završio Vojnu akademiju VI stepen, vojnu obavezu služio, zaposlen, oženjen, otac dvoje punoljetne djece, srednjeg imovnog stanja, JMBG ..., neosuđivan;

3. MIRKO BUNOZA zv. „Hakala“, sin Josipa i majke Milijane (rođ.Nikolić), rođen 13.06.1968. u Ljubuškom, nastanjen u ..., ..., državljanin ..., po zanimanju pekar, SSS, vojnu obavezu služio, nezaposlen, srednjeg imovnog stanja, oženjen, ranije osuđivan.

Na osnovu odredbe člana 284.tačka c) ZKP BiH

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

Da su,

U vrijeme rata i oružanog sukoba u BiH između pripadnika Armije BiH i Vojske RS-a u periodu od maja mjeseca 1992. godine do jula mjeseca 1993. godine **Godinjak Edhem** u svojstvu načelnika Stanice javne bezbjednosti Trnovo (SJB Trnovo) nadređen svim pripadnicima aktivnog i rezervnog sastava Stanice javne bezbjednosti Trnovo i odgovoran za zakonito postupanje policijskih snaga u okviru Stanice javne bezbjednosti Trnovo, člana Ratnog predsjedništva Skupštine opštine Trnovo koje je imalo sve ovlasti i funkcije najvišeg organa vlasti u opštini Trnovo i načelnika Štaba teritorijalne odbrane Trnovo sa jedinicama formiranim na nivou mjesnih zajednica opštine Trnovo i podređene Štabu teritorijalne odbrane Trnovo koje su tokom jula mjeseca 1992. godine ušle u sastav Armije BiH kao Oružane snage opštine Trnovo,

Šarić Medaris u svojstvu komandanta Štaba teritorijalne odbrane Trnovo čije su podređene mu jedinice formirane na nivou mjesnih zajednica opštine Trnovo i podređene Štabu teritorijalne odbrane Trnovo koje jedinice su tokom jula mjeseca 1992. godine ušle u sastav Armije BiH kao Oružane snage opštine Trnovo, **Bunoza Mirko** komandant jedinica HV – HOS koji je uz znanje i odobrenje Godinjak Edhema i Šarić Medarisa počev od juna mjeseca 1992. godine kao ispomoć učestvovao u vojnim akcijama sa podređenim mu pripadnicima HV-HOS-a na području opštine Trnovo **zajedno sa** predsjednikom Skupštine opštine Trnovo ujedno i predsjednikom Ratnog predsjedništva Skupštine opštine Trnovo i drugim članovima Ratnog predsjedništva SO Trnovo, komandom Prvog korpusa Armije BiH i komandom taktičke grupe (TG) – **2 svjesno i voljno** učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu sa zajedničkim **ciljem** višestrukog lišenja života civila srpske nacionalnosti u selima na području opštine Trnovo, protivpravnog hapšenja i zatočenja u zatočeničkim objektima formiranim na području opštine Trnovo i paljenja njihove imovine, te lišenja života i nečovječnog postupanja prema zarobljenim pripadnicima Vojske Republike Srpske u zatočeničkim objektima formiranim na području opštine Trnovo pa su radi realizacije ovog cilja dijeleći zajedničku namjeru planirali, naredili, pomagali u planiranju i učestvovali u napadu na sela opštine Trnovo na način da su u koordiniranim akcijama podređeni im pripadnici policije, teritorijalne odbrane (TO) kasnije Oružanih snaga Trnovo, pripadnici HV-HOS-a zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH u selima opštine Trnovo lišili života **civile** srpske nacionalnosti, protivpravno ih hapsili, nanosili im povrede tjelesnog integriteta i zdravlja i palili njihovu imovinu, a na području opštine Trnovo Godinjak Edhem i Šarić Medaris učestvovali u formiranju zatočeničkih objekata i zatočenju civila srpske nacionalnosti u kojim objektima su sa njihovim znanjem i odobrenjem od strane podređenih im pripadnika policije i Oružanih snaga Trnovo bili obezbjeđivani, držani u nehumanim uslovima bez da im je saopšteno zašto su zatočeni i koji pripadnici su uz njihovo znanje i odobrenje zajedno sa pripadnicima HV – HOS-a pod komandom Bunoza Mirka, kao i sa drugim pripadnicima Armije BiH pojedine civile srpske nacionalnosti lišili života, nanosili im snažne tjelesne i duševne boli i patnje, a da nikad prema pripadnicima policije, Oružanih snaga Trnovo, HV-HOS-a nisu preduzeli odgovarajuće mjere u cilju sprečavanja zločina postupajući tako protivno odredbi člana 3. stav 1. tačke a) i c) Ženevske konvencije o zaštiti građanskih lica od 12.08.1949. godine, te su

Godinjak Edhem i Šarić Medaris planirali, naredili, pomagali u planiranju i učestovali u formiranju zatočeničkog sistema na području opštine Trnovo gdje su sa znanjem o postojanju ovog sistema i namjerom njegovog održavanja podređeni im pripadnici policije i Oružanih snaga Trnovo u zatočeničkim objektima uz njihovo znanje i odobrenje zajedno sa pripadnicima HV-HOS pod komandom Bunoza Mirka i drugim pripadnicima Armije BiH pojedine zarobljene pripadnike **VRS-a** lišili života, nanosili im povrede tjelesnog integriteta i zdravlja od kojih povreda su pojedini pripadnici VRS-a podlegli, mučili ih i vršili druga nečovječna djela učinjena u namjeri nanošenja velikih patnji i bola postupajući tako protivno odredbi člana 3. stav 1. tačke a) i c) Ženevske konvencije o postupanju sa ratnim zarobljenicima od 12.08.1949. godine **na način što su**

I U periodu od juna do novembra mjeseca 1992. godine podređeni im pripadnici Stanice javne bezbjednosti Trnovo, Teritorijalne odbrane Trnovo kasnije Oružanih snaga Trnovo, pripadnici HV-HOS-a su zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH lišili života civile srpske nacionalnosti koji su iz sela sa područja opštine Trnovo pokušali preći na teritorij pod kontrolom Vojske Republike Srpske i civile srpske nacionalnosti koji su zbog godina starosti i bolesti ostali u selima opštine Trnovo, palili njihove kuće i imanja, te su protivpravno hapsili civile i pripadnike srpske policije, zatvorili ih i držali ih u nehumanim uslovima, mučili, psihički i fizički zlostavljali, pojedine lišili života, pa su tako:

I 1. a) Dana 06.06.1992. godine ili približno tog datuma pripadnici SJB Trnovo, pripadnici Teritorijalne odbrane Trnovo su zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH na mjestu zvanom Velika poljica zaustavili civila srpske nacionalnosti **Kenjić (Ljubo) Savu**, rođen 1933. godine, koji je iz sela Ledića zajedno sa članovima porodice **Tešanović i Vasić** pokušao preći preko planine Treskavice do Kalinovika i istog lišili života pucanjem iz vatrenog oružja, čije tijelo je 2001. godine ekshumirano na lokalitetu sela Rakitnica – Javorska kosa, opština Trnovo da bi potom

b) na lokalitetu **Javorske kose** na zapadnoj strani planine Treskavice, pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Tešanović (Milivoja) Milenka**, rođen 1960. godine i njegovu suprugu **Tešanović (Mladen) Nevenku** rođenu 1957. godine, **Tešanović (Milivoja) Radu**, rođenog 1964. godine i njegovu suprugu **Tešanović (Rajko)**

Vinku, rođenu 1970. godine i njihovog malodobnog sina **Tešanović Miluna** rođenog 1990. godine, **Tešanović (Drago) Milorada**, rođenog 1956. godine i njegovog malodobnog sina **Tešanović Dragomira**, rođenog 1982. godine i njegovu malodobnu kćerku **Tešanović Danijelu**, rođenu 1980. godine, **Vasić Slavojku**, rođenu 1963. godine i **Sekulić Slađanu**, rođenu 16.04.1980. godine, **Vasić Radojku** rođena 1954. godine, čija tijela su ekshumirana u septembru mjesecu 2001. godine, na lokalitetu Rakitnica - „Javorska kosa“, opština Trnovo, a malodobni „**NJ**“, rođen 1981. godine koji je pogođen metkom u predjelu grudnog koša uspio je preživjeti.

I 2. Neutvrđenog datuma u mjesecu junu ili julu 1992. godine pripadnici HV-HOS-a su pucanjem iz vatrenog oružja ispred ambulante u selu Dejčići lišili života civile srpske nacionalnosti **Vasić Nenada**, rođen 1931. godine i njegovu suprugu **Vasić Maru**, rođena 1930. godine koji su iz sela Ledića došli u selo Dejčice po pozivu komšija radi čuvanja stoke, a tijela Vasić Nenada i Vasić Mare ekshumirana su 2009. godine u selu Dejčići;

I 3. Dana 10. juna 1992. godine ili približno tog datuma u selu **Pendičići**, opština Trnovo, pripadnici SJB Trnovo, Teritorijalne odbrane Trnovo su zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH zarobili pravoslavnog **sveštenika Popović Nedeljka**, rođen 1950. godine, pripadnike policije „**N**“ i **Vlaški Radenka**, te civile **Elez Jovu** i njegovu suprugu **Savku** i **Ivanović Mlađena** vezali im ruke, vozilom ih sproveli u **Godinjske Bare** gdje su im zajedno sa pripadnicima HV-HOS-a naredili da tako vezani sjednu ispred jedne šupe da bi potom pripadnik HV-HOS udario pištoljem u predio glave sveštenika Popović Nedeljka, odveo ga u šumu i pucanjem iz vatrenog oružja lišio ga života čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine pored šumskog puta na oko 100 metara udaljeno od sela Godinje, da bi potom svi zajedno fizički maltretirali Vlaški Radenka, „**N**“ i Ivanović Mlađena udarajući ih pištoljem po glavi, lopatom u predio leđa i nogu, te ih sa Elez Jovom i njegovom suprugom Savkom zatvorili u obližnju vikendicu u kojoj su ih držali dva dana bez hrane, prijeteci im nožem oduzeli im stvari koje su imali sa sobom, a potom ih sproveli u betonsku šupu bez prozora u kojoj su bili zaključani oko dva mjeseca, samo ih jednom pustili vani i to kad su dolazili Godinjak Edhem i Šarić Medaris, hranu im davali jedanput dnevno, a potom ih sproveli

u zatočenički objekat formiran u **Osnovnoj školi u selu Dejčići** u kojoj su zatekli zatočene civile srpske nacionalnosti iz sela opštine Trnovo.

I **4.** Dana 08. jula ili približno tog datuma 1992. godine u zaseoku **Mošići** u selu **Donja Presjenica** pripadnici SJB Trnova, Teritorijalne odbrane Trnovo, pripadnici HV-HOS-a zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH, nakon što su prethodni dan pucanjem iz vatrenog oružja ušli u selo i otuđili pokretnu imovinu mještana civila srpske nacionalnosti koji su uspjeli pobjeći u šumu i nakon što su članovima porodice Cvijetić izdali potvrde da ne moraju napuštati kuće, jer su im iste pregledane, naredni dan u kući Cvijetić Koste lišili života **Cvijetić Dragicu, rođenu Bjelica** rođena 1912. godine, na način što su je zaklali, a potom je u kući zapalili, te ulaskom u kuću **Cvijetić Dušana** sin Veljka, rođen 1931. godine istog lišili života na način da su ga zaklali kao i njegovu suprugu **Cvijetić Zorku**, rođena Došlo, rođena 1928. godine; u kući **Cvijetić Miloša**, rođenog 1909. godine istog lišili života na način što su ga zaklali, te lišili života i njegovog sina **Cvijetić Vinka**, rođenog 1933. godine i njegovu suprugu **Cvijetić Dragicu rođenu Kenjić**, rođenu 1931. godine, na način da su ih zaklali, a potom navedenu kuću zapalili, da bi tijela Cvijetić Dragice rođene Bjelica, Cvijetić Dušana bez glave, Cvijetić Zorke, Cvijetić Miloša, Cvijetić Vinka i Cvijetić Dragice, rođene Kenjić su ekshumirana u avgustu mjesecu 1993. godine u zaseoku Mošići selo Donja Presjenica;

I **5.** Dana 31.07.1992. godine ili približno tog datuma u Trnovu, pripadnici Oružanih snaga Trnovo, pripadnici HV-HOS i drugi pripadnici Armije BiH su iz kuće koju su privremeno koristili izveli civile srpske nacionalnosti **Bjelica Vasu**, rođenog 1933. godine i njegovu suprugu **Bjelica Bosu** rođenu Beribaka, rođenu 1927. godine, te im jednim krajem konopca zajedno svezali noge, a drugi kraj konopca vezali za motorno vozilo i tako ih vezane vukli ulicama Trnova što je za posljedicu imalo smrt Bjelica Vase i Bose, čija tijela su ekshumirana u julu mjesecu 1993. godine na lokalitetu Široka njiva na ulazu u Trnovo;

I **6.** U periodu od juna mjeseca 1992. do novembra mjeseca 1992. godine pripadnici SJB Trnovo, teritorijalne odbrane, kasnije Oružanih snaga Trnova, pripadnici HV-HOS-a zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH lišili života civile srpske

nacionalnosti, koji zbog godina starosti nisu mogli napustiti svoje kuće, te njihove kuće nakon toga zapalili na način što su:

a) tokom juna i jula mjeseca 1992. godine uselu Kijevo

- na mjestu zvanom „Banjska vrela“ u blizini mosta na rijeci Željeznici kod osnovne škole u pucanju iz vatrenog oružja lišili života **Pucar (Staniša) Danila**, rođen 1913. godine čije tijelo je ekshumirano u decembru mjesecu 1993. godine na lokalitetu Banjska Vrela;
- na lokalitetu zv. Podčadjelo u kući Neđe Tešana pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Vukmanović Dragu**, rođen 1950. godine i **Štaka Arandiju**, rođena 1928. godine, koju kuću su potom zapalili, čija tijela su ekshumirana u decembru mjesecu 1993. godine u selu Kijevo na lokalitetu zvano Podčadjelo;
- pucanjem iz vatrenog oružja ispred svoje kuće u zaseoku Švanj lišili života **Vukmanović Anđu**, rođena Golijanin, rođena 1923. godine, čije tijelo je ekshumirano u avgustu 1993. godine u zaseoku Švanj pred njenom porodičnom kućom;
- pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Vukajlović Rajka**, rođen 1952. godine

b) tokom juna i jula mjeseca 1992. godine u selu Ledići

- pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Vasić Ljubicu**, rođena Vlaški, rođenu 1909. godine, **Vasić Milku**, rođenu 1934. godine, **Vasić Ikoniju**, rođena Janjić, rođenu 1900. godine i **Vasić Zoru**, rođena Došlo, rođenu 1919. godine, **Miovčić Tankosavu**, rođena Vasković, rođena 1922. godine, čija tijela su ekshumirana u novembru mjesecu 1993. godine na makadamskom putu Trnovo – Rakitnica na Ledičkoj krivini na lokalitetu zv. Orlova dolina,
- ispred kuće Vasić Miše pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Vasić Savku**, kći Nikole, rođena Šehovac, rođena 1914. godine čije tijelo je ekshumirano bez glave u avgustu mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu;
- na lokalitetu zvanom Sitnica pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Miovčić Radoslava**, sin Alekse, rođen 1923. godine, čije truplo odvojeno od glave je ekshumirano u avgustu mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu;

c) tokom juna mjeseca 1992. godine u selu Trebečaj

- u kući porodice Ramić pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Knežević Nikolu**, sin Jove rođen 1916. godine i njegovu suprugu **Knežević Milku**, rođena Vitković, kći Todora, rođena 1922. godine, u kući **Knežević Zorke**, kći Neđe rođene Mijatović, rođena 1915. godine istu lišili života davljenjem, a tijela Knežević Nikole, Knežević Milke i Knežević Zorke ekshumirana su u avgustu mjesecu 1993. godine na seoskom groblju u selu Trebečaj;
 - u bašti u neposrednoj blizini seoske prodavnice pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Vlaški Ristu**, rođena Simić, rođena 1934. godine i njenog supruga **Vlaški (Dušan) Miloša**, rođen 1925. godine čije tijelo su spalili, a njihova tijela su ekshumirana u avgustu 1993. godine u selu Trebečaj;
 - pucanjem iz vatrenog oružja u bašti pored porodične kuće lišili života **Vlaški Desanku**, rođena Dragović, rođena 1909. godine, čije tijelo su nakon toga spalili, a isto je ekshumirano u avgustu mjesecu 1993. godine;
 - pucanjem iz vatrenog oružja u kući **Elez Stane**, kći Petra, rođene Vlaški, rođene 1900. godine istu lišili života, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine u neposrednoj blizini kuće porodice Elez.
- d) u junu mjesecu 1992. godine u zaseoku **Deseci** pucanjem iz vatrenog oružjališili života **Vitković (Milan) Dragoslavu**, rođena 1922. godine, **Vitković Ljeposavu**, kći Todora, rođena 1921. godine i **Vitković Cviju**, rođena Jokićević, rođena 1924. godine, potom njihova tijela zapalili da bi tokom 1993. godine njihova tijela bila ukopana porodičnim grobljima u zaseoku Deseci.
- e) tokom mjeseca juna i jula 1992. godine u selu **Gornja i Donja Presjenica**
- u zaseoku **Šljivaci**, lišili života nepokretnog **Šehovac (Danilo) Mirka**, rođen 1926. godine i njegovu suprugu **Šehovac Tankosavu**, kći Nikole, rođena Tešanović, rođena 1924. godine, na način što su iste zaklali u njihovoj kući, potom ih zapalili, a njihova tijela su ekshumirana u avgustu mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu u ruševinama njihove porodične kuće;
 - u zaseoku **Ljuca**, pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Šehovac (Gligor) Kostu**, rođen 1906. godine i njegovu suprugu **Šehovac Jovanku**, kći Bože, rođena Kenjić, rođenu 1909. godine u blizini njihove porodične kuće koju su

potom zapalili, a njihova tijela su ekshumirana u oktobru mjesecu 1993. godine pored njihove spaljene porodične kuće;

- u porodičnoj kući pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Ljuboje Stanu**, kći Maksima, rođena Sikima, rođena 1912. godine, čije tijelo do danas nije pronađeno;
 - u zaseoku Gornje selo ispred kuće pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Popović (Bogdan) Janka**, rođen 1913. godine, njegovu kuću zapalili, a njegovo tijelo bez glave ekshumirano je u avgustu 1993. godine pored njegove spaljene kuće.
- f) u julu mjeseca 1992. godine u selu **Vrbovnik** u kući Rade Bjelice pucanjem iz vatrenog oružja lišili života nepokretne **Mojević Janju**, rođena Radović, rođena 1905. godine i **Timotije Mitru**, rođena Božović, rođena 1904. godine, čija tijela do danas nisu pronađena;
- g) tokom jula i avgusta mjeseca 1992. godine u **Trnovu**
- u stanu **Ilić Milke**, kći Luke, rođene Paunović, rođena 1900.godine, istu lišili života vješanjem, čije tijelo je ekshumirano u avgustu mjesecu 1993. godine na groblju u Trnovu;
 - u ulici Braće Kovačevića u stanu **Popović Todora**, sin Petka, rođen 1930.godine istog lišili života pucanjem iz vatrenog oružja, čije tijelo je ukopano na gradskom groblju u Trnovu;
 - na livadi lišili života vješanjem **Orlić, rođenu Trgovčević Cviju**, kći Ljube, rođene 1917. godine, a potom njeno tijelo spalili i isto je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine na njivi u centru Trnova.
- h) u junu ili julu mjeseca 1992.godine u selu **Ilovice** ispred kuće Bjelica Bogdana pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Bjelica Jefimiju**, kći Đorđa,rođenu 1902. godine, čije tijelo je ekshumirano u septembru 2003. godine u selu Ilovica na lokalitetu Poliplje;
- i) u avgustu mjesecu 1992. godine u **zaseoku Kobiljača**, selo Grab u kući Samardžija Vlade pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Lalović (Ilija)**

Jovanku, rođenu Samardžija, rođena 1914. godine, tijelo zapalili u kući, a isto je ekshumirano u septembru mjesecu 1993. godine u zapaljenoj kući;

- j) u junu mjesecu 1992. godine u selu **Milje** pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Ivanović Borišu**, sin Alekse, rođen 1912. godine, čije tijelo su potom zapalili, a isto je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine na seoskom groblju;
- k) u septembru mjesecu 1992. godine u selu **Godinje** u bašti pored izgorjele štale lišili života **Vitković Savetu** rođena Bozalo, rođena 1912. godine na način što su joj oko vrata vezali plastičnu traku što je za posljedicu imalo smrt davljenjem, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine;
- l) tokom jula i avgusta mjeseca 1992.godine na području prevoja **Rogoj**
 - u blizini izvora pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Elez rođ.Međović Cvijetu**, kći Sime, rođena 1920.godine, čije tijelo je bez glave ekshumirano u julu 1993. godine u Vrelima na prevoju Rogoj;
 - kod cestarske kuće pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Vlaški Milana**, sin Mlađena, rođen 1922. godine, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993.godine na groblju Tošići u Trnovu;
 - na koti Vis na lokalitetu Rančev Do pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Golijanin Dragu**, sin Ilije, rođen 1906. godine čiji tijelo je sa glavom koja je pronađena 7 metara od trupla ekshumirano u septembru 1993. godine na navedenom lokalitetu;
 - na prevoju Rogoj i pored upozorenja Golijanin Gorana da prevozi ranjenike, iz vatrenog oružja pucali u teretno vozilo za odvoz smeća u kojem se nalazila ranjena njegova majka **Golijanin Mirjana**, rođena Kerleta, rođena 1934. godine i njegov otac **Golijanin Pero**, sin Vojke, rođen 1931.godine i vozač **Jokić Danilo**, sin Ljube, rođen 1934.godine od kojih hitaca su ranjeni Golijanin Pero i Jokić Danilo, koje vozilo je potom udarilo u brdo pored puta i prevrnuo se, te su Golijanin Milka i Jokić Danilo podlegli, a u momentu kada je Golijanin Pero krenuo da pomogne sinu Golijanin Goranu, rafalnom paljbom istog lišili života, bacajući pri tome i bombe prema mjestu gdje se nalazio ranjeni Golijanin Goran, a tijela Golijanin Mirjane, Golijanin Pere i Jokić Danila ukopana su u Dobrom polju;

- na magistralnom putu Trnovo – Dobro Polje na tzv. Čulinovića okuci, pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Aksentić Milana**, sin Đorđa, rođen 1908. godine, čije tijelo je ekshumirano u septembru mjesecu 1993. godine na na navedenom lokalitetu;
- m) u septembru mjesecu 1992. godine u neposrednoj blizini sela **Kiselice** na lokalitetu zvanom Podgradac, pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Popović Radojku**, kći Rade, rođena Regoje, rođena 1921. godine koja je sa suprugom Popović Markom na navedenom lokalitetu bila u zbjegu, čije tijelo je ekshumirano u oktobru 1993. godine na navedenom lokalitetu;
- n) tokom jula i avgusta mjeseca 1992. godine u selu **Tošići**
- pucanjem iz vatrenog oružja ispred porodične kuće lišili života **Mišović Danila**, sin Đure, rođen 1914. godine, čije tijelo je bez glave ekshumirano u avgustu mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu;
 - pored štale pucanjem iz vatrenog oružja lišili života nepokretnog **Trgovčević Pavla**, sin Riste, rođen 1933. godine, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine u blizini njegove porodične kuće;
 - ispred garaže Vlaški Milana pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Arsenijević Nedu**, sin Jove, rođen 1912. godine, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu;
 - na mjestu zvanom Murgina bašta vješanjem na drvo lišili života **Popović Svetozara**, sin Nikole, rođen 1920. godine, čije tijelo je ekshumirano u avgustu mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu;
 - ispred porodične kuće pucanjem iz vatrenog oružja lišili života nepokretnog **Trgovčević Jovu**, sin Save, rođen 1929. godine, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine na seoskom groblju Širokari.
- o) krajem jula mjeseca 1992. godine u selu **Širokari** u napuštenoj vikendici u koju su se sklonili, jer zbog godina starosti nisu uspjeli doći do Trnova lišili života **Golijanin Persu**, rođena 1921. godine, **Golijanin Spasoja**, rođen 1914. godine, **Golijanin Jovanku**, rođena 1919. godine, **Lale Andu**, rođena 1907.

godine, **Popović Staku**, rođena 1919. godine i **Vlaški Gospavu**, na način što su ih zapalili u navedenoj vikendici, čija tijela do danas nisu pronađena;

p) tokom jula mjeseca 1992. godine u selu **Bistročaj**

- ispred porodične kuće pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Golijanin Nikolu**, sin Uroša, rođen 1920.godine, čije tijelo je ekshumirano u septembru 1993. godine na lokalitetu Livada zvana Bara;
- u novembru mjesecu 1992. godine na pravcu Bašci – Rogoj pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Golijanin Peru**, sin Uroša, rođen 1924. godine i **Golijanin Milku**, kći Obrena, rođena Miočević, rođena 1928. godine čija tijela su ekshumirana u septembru 1993. godine u selu Bistročaj na lokalitetu Lučila;

r) tokom juna mjeseca 1992. godine u selu **Lisovići** zapalili porodične kuće civila srpske nacionalnosti i

- na livadi porodice Ivanović na lokalitetu zvanom Potkrš, lišili života **Ivanović Marka**, sin Milana, rođen 1931. godine, na način što su istog zaklali, čije tijelo je sa glavom pronađenom oko 7 metara dalje od trupla ekshumirano u julu 1993. godine na navedenom lokalitetu;
- na lokalitetu zvanom Čumurnica, udarcima tvrdim predmetom u predio glave lišili života **Ivanović Simu**, sin Manojla, rođen 1925. godine, čije tijelo je ekshumirano u septembru mjesecu 1993. godine na navedenom lokalitetu, a njegovu suprugu **Ivanović (Alekse) Cvijetu**, rođena Subotić, rođena 1923. godine lišili su života pucanjem iz vatrenog oružja čije tijelo su članovi porodice ukopali u julu 1993. godine;
- pucanjem iz vatrenog oružja lišili života **Ivanović (Blaška) Danila** rođen 1927. godine, čije tijelo je pronađeno 1993. godine ispod kuće porodice Ivanović;

s) u julu mjesecu 1992. godine u selu **Straište** lišili života **Kravljača Kosu** zvana Stana, kći Ljubenka, rođ. Lalović, rođena 1922. godine na način što su je zaklali, čije tijelo do danas nije pronađeno, a njen suprug **Kravljača Mirko**, sin Ilije, rođen 1905. godine zapaljen je u svojoj porodičnoj kući.

II U vremenskom periodu od jula mjeseca 1992. do **jula mjeseca 1993. godine** Godinjak Edhem u navedenom svojstvu i Šarić Medaris do oktobra mjeseca 1992. godine u navedenom svojstvu formirali zatočeničke objekte u Osnovnoj školi u Dejčićima, u selu Godinjske Bare i u magacinu teritorijalne odbrane koji se nalazio uz zgradu SJB Trnovo u kojim objektima su imali efektivnu kontrolu i nadzor preko podređenih im pripadnika SJB Trnovo i Oružanih snaga Trnovo koji su obezbjeđivali navedene objekte i u kojim objektima su zatočeni pripadnici VRS-a, civili i zarobljeni pripadnici policije držani u nehumanim uslovima, te su uz njihovo znanje i odobrenje podređeni im pripadnici SJB Trnovo, Oružanih snaga Trnovo zajedno sa pripadnicima HV-HOS-a pod komandom Bunoza Mirka kao i drugim pripadnicima Armije BiH pojedine zatočene pripadnike Vojske RS-a lišili života, a zatočenim pripadnicima VRS-a i civilima nanosili snažne tjelesne i duševne patnje i bol, fizički ih maltretirali udarajući ih šakama, nogama, kundacima od pušaka po svim dijelovima tijela od kojih udaraca su pojedini podlegli, nedozvoljavajući im da izađu iz objekata radi obavljanja fizioloških potreba i nedozvoljavajući im da napuste objekte, osim radi obavljanja radova na način što su:

II 1.a) Zarobljene pripadnike policije „N“ i Vlaški Radenka, te civile Elez Jovu i njegovu suprugu Savku i Ivanović Mladena iz betonske šupe u Godinjskoj bari u kojoj su bili zatočeni oko dva mjeseca sproveli u zatočenički objekat formiran u **osnovnoj školi u selu Dejčići** u kojem su zatekli civile ... nacionalnosti, koji su zbog ratnih dejstava na području opštine Trnovo pokušali preći na teritorij pod kontrolom VRS-a među kojima „Đ“, Lalović Mihajla, „H“ i članove njene porodice, Miović Milenka, Popović Rajku, Mišović Dragomirku sa mladm djetetom, Jokić Vesnu, Bandović Gordanu, Vlaški Borivoja, Drašković Vladimira, Vlaški Dragu, Šehovac Spasoju, Vlaški Joku, Vlaški Jovu i zarobljenog pripadnika VRS-a „D“, odvojili su starce, žene i djecu od muškaraca koje muškarce su svakodnevno fizički maltretirali, mučili i zlostavljali udarajući ih metalnim cijevima, puškama, metalnom sajlom među kojima Elez Jovu, „Đ“, Vlaški Radenka, Ivanović Mladena i Miović Milenka, a „N“ udarali pištoljem i drvenom motkom po svim dijelovima tijela, Lalović Mihajla udarali šakom u predio lica i sajlom po glavi te nogama u predio slabina, sve ih držali zatočene u zaključanim neuslovnim prostorijama ispred koje je stajao stražar, sa lošom ishranom, prijetili im da će ih poubijati, naređivali ženama da očiste krv sa zidova prostorije u kojoj su bili zatočeni muškarci, da bi od

udaraca šakama, nogama po cijelom tijelu i od udarca flašom u predjelu glave podlegao **Miovčić Milenko**, sin Milana, rođen 1923. godine, čije tijelo su zatočenici zakopali u jednu rupu, a tijelo je ekshumirano u avgustu mjesecu 1993. godine na lokalitetu zvanom Požeg između sela Dejčića i Ledića da bi sve zatočene krajem jula mjeseca 1992. godine sproveli u zatočenički objekat formiran u magacinu teritorijalne odbrane koji se nalazio uz zgradu SJB Trnovo.

II 1.b) U vremenu od jula do avgusta mjeseca 1992. godine u zatočenički objekat formiran u betonskoj prostoriji bez prozora u selu **Godinjske bare** po naredbi Godinjak Edhema i Šarić Medarisa podređeni im pripadnici policije, Oružanih snaga Trnova, pripadnici HV-HOS pod komandom Bunoza Mirka su zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH sproveli i zatočili pripadnike VRS-a, među kojima „E“, „K“, „L“, „P“, „R“, „S“, „Š“ i „U“ koji su krajem jula mjeseca 1992. godine zarobljeni na prevoju Rogoj a prethodno su pucanjem iz vatrenog oružja lišili života ranjenog pripadnika VRS-a koji se predao **Višnjevac Iliju**, sin Petra rođen 1950. godine, ranjenog pripadnika VRS-a **Badnjar Dušana**, sina Mitra, rođen 1953. godine su fizički maltretirali udarajući ga po svim dijelovima tijela, a potom ga pucanjem iz vatrenog oružja lišili života ispred poljskog wc-a, te civila **Džilit Milorada**, sin Vlade, rođen 1943. godine, kojeg su pretučenog i vezanog doveli iz Dejčića lišili života pucanjem iz vatrenog oružja u predio glave od kojih hitaca je nastupila smrt Džilit Milorada, čije tijelo je ekshumirano u julu mjesecu 1993. godine da bi ih u betonskoj prostoriji u kojoj se stvarao kondenz sa znanjem i odobrenjem Godinjak Edhema i Šarić Medarisa ulazili podređeni im pripadnici policije, Oružanih snaga, pripadnici HV- HOS-a i drugi pripadnici Armije BiH koji su ih sve zajedno vezali špagom na način da su im ruke vezali na leđa, pojedinačno ih izvodili i tukli ih šakama, nogama, kundacima od pušaka, toljagama, a potom ih vraćali u objekat u kojem su ih fizički maltretirali, među kojima „E“ puškom udarali u predjelu grudnog koša, „K“ udarali kundakom po glavi i ramenu, „R“ šakama, nogama, kundacima od pušaka udarali po svim dijelovima tijela, „L“ naredili da digne ruke, ode u čošak okrenut leđima, a onda ga kundakom udarali po svim dijelovima tijela, „P“ šakama, nogama i puškom udarali po svim dijelovima tijela, „S“ udarali drvenim kocem po svim dijelovima tijela, „Š“ udarali šakama, nogama, kundacima pušaka; prva četiri dana nisu im davali hranu ni vodu, niti su im dozvoljavali da izađu kako bi obavljali fiziološke potrebe, te su ih nakon 15-tak dana

sproveli u Trnovo u **hotel „Treskavica“ u kuglanu**, u kom hotelu su se već nalazili zatočeni civili sprovedeni iz zatočeničkog objekta formiranog u Osnovnoj školi u Dejčićima, žene i djecu sproveli u podrum **obdaništa**, koje su obezbjeđivali pripadnici SJB Trnovo i Oružanih snaga Trnovo, izvođene su na radove, da bi ih u septembru mjesecu 1992. godine razmijenili, a zatočeni pripadnici VRS-a, pripadnici policije i civili muškarci spavali su u kuglani na betonu, jednom dnevno dobijali hranu, vezali im ruke, prijetili im da će ih ubiti, fizički ih maltretirali među kojima „Đ“, „R“ na način što su ih šakama i nogama udarali po svim dijelovima tijela, a „Š“ stavljali omču oko vrata i vodili ga po dvorištu, tukli ga po svim dijelovima tijela da bi potom sve zatočene sproveli u vešerajdoma zdravlja, te u zatočenički objekat formiran u magacinu teritorijalne odbrane koji se nalazio uz zgradu Stanice policije u Trnovo.

II 1.c) Tokom avgusta mjeseca 1992. godine u zatočenički objekat formiran u **magacinu teritorijalne odbrane** koji se nalazio uz **zgradu SJB Trnovo** su po naredbi Godinjak Edhema i Šarić Medarisa sprovedeni civili iz zatočeničkog objekta iz Osnovne škole u Dejčićima među kojima Vlaški Joka, Elez Jovo, Drašković Vladimir, „Đ“, Lalović Mihajlo, Vlaški Borivoje i zarobljeni pripadnik VRS-a „D“, zatočeni pripadnici policije „N“ i Vlaški Radenko kao i zatočeni pripadnici VRS-a iz zatočeničkog objekta formiranog u selu Godinjske Bare, među kojima, „E“, „K“, „L“, „R“, „P“, „S“ i „Š“ gdje su ih svakodnevno fizički maltretirali u prostoriji i van nje na način što su ih udarali drvenim, gumenim i metalnim palicama, rukama i nogama po svim dijelovima tijela, te su „E“, „R“, „Š“ i „D“ kablom udarali po svim dijelovima tijela, „K“ i „S“ tjerali da jedan drugog šamaraju, a potom ih udarali nogama i rukama po svim dijelovima tijela, u kom zatočeničkom objektu su ih zaključane držali u nehumanim uslovima sa malo hrane, fiziološke potrebe obavljali su u kanti koja se nalazila u prostoriji, nisu im dozvoljavali da se okupaju niti da izađu vani osim radi obavljanja radova, da bi jedan dio zatočenih bio razmijenjen u septembru mjesecu 1992. godine, jedan dio zatočenih razmijenjen je u julu mjesecu 1993. godine, a jedan dio zatočenih pripadnika VRS-a je u julu mjesecu 1993. godine sproveden u zatočenički objekat „Silos“ do razmjene u oktobru mjesecu 1993. godine.

Dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata i oružanog sukoba, planirali, naredili, pomagali u planiranju, pripremanju i učinjenju ubistva, namjernog

nanošenja osobi snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje, protuzakonitom zatvaranju prema **civilnim osobama**, te kršeći pravila međunarodnog prava prema **ratnim zarobljenicima** planirali, naredili, pomagali u planiranju, pripremanju i učinjenju lišenja života, namjernog nanošenja snažnog tjelesnog i duševnog bola i patnje, nečovječnom postupanju i nanošenju velikih patnji, ozlijeda tijela i povreda zdravlja

Čime bi pod tačkama I.1a),b), I.tačka 2., I.tačka 3., I.tačka 4., I.tačka 5., I.tačka 6., II.tačka 1a), II.tačka 1b), II.tačka 1c), počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) i krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ-a BiH u vezi sa članom 180. stav 1. KZ-a BiH.

Optuženi se u smislu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine oslobađaju obaveze naknade troškove krivičnog postupka i paušala koji u cijelini padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

Na osnovu člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: T20 0 KTRZ 0003302 07 od 06.06.2014. godine, potvrđene dana 16.06.2014. godine, optuženim Edhemu Godinjaku, Medarisu Šariću i Mirku Bunozi, radnjama opisanim u optužnici, na teret je stavljeno izvršenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i e) i krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH) u vezi sa članom 180. stav 1. KZ-a BiH.

2. Optuženi su se dana 24.07.2014. godine izjasnili da nisu krivi za krivična djela koja im se stavljaju na teret, nakon čega je glavni pretres počeo dana 28.10.2014. godine.

3. U toku dokaznog postupka, Tužilaštvo BiH je izvelo dokaz saslušanjem 106 svjedoka, čitanjem iskaza 14 svjedoka, saslušanjem 2 vještaka, te ulaganjem materijalne dokumentacije. S druge strane, odbrane optuženih Edhema Godinjaka i Medarisa Šarića su u toku postupka saslušale ukupno 26 svjedoka, pročitane iskaze 1 svjedoka, odbrana optuženog Edhema Godinjaka saslušala je 2 vještaka vojne i policijske struke, dok je odbrana optuženog Medarisa Šarića u toku postupka provela dokaz i saslušanje optuženog u svojstvu svjedoka. Odbrane ovih optuženih također su spis uložile i materijalnu dokumentaciju. S druge strane odbrana trećeoptuženog Mirka Bunoze nije imala dokaznih prijedloga. Također, pretresno Vijeće je uložilo 2 dokaza kao dokaze Suda i saslušalo 2 vještaka medicinske struke. Spisak svih saslušanih svjedoka i uloženi materijalni dokazi Tužilaštva BiH i odbrane optuženih su dati u prilogu u Aneksu presude i čine njen sastavni dio.

4. Dokazni postupak u ovom predmetu okončan je dana 10.03.2020. godine, nakon čega su iznošene završne riječi. Na dužinu glavnog pretresa osim mnogobrojnih provedenih dokaza, uticali su mnogi objektivni razlozi koje se ogledaju uglavnom u zdravstvenom stanju stranaka u postupku, te njihovih branilaca, kao i da je u toku 2020. godine glavni pretres, odnosno iznošenje završnih riječi, više puta odgođeno iz razloga prouzrokovanim pandemijom Covid-19.

B. ZAVRŠNE RIJEČI

(a) Tužilaštvo BiH

5. Iznošenjem završnih riječi Tužilaštvo BiH je podsjetilo na svoje uvodne riječi u kojoj su istakli da će dokazati da su optuženi svjesno i voljno zajedno sa drugim učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu sa zajedničkim ciljem višestrukog lišenja života civila srpske nacionalnosti u selima na području opštine Trnovo,

21

protivpravnog hapšenja i zatočenja u zatočeničkim objektima formiranim na području opštine Trnovo i paljenja njihove imovine, te lišenja života i nečovječnog postupanja prema zarobljenim pripadnicima VRS-a u zatočeničkim objektima formiranim na području opštine Trnovo. Tužilaštvo smatra da su provedeni dokazi u toku ovog krivičnog postupka pouzdan osnov da sudsko Vijeće donese odluku kojom će izvan svake razumne sumnje utvrditi da su optuženi Edhem Godinjak, Medaris Šarić i Mirko Bunoza svjesno preduzeli opisane krivično-pravne radnje. Također, postupajuća tužiteljica se u završnoj riječi detaljno osvrnula na svaku tačku optužnice, interpretirajući iskaze svjedoka i osvrćući se i na materijane dokaze, zaključujući kako isti upućuju da su radnje koje se stavljaju na teret optuženima, pobliže opisane u supstratu optužnice, dokazane. Tužilaštvo navodi da tvrdnja da optuženi snose odgovornost za počinjenje ubistva civila srpske nacionalnosti nedvojbeno slijedi iz iskaza svjedoka koji su saglasni u činjenici da je predmetna krivično pravna radnja počinjena na području opštine Trnovo, nad kojim prostorom su prvooptuženi i drugooptuženi imali kontrolu, uz pomoć koju su tražili od trećeoptuženog. U tom smislu, navodi se da su prvooptuženi i drugooptuženi u svojstvima koja su imali u vrijeme počinjenja krivično pravne radnje znali ili imali razloga da znaju šta se dešava. Trećeoptuženi i podređeni mu pripadnici HOS-a su došli kao ispomoć, ali i kao ispomoć u počinjenju krivičnopravne radnje ubistva civila srpske nacionalnosti. U odnosu na tačke optužnice koje se odnose na protuzakonito zatvaranje i namjerno nanošenje osobama snažnog duševnog bola i patnje, Tužilaštvo BiH smatra da s obzirom na funkcije koje su obavljali prvooptuženi i drugooptuženi, te njihova znanja o sistemu koji je bio na snazi, o zločinima počinjenim u okviru tog sistema, da su isti pristali na taj sistem. Tužilaštvo smatra da je dokazalo da su optuženi znali da su zatočeni civili srpske nacionalnosti bili protivpravno zatvoreni zbog svoje nacionalnosti, a bez protivpravnog zatočenja ne bi bilo moguće održavati razmjene te je nesporno da su prvooptuženi i drugooptuženi s obzirom na svojstva koja su imali odlučivali o tome. Stoga, Tužilaštvo smatra da optuženi snose odgovornost kao saizvršioc i s obzirom da je dokazano van svake razumne sumnje da je postojao sistem protivpravnog zatočenja srpskog stanovništva, a opisani su slučajevi premlaćivanja, nehumanih djela i okrutnog postupanja u okviru navedenog sistema. Prvooptuženi i drugooptuženi su bili u hijerarhiji vlasti, pa iako nisu bili direktni izvršioc i imali su ulogu pomagača predmetnih zločina. Iako trećeoptuženi nije bio u hijerarhiji vlasti on je uz

njihovo znanje i odobrenje sa pripadnicima HOS-a učestvovao u predmetnoj krivičnopravnoj radnji. Optuženi snose odgovornost za udruženi zločinački poduhvat druge kategorije odnosno da su bili svjesni koordiniranog sistema maltretiranja i da su svjesno svojim postupcima doprinosili provođenju tog sistema. Imajući u vidu svojstva optuženih Edhema Godinjaka i Medarisa Šarića, navodi se da je nesporno da se zatočenički objekti nisu mogli formirati bez njihovog znanja i odobrenja kao što ni bez njihovog znanja i odobrenja potčinjeni optuženom Bunoza Mirku pripadnici HOS-a nisu mogli preduzimati krivično pravne radnje u zatočeničkim objektima. Tužilaštvo smatra da sve navedeno nedvojbeno potvrđuje navode optužnice da je optuženi Edhem Godinjak bio u navedenim svojstvima u inkriminisanom periodu i njegova uloga u ratnim dešavanjima na području opštine Trnova ne može se anulirati ni iskazima svjedoka odbrane, ali ni nalazima vještaka. Dakle, sve ono što je rečeno za optuženog Edhema Godinjaka u pogledu svojstva, u pogledu njegovih ovlaštenja vrijedi i za optuženog Medarisa Šarića. Bio je to uvezani mehanizam djelovanja na području opštine Trnovo u inkriminisanom periodu i taj je mehanizam bio neraskidivo povezan i sa optuženim Mirkom Bunozom, ali i sa Ratnim predsjedništvom, članovima Ratnog predsjedništva, komandom Prvog korpusa i komandom Taktičke grupe TG2 i provedenim dokazima je nesporno dokazano da su svjesno i voljno učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu sa zajedničkim ciljem koji je decidan u činjeničnom opisu optužnice. Sastavni dio tog mehanizma je i optuženi Mirko Bunoza zv. „Hakala“, komandant jedinice HV-HOS-a koji je uz njihovo znanje i odobrenje kao ispomoć učestvovao u vojnim akcijama i s njima dijelio znanje i zajednički cilj počinjenih protivpravnih radnji na području opštine Trnovo. Prema tvrdnji Tužilaštva ne može se prihvatiti činjenica da je HOS samo paravojna formacija koju niko nije mogao kontrolisati, koja nikome i ni za šta nije odgovarala jer bi to onda bilo i u suprotnosti sa svim iskazima svjedoka koji su o njima govorili. Njihov zločinački cilj nije samo isti, nego i zajednički za sva lica koja su zajedno djelovala u okviru udruženog zločinačkog poduhvata – taj cilj je bio da se značajni dio civila srpske nacionalnosti liši života, protivpravno zatoči i fizički maltretira i da se zarobljeni pripadnici VRS-a liše života i fizički maltretiraju. Tužilaštvo BiH, s obzirom na sve navedeno nije našlo utemeljenim da predloži niti jednu jedinu olakšavajuću okolnost na strani optuženih.

Shodno svim gore iznesenim činjenicama, Tužilaštvo je na kraju svog završnog izlaganja predložilo da se optuženi oglase krivim i da im se izreknu adekvatne kazne.

(b) **Odbrana prvooptuženog Edhema Godinjaka**

6. Odbrana u svojoj završnoj riječi prvenstveno ističe da postupajući tužilac nije, van razumne sumnje, dokazao nijedan navod optužnice osim perioda radnji izvršenja koje su obuhvaćene optužnicom, na osnovu kojeg bi bila utvrđena krivnja optuženog Edhema Godinjaka. Odbrana kroz završne riječi ističe da nije postojao Udruženi zločinački poduhvat (u daljem tekstu : UZP), da Edhem Godinjak nije imao poziciju nadređene osobe nad izvršiocima zločina niti je nad njima imao efektivnu kontrolu, da on nije lično počinio ili na drugi način učestvovao u izvršenju zločina i da je preduzeo sve nužne i razumne mjere da spriječi zločin, odnosno da ih istraži i kazni. Također, odbrana ističe da nema dvojne odgovornosti po UZP-u i komandnoj odgovornosti kako se to sugeriše u optužnici.

Obzirom na dokaze u postupku, odbrana u završnoj riječi iznosi stanovišta sudske prakse u odnosu na neophodne uslove za postojanje UZP-a, a zatim sa stanovišta sudske prakse analizira uslove koji moraju biti ispunjeni da bi nadređena osoba mogla biti odgovorna za djela drugoga. Analizom dokaza odbrana pokazuje da Edhem Godinjak ne ispunjava uslove za odgovornost ni po jednom od ta dva osnova. Kada je riječ o UZP-u, odbrana ističe da u predmetnoj optužnici nije određena kategorija UZP-a za koji se optužuje, te da tužilac tek u završnoj riječi razmatra kategorije UZP-a. Dalje, odbrana ističe da se na bazi analiziranih dokaza može doći do zaključka da nije postojao nijedan oblik UZP-a na strani legalnih organa vlasti i odbrane, niti da je optuženi zajedno sa drugim optuženima uzeo učešća u bilo kojoj kategoriji UZP-a. Analizom dokaza odbrana ukazuje da Tužilaštvo nije, van razumne sumnje, u odnosu na Edhema Godinjaka dokazalo nijedan od neophodnih elemenata da bi se po međunarodnom pravu mogao smatrati kao nadređena osoba, pri čemu ističe da samo postojanje de iure položaja nije dovoljno za uspostavljanje krivične odgovornosti. Za odgovornost je neophodno postojanje efektivne kontrole nad potčinjenim koji se sprema ili je izvršio krivično djelo, pri čemu odbrana osporava postojanje efektivne kontrole Edhema Godinjaka.

Također, odbrana se u završnoj riječi vrlo detaljno osvrnula na svaku tačku optužnice, uz analizu iskaza svjedoka kao i materijanih dokaza, zaključujući kako isti upućuju da

radnje koje se stavljaju na teret optuženima, pobliže opisane u supstratu optužnice, nisu dokazane. Edhem Godinjak, bez obzira na kojoj se, u optužnici navedenoj dužnosti nalazio, ni u jednom trenutku nije imao odgovornost nadređenog nad izvršiocima krivičnih djela, niti saznanja da se neko od njemu podređenih lica spremio da izvrši ili izvršio krivično djelo. U nastavku svoje završne riječi, kada su u pitanju inkriminacije iz tačke I optužnice, odbrana se osvrnula na dokaze koji se odnose na izvršenje osnovnog djela, tj. da li je smrt rezultat izvršenja krivičnog djela, status žrtve i okolnosti pod kojima je došlo do stradanja žrtve i ko su navodni izvršioci. Kada je riječ o tački II predmetne optužnice, odbrana ne osporava da su lica navedena u ovoj tački optužnice jedno određeno vrijeme boravila u OŠ u Dejčićima, da su neka od tih lica bila izložena nehumanim uslovima, te da je jedno lice lišeno života, međutim Tužilaštvo nije, van razumne sumnje, dokazalo ko je to učinio. Analizom dokaza navedenih u završnoj riječi ni na koji način se ne dokazuju da je Edhem Godinjak, formirao zatočenički objekat u OŠ Dejčići, niti da je nad licima koja su vršila obezbjeđivanje zatvorenika ili licima koja su maltretirala zatvorenike imao efektivnu kontrolu, niti da je na bilo koji način bio odgovoran za uslove u OŠ Dejčići. Dalje, odbrana u cijelosti osporava da je Edhem Godinjak sam ili sa drugim licima, formirao zatočenički objekat u Godinjskim barama, da je nad licima koja su vršila obezbjeđivanje zatvorenika ili licima koja su navodno maltretirala zatvorenike a koja su bila njemu podređena, imao efektivnu kontrolu. Pored toga, odbrana osporava i da je Edhem Godinjak imao bilo kakve veze sa navodnim maltretiranjem u prostorijama magacina TO i da je o tome bio obavješten, kao i da su ta lica držana u nehumanim uslovima. Zbog svega naprijed navedenog, Odbrana predlaže da se optuženi Edhem Godinjak oslobodi od svih optužbi.

(c) Odbrana drugooptuženog Medarisa Šarića

7. Iznoseći svoje završne riječi odbrana optuženog Medarisa Šarića se najprije osvrnula na činjenicu da Tužilaštvo nije dokazalo postojanje UZP-a, navodeći da provedeni dokazi ne pokazuju da je grupa ljudi (civilno i vojno rukovodstvo opštine Trnovo i šire) imala zajednički plan i namjeru sa ciljem da poćini opisane zloćine, niti pokazuju da je Medaris Šarić učestvovao u tom planu. Tužilaštvo dakle nije dokazalo da je postojao kriminalni plan svjesnog i voljnog ućešća u UZP-u sa zajednićkim ciljem višestrukog lišanja života civila srpske nacionalnosti u selima na području opštine

25

Trnovo, protivpravnog hapšenja i zatočenja i paljenja imovine srpskog stanovništva, kao ni činjenicu da su pri realizaciji ovog navodnog cilja optuženi dijelili zajedničku namjeru. Odbrana je elaborirala određeni broj dokaza koji po njihovom stavu rasvjetljavaju šta se zapravo dešavalo na području Trnova i šta je bio cilj vojnih aktivnosti koje su poduzeli civilni i vojni organi Trnova u proljeće i ljeto 1992. godine i šta je prethodilo tim aktivnostima. Iako Tužilaštvo u optužnici navodi da je zajednički cilj UZPa ostvaren kroz napade na srpska sela sa zajedničkom namjerom lišenja života civila srpske nacionalnosti u selima na području opštine, dokazi pokazuju da su srpske snage Trnova ustvari imale jasan zadatak da pobiju i protjeraju nesrpsko življe i na taj način stvore etnički čistu srpsku teritoriju. U tom smislu se odbrana referisala na materijalne dokaze koji ukazuju na formiranje srpske policije još u aprilu 1992. godine, naoružavanje sela sa većinskim srpskim stanovništvom, zauzimanje strateških važnih mjesta i raspored naoružanja, te otvoreni i direktni napadi od strane srpskih snaga, potom stanje muslimanskog stanovništva i vojnu situaciju koja prikazuje odnos snaga u ljeto 1992. godine i sl. Tužilaštvo se po stavu odbrane nije bavilo širim kontekstom događaja, iako je opuženima stavio na teret UZP kao oblik odgovornosti. Međutim, postavljajući ovako optužnicu, Tužilaštvo je moralo dokazati da je civilno stanovništvo pri ovim događajima bilo primarni cilj napada pri čemu je moralo utvrditi, između ostalog, diskriminatorni karakter napada, te dokazati okolnosti i uzrok pogibije svake osobe navedene u optužnici da bi se sa stanovišta pravila međunarodnog prava mogla donijeti pravilna odluka o tome da li su žrtve nekih događaja opisanih u optužnici hotimično ubijene. Tužilaštvo za sve žrtve optužnice tvrdi generalno da su bili civili i da su hotimično ubijeni u vrijeme događaja opisanih u optužnici. Međutim, tužilaštvo sa tog aspekta nije dokazivalo dijelove optužnice niti potrebne elemente da bi se mogao izvesti takav zaključak. Kada su u pitanju pojedinačne tačke optužnice, odbrana najprije ističe da dokazi pokazuju da je optuženi Medaris Šarić imenovan i stupio na dužnost nakon 11.06.1992. godine, ukazujući da su se neki događaji u tačkama optužnice nesumnjivo desili prije nego što je optuženi stupio na dužnost komandanta štaba TO Trnovo, radi se o inkriminacijama iz tačke I 1 a) I b) I.2., I.3, I 6. c), d), j), p),r), nalazeći da optuženi u tom slučaju ne može snositi odgovornost. U pogledu ostalih tačka optužnice odbrana ističe da nisu razjašnjene okolnosti pogibije određenih žrtava, nije bilo očevidaca, niti je jasno ko su izvršioci ili bar koja grupa je to izvršila. Tužilaštvo nije dokazalo da je Medaris Šarić imao bilo

kakvu informaciju da su njemu podređeni izvršili krivična djela u odnosu na žrtve iz navedenih tačaka optužnice, niti je imao informaciju (indiciju bilo koje vrste) koja bi ga obavezivala da provede dalju istragu, pa u vezi s tim nije dokazalo bitan element znanja o tome, njega kao pretpostavljenog. Tužilaštvo je očigledno pogriješilo što nije uopšte razmatralo da li su optuženi imali efektivnu kontrolu nad počiniocima zločina, niti je razmatralo da li su prvo i drugooptuženi nadređeni tim počiniocima i ako jesu, da li su efektivno kontrolisali te ljude u smislu stvarne mogućnosti da spriječe i kazne izvršioce. Tužilaštvo je optužnicu tako postavilo da ni u jednom događaju opisanom u optužnici nije identifikovalo počinioca, makar kao pripadnike grupe - čete ili odreda TO, podređene optuženom Medarisu Šariću, nego su čak upotrijebili navod "zajedno sa drugim pripadnicima ARBiH" što, po tužiocu, automatski implicira odgovornost optuženog za sve osobe koje su se borile na jednom ogromnom, širokom području, a koje su očigledno bile izvan njegovog lanca komandovanja ili bez njegove efektivne kontrole. Odbrana ukazuje da dokazi pokazuju da su u periodu juni-novembar 1992. godine na trnovskom području pored lokalnih jedinica, za koje Tužilaštvo tvrdi da su bile "pod komandom štaba TO" bez sumnje djelovale aktivno učestvujući brojne tzv. importovane jedinice, a koje nisu bile u jedinstvenom lancu komandovanja OpŠTO Trnovo. Jasno je iz dokaza da se jedinica HOS na području Trnova pojavila neposredno nakon napada srpskih snaga na Trnovo i da su pripadnici te jedinice već bili u Trebečaju kada je Šarić došao na područje Trnova. Tužilaštvo nije dokazalo vezu između između pripadnika TO-a i pripadnika HOS-a ni na koji način. Naprotiv, svjedoci su govorili da su se i sami sklanjali od pripadnika HOS-a jer su predstavljali opasnost za svakog stanovnika u Trnovu bez obzira na nacionalnost. Drugim riječima, Tužilaštvo nije dokazalo činjenicu koja bi bila osnov komandne odgovornosti Medarisa Šarića, a to je da je između njega i pripadnika HOS-a postojao subordinacijski odnos nadređeni-podređeni. Događaji iz pojedinih tačaka optužnice koje su izvršili pripadnici HOS-a ne mogu se staviti na teret bilo kome iz štaba TO, obzirom da HOS nije bio u komandnom lancu, niti je bio pod efektivnom kontrolom štaba TO Trnovo. Kada su u pitanju određene akcije, odbrana ističe da saslušani svjedoci govore o sadejstvu jedinica pod komandom Taktičke grupe. Radi se dakle o sadejstvu, a ne pretpočinjavanju tih jedinica štabu TO Trnovo i stavljanju pod kontrolu Šarić Medarisu. Nadalje, prema stavu odbrane ne postoji dokaz o tome da je optuženi Šarić zajedno sa optuženim Godinjakom formirao zatočeničke objekte, a posebno da je "imao

kontrolu nad tim objektima” preko svojih podređenih pripadnika TO. Nema dokaza da je vršio bilo kakve aktivnosti u pogledu postojanja i održavanja zatočeničkog sistema, te isti za vrijeme svog kratkog boravka na području Trnova nije imao efektivnu kontrolu nad osobama koje su vodile zatvore, niti da je Šarić dobio bilo kakvu informaciju niti bilo kakav izvještaj o zarobljenim licima, koja bi ga obavezivala da preduzme radnje. Na kraju odbrana predlaže da se optuženi oslobodi od optužbe za sve navode optužnice.

(d) **Odbrana trećeoptuženog Mirka Bunoze**

8. U svom kratkom izlaganju završne riječi branilac trećeoptuženog Mirka Bunoze, naveo je da je obzirom na analizu provedenih dokaza koje su iznijele braniteljice prvooptuženog i drugooptuženog, očigledno da optuženi Bunoza nema nikakve veze sa ovim optuženim. Osvrnuvši se na završne riječi braniteljice drugooptuženog u dijelu koji se odnosi na dispozitiv optužnice kojim se optuženi Bunoza tereti kao komandant HV- HOS-a branilac je naglasio da se radi o dvije različite formacije i da HV nikad nije ušla dublje od Mostara u teritoriju BiH. Istaknuto je da nema niti jedan materijalni dokaz da je optuženi Bunoza bio komandant neke jedinice, dok ga samo par svjedoka spominje i to u kontekstu da su čuli da je neki Hakala komandant neke jedinice koja je došla na ove prostore što su, po stavu branioca, samo indicije. Pozivajući se ponovo na završne riječi odbrane drugooptuženog u dijelu odnosa optuženih Šarića i Bunoze, branilac je istakao da optuženi Bunoza nema nikakve zajedničke veze niti sa drugooptuženim niti sa prvooptuženim što čitav sadržaj optužnice dovodi u pitanje. Na kraju je predložio da Vijeće optuženog Bunozu oslobodi optužbe.

C. PROCESNE ODLUKE

(a) **Odluke o proteku roka od 30 (trideset) dana**

9. Odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH predviđeno je da „*glavni pretres koji je odgođen mora ponovo početi ako se izmijenio sastav vijeća ili ako je odgađanje trajalo duže od 30 dana, ali uz saglasnost stranaka i branioca Vijeće može odlučiti da se u*

ovakvom slučaju svjedoci i vještaci ne saslušavaju ponovo i da se ne vrši novi uviđaj, nego da se koriste iskazi svjedoka i vještaka dati na ranijem glavnom pretresu...“.

10. S tim u vezi, na statusnoj konferenciji održanoj dana 05.09.2014. godine, na koju su pristupile stranke i branioci, predsjednica vijeća je unaprijed zatražila saglasnost za probijanje zakonskog roka od 30 dana između ročišta za glavni pretres, do kojeg bi moglo doći tokom postupaka uslijed opravdanih okolnosti. Stranke i branioci su dali saglasnost da se u slučaju proteka navedenog roka neće ponovo izvoditi već izvedeni dokazi, odnosno da se neće ponovo saslušavati svjedoci i vještaci nego će se koristiti njihovi iskazi, kao i već izvedeni materijalni dokazi.

11. Između ročišta održanih na dane 17.02.2015. i 31.03.2015. godine, 14.07.2015. i 08.09.2015. godine, 31.05.2016. i 12.07.2016. godine, 12.07.2016. i 30.08.2016. godine, 22.11.2016. i 09.05.2017. godine, 23.05.2017. i 04.07.2017. godine, 04.07.2017 i 22.08.2017. godine, 29.08.2017. i 03.10.2017. godine, 23.01.2018. i 06.03.2018. godine, 06.03.2018. i 03.07.2018. godine, 03.07.2018. i 28.08.2018. godine, 18.09.2018. i 18.12.2018. godine, 19.03.2019. i 14.05.2019. godine, 28.05.2019. godine i 09.07.2019. godine, 23.07.2019. i 10.09.2019. godine, 15.10.2019. i 14.01.2020. godine, 10.03.2020. i 25.06.2020. godine, 23.07.2020. i 29.10.2020. godine te 29.10.2020. i 21.01.2021. godine, protekao je vremenski period duži od 30 dana.

12. Primjenom gore navedene zakonske odredbe na ročištima održanim na dane 31.03.2015., 08.09.2015., 12.07.2016., 30.08.2016., 09.05.2017., 04.07.2017., 22.08.2017., 03.10.2017., 06.03.2018., 03.07.2018., 28.08.2018., 18.12.2018., 14.05.2019., 09.07.2019., 10.09.2019., 14.01.2020., 25.06.2020., 29.10.2020. i 21.01.2021. godine, predsjednica vijeća je nakon izjašnjenja stranaka i branioca konstatovala da nije došlo do promjene ličnih podataka optuženih onako kako su navedeni u optužnici, da, uz njihovu ponovno datu saglasnost, nije potrebno ponovo čitati optužnicu. Postupajuća tužiteljica i branioci su na ovim ročištima ponovili da su saglasni s probijanjem roka od 30 dana, odnosno da su saglasni sa korištenjem već provedenih dokaza, odnosno da iste nema potrebe ponovo izvoditi kao i da ostaju pri svojim uvodnim izlaganjima.

(b) **Odluke o isključenju javnosti**

13. Vijeće je po prijedlogu stranaka i branilaca isključilo javnost sa pojedinih dijelova glavnog pretresa primjenom člana 237. ZKP BiH koji propisuje da *“Odluku o isključenju javnosti donosi sudija, odnosno Vijeće rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno”*.

14. Isključenje javnosti opravdavali su razlozi zaštite interesa svjedoka i interesa optuženih kako nalaže odredba člana 235. ZKP BiH, ali i interesa trećih lica što je Vijeće našlo svrsishodnim u toj procesnoj situaciji, a uslijedili su na ročištima za glavni pretres koji su održani na dane 07.07.2015., 29.09.2015., 06.10.2015., 02.02.2016., 31.05.2016., 30.08.2016., 27.09.2016., 04.10.2016., 22.11.2016., 09.05.2017., 23.05.2017., 29.08.2017., i 15.10.2017. godine.

15. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 07.07.2015. godine javnost je isključena u tri navrata po prijedlogu postupajuće tužiteljice i braniteljice prvooptuženog, a sve radi zaštite interesa svjedoka „A“. Nakon što je u sjednici zatvorenoj za javnost saslušalo razloge zbog kojih je svjedok „A“ tražio da svjedoči uz isključenje javnosti, Vijeće je, po saslušanju stranaka i branilaca, prijedlog odbilo našavajući da je mjera zaštite identiteta u vidu pseudonima koja je ranije dodijeljena ovom svjedoku, dovoljna za zaštitu njegovih interesa, odnosno da izneseni razlozi ne opravdavaju svjedočenje u sjednici zatvorenoj za javnost. Istovremeno, Vijeće je prihvatilo prijedlog braniteljice prvooptuženog da se isključi javnost prilikom postavljanja pitanja koji bi mogli otkriti identitet svjedoka, kojem se prijedlogu pridružila i tužiteljica, pa je javnost na ovom glavnom pretresu bila nakratko isključena još u dva navrata, tokom direktnog i unakrsnog ispitivanja.

16. Na ročištima za nastavak glavnog pretresa održanima 29.09.2015. i 06.10.2015. godine javnost je nakratko isključena radi iznošenja razloga od strane svjedoka „NJ“ odnosno svjedoka „B“ zbog kojih su tražili određivanje dodatnih mjera zaštite.

17. Javnost je, uz saglasnost stranaka i branilaca, nakratko isključena i na nastavku glavnog pretresa održanom dana 02.02.2016. godine, i to prilikom direktnog ispitivanja svjedoka „C“ radi zaštite njegovog identiteta prilikom postavljanja određenih pitanja.

18. Na glavnom pretresu održanom dana 30.08.2016. godine Vijeće je nakratko isključilo javnost da bi svjedok iznio razloge zbog kojih traži mjere zaštite kojom prilikom mu je i dodijeljena mjera zaštite identiteta u vidu pseudonima „G“.

19. Na nastavku glavnog pretresa održanom 27.09.2016. godine nakratko je isključena javnost kako bi svjedok „H“ iznio razloge zbog kojih je tražio da svjedoči uz isključenje javnosti. Svjedok je te prilike naveo da se boji za svoju ličnu sigurnost i sigurnost svoje porodice, a sve zbog sadržaja svog iskaza i drugih specifičnih životnih okolnosti. Braniteljica prvooptuženog se usprotivila prijedlogu svjedoka, dok su branioci drugooptuženog i trećeoptuženog ostavili Vijeću na ocjenu u pogledu odluke. Vijeće je upoznalo svjedokinju sa drugim mogućnostima zaštite u smislu određivanja dodatnih mjera zaštite. Na koncu, nakon pouke Vijeća, svjedok je odlučio da odustaje od prijedloga, odnosno da će svjedočiti javno i u sudnici uz pseudonim kao ranije određenu mjeru zaštite.

20. Po prijedlogu postupajuće tužiteljice na nastavku glavnog pretresa održanom dana 04.10.2016. godine isključena je javnost da bi se iznijeli razlozi zbog kojih je svjedok „N“ tražio da svjedoči u zatvorenoj sjednici. Saslušavši svjedoka po tom pitanju te branioce koji nisu iskazali protivljenje obzirom na specifičnost razloga kojima se rukovodio svjedok, Vijeće je donijelo odluku kojom je prihvatilo prijedlog da se svjedok sasluša u sjednici zatvorenoj za javnost, a sve radi zaštite njegovih interesa.

21. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 22.11.2016. godine javnost je isključena u tri navrata, najprije kako bi se iznijeli razlozi zbog kojih je svjedok „E“ tražio da svjedoči u sjednici zatvorenoj za javnost, kojem su se prijedlogu branioци usprotivili i koji Vijeće nije prihvatilo. Istovremeno, prihvaćen je prijedlog da se javnost isključi prilikom puštanja snimaka sa cd-a, s čime su i branioци bili saglasni. Tako je na istom

ročištu još u dva navrata bila isključena javnost, prilikom direktnog i unakrsnog ispitivanja, a sve u svrhu zaštite identiteta i interesa svjedoka.

22. Na glavnom pretresu održanom dana 09.05.2017. godine Vijeće je po saslušanju stranaka i branilaca, uvažilo prijedlog svjedoka „K“ i donijelo odluku da će svjedočiti u sjednici zatvorenoj za javnost, cijenivši prijedlog opravdanim zbog osjećaja nesigurnosti svjedoka koji je imao zbog sadržaja svog iskaza. Vijeće je ponovo posegnulo za isključenjem javnosti vodeći se zaštitom interesa svjedoka, a čemu se branioci i optuženi nisu protivili.

23. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 23.05.2017. godine nakratko je po prijedlogu postupajuće tužiteljice isključena javnost radi iznošenja razloga zbog koji je svjedok „L“ tražio da svjedoči u sjednici zatvorenoj za javnost. Braniteljice prvooptuženog i drugooptuženog se nisu protivile tom prijedlogu dok je branilac trećeoptuženog istakao svoje protivljenje navodeći da za isključenje javnosti nema relevantnih razloga. Vijeće je donijelo odluku da će ovaj svjedok svjedočiti na javnoj sjednici uz ranije određene mjere zaštite identiteta u vidu pseudonima. Tokom unakrsnom ispitivanja ovog svjedoka javnost je, uz saglasnost stranaka i optuženih, nakratko isključena, radi postavljanja pitanja koja bi mogla otkriti identitet svjedoka.

24. Na prijedlog braniteljice drugooptuženog, a uz saglasnost stranaka i branilaca, Vijeće je na ročištu za nastavak glavnog pretresa održanom dana 29.08.2017. godine isključilo javnost kako bi braniteljica iznijela argumentaciju u prilog prigovoru zakonitosti koji je istakla na predložene dokaze, a radi se o određenim zapisnicima iz istrage, a sve u svrhu zaštite podataka i interesa trećih lica, što je Vijeće cijenilo opravdanim i nužnim u toj procesnoj situaciji.

25. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 15.10.2019. godine braniteljica drugooptuženog je predložila da se svjedoci odbrane Srećko Hadžiabdić i Jusuf Pozder saslušaju u sjednici zatvorenoj za javnost iz razloga što su predloženi da svjedoče, između ostalog, i na okolnost zdravstvenog stanja optuženog Medarisa Šarića. Po saslušanju stranaka i branilaca Vijeće je donijelo odluku da se javnost isključi samo prilikom postavljanja pitanja koja se odnose na zdravstveno stanje

optuženog pa je u toku ovog ročišta javnost bila isključena u dva navrata prilikom direktnog ispitivanja ovih svjedoka.

26. U svim navedenim slučajevima Vijeće je, cijeneći iznesene razloge i izjašnjenja stranaka i branilaca, a vodeći računa o interesima svjedoka, optuženih, ali i trećih lica, našlo svrsishodnim isključiti javnost sa dijelova glavnog pretresa obzirom da nije uvijek moguće predvidjeti i u potpunosti kontrolisati izjašnjenja o pravnim i činjeničnim pitanjima čiji sadržaj bi dospijećem u javnost mogao izazvati štetne posljedice po prava i interese svjedoka sa mjerama zaštite, optuženih, ali i trećih lica.

(c) Odluke o mjerama zaštite za svjedoke

27. Rješenjima sudije za prethodni postupak određene su mjere zaštite svjedocima „A“, „B“, „C“, „Č“, „D“, „Đ“, „E“, „H“, „K“, „L“, „LJ“, „N“, „NJ“, „O“, „P“, „R“, „S“, „Š“, „T“, „U“, „V“ i „Z“ (rješenje broj S1 1 K 014660 14 Krn 4 od 25.04.2014. godine) i svjedoku „F“ (rješenje broj S1 1 K 014660 14 Krn od 28.05.2014. godine) koje se ogledaju u zaštiti identiteta u vidu određivanja pseudonima te proglašavanja ličnih podataka navedenih svjedoka povjerljivim, obzirom da se radi o svjedocima pod prijetnjom u smislu odredbe člana 3. stav 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

28. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 29.09.2015. godine prije saslušanja svjedoka „NJ“ Vijeće je na prijedlog postupajuće tužiteljice, po izjašnjenju branilaca, na osnovu članova 4. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, donijelo odluku o dodjeljivanju dodatnih mjera zaštite ovom svjedoku u vidu svjedočenja iz druge prostorije uz distorziju slike, a sve zbog osjećaja uznemirenosti koji bi kod svjedoka bio prouzrokovan ukoliko bi bio prisutan u istoj prostoriji sa optuženima iz razloga koje je svjedok saopćio Vijeću u dijelu sjednice koja je bila zatvorena za javnost.

29. Također, na nastavku glavnog pretresa održanom dana 06.10.2015. godine, po prijedlogu tužiteljice, a saslušavši razloge zbog kojih je svjedok „B“ zahtijevao dodatne

mjere zaštite u sjednici zatvorenoj za javnost, te izjašnjenja branilaca po tom pitanju, Vijeće je, na osnovu članova 4. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka dodijelilo dodatne mjere zaštite ovom svjedoku u vidu svjedočenja iz druge prostorije uz distorziju slike i glasa, a sve radi njegove lične sigurnosti i sigurnosti njegove porodice.

30. Vijeće je na ročištu za glavni pretres održanom dana 30.08.2016. godine, na osnovu članova 3., 4. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka donijelo rješenje kojim se određuju mjere zaštite svjedoku „G“ u vidu zaštite identiteta dodjeljivanjem pseudonima i proglašenjem njegovih ličnih podataka povjerljivim. Vijeće je odluku donijelo po prijedlogu Tužilaštva, saslušavši izjašnjenja branilaca i samog svjedoka u vezi razloga zbog kojih je tražio određivanje mjera zaštite, a sve u sjednici zatvorenoj za javnost. Na ovakvu odluku Vijeće su opredijelili izneseni razlozi koji se ogledaju u strahu svjedoka od svjedočenja i činjenici da bi svojim iskazom mogao otkriti identitet drugog svjedoka sa mjerama zaštite.

31. Odlučujući o dodjeli predloženih mjera, u skladu sa odredbama članova 3., 4. i 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, te članova 235., 236. i 237. ZKP BiH, Vijeće je uzevši u obzir opravdane razloge koje su naveli svjedoci, njihovu osobnost i status koji imaju u konkretnom predmetu, prema istima odredilo mjere zaštite, odnosno dodatne mjere zaštite, a sve u cilju osiguranja neotkrivanja njihovih identiteta, zaštite njihove sigurnosti i interesa te sigurnosti članova njihovih porodica, ali i prava optuženih.

32. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 18.11.2014. godine svjedok „LJ“ je izjavio da želi svjedočiti pred Sudom bez ranije dodijeljene mjere zaštite identiteta u vidu pseudonima obzirom da mu iste nisu potrebne, slijedom čega je Vijeće donijelo odluku da stavlja izvan snage rješenje Suda broj: S1 1 K 0014660 14 Krn 4 od 25.04.2014. godine u dijelu koji se odnosi na određivanje mjere zaštite ovom svjedoku.

33. Također, Vijeće je na glavnom pretresu održanom dana 12.07.2016. godine donijelo odluku kojom stavlja van snage rješenje Suda broj: S1 1 K 0014660 14 Krn 4 od 25.04.2014. godine u dijelu koji se odnosi na određivanje mjere zaštite identiteta

svjedoku „D“ obzirom da je i ovaj svjedok izjavio pred Vijećem da želi svjedočiti bez ranije dodijeljenih mjera zaštite.

34. Vodeći se odredbom člana 5. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka kojom je propisano da se mjere zaštite primjenjuju samo uz saglasnost svjedoka, nakon što su se svjedoci „LJ“ i „D“ pred Vijećem izjasnili da žele svjedočiti bez primjene ranije dodijeljenih mjera zaštite, Vijeće je donijelo odluku o saslušanju ovih svjedoka kao javnih svjedoka optužbe i to Rada Ivanovića i Save Timotija.

(d) **Odluke o uvrštavanju zapisnika o saslušanju svjedoka u dokazni materijal**

35. Odredbom člana 273. stav 1. ZKP BiH propisano je *„Iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom direktnog ili unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda ili u odgovoru na pobijanje, nakon čega se prilažu kao dokazni materijal...“*. u stavu 2. istog člana propisano je *„Izuzetno od stava 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije, odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitana lica umrla, duševno oboljela, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih uzroka.“*

36. Postupajući u skladu sa citiranim zakonskim odredbama Vijeće je prihvatilo prijedlog da se kao dokazi Tužilaštva pročitaju i uvedu u spis izjave svjedoka Zdravka Šehovca i Jusufa Ploskića. Tužilaštvo je predložilo čitanje izjava navedenih svjedoka iz razloga što isti zbog starosti i bolesti nisu u mogućnosti da pristupe Sudu, što je potkrijepljeno medicinskom dokumentacijom, a za što su i branioci optuženih dali saglasnost.

37. Uvidom u medicinsku dokumentaciju navedenih svjedoka Vijeće je utvrdilo da je njihov dolazak pred Sud znatno otežan zbog njihove dobi i zdravstvenog stanja te zaključilo da su ispunjeni gore citirani zakonski uslovi za korištenje zapisnika iz istrage kao dokaza na glavnom pretresu.

38. Tako su izjave svjedoka Zdravka Šehovca¹ pročitane na nastavku glavnog pretresa održanog dana 16.02.2016. godine i uvrštene u spis dokaza skupa sa medicinskom dokumentacijom svjedoka, a izjava svjedoka Jusufa Ploskića² pročitana je na nastavku glavnog pretresa održanog dana 08.03.2016. godine i skupa sa medicinskom dokumentacijom svjedoka uvrštena u spis dokaza.

39. U smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH Vijeće je prihvatilo i prijedlog Tužilaštva da se pročitaju izjave svjedoka „R“, Gruje Draškovića, Nedjeljka Močevića, Neđe Tešanovića, Slobodana Škrbe, Neđe Vojina, Begana Ploskića, Spasoje Šehovca, Rajka Lale, Tihomira Cvijetića, Jove Vlaški i Milke Kljajić, te prijedlog odbrane optuženog Edhema Godinjaka da se pročita izjava svjedoka Hamde Ramića.

40. Nakon izvršenog uvida u izvode iz matičnih knjiga umrlih za prethodno navedena lica, Vijeće je utvrdilo da su ti svjedoci preminuli. Budući da zbog smrti ovih svjedoka njihovo neposredno saslušanje pred Sudom nije moguće, Vijeće je našlo da su ispunjeni zakonski uslovi za čitanje i korištenje zapisnika iz istrage kao dokaza na glavnom pretresu, a u kontekstu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH.

41. Slijedom navedenog, na ročištu za glavni pretres održanom 03.10.2017. godine pročitani su iskazi svjedoka „R“³, Gruje Draškovića⁴ i Nedjeljka Močevića⁵ i skupa sa izvodima iz matične knjige umrlih za navedena lica uvršteni kao dokazi u spis.

¹Zapisnik o saslušanju Šehovac Zdravka sačinjen od strane CJB Istočno Sarajevo broj 11-02/1-29/11 od 15.02.2011. godine (T-18a); Zapisnik o saslušanju Šehovac Zdravka, Osnovni sud I, sačinjen dana 16.03.1995. godine kod istražnog sudije Mirko Božović, zapisničar Aleksandra Cvetković (T-18b)

²Tužilaštvo Bosne i Hercegovine Zapisnik o saslušanju svjedoka Jusuf Ploskić broj KT-RZ-116/07 od 03.06.2011. godine (T-20)

³Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka „R“ broj KT-RZ-116/07 od 09.08.2007. godine (T-25)

⁴Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Grujo Drašković broj KT-RZ-116/07 od 22.06.2007. godine (T-26)

⁵Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Močević Nedjeljko, broj KT-RZ-116/07 od 09.08.2007. godine (T-28)

42. Na nastavku glavnog pretresa održanog 17.10.2017. godine pročitani su iskazi svjedoka Neđe Tešanovića⁶, Slobodana Škrbe⁷ i Neđe Vojina⁸ i skupa sa izvodima iz matične knjige umrlih za navedena lica uvršteni kao dokazi u spis.

43. Na nastavku glavnog pretresa održanog 14.11.2017. godine pročitani su iskazi svjedoka Begana Ploskića⁹, Spasoje Šehovca¹⁰, Rajka Lale¹¹, Tihomira Cvijetića¹², Jove Vlaški¹³ i Milke Kljajić¹⁴ skupa sa izvodima iz matične knjige umrlih za navedena lica uvršteni kao dokazi u spis.

44. Na nastavku glavnog pretresa održanom 14.05.2019. godine Vijeće je prihvatilo prijedlog odbrane optuženog Edhema Godinjaka za čitanjem iskaza svjedoka Hamde Ramića, nakon što je uvidom u izvod iz matične knjige umrlih utvrdilo da je navedeno lice preminulo, odnosno da su ispunjene procesne pretpostavke za ovakvim načinom izvođenja dokaza. Nakon što je pročitana, izjava svjedoka Hamde Ramića¹⁵ je skupa sa izvodom iz matične knjige umrlih uvrštena u spis dokaza odbrane prvooptuženog.

⁶Tužilaštvo Bosne i Hercegovine Zapisnik o saslušanju svjedoka Neđo Tešanović broj KTRZ 116/07 od 20.06.2007. godine (T-30)

⁷Tužilaštvo Bosne i Hercegovine Zapisnik o saslušanju svjedoka Slobodan Škrba broj KTRZ 116/07 od 04.04.2007. godine (T-31)

⁸Republika Srpska, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, Zapisnik o prikupljanju izjava od lica u svojstvu svjedoka, svjedok Neđo Vojin, broj 11-02/1-22/11 od 01.02.2011. godine (T-32)

⁹Zapisnik o saslušanju svjedoka Ploskić Began, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-04/2-4-04-2-674/10 od 08.12.2010. godine (T-33)

¹⁰Zapisnik o saslušanju svjedoka Šehovac Spasoje, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-04/2-4-04-2-138/11 od 24.03.2010. godine i Zapisnik o prikupljanju izjava od lica u svojstvu svjedoka Šehovac Spasoje, sačinjen od strane CJB Istočno Sarajevo, broj 11-02/1-12/13 od 16.08.2013. godine (T-34)

¹¹Tužilaštvo BiH Zapisnik o saslušanju svjedoka Lale Rajko, sačinjen od strane Tužilaštva BiH broj KTRZ 116/07 od 02.04.2007. godine (T-35)

¹²Zapisnik o saslušanju svjedoka Cvijetić Tihomir, sačinjen od strane Tužilaštva BiH, broj KT-RZ-116/07 od 08.11.2007. godine (T-36)

¹³Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlaški Jovo, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-04/2-4-04-2-619/10 od 11.11.2010. godine; i Zapisnik o prikupljanju izjave od lica u svojstvu svjedoka Vlaški Jovo, sačinjen od strane CJB SKP Istočno Sarajevo, broj 11-02/1-18/11 od 21.01.2011. godine (T-37)

¹⁴Zapisnik o prikupljanju izjava od lica u svojstvu svjedoka Kljajić Milka, sačinjen od strane CJB OKP Istočno Sarajevo, broj 11-02/1-26/11 od 08.02.2011. godine (T-38)

¹⁵Izvod iz matične knjige umrlih za lice Ramić Hamdo pod rednim brojem 13 za 2012. godine, broj 02/1-132-3-46 od 20.03.2019. godine, Bosna i Hercegovina Ministarstvo sigurnosti Državna agencija za istrage i zaštitu Centar za istraživanje ratnih zločina Zapisnik o saslušanju svjedoka Ramić Hamdo broj krivičnog predmeta KT-RZ-82/06 broj zapisnika 17-04/2-4-04-2-903/08 od 28.08.2008. godine, sačinjen u selu Trebečaj, opština Trnovo (O1 -196)

(e) Vještačenje zdravstvenog stanja optuženog Mirka Bunoze i odbijanje prijedloga za razdvajanje postupka u odnosu na optuženog Mirka Bunoza

45. Nakon što optuženi Mirko Bunza nije pristupio na ročište zakazano za 01.12.2015. godine Sud je, po prijedlogu njegovog branioca, izdao naredbu za vještačenje po vještaku medicinske struke, dr. Zorici Lazarević, a radi utvrđivanja da li je optuženi sposoban učestvovati u krivičnom postupku i pratiti suđenje uslijed svog zdravstvenog stanja.

46. Braniteljice prvooptuženog i drugooptuženog su te prilike predložile razdvajanje postupka u odnosu na trećeoptuženog Bunoza pozivajući se na prava svojih branjenika na brzo i efikasno suđenje, dok je postupajuća tužiteljica podržala prijedlog vještačenja.

47. Vijeće je odlučilo da će se najprije vještačiti medicinska dokumentacija, a po potrebi izvršiti i pregled optuženog Bunoze, a nakon toga odlučiti o prijedlogu za razdvajanje postupka. U tom smislu izdana je naredba za vještačenje, broj: S1 1 K 016301 14 Krl od 03.12.2015. godine.

48. Na glavnom pretresu održanom dana 29.12.2015. godine vještakinja je iznijela nalaz i mišljenje sa zaključkom da je optuženi Bunoza sposoban pratiti krivični postupak i prisustvovati ročištima. Branilac trećeoptuženog je osporio nalaz i mišljenje i predložio razdvajanje postupka u odnosu na optuženog Bunoza, dok su tužiteljica i braniteljice istakle kako prepuštaju Vijeću da donese odluku.

49. Vijeće je prijedlog za razdvajanje postupka odbilo kao neosnovan našavši da je nalaz i mišljenje vještaka jasan, određen i argumentovan, i kao takav prihvaćen od strane Vijeća i uložen u spis¹⁶. Na ovakvu odluku Vijeće se opredijelilo obzirom na sve što je vještakinja iznijela, te posebno na zaključak, koji je prihvaćen i od vijeća, da je optuženi uslijed svog zdravstvenog stanja sposoban pratiti suđenje i učestvovati u postupku. Slijedom navedenog, Vijeće nije našlo da postoje važni i svrsishodni razlozi

¹⁶Nalaz i mišljenje vještaka o sposobnosti optuženog Mirka Bunoze, prim. dr. Zorica Lazarević, od 21.12.2015. godine (DS-1)

za razdvajanje postupka i odlučilo je nastaviti s glavnim pretresom u istom sastavu na strani optuženih.

50. Nadalje, obzirom da u toku 2018. godine zbog zdravstvenog stanja optuženog Bunoze glavni pretres nije održan duži vremenski period, Vijeće je ocijenilo nužnim ovu procesnu situaciju riješiti ponovnim vještačenjem zdravstvenog stanja optuženog Bunoze.

51. Slijedom navedenog, Sud je dana 30.05.2018. godine izdao naredbu za vještačenje medicinske dokumentacije i pregled optuženog Mirka Bunoze po vještaku medicinske struke, dr. Zoranu Trniniću, radi utvrđivanja općeg zdravstvenog stanja optuženog i mogućnosti dolaska, prisustvovanja i aktivnog učešća na glavnom pretresu.

52. Na glavnom pretresu održanom dana 03.07.2018. godine vještak Trninić je, nakon što je vještačio medicinsku dokumentaciju i izvršio pregled optuženog, iznio svoj nalaz i mišljenje¹⁷ pred Vijećem sa zaključkom da je opće zdravstveno stanje optuženog Bunoze relativno dobro i da je sposoban prisustvovati suđenjima i pratiti tok postupka. Nakon toga nastavljeno je sa glavnim pretresom.

(f) Odluka o djelimičnom usvajanju Prijedloga Tužilaštva BiH za prihvatanje utvrđenih činjenica u postupcima pred MKSJ

53. Sud je rješenjem od 31.10.2014. godine djelimično uvažio Prijedlog Tužilaštva za prihvatanje utvrđenih činjenica, broj: T20 0 KT RZ 0000 3302 07 od 16.09.2014. godine, pa je kao utvrđena prihvaćena činjenica iz paragrafa 198. prvostepene presude u predmetu Tužilac protiv Stanislava Galića, broj: IT-98-29-T od 05.12.20103. godine, a koja glasi: *Sarajevo je sačinjavalo deset opština: Stari grad, Centar, Novo*

¹⁷Nalaz i mišljenje vještaka o sposobnosti optuženog Mirka Bunoze, dr. Zoran Trninić, od 04.06.2018. godine (DS-2)

Sarajevo, Novi grad, Vogošća. Ilidža, Pale, Ilijaš, Hadžići i Trnovo. U preostalom dijelu navedeni Prijedlog Tužilaštva je odbijen kao neosnovan.

54. U konkretnom slučaju prilikom donošenja odluke Sud je postupao u skladu sa odredbama člana 4. *Zakona o ustupanju*¹⁸, u vezi sa Pravilom 94 (B) *Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ* koji propisuju: *da na zahtjev jedne od strana ili na vlastitu inicijativu, sud može odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice, utvrđene pravosnažnim odlukama ili pismeni dokazni materijal iz bilo kojih drugih postupaka pred MKSJ, koje se odnose na pitanja od važnosti za tekući postupak, ako su zadovoljeni određeni kriterijumi za prihvatanje tih činjenica.*

55. Prilikom odlučivanja o prijedlogu Tužilaštva BiH Sud je vodio računa da činjenice ispunjavaju određene kriterije i to da su jasne, konkretne i da se mogu identifikovati, te da su relevantne za konkretni predmet, ograničene na zaključke o činjenicama i ne uključuju pravne karakterizacije, pobijane su na suđenju, ali spadaju u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku ili su pobijane na suđenju, a sada spadaju u dio presude koji je predmet žalbe, ili spadaju u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna. Takođe, iste ne smiju potvrđivati krivičnu odgovornost optuženog, te se ne mogu zasnivati na sporazumu o priznanju krivnje u ranijim predmetima i uticati na pravo optuženog na pravično suđenje. One činjenice koje nisu zadovoljavale navedene kriterije Vijeće nije prihvatilo što je detaljno obrazloženo u pomenutom rješenju¹⁹ Suda.

II STANDARDI DOKAZIVANJA

56. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovalo nekim osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH kao i u

¹⁸ Zakon o ustupanju predmeta od strane međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u BiH.

¹⁹ Rješenje Suda BiH broj S1 1 K 016301 14 Kri od 31.10.2014. godine

Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama (Konvenciji), a koji će u nastavku biti navedeni.

57. Svrha sudskog postupka jeste da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivičnopravna sankcija pod uslovima propisanim Krivičnim zakonom BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

58. Odredbom člana 3. stav 1. ZKP BiH određena je pretpostavka nevinosti, koja predviđa da se svako smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom ne utvrdi njegova krivnja.

59. Procesna pretpostavka nevinosti je tzv. privremena pretpostavka (*praesumptio iuris tantum*) koja vrijedi dok se suprotno ne dokaže. Zbog postojanja ove pretpostavke, optuženi je oslobođen tereta dokazivanja svoje nevinosti. Teret dokazivanja suprotnog od onog što predviđa pretpostavka nevinosti je na tužiocu. Pretpostavka nevinosti ne odnosi se samo na krivnju optuženog, već i na sve druge bitne elemente koji stoje u međusobnoj vezi u pojmu krivičnog djela (radnja izvršenja, protupravnost ili kažnjivost).

60. Smatra se, a što potvrđuju i presude ESLJP, da presumcija nevinosti ima, između ostalog, sljedeće posljedice:

(i) optuženi nije dužan dokazivati svoju nevinost i teret dokazivanja leži na suprotnoj strani, dakle tužiocu i

(ii) sud mora donijeti oslobađajuću presudu ne samo kad je uvjeren u nevinost optuženog, nego i u situaciji kad o tome postoji razumna sumnja.

Jedna od neposrednih posljedica presumpcije nevinosti je izričita zakonska odredba sadržana u članu 3. stav (2) ZKP BiH prema kojoj „sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog.“

61. Riječ je o načelu *in dubio pro reo*, ili načelu koje je izraz pogodovanja optuženog. Neku činjenicu sud može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se uvjerio u njezino postojanje koje mora proizilaziti iz dokaza izvedenih na glavnom pretresu i kad u tom pogledu postupajuće Vijeće nema više nikakvih dvojbi. Pri tome, sve činjenice koje su *in peius* (na štetu) optuženog, moraju se utvrditi sa apsolutnom sigurnošću, odnosno, moraju se dokazati. Ukoliko se to ne postigne, uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* (u korist) optužene osobe uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene samo sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću). Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza „*pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima*“ sumnje ne daju otkloniti, prema normi iz navedenog člana, u sumnji sud rješava na način povoljniji za optuženog.

62. Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* uvijek mora biti izricanje presude „*u korist optuženog*“, što, u slučaju sumnje oko pravno relevantnih činjenica, predviđenih materijalnim krivičnim pravom, uključuje, ne samo blažu kaznu kada je krivica utvrđena, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti sumnju oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe.

63. U ovom smislu je i odredba člana 284. tačka c) ZKP BiH „*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*“ što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte nisu izvedeni dokazi za optužbu, nego i u takvim u kojima bi ih bilo, ali bi oni bili nedovoljni da sud iz njih, na osnovu ocjene na glavnom pretresu, izvuče zaključke o nedvojbenom postojanju činjenica iznesenih u optužbi.

64. Član 14. ZKP BiH nalaže da je Sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji mu idu na teret.

65. Član 6. stav 1. Konvencije nameće obavezu svim sudovima da „*ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku*“. Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, ova odredba nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza koje su podnijele strane. U vezi s navedenim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, navesti po kom osnovu.

66. Temeljem odredbe člana 15. ZKP BiH, Vijeće ima pravo da slobodno ocjenjuje dokaze. Prema tome, optužbe protiv optuženih su pažljivo razmotrene, uključujući i sve uložene dokaze.

67. Prilikom ocjene dokaza izvedenih tokom glavnog pretresa, Vijeće je poklonilo dužnu pažnju, između ostalog, pojedinačnim okolnostima svjedoka, razmotrilo konzistentnost svjedočenja svakog svjedoka tokom direktnog ili unakrsnog ispitivanja i uporedilo ga sa izjavama koje su dali tokom istrage, kao i njihovog mogućeg učešća u događajima i rizika da sebe inkriminiraju, te njihovom odnosu sa optuženima. Naravno, ovakve situacije je Vijeće pažljivo razmatralo prilikom utvrđivanja težine koja se treba dati takvim dokazima. Vijeće je uporedilo činjenice o kojima je svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te materijalnim dokazima kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu. Razlozi prihvatljivosti pojedinih iskaza, te ocjena njihovog kredibiliteta i osnovanosti, detaljno su obrazloženi u daljem obrazloženju presude. Vijeće također primjećuje da su u konkretnom predmetu, materijalni dokazi bili obimni i od naročite važnosti. Vijeće je ispitalo svaki dokument u cilju odlučivanja o njegovoj vjerodostojnosti i dokaznoj vrijednosti.

68. Vodeći računa o odredbi iz člana 290. stav 7. ZKP BiH, Vijeće se u donošenju odluke nije oslanjalo na dokaze koji nisu relevantni za presuđenje u ovom krivičnom predmetu. Osim relevantnosti, Vijeće je neizostavno vodilo računa o zakonitosti i vjerodostojnosti cijenjenih dokaza, uz napomenu da se u njihovoj ocjeni koncentrisalo samo na bitne elemente krivičnih djela za koje se optuženim sudi.

III NALAZI SUDA

1. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA I KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV RATNIH ZAROBLJENIKA

69. Potvrđenom optužnicom Tužilaštva BiH, optuženim je na teret stavljeno počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1.

tačke c) i e) KZ BiH i krivičnog djela Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH.

70. Krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. u odnosnom dijelu glasi:

(1) Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

*c) **ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije, nanošenje velikih patnji ili povreda tjelesnog integriteta ili zdravlja;***

d) raseljenje, preseljenje ili prisilno odnarnodnjenje ili prevođenje na drugu vjeru;

*e) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), prisiljavanje na prostituciju, primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, uzimanje talaca, kolektivno kažnjavanje, **protupravno odvođenje u koncentracione logore i druga protuzakonita zatvaranja**, oduzimanje prava na pravično i nepristrano suđenje, prisiljavanje na službu u neprijateljskim oružanim snagama ili u neprijateljskoj obavještajnoj službi ili upravi;*

f) prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjivanje stanovništva, konfiskaciju imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protupravno, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje imovine u velikim razmjerama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaće novčane jedinice ili protuzakonito izdavanje novca,...

71. Krivično djelo Ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 175. stav 1. tačke a) i b) KZ BiH:

(1) Ko kršeći pravila međunarodnog prava, prema ratnim zarobljenicima naredi ili učini koje od ovih djela:

a) lišenja drugih osoba (ubistva), namjerna nanošenja osobama snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenja), nečovječno postupanje, biološke, medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplantacije;

b) nanošenje velikih patnji ili ozljeda tijela ili povreda zdravlja...

72. Prije svega, Vijeće se na ovom mjestu neće upuštati u detaljno ispitivanje postojanja opštih (*chapeau*) elementa pomenutih krivičnih djela, obzirom da Vijeće nije našlo dokazanim, van razumne sumnje, da su optuženi počinili pojedinačne inkriminacije koje su im stavljene na teret.

73. Naime, imajući u vidu da su optuženi oslobođeni od optužbi iz razloga što dokazi koji su izvedeni na glavnom pretresu, ne pružaju dovoljno osnova za zaključak, isključujući svaku razumnu sumnju, da su optuženi počinili krivična djela na način kako je to postavljeno činjeničnim opisom optužnice, izlišno bi bilo upuštati se u detaljnu elaboraciju po pitanju ispitivanja opštih elemenata ovih krivičnih djela.

74. Također, ovom prilikom Vijeće napominje da za Vijeće nije bilo dvojbe da su svi oštećeni uživali zaštitu u skladu sa odredbom zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, bez obzira da li su bili civili ili ratni zarobljenici, međutim, ovu okolnost Vijeće nije posebno utvrđivalo, nalazeći da bi to bilo izlišno, obzirom na prirodu odluke, dok će se osvrnuti na pojedinačne inkriminacije i iznijeti svoje nalaze u pogledu istih.

2. UDRUŽENI ZLOČINAČKI PODUH VAT

75. Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine, optuženim je stavljeno na teret da su u inkriminisanom periodu, svjesno i voljno, učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu (u daljem tekstu: UZP), u kome su, osim njih, učestvovali i predsjednik Skupštine opštine Trnovo ujedno i predsjednik Ratnog predsjedništva (RP) Skupštine opštine Trnovo i drugim članovima Ratnog predsjedništva SO Trnovo, komandom Prvog korpusa Armije BiH i komandom taktičke grupe (TG) – 2, sa

zajedničkim ciljem višestrukog lišenja života civila srpske nacionalnosti u selima na području opštine Trnovo, protivpravnog hapšenja i zatočenja u zatočeničkim objektima formiranim na području opštine Trnovo i paljenja njihove imovine, te lišenja života i nečovječnog postupanja prema zarobljenim pripadnicima Vojske Republike Srpske u zatočeničkim objektima formiranim na području opštine Trnovo.

76. Kada je riječ o UZP-u Vijeće podsjeća da je isti ugrađen u KZ BiH i to u član 180. stav 1. koji propisuje načine na koje lice postaje lično odgovorno za određena krivična djela iz Glave XVII KZ BiH, za koje se optuženi terete. UZP sam po sebi ne predstavlja krivično djelo, već oblik učešća u izvršenju krivičnog djela. Odredba člana 180. stav 1. ZKP BiH (u koju je isti ugrađen) sadrži nekoliko oblika radnji saizvršilaštva odnosno učešća koje su određene s obzirom na specifičnu prirodu i težinu krivičnih djela na koje se može primjeniti i na činjenicu da se radi o odgovornosti za krivična djela koja po pravilu sadrže veliki broj radnji počinjenja, o krivičnim djelima koja se najčešće čine od strane većeg broja osoba, o djelima koja imaju planski, sistemski karakter.

77. Prema praksi Međunarodnih krivičnih sudova (MKSR, MKSJ, Specijalni sud za Sierra Leone i Posebna Vijeća za Istočni Timor), UZP predstavlja oblik odgovornosti za počinjenje krivičnih djela priznatih međunarodnim krivičnim pravom.

78. Žalbeno Vijeće MKSJ u predmetu Tadić utvrdilo i jasno artikuliralo tri kategorije UZP-a koje su postojale u međunarodnom pravu u relevantno vrijeme.²⁰ Tako je žalbeno Vijeće definisalo elemente zajedničke svim oblicima, a radi se o Actus reus i to: i. Više osoba, koje ne moraju biti organizirane u političku, vojnu ili upravnu strukturu (pluralitet osoba); ii. Postojanje zajedničkog plana, zamisli ili nakane koja predstavlja ili uključuje počinjenje kaznenog djela predviđenog Statutom; iii. Sudjelovanje optuženika u zajedničkom planu koji uključuje počinjenje jednog od kaznenih djela predviđenih Statutom. Pod uvjetom da su ispunjeni svi drugi uvjeti, osoba koja učestvuje u UZP-u na bilo koji od sljedećih načina može biti oglašena krivom za počinjeno krivično djelo: (i) neposrednim sudjelovanjem u počinjenju dogovorenog zločina (kao glavni počinilac); (ii) prisustvovanjem u vrijeme počinjenja zločina (sa

²⁰ Tužilac protiv Duška Tadića, IT-94-1-A, paragraf 195-226.

znanjem da će se zločin počiniti ili se čini) namjernim pomaganjem ili ohrabriranjem drugog učesnika u udruženom zločinačkom poduhvatu da poćini taj zloćin; ili (iii) djelovanjem u potporu nekom konkretnom sistemu u kojem se zloćin ćini putem položaja vlasti ili funkcije optuženog, sa znanjem o karakteru tog sistema i namjerom da se on realizuje.

79. Vijeće primjećuje da Tužilaštvo u predmetnoj optužnici jasno ne određuje koje se to kategorije UZP optuženim stavljaju na teret, nego to ćini u završnim rijećima, tvrdeći da ovakva postupanja optuženih podrazumijevaju prvu i drugu kategoriju UZP-a.

80. Zavisno o kojoj kategoriji UZP je rijeć, razlikuje se *Mens rea*, pa tako kada je rijeć o prvoj kategoriji, ista predstavlja opšti oblik UZP-a i predstavljena je slučajevima u kojima grupa ljudi djeluje zajedno u skladu sa "zajednićkim planom" i posjeduje istu zloćinaćku namjeru. Ako je krivićno djelo poćinila takva grupa u skladu sa tim zajednićkim planom, osobe koje su dobrovoljno ućestvoval e u nekom aspektu tog plana sa namjerom postizanja zloćinaćkog rezultata mogu se smatrati lićno krivićno odgovornim kao saizvršioći.

81. Druga kategorija je sistemski UZP, i to je jedna "varijanta" opšteg udruženog zloćinaćkog poduhvata i obuhvata tzv. predmete koncentracionih logora, a odnosi se na optužene koji su bili na položajima vlasti unutar hijerarhije tih logora, a koji su optuženi da su djelovali prema zajednićkom planu da ubijaju i zlostavljaju zatvorenike i stoga ćine ratne zloćine.

82. U konkretnom slučaju Tužilaštvo ućešće optuženih u UZP temelji na ćinjenici da su predmetne krivićnopravne radnje poćinjene na podrućju opštine Trnovo, a na kojem prostoru su, svojstveno njihovom položaju u inkriminisano vrijeme, prvo i drugooptuženi imali kontrolu, a pomoć tražili od trećeoptuženog, da su u funkcijama koja su u to vrijeme obavljali, o poćinjenim inkriminacijama znali ili imali razloga da znaju, i to iz jednostavnog razloga jer su to znali i poćinjeni im pripadnici i o tome se i prićalo, te da su imali znanja o sistemu zatoćenja koji je bio na snazi, o zloćinima poćinjenim u okviru tog sistema, te da su na isti pristali.

83. Naime, prema međunarodnim standardima, praksi MKSJ i praksi ovoga Suda da bi iz bilo kojeg oblika udruženog zločinačkog poduhvata mogla proisteći lična krivična odgovornost, Tužilaštvo mora dokazati: 1) postojanje udruženog zločinačkog poduhvata i 2) učešće optuženog u tom poduhvatu.²¹

84. Tužilaštvo mora dokazati postojanje dogovora ili sporazuma koji predstavlja dogovor između dva ili više lica o izvršenju određenog krivičnog djela ili da je bar zaključak o njegovom postojanju moguće izvući iz svih postojećih okolnosti. UZP zahtijeva postojanje zajedničkog cilja, plana ili zamisli, koja je u svakom slučaju morala da predstavlja ili uključuje sporazum ili dogovor između dvije ili više osoba da počine neko krivično djelo.²²

85. U pogledu učešća optuženog, lice učestvuje u udruženom zločinačkom poduhvatu ako: 1) lično izvrši dogovoreno krivično djelo kao glavni izvršilac, ili 2) kao saizvršilac namjerno pomaže glavnom izvršiocu u izvršenju dogovorenog krivičnog djela tj. preduzme radnje koje glavnom izvršiocu omogućavaju izvršenje krivičnog djela, ili 3) postupa u cilju unapređenja određenog sistema u okviru kojeg je krivično djelo izvršeno na osnovu odgovornog položaja ili funkcije optuženog, imajući svijest o prirodi tog sistema i namjeru da doprinese tom sistemu.²³

86. U tom smislu Vijeće je najprije analiziralo pitanje samog postojanja UZP na navedenom području među vojnim, policijskim i civilnim strukturama, pogotovo ako se ima u vidu da se optuženim na teret stavlja da su u navedenom UZP učestvovali zajedno sa predsjednikom Skupštine opštine Trnovo ujedno i predsjednikom Ratnog predsjedništva Skupštine opštine Trnovo i drugim članovima Ratnog predsjedništva SO Trnovo, komandom Prvog korpusa Armije BiH i komandom Taktičke grupe, kao i da li je kod optuženih u tom pravcu postojala svijest i volja, odnosno zajednička namjera i cilj, a to je lišenje života civila i ratnih zarobljenika srpske nacionalnosti,

²¹ Drugostepena presuda u predmetu Tadić, paragraf 227, drugostepena presuda u predmetu Krnojelac, paragraf 234., Prvostepena presuda u predmetu Božić i dr. X-KR/06/236 od 06.11.2008. godine

²² Brđanin, prvostepena presuda, pasus 342; Simić, Tadić i Zarić, prvostepena presuda, pasus 158, Vasiljević presuda žalbenog vijeća, pasus 108-109; Blagojević i Jokić, prvostepena presuda, pasus 699. , Drugostepna presuda u predmetu Božić i dr. X-KRŽ/06/236 od 05.10.2009. godine

²³ Prvostepena presuda u predmetu *Krnojelac*, paragraf 77 i 81.

njihovog protivpravnog hapšenja i zatočenja u zatočeničkim objektima, te nečovječnog postupanja prema istim, pri tome detaljno sagledavajući cjelokupnu sliku događaja koji su se dešavali na navedenom području i u njegovoj neposrednoj blizini, cijeneći dakle širi kontekst događaja koji je kod procjene postojanja UZP od velike važnosti.

87. Međutim, ovakve koncepte UZP-a, zastupljene u optužnici Tužilaštva, ovo Vijeće nije našlo dokazanim.

88. Naime, Tužilaštvo nije izvelo bilo kakve konkretne dokaze koji bi upućivali na postojanje kod optuženih i drugih učesnika UZP bilo kakvog zajedničkog plana, dogovora, ili bilo kakvog oblika strategije, u cilju masovnog lišenja života, te sistemskog hapšenja i zatočenja civila, te nečovječnog postupanja prema civilima i ratnim zarobljenicima srpske nacionalnosti, pa samim tim ovo Vijeće nije našlo dokazanim da je kod optuženih, postojala zajednička mens rea, da učestvuju u nekom svom zajedničkom planu sa ciljem njegovog ostvarenja.

89. Tužilaštvo je jednostavno pretpostavilo da je s obzirom na razmjere zločina koji su počinjeni u navedenom vremenskom periodu navedenom u optužnici morao postojati UZP i da su samim svojim svojstvom i prisustvom navedena optužena lica morala biti učesnici u UZP-u. Samo pozivanje na status optuženih koji su imali u inkriminisano vrijeme, njihovu kontrolu na navedenom području, te njihovo navodno znanje o dešavanjima na tom području, samo po sebi, ne znači da je postojao zajednički plan i namjera među njima, a i sa ostalim navodnim članovima UZP-a.

90. Postojanje UZP-a se ne može jednostavno pretpostaviti već mora biti dokazano van svake razumne sumnje. Tužilac mora dokazati da data krivična djela predstavljaju dio zajedničke kriminalne svrhe, te da su svi optuženi koji se terete po ovom principu učestvovali u tom zajedničkom kriminalnom planu. U vezi sa ovim posljednjim, Vijeće ističe da optuženi moraju dati značajan doprinos provođenju zajedničkog cilja kriminalnog poduhvata da bi se smatrali odgovornim.

91. Tokom postupka nisu prezentirani bilo kakvi dokazi da su optuženi na bilo koji način djelovali koordinirano u svrhu realizacije plana, niti da su optuženi međusobno

ili sa drugim navodnim učesnicima UZP-a, u inkriminisano vrijeme ikada imali neki zajednički sastanak ili referisanje, na kojem bi se utvrdili ciljevi i podijelile uloge u navedenu svrhu. Odnosno, nema dokaza o postojanju bilo kakve koordinacije između njih, koja bi dalje ukazivala da su svi bili povezani zajedničkom namjerom i ciljem.

92. Tužilaštvo, osim dokaza koji se odnose na funkcionisanje i rad ratnog predsjedništva u ratnim uslovima, koji se odnose na organizaciju života ljudi i koji se dijelom dotiču određenih aktivnosti vezanih za oružane snage, ali ne prelaze prag borbenih zadataka i ciljeva, koji su isključivo u domenu oružanih snaga na području Trnova, a što uglavnom proizlazi iz zapisnika sa sjednica, te iskaza svjedoka sudionika tih sjednica, te same uloge Taktičke grupe, odnosno Združenog odreda, sa Igmana u određenim borbenim sadejstvima sa oružanim snagama Trnova, nije provelo bilo kakve dokaze koje se odnose na navodne strateške bitne dogovore i planove optuženih i rukovodstva navedenih drugih učesnika UZP-a, niti se kroz dokaze ukazuje njihova bliska saradnja u cilju realizacije zajedničkog zločinačkog plana, a koji plan je neophodan uslov da bi se optuženi kao član UZP-a teretio za djela počinjena od strane druge osobe.

93. Vijeće ustvari nalazi da tužilac nije ni pokazao, niti ukazao koji bi to bili opšti dokazi koji se odnose na navodni UZP i kako upućuju na zaključak da su optuženi bili pripadnici jednog sveobuhvatnog UZP-a kojeg je tužilac identifikovao. Konkretno, tužilac nije dokazao da su optuženi, (osim u slučaju optuženih Godinjaka i Šarića kada su u drugim oblicima saradnje sa navedenim strukturama), izgradili veze sa ostalim pripadnicima UZP-a u ostvarivanju zajedničkog cilja, te da su se ta lica oslanjala na doprinos ostalih u postizanju kriminalnih ciljeva takve razmjere koju sami ne bi mogli postići. Nužno je pokazati da lica u okviru zločinačkog poduhvata djeluju zajedno ili u dogovoru u provođenju zajedničkog cilja ukoliko se želi da oni dijele odgovornost za krivična djela izvršena u okviru UZP-a.

94. Tužilaštvo u optužnici navodi da su pojedinačne inkriminacije počinili neidentifikovani pripadnici raznih vojnih formacija koje su egzistirale na području Trnova, kada se za sve tačke optuženja kao počinioци navode „...*podređeni im pripadnici Stanice javne bezbjednosti Trnovo, Teritorijalne odbrane Trnovo kasnije*

Oružanih snaga Trnovo, pripadnici HV-HOS-a su zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH“, pri čemu se ne ispunjavaju kriteriji konkretnosti i jasnoće kako bi se utvrdio identitet onih kojih su učestvovali u navodnom zločinačkom poduhvatu, pa kako bi se mogla utvrditi eventualna odgovornost optuženih, jer su prema novodima optužnice oni bili nadređeni navedenim počiniocima.

95. U predmetu *Krnojelac* žalbeno Vijeće je ograničilo mogući opseg odgovornosti po UZP-u tako što je zahtijevalo veći stepen preciznosti prilikom navođenja pripadnosti poduhvatu, te radnji istog. Žalbeno Vijeće je zaključilo da bez obzira na to koja se kategorija zajedničkog poduhvata navodi, korištenje pojma udruženog zločinačkog poduhvata da bi se definirala odgovornost neke osobe za krivična djela koja su fizički počinile druge osobe pretpostavlja strogu definiciju zajedničkog cilja, a potrebno je takođe što je preciznije moguće navesti ko su glavni počinioci djela.²⁴

96. Nadalje, ono što Vijeće nalazi veoma bitnim za istaći je da Tužilaštvo dešavanja na području Trnova, nastoji prikazati izolovano, bez prikaza šireg konteksta događaja, posebno u vojno-političkom planu, te posebno činjenice strateškog položaja Trnova, blizine Sarajeva i drugih gradova, pripremi za borbena dejstva, odnosu snaga posebno u periodu maj/juni 1992. godine između VRS i Oružanih snaga Trnova i slično, a koji događaji su veoma značajni i kod utvrđenja UZP- kao oblika odgovornosti, a koji govore u prilog činjenici da su srpske snage u navedeno vrijeme, pogotovo april /maj/ juni 1992. bile daleko nadmoćnije, pripremljenije za borbene aktivnosti, te dešavanja nakon napada 31.05.1992 godine, koje su odraz jednog haotičnog stanja (o čemu će više biti riječi u nastavku obrazloženja ove presude), ne govore u prilog činjenici postojanja bilo kakvih planova i strateških ciljeva vojnih, policijski i civilnih vlasti na navedenom području sa ciljem i svješću svojstvenim UZP-u, a o čemu će biti više riječi u drugom dijelu obrazloženju presude.

97. Imajući u vidu sve navedeno, Vijeće nalazi da ne postoje bilo kakvi dokazi o postojanju sistema UZP, te samim tim i dokazi o postojanju zajedničke namjere kod optuženih sa ostalim navodnim učesnicima UZP-a za počinjenje inkriminacija za koje se terete.

²⁴ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Krnojelac* IT-97-25-A, pasus 116.

98. Vijeće naglašava da obzirom na sve specifičnosti UZP važno je da se taj princip koristi na razborit i pažljiv način. UZP se ne može koristiti prosto kao čisti dodatak ili rezervni plan u optužnici. U slučaju kada se zastupa postojanje UZP-a, tom tvrdnjom se mora detaljno pozabaviti i ona se mora slijediti do kraja, a što nije slučaj u ovom predmetu.

99. Imajući u vidu da Tužilaštvo nije dokazalo UZP kao vid učešća u izvršenju krivičnog djela, to je Vijeće, u nastavku ocjene dokaza i analize činjeničnog opisa optužnice, iz istog izostavilo elemente UZP-a, i učešće optuženih u izvršenju krivičnih djela, cijenilo na način postavljen u predmetnoj optužnici.

100. Naime, ono što Vijeće nalazi bitnim istaći da je neovisno o postojanju UZP-a, Tužilaštvo konstrukciju učešća optuženih u izvršenju krivičnog djela istaklo na veoma konfuzan, problematičan i prilično nerazumljiv način, tako da je Vijeću bilo teško razlučiti šta se to konkretno optuženim stavlja na teret, ustvari koji oblik odgovornosti da li je riječ o individualnoj, ili pak o komandnoj odgovornosti obzirom da se pored načina izvršenja svojstvenih individualnoj odgovornosti, navodi da optuženi nikad nisu preduzeli odgovarajuće mjere u cilju sprječavanja zločina, što je jedan od obilježja odgovornosti po komandnoj doktrini.

101. Tužilaštvo ni u svojoj završnoj riječi ne pokušava takvo nešto razjasniti, nego konstrukciju odgovornosti optužnih dodatno komplikuje, pa se tako navodi da optužni snose individualnu krivičnu odgovornost za planiranje, naređenje, planiranje u pomaganju i učestvovanju u napadu na sela opštine Trnovo zajedno sa drugim pripadnicima, te snose i krivičnu odgovornost kao nadređeni za djela podređenih, zbog čega Vijeće nalazi da se optuženi terete za predmetna krivična djela po obje vrste krivične odgovornosti.

102. Iako je nelogično optužena lica teretiti zato što su planirali, podsticali, naredili ili izvršili krivično djelo, a istovremeno ih teretiti i zato što isto djelo nisu spriječili ili eventualno kaznili počinioca, Vijeće je, obzirom da je Tužilaštvo učinilo takvu činjeničnu isprpletenost radnji i mogućih odgovornosti optuženih, ipak u cilju

revnosnog i sveobuhvatnog pretresanja ovog predmeta, učestvovanje u konkretnim krivičnopravnim radnjama posmatralo iz oba ugla, dakle i sa aspekta njihove individualne odgovornosti, te sa aspekta komandne odgovornosti, a uzimajući u obzir vrijeme počinjenja krivičnopravnih radnji, te status koji su optuženi u datom momentu imali.

OPĆI KONTEKST DEŠAVANJA NA PODRUČJU OPŠTINE TRNOVO I OKOLNOG PODRUČJA

(g) Dešavanja i događaji koji su prethodili oružanom sukobu na području Trnova

103. Vijeće nalazi potrebnim da, prije nego iznese svoja činjenična utvrđenja u ovom predmetu, ukaže na hronološki prikaz događaja na području opštine Trnovo i šire koji su se dešavali prije, uoči i posebno nakon održavanja referenduma za nezavisnost države BiH, te od samog priznavanje BiH kao samostalne, nezavisne i suverene države, dakle uzimajući u obzir drugu polovinu 1991.godine, početak 1992. godine, te posebno mart/april 1992. godine, pa do samog kraja maja 1992. godine, a kojim događajima je uslijedile povećane napetosti između srpskog i muslimanskog stanovništva, kako na ovom području, tako i na području čitave BiH, a nakon čega je u BiH izbio oružani sukob za koje se i vezuje početak oružanog sukoba i na području ove opštine. Ovo iz razloga kako bi se dala jasnija i potpunija slika svih relevantnih dešavanja na ovom području, a time i približila cijela situacija koja se vezuje na sva dešavanja prije i u toku inkrimisanog perioda.

104. Naime, iz provedenih dokaza, kako subjektivne tako i objektivne prirode, proizlazi da je oružani sukob na području opštine Trnovo počeo dana 31.05.1992. godine, kojeg dana je izvršen napad od strane srpskih snaga na uže i šire područje Trnova, što je za posljedicu imalo izmještanje velikog broja muslimanskih civila u unutrašnjost Trnovskih sela, te i izmještanje dotadašnjih struktura vlasti, uključujući rukovodstvo Opštine, snage TO, te policijske snage SJB Trnova, a o čemu će više riječi biti u nastavku.

(h) **Opština Trnovo**

105. Iz utvrđenih činjenica proizlazi da je Sarajevo sačinjavalo deset opština: Stari grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi grad, Vogošća, Ilidža, Pale, Ilijaš, Hadžići i Trnovo.²⁵

106. Podrobnije informacije o samoj opštini Trnovo dao je svjedok odbrane Mehmed Mulaosmanović koji je od novembra 1990. godine bio na dužnosti predsjednika skupštine opštine (SO) Trnovo, koju dužnost je obavljao do kraja maja 1992. godine, kada zbog ratnih dešavanja skupština nije mogla raditi, nakon čega se formira Ratno predsjedništvo čiji je on bio predsjednik. Prema njegovim navodima opština Trnovo se prostirala na 400- 451 kvadratnih kilometara. Imala je 64 naseljena mjesta i samo sjedište opštine Trnovo. Po popisu iz 1991. godine, brojala je oko 7.000 stanovnika. Udaljena od centra Sarajeva – 31 kilometar. Smještena je u sarajevskom-visokom gorju, gdje su planine Jahorina, Treskavica, Bjelašnica, Igman i Visočica. Glavni putni pravac koji vozi kroz opštinu Trnovo je pravac Sarajevo – Foča. To je bio jedini kategorisani put na opštini Trnovo, ostalo su svi lokalni, seoski makadamski putevi, izuzimajući putni pravac Krupac-Bjelašnica, Babin Do, koji je bio asfaltiran. Po kazivanju svjedoka položaj Trnova je imao izuzetan strateški značaj za BiH. Prvo, kako zbog komunikacije koja direktno povezuje Sarajevo sa Drinom, dok je drugi strateški značaj u tome jer su se na tom području nalazili važni privredni objekti, od energetike (prva hidroelektrana u Jugoslaviji nakon 1948. je puštena u Bogatićima), potom šumski, vodni, te turistički resursi i slično.

107. Vijeće je prema dokazu 01-1 utvrdilo da je na području Trnova prema popisu iz 1991. godine bilo blizu 7.000 stanovnika, te da je od toga omjer otprilike bio 70 % Muslimana i 30% Srba, uz vrlo neznatan broj ostalih, što je potvrdio svjedok Rade Ivanović i mnogi drugi svjedoci.

108. Veliki broj saslušanih svjedoka su u svojim svjedočenjima istakli da su međusobni odnosi među stanovništvom bili dobri, sve dok nije došlo do previranja.

²⁵utvrđena činjenica iz paragrafa 198. prvostepene presude u predmetu Tužilac protiv Stanislava Galića, broj IT-98-29-T od 05.12.2013. godine

(i) **SJB Trnovo**

109. Kada je u pitanju prijeratno ustrojstvo i funkcionisanje Stanice javne bezbjednosti (SJB) Trnovo o tome su svjedočili mnogi svjedoci, posebno svjedoci koji su obavljali policijske dužnosti u navedenoj stanici prije izbijanja sukoba.

110. O ustrojstvu policije na užem i širem području Sarajeva svjedočio je svjedoka odbrane Avdo Panjeta koji je u period od 1991./1992. godine radio na poslovima načelnika odjeljenja policije Centar službi bezbjednosti (CSB) Sarajevo, a kasnije prešao u Republički MUP BiH. Tako svjedok navodi da je CSB Sarajevo djelovao na području 21 opštine, s tim da je 10 opština bilo udruženo u grad Sarajevo, a 11 opština je bilo van grada Sarajeva, te da su opštine bile organizovane u stanice javne bezbjednosti (SJB), a u kojima su dalje bile organizovane stanice milicije. Kada je u pitanju konkretno SJB Trnovo, ista se nalazila u sastavu MUP/ SUP Sarajevo i u okviru CSB.

111. Osim navedenog svjedok je svjedočio i o mobilizaciji rezervnog sastava policije kako na području cijele BiH, a samim tim i kod SJB Trnovo, navodeći da je već od septembra mjeseca 1991. godine došlo do znatnog angažovanja rezervnog sastava milicije-policije, obzirom da je u to vrijeme došla jedna instruktivna depeša Republičkog MUP-a, kojom se nalaže angažovanje povećanog broja rezervnog sastava policije u cilju ovladavanja bezbjednosnom situacijom na prostoru cijele BH.

112. Svjedok Rade Ivanović, svjedočio je da je on bio načelnik policije SJB Trnovo do 1990. godine, kada ga na tom mjestu zamjenjuje Edhem Godinjak, kao i da je u periodu 1990./91.godine bilo oko 20 aktivnih policajaca, navodeći imena nekih od njih, a to su Hamdija Krupalija, Asim Zulić, Karačić, Safet Gagula, Hamid iz Hadžića, Vojislav Jokić, Mirko Bjelica, Vitomir Sorak, Goran Ivanović, zaštićeni svjedok „N“. Nadalje svjedok ističe da je 1991.godine, u augustu ili septembru, od strane MUP R BiH donesena naredba da se mobiliše rezervni sastav policije u cijeloj Republici BiH, kada je još uvijek bio mješoviti sastav policije-milicije, tako da su u Trnovu bile četiri

stanice rezervne milicije po mjesnim zajednicama (MZ), sa oko oko 100 rezervnih pripadnika do rata.

113. Također iz izjava drugih svjedoka, svjedoka N, Ismeta Godinjaka, Avde Vatrića, Asima Zulića i dr. proizlazi da je načelnik SJB Trnovo od 1990. godine bio Edhem Godinjak, njegov zamjenik je bio Rade Šljivić (komandir uniformisane policije), da je policija bila mješovitog sastava, uz dobre međuljudske odnose i da je uglavnom bio jednak omjer Bošnjaka i Srba, te saglasno potvrđuju da je od 1991. godine bio mobilisan rezervni sastav, u istom omjeru. Svjedok Zulić je istakao da su okolo bile rezervne SM/PS po MZ, i to Trnovo, Kijevo-Presjenica, Delijaši, Dejčići i Šabići i svaka je imala svog komandira.

114. U pogledu opreme koju su u tom periodu posjedovali svjedok odbrane Fahro Dedović koji je radio kao aktivni policajac i na poslovima izdavanja materijalno-tehničkih sredstava i opreme za policiju navodi da su u pogledu oružja raspolagali pretežno lakim oružjem, da su imali pištolje i nešto dugih cijevi, te da su imali i protivtenkovsku opremu koja je bila smještena u kasarnama u Kalinoviku.

115. Pored navedenog, Vijeće ukazuje da i provedeni materijalni dokazi i Tužilaštva i odbrane potkrepljuju navode ovih svjedoka, pa tako iz dokaza O1-2 proizlazi da je Edhem Godinjak bio načelnik policije SJB Trnovo od 1990. godine, dakle u periodu do izbijanja sukoba, da je mješoviti sastav uposlenika bio u omjeru 50 : 50 (dokaz O1-5), kao i da se u toku 1991. godine pristupilo i aktivaciji rezervnog sastava policije, te formiranju pet Stanica milicije (dokazi O1-14, O1-40).

(j) Zatezanje odnosa, postavljanje barikada i osnivanje mirovnog vijeća

116. Na osnovu provedenih dokaza Vijeće je zaključilo da se prve naznake zategnutih odnosa na navedenom području, uznemirenost stanovništva po pitanju bezbjednosti, pojavljuju još u periodu od druge polovine 1991. godine, izazvane dešavanjima u regionu i na području BiH, kada se formira i skupština srpskog naroda u BiH, plebiscit srpskog naroda, potom kada dolazi do aktivacije rezervnog sastava

56

milicije, te kada dolazi do prvih informacija o naoružavanju lokalnog stanovništva po selima na području Trnova, kada se šalju anonimne predstavke MUP-u o radu načelnika policije i pokušaju njegove smjene i sl.

117. Iako su određene odluke zasigurno uticale na dešavanja i narušavanje odnosa na području Trnova kao što su (Odluka o osnivanju Skupštine srpskog naroda u BiH od strane SDS-a, 24.10.1991.godine, Odluka o ostajanju srpskog naroda BiH u zajedničkoj državi Jugoslaviji, Plebiscit srpskog naroda održan 9. i 10. novembra 1991. godine)²⁶, Vijeće se nije detaljnije upuštalo u ocjenu ne/legitimnosti ciljeva političkih stranaka i zakonitosti posljedično tome i kasnijeg formiranja skupštine srpskog naroda Trnova i pokušaj pripajanja općini Ilidži, obzirom da bi takva analiza uključivala i složena tumačenja pozitivnog ustavnopravnog poretka tog vremena, sa implikacijama na legitimnost konsituisanja svih organa tadašnje Srpske republike Bosne i Hercegovine, za što ovo Vijeće nije nadležno, i neće se dublje upuštati. Međutim, ono što je nesporno je da su posljedično tome, stvarani određeni paralelni organi i na području Trnova, i da je takvo postupanje uticalo na međusobne odnose, nepovjerenje i strah među stanovništvom na tom području .

118. Vijeće nalazi, da pravi početak zatezanja međusobnih odnosa slijedi nakon održanog referenduma za nezavisnost BiH kada je BiH nakon toga priznata kao samostalna i suverena država, dakle u periodu mart/april 1992. godine, kada pored sve većeg broja incidenata, slijedi postavljanje barikada na putne pravce od strane i srpskog i muslimanskog stanovništva, odnosno aktivista određenih političkih i vojnih organa koji su djelovali na tom području, povećanog naoružavanja stanovništva, odnosno dolazi do organizovanja i formiranja oružanih formacija i pripreme za ratna dejstva.

119. Na te okolnosti svjedok odbrane Mehmed Mulaosmanović, predsjednik skupštine opštine Trnovo, svjedoči da je na području Trnova referendum za samostalnu BiH proveden bez incidenata na kome su uglavnom participirali predstavnici nesrpskog naroda. Međutim, poslije provedenog referenduma i rezultata referenduma dogodile su se poznate barikade u gradu Sarajevu i na širem području.

²⁶ Dokaz 01-206- Nalaz i mišljenje vještaka vojne struke Sabro Hasković

Tako su predstavnici srpskog naroda blokirali glavnu cestu koja je spajala Trnovo sa Sarajevom ili Trnovo prema Foči, na koje izlaze naoružani ljudi i u civilu i u uniformama, navodeći da su te početne barikade u Trnovu malo više trajale, nego u Sarajevu i u okruženju.

120. Svjedok Asim Zulić pripadnik SJB Trnovo navodi da su u tom periodu barikade bile postavljene od strane pripadnika SDS kod Pilane u Trnovu, na način da su periodično postavljane i skidane. Poznato mu je da su na takvo postupanje intervenisali komandir Hamdija Krupalija, Vojislav Jokić i Mišo Bjelica, a barikade su bile i na krupačkim stijenama. Svjedok navodi da mu je poznato da je Predsjedništvo BiH (jedinstveno dakle i srpski članovi predsjedništva) bili saglasni već 02.03. da se sve barikade sklone, ali da predsjednik SDS-a Trnovo, Radivoje Drašković to nije dozvoljavao sve dok ne dobije nalog od glavnog odbora SDS-a, te mu je poznata i činjenica da je Edhem Godinjak u pokušaju da se barikade u Kijevu sklone kod Lalovića kuća bio napadnut iz vatrenog oružja, kao i činjenica da nakon tih barikada, SDS postavlja ponovni zahtjev da se Edhem Godinjak smijeni sa funkcije.

121. Prema dokazu 01-103 Službena zabilješka SJB Trnovo od 03.03.1992.godine, proizlaze saznanja vezano za postavljanje barikada od strane srpskih stanovnika, naoružanih pojedinaca i sl.

122. Svjedok odbrane Enver Bunar, radeći kao vozač autobusa u tom periodu svjedoči da je imao informacije da su njegove kolege vozači prolazeći kroz naselje Krupac doživljavali neki vid pretresanja i maltretiranja, te kazuje da u Kijevu od 01. marta 1992. godine barikade postavljaju stanovnici srpske nacionalnosti, u Krupcu kod Lalovića, prema Presjenici, kod Tešana kuća i u Trnovu kod Pilane. Što se tiče barikada bošnjačkog stanovništva, svjedok kazuje da su one bile na Turbi i na Oglavku, ali da su trajale samo jedan dan, dok su srpske barikade trajale tri dana, dodajući da ova u Krupci ni poslije nije uklonjena. Prema kazivanju svjedoka, na barikadama su vidjeli lokalno srpsko stanovništvo, koje je uz sebe imalo automatske i poluautomatske puške, dodajući da je tu bilo i policajaca iz rezervnog i aktivnog sastava srpske policije.

123. Svjedok F svjedoči da je prije izbijanja sukoba ..., a živio u ..., Trnovo . Ne sjeća se tačno, ali misli da u periodu 4-6.april 1992. godine kada je trebao krenuti u noćni smjenu, preko sredstava informisanja čuo da se u Sarajevu puca, da su Srbi napali na Sarajevo. Obzirom da mu je već ranije bila poznata situacija sa martovskim barikadama kada se nije moglo proći, kada se oduzimalo oružje, pa je otišao do SJB Trnovo da vidi kakva je situacija za odlazak u Sarajevo. Tom prilikom je čuo da kao Musliman ne može bezbjedno otići u Sarajevo iz razloga što su već postavljene srpske barikade u Vojkovićima, gdje zaustavljaju i kontrolišu, te da su od pojedinih milicionara već oduzeli oružje. Nakon navedenog saznanja svjedok se po pravilima službe u slučaju nekih elementarnih, pogotovo ratnih dejstava, dužan javiti u najbližu policijsku stanicu, te se tom prilikom javio na dužnost u SJB Trnovo.

124. I svjedok Sretko Hadžiabdić-veterinar u pogledu odnosa muslimanskog i srpskog stanovništva u aprilu 1992. godine navodi da su bili vrlo korektni obzirom da je je dolazio u priliku da kontaktira i sa jedinim i sa drugim stanovništvom. Krajem aprila ili sredinom aprila već je došlo do pometnje u smislu da je nastala blaga podjela, te da se po komunikaciji i kretanju moglo zaključiti da to više nije homogen odnos, pogotovo kada su postavljene barikade.

125. Svjedok odbrane Hajrudin Koso svjedoči da mu je poznato da je na uzvišenju Vis iznad sela Širokari negdje u aprilu mjesecu 1992. godine u jutarnjim satima došlo do obračuna dvije patrole seoskih straža jedna je bila bošnjačka, druga srpska i da je u tom obračunu poginuo jedan pripadnik bošnjačke patrole seoske straže. Sljedeći incident koji će prethoditi ratnim sukobima desio se na Treskavici u planinarskom domu gdje su došle dvije izbjeglice, i to je jedna bošnjačka i jedna srpska. Došlo je do obračuna među njima, i bilo je poginulih na obje strane.

126. Obzirom da je u navedenom periodu evidentiran sve veći broj incidenata, u cilju pokušaja smirivanja situacije i da se takvim događajima stane u kraj, u cilju sprječavanja oružanih sukoba u cilju smirivanja napetosti na obje strane, krajem marta, početkom aprila 1992.godine formirano je tzv. Mirovno Vijeće.

127. O razlozima osnivanja i djelovanju Mirovnog vijeća saglasno su svjedočili svjedoci Luka Knežević i Osman Mulaomerović koji su bili ujedno i njegovi članovi. U sastav tog Vijeća ulaze predsjednici stranaka, ispred SDA je bio Alija Kučuk, dok je ispred SDS bio predsjednik Drašković. Također prema provedenim dokazima razvidno je da je srpska strana predvođena komandirima stanice milicije Radetom Šljivićem, te utacajnim ljudima iz SDS-a u više navrata pokušala da smijeni tadašnjeg načelnika SJB Trnova, Edhema Godinjaka, pa je njegova prva diskreditacija pokušana sačinjavanjem jednog anonimnog pisma u kojem se kaže da se u SJB pokušava izvršiti sistematizacija radnih mjesta po nacionalnom ključu na štetu jedne nacije (Srba) (Dokazi O1-7, O1-11). Međutim dokazi pokazuju da je sistmatizacija tražena kako bi se i popunjenost kadrovima uskladila sa popisom stanovništva iz 1991. godine, obzirom da je stanje uposlenih u CJB prikazivalo omjer uposlenih Srba i Muslimana bio 50:50, dok bi taj omjer prema popisu stanovništva trebao biti 70:30. (dokaz O1-05)

128. Nadalje, načelniku SJB se spočitavalo i privođenje i odnos prema licu Popović Željku, zbog čega se također tražila njegova smjena.²⁷ SJB je na navedene navode odgovaralo da je u navedeni slučaj ispolitiziran, te da su preduzete zakonom predviđene mjera prema navedenom licu, višestrukom izvršiocu krivičnih djela, koji je protivno zakonu posjedovao vojno oružje i municiju. (dokaz O1-94)

129. U kasnijem periodu, nakon održanog referenduma, samo uklanjanje barikada od strane SDS-a je uslovljeno smjenom načelnika, tako svjedok Mulaosmanović koji je bio član Mirovnog vijeća navodi da je srpska strana uslovljavala uklanjanje svih barikada i smjenom Godinjaka sa mjesta načelnika policije. Navodi svjedoka su u potpunosti potkrijepljeni i materijalnim dokazom O1-62 (Izjava u vezi postavljanja barikada u periodu 01.-03. 03.1992. godine).

130. Ovakvi zahtjevi za smjenu načelnika su bili upravljani i navodima da isti učestvuje u ilegalnom naoružavanju muslimanskog stanovništva, organizaciji vojnih formacija i sl.

²⁷ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 03.12.1991. godine

(k) **Razdvajanje pripadnika SJB Trnovo**

131. Konačnoj podjeli i raskolu u SJB Trnovo prethodio je incident u blizini Pilane dana 21.04.1992. godine, kojom prilikom je stradala mješovita patrola sastavljena od tri policajca, te poslije navedenog incidenta pripadnici policije srpske nacionalnosti nisu više dolazili u prostorije SJB Trnovo, nego su se smjestili u hotel "Treskavica", a potom u Dom kulture gdje je bila smještena srpska stanica policije.

132. Iako Tužilaštvo događaj na Pilani nastoji prikazati razlogom napuštanja pripadnika policije srpske nacionalnosti, dokazi ipak pokazuju da su aktivnosti oko formiranja srpske policije bile dosta ranije, te da su se mnogi pripadnici policije već od 01.03. 1992. godine nalazili na spisku pripadnika srpske milicije (dokaz 01-20), dok ostali dokazi govore u prilog da su isti formalno postavljeni i primili rješenje o rasporedu u prvim danima aprila mjeseca, kada je Rade Ivanović postavljen za načelnika srpske milicije Trnovo (dokazi 01-16, 01-17, 01-18, 01-19). Do drugačijeg zaključka ne mogu dovesti ni navodi pojedinih svjedoka pripadnika te policije, prvenstveno Radeta Ivanovića, te svjedoka N, koji kada su im predloženi navedeni dokazi, rješenje o rasporedu i dostavnice o zaprimanju istog, navode da im to nije poznato ili da su te rasporede dobili dosta kasnije, kada su i zvanično prešli u Stanicu srpske policije.

133. Da se organizacija i funkcionisanje srpske policije desila mnoge prije dešavanja na Pilani, proizlazi i iz dokaza 01-98 – Dopis od 31.03.1992. godine –u kojem pomoćnik ministra za unutrašnje poslove Momčilo Mandić obavještava sve policijske organe u BiH i u regionu da je Skupština srpskog naroda u BiH donijela Zakon o unutrašnjim poslovima koji se primjenjivao od 01.03.1992. godine na teritoriji Republike srpskog naroda, prema kojem je uređena jedinstvena služba javne bezbjednosti, obrazovani centri službe bezbjednosti, stanice javne bezbjednosti, te kojim se pozivaju dotadašnji radnici policije iz SR BiH koji to žele, pređu u novoformljene službe RS.

134. O stvaranju paralelnih policijskih organa od strane pripadnika srpske nacionalnosti svjedočio je svjedok odbrane Avdo Panjeta, načelnik odjeljenja policije CSB Sarajevo koji navodi da već od januara mjeseca 1992.godine, kad je u pitanju rukovođenje policijom, dolazi do određenih problema. Navodi da je SDS već formirao

svoje policijske snage koje nisu legalne, a i da su već imali urađena rješenja za raspored srpskog kadra u okviru policijskih snaga Republike Srpske. U tom smislu svjedok navodi da je Momčilo Mandić koji je bio pomoćnik Republičkom ministru za suzbijanje kriminaliteta bio zadužen za organizovanje srpskog MUP-a i da je po njegovom naređenju došlo do podjele u svim organizacionim jedinicama policije, nakon čega su i pripadnici srpske nacionalnosti napustili SJB Trnovo. Svjedok navodi da su glavni opstruktori ili lica koja su opstruirala zajednički rad u SJBTrnovo bili Rade Ivanović i Rade Šljivić.

135. Kada je u pitanju incident na Pilani od 21.04.1992. godine kojom prilikom je stradala mješovita patrola sastavljena od tri policajca, pripadnika SJB Trnovo Ibro Bjelica, Dragoljub Knežević i Mirsad Dedić, kada su prilikom kontrole zaustavili i pokušali kontrolisati kamion, u kojem su se nalazila naoružana lica, pripadnici neke vojne formacije kojom prilikom je došlo do upotrebe vatrenog oružja i stradanja navedenih lica, te ranjavanja određenih pripadnika oružane formacije koja su se nalazila u kamionu, svjedočili su mnogi svjedoci, dajući svoja viđenja uzroka navedenog događaja. Kao što je naprijed navedeno, iako je Tužilaštvo navedeni događaj, provodeći veliki broj dokaza na ovu okolnost, pokušalo prikazati kao uzrok razdvajanja policije, ipak po ocjeni Vijeća, obzirom na naprijed navedeno, ovaj događaj predstavlja samo okidač, odnosno razlog za konačno odvajanje, koje je očigledno bilo ranije isplanirano, zbog čega će se Vijeće kroz iskaze svjedoka u ovom dijelu samo ukratko osvrnuti na navedeni događaj i posljedice istog.

136. Pa tako svjedok Rade Ivanović o navedenom incidentu svjedoči da je policija kontrolisala teretno vozilo pod ceradom u mjestu Pilana i tražili su od vozača da pokaže šta ima od terete, pa kada se otvorila cerada unutra je bilo puno unifromisanih naoružanih vojnika u maskirnim uniformama. Goran Ivanović aktivni policajac je svjedoku kasnije ispričao da je među njima poznao Ismeta Mehanića i da su kako on kaže pripadnici Zelenih beretki počeli iskakati iz kamiona i pucati u pravcu policajaca, kojom prilikom su poginuli Ibro Bjelica, Dragoljub Knežević i Mirsad Dedić. Nakon toga se na navedenom mjestu skupio veliki broj policajaca i stanovništva, te je predlagano da se krene prema tim naoružanim licima koji su jedan dio pobjegao selu Turovi, a jedan dio prema Željeznici, te je zaključeno da iz sigurnosnih razloga nije opravdano ići za njima u potjeru obzirom da su naoružani. Svjedok navodi da je upravo

taj dan došlo do podjele policije po nacionalnom osnovu, na pripadnike muslimanske i srpske nacionalnosti.

137. Navode ovog svjedoka u svim bitnim elementima potvrdili su i svjedok Dragan Golijanin policajac koji je bio u patroli koji je sudionik ovog događaja, kao i svjedok Avdo Vatrić.

138. O ovome događaju svjedočio je i sam sudionik događaja, svjedok odbrane Ikmet Mehanić, koji se nalazio u pomenutom kamionu Ističe da su ono bili pripadnici TO koji su se organizovali u Famosu u Hrasnici, te da nisu bili nikakva paravojska, imali su i oznake, te da su išli pomagati stanovništvu na području Foče, Ustikoline. Kako se grupa razdvojila odlučeno je da se njegov dio grupe vrati na Igman i priključe vojsci. Obješnjava da je dolaskom u selo Delijaš njima je bio zagarantovan prevoz (pojašnjava da su to dogovorili sa Hamdijom koji je u to vrijeme bio aktivni policajac) do Igmana i obećano da ih niko neće zaustaviti. Međutim nakon nekoliko minuta nakon što su krenuli iz Delijaša, zaustavljen je kamion, te su čuli: "Momci, opkoljeni ste, jedan po jedan silazite i bacajte oružje". Svjedok kazuje da su shvatili da su upali u zasjedu i da je njihov komandir rekao da niko ne baca oružje, da su oni regularna vojska. Svjedok navodi da su polako počeli da silaze, ali da nisu bacali oružje, te je tom prilikom vidio policijsko auto, a odmah ispred sebe Mirsu Dedića i Dragana Kneževića. Svjedok je naveo da je onda rekao momcima da se ne boje, da je mješovita patrola, te da nije to ni izgovorio kada je Goran Ivanović počeo pucati prema njima. Svjedok kazuje da su odmah ranjeni on i Šehić koji je bio pored njega. Svjedok navodi i da se onda počelo pucati sa kuće koja je bila lijevo od kamiona. Prema kazivanju svjedoka, onda su i oni počeli pucati prema tim kućama Vitkovića, Mišovića, Golijanina, navodeći da je to sve trajalo 10-tak minuta. Prema navodima svjedoka, njih 5-6 je ostalo na cesti, a ostali su se uspjeli provući između garaže i šupe i otišli prema rijeci, odnosno šumi. U unakrsnom ispitivanju na pitanja tužiteljice ko puca prema policajcima, svjedok kazuje da je to ustvari Ivanović koji je pucao u njega (svjedoka), ali da obzirom da je svjedok bio blizu Dedića i Kneževića, u tom momentu pogađa i njih.

139. Svjedok Asim Zulić koji je u tom period obavljao poslove krim. tehničara u SJB Trnovo i koji je vršio uviđaj nakon navedenog događaja, svjedoči da je policija bila u mješovitom sastavu sve do događaja kada su poginula tri policajca na Pilani. Svjedok

je vršio uviđaj skupa sa Vitomirom Sorakom i kada je došao na lice mjesta nije zatekao ni kamion, ni mrtve, zatekao je dio policije koji su obezbjeđivali lice mjesta, te Edhema Godinjaka i Glišu Simanića. Svjedok je unio u taj zapisnik da je krivično djelo izvršeno po nepoznatom izvršiocu, jer nisu imali dokaza ko ga je izvršio. Za vrijeme uviđaja Gliša Simanić je izdao naredbu srpskoj policiji da više nema zajedničkog rada i da svi policajci Srbi idu u hotel Treskavicu.

140. O ovome događaju svjedočili su također i mnogi drugi svjedoci Anđelka Knežević (supruga poginulog Dragoljuba Kneževića), svjedok Milena Vitković svjedok odbrane Hajrudin Koso, Ismet Godinjak, Luka Knežević i dr., međutim osim činjenice da su čuli pucnjavu, ili vidjeli određene dijelove događaja, nisu neposredni očevidci o tome kako je navedeni incident izbio i na koji način su stradali policajci.

141. Obzirom da navedeni događaj nije dio inkriminacija koje se optuženim stavljaju na teret, Vijeće o mogućem uzroku, te zaključku u pogledu činjenica kako je došlo i kako su tačno smrtno stradala navedena lica i kako su ostala lica ranjena, u ovom dijelu neće dati svoja utvrđenja. Međutim kada je riječ o samoj vojnoj formaciji koja je bila prevožena navedenim kamionom, te o znanju policijskih organa SJB Trnovo o tome, iskaz svjedoka Ikmeta Mehanića potkrepljuju i navodi u Izvještaju o radu i aktivnostima štaba TO Trnovo do 03.06.1992. godine (dokaz T-80) gdje se navodi da se radilo o pripadnicima TO koji su iz Delijaša trebali neometano proći kroz Trnovo i da je u obezbjeđenju i realizaciji istog učestvala rezervna i aktivna policija Trnova, ali da se iz nepoznatih razloga ta jedinica nije kretala ranije utvrđenim pravcem, kada je došlo do organizovanja zasjede od strane građana srpske nacionalnosti, kada je došlo do incidenta i pogibije tri pripadnika policije.

142. Svjedočeći o dešavanjima poslije pomenutog događaja svjedok Rade Ivanović svjedoči da su se nakon napuštanja SJB Trnovo policajci srpske nacionalnosti smjestili u hotel Treskavicu, te da je nastala opšta pometnja u Trnovu među stanovnicima, navodeći da je tu veče predsjednik SDS-a Radivoje Drašković tražio od njega odvajanje srpske policije, što je svjedok i prihvatio. Ovaj dio izjave svjedoka Vijeće nalazi neuvjerljivim i kontradiktornim ranije pomenutim materijalnim dokazim i iskazima svjedoka, u kojim se navodi da je policija ranije formirana, i da je u tim aktivnostima važnu, ako ne i odlučnu ulogu imao upravo ovaj svjedok, koji je još i prije

navedenog događaja na Pilani bio formalno i postavljen kao načelnik srpske stanice milicije, a koju funkciju će obavljati do 31.07.1992. godine.

143. Svjedok Ismet Godinjak, pripadnik policije u svom svjedočenju navodi da je bošnjački dio policije, nakon navedenog događaja, ostao u stanici policije gdje su inače i bili, te da je lično od Gliše Simanića iz SDS-a čuo kako kaže ljudima da se nema šta čekati, da Srbi uzimaju puške i da se idu boriti, te da poslije toga svi pripadnici policije srpske nacionalnosti, uzimaju opremu, svo svoje naoružanje i odlaze u hotel Treskavicu, a potom u Dom kulture.

144. Navedena dešavanja, reflektirala su se i na stanice milicije koje su djelovale u sklopu SJB Trnovo, gdje je takođe došlo do podjele, o čemu je svjedočio svjedok N.

145. Osim činjenice da je navedenim događajem došlo do razdvajanja policije, dokazi pokazuju da stanovništvo u narednom period ostaje i dalje da živi zajedno, tako svjedok Vinko Bjelica navodi da kada se razdvojila policija, u Trnovu i dalje ostaju tu živjeti Muslimani i Srbi, te da on kao Srbin nije imao nikakvih problema, išao je na mnoga mjesta gdje su bili Muslimani i da se mogao slobodno kretati sve do kraja maja 1992. godine.

146. Međutim navedeni događaji bez sumnje su uticali na produbljivanje narušenih odnosa među stanovništvom, te je za sobom pokrenulo i lavinu drugih događaja kojim se ukazuje sve veće razilaženje, nakon čega se krenulo za užurbanim pripremama za oružani sukob, o čemu posebno govore iskazi svjedoka, materijalni dokazi, zapisnici sa sjednica kriznog štaba SDS I sl., o čemu će u nastavku biti više riječi.

147. O toj činjenici svjedoči i svjedok Luka Knežević, navodeći da je ostao u Trnovu poslije navedenog događaja još dvadesetak dana, a nakon toga je uslijedilo otvaranje ratnog plana, straže po brdima i daljih podjela stanovništva.

(I) Razdvajanje Doma zdravlja Trnovo, organa uprave, te drugi vidovi podjela

148. Usljed navedenih okolnosti na području Trnova pored policije, iz provedenih dokaza proizlazi da se narušeni odnosi reflektuju i u drugim javnim organima i

ustanovama, nakon čega je uslijedilo razdvajanje u Domu zdravlja, kao i organima uprave, te su navedene okolnosti uticale i na druge sfere života među stanovništvom poput razmjene dobara, prodaje nekretnina i sl.

149. O razdvajanju Doma zdravlja, odnosno o odlasku medicinskog osoblja srpske nacionalnosti, svjedočio je svjedok dr. Sretko Hadžiabdić, koji je obavljao poslove veterinara na navednom području, koji svjedoči da je njegova supruga bila uposlenik Doma zdravlja, u kojem su do aprila '92. u navedenom radili i Srbi i Muslimani, a nakon toga je nastalo razdvajanje. Medicinski kadar srpske nacionalnosti nije dolazio u Dom zdravlja, a formirali su svoju službu koja je bila izmještena oko Širokara.

150. Svjedok dr. Milan Močević navodi da je radio u Domu zdravlja Trnovo do 08.05.'92.g. Prema njegovom svjedočenju u Dom zdravlja su upala dva uniformisana lica u maskirnim uniformama sa amblemima Patriotske lige u pratnji nekoliko policajaca muslimanske nacionalnosti koji su bili zaposleni u PS Trnovo. Pošto su izvršili pregled svih prostorija Doma zdravlja, shvatio je da je suvišan tu i napustio Dom zdravlja. Posebno naglašava da tom prilikom niko od njih nije grubo postupio prema njemu. Potom je svjedok sutradan otišao do sela Širokari i u jednoj vikendici organizovao ambulantu sa preostalim uposlenicima Doma zdravlja srpske nacionalnosti, za potrebe srpskog stanovništva u tom dijelu Trnova, te je navedena ambulanta bila u funkciji do 30.07.'92.g. do napada od strane Armije BiH na Trnovo.

151. Svjedok Derviš Murga koji je bio zaposlen u Domu zdravlja Trnovo, svjedoči da je medicinskom osoblju srpske nacionalnosti sugerisano da napuste Dom zdravlja Trnovo, što su i učinili, kojom prilikom su odnijeli sav sanitetski materijal i odvezli dva automobila.

152. S druge strane kada je u pitanju razdvajanje organa uprave, prvenstveno kada je riječ o opštinskim organima, iz dokaza proizlazi da prve opstrukcije u radu opštinskih organa nastaju već u novembru 1991.godine kada Opštinski odbor SDS-a u Trnovu donosi zaključak o zamrzavanju rada srpskih odbornika u Skupštini Opštine Trnovo.²⁸ Dokazi dalje pokazuju da je SDS Trnovo već krajem 1991. godine vršio pripreme za

²⁸ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 07.11.1991.

osnivačku skupštinu srpskog naroda opštine Trnovo²⁹, te je na sjednici OO SDS Trnovo održanoj 15.01.1992.godine donesen zaključak da se 21.01.1992.godine u Crkvenoj kući održi sjednica Skupštine srpskog naroda Trnova.³⁰ OO SDS Trnovo je na sjednici održanoj 24.03.1992.godine konstatovano da je za srpski narod opštine Trnovo napovoljnija varijanta da regionalno pripadnu Srpskoj opštini Ilidža.³¹ Na sjednici OO SDS Trnovo održanoj 26.04.1992.godine konstatovano je da se u narednom periodu moraju uvesti organi vlasti, da je milicija već podijeljena, da se mora ići na podjele drugih organa vlasti tako da prestaju djelovati zajednički organi uprave.³²

153. Ovo potvrđuje i svjedok odbrane Mehmed Mulaosmanović, koji ističe da kada su u pitanju predstavnici srpskog naroda da su prvo su otišli pripadnici SJB, potom odbornici u skupštini, pa uposlenici, kada formiraju svoje organe, stanicu policije, svoju opštinu, ustvari više kao jedan oblik lokalne zajednice koji su namjeravali pripojiti Ilidži.

154. Da su navedena dešavanja uticala i na druge vidove života proizlazi i iz dokaza O1-105 (Informacija o aktivnostima i djelovanju SDS Trnovo od 01.01. do 31.05.1992. godine) kojom se objelodanjuje da je donesena odluka (sjednica 24.03.1992. godine) da se Muslimanima sa područja Trnova zabrani da rade sa srpskom zemljom, da se zemlja ne prodaje Muslimanima i da se porez od poljoprivrede ne uplaćuje SO Trnovo nego na račun SDS-a. Iz dokaz O2-16 (Zapisnik sa sastanka podružnice Ilovice – Grab – Madžari od 15.03.1992. godine) proizlazi da je donesen zaključak da se ova odluka realizuje na terenu i da su jednoglasno doneseni zaključci da se na korištenje ne daju posjedi ljudima druge nacionalnosti, pa ni za košenje trave, te da se ne može prodavati zemlja licima druge nacionalnosti.

²⁹ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 27.12.1991.

³⁰ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 15.01.1992.

³¹ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 24.03.1992.

³² O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 26.04.1992.

(m) Naoružavanje i organizovanje vojnih formacija na području Trnova prije početka oružanog sukoba

(i) Organizovanje i naoružavanje stanovništva srpske nacionalnosti

155. Kada je u pitanju srpsko stanovništvo na području opštine Trnovo iz provedenih dokaza proizilazi da je u pripremi naoružavanja, znatno prije izbijanja sukoba ključnu ulogu imao SDS (srpska demokratska stranka). Tako je Krizni štab SDS Trnovo, počev od druge polovine 1991.godine, na svojim čestim zasjedanjima radio na obezbjeđenju naoružanja i drugih materijalno-tehničkih sredstava, mobilizaciji stanovništva i organizaciji vojnih formacija, sve u cilju pripreme za oružani sukob na području Trnova koji će uslijediti krajem maja 1992. godine.³³

156. Na sjednici OO SDS Trnovo održanoj 13.11.1991.godine, nakon što je konstatovano da je plebiscit za pripajanje SAO Romaniji u potpunosti uspio, Gliša Simanić je obavijestio odbornike SDS-a da je na opštini Trnovo potrebno formirati jednu vojnu formaciju i izvršiti obuku dobrovoljaca.³⁴ Na sjednici OO SDS Trnovo održanoj 28.11.1991.godine, donesen je zaključak da Mjesni odbori SDS-a naprave spisak dobrovoljaca za vojnu obuku, da se izvrši vojna obuka dobrovoljaca, te da se preko obučanih dobrovoljaca izvrši i priprema građana srpske nacionalnosti Trnova.³⁵

157. Prema dokazu O1-36-Službena zabilješka iz januara 1992.godine, proizilazi da su pripadnici SJB još krajem 1991. godine imali saznanja da su pojedinci u nekim od Trnovskih sela sa većinskim srpskim stanovništvom dobili naoružanje, te da se ponekad u tim selima i čulo dejstvovanje iz oružja, u smislu provokacija. O tome je čak vođena rasprava na sjednici OO SDS Trnovo održanoj 12.02.1992.godine o čemu je govoreći o političko-bezbjednosnoj situaciji podatke iznio Jovo Vuković „*Za vrijeme Božića i srpske Nove godine dosta se pucalo iz oružja što se na taj način provokativno*

³³ Dokazi O1-50, O1-51 – Zapisnici sa sastanka Kriznog štaba/ OO SDS Trnovo

³⁴ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 13.11.1991.godine

³⁵ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 28.11.1991. godine

*djelovalo na komšije muslimane. Iznosi činjenicu da se neorganizovano dijelilo oružje srpskom narodu“.*³⁶

158. Nakon održanog referenduma i postavljanja barikada (mart/april 92), dolazi do sve veće napetosti, odnosno pooštrevanja odnosa, što se reflektiralo na intezivno snabdijevanje naoružanjem, organizaciju oružanih formacija, pa se tako prema provedenim dokazima kako subjektivnim, tako i materijalnim, posebno koje se odnose na sjednice opštinskog odbora SDS, čiji će prikaz Vijeće dati u nastavku, kao i spiskove lica koja su zadužila razne vrste naoružanja, uočava da je naoružavanje bilo organizovano, da su se naoružavala sela sa većinskim srpskim stanovništvom, kao i da je primjećeno da se oko sela vrši i iskopavanje rovova, utvrda, postavljaju straže i sl.

159. U tom smislu na sjednici OO SDS Trnovo održanoj 07.03.1992.godine donesen je zaključak da se srpsko stanovništvo mora pripremiti za obranu i da se osnuju oružane jedinice nivoa odjeljenja, vodova, odreda, četa, koje će u svako vrijeme biti spremne.³⁷ Potom na sjednici održanoj 20.03.1992.godine dogovoreno je da se izvrši transformacija opštine i mjesnih zajednica posebno Ledića, Tošića i dr. i formiraju jedinice, štab bataljona po vojnim principima u Tošićima, Trnovu, Kijevu i dr.³⁸

160. Na sjednici održanoj 24.03.1992.godine predsjednik SDS-a Radivoje Drašković je obavijestio odbornike da je „*R.Karadžić naredio drugi stepen pripravnosti. Organizovati dežurstva, straže, vladati srpskom teritorijom, sadašnju situaciju ozbiljno svatiti.*“³⁹ Iz navedenih razloga, na ovoj sjednici je dogovoreno održavanje sastanaka sa Mjesnim odborima radi upoznavanja sa situacijom, te je zaključeno da svi koji su dobili naoružanje trebaju ga staviti u funkciju odbrane Srpskog naroda, dok je Gliša Simanić upoznao odbornike o organizovanju srpskog komandnog kadra, te iznio podatke o organizovanju formacijskih jedinica i djelovanju bataljona (u koji su uključena odjeljenja i vodovi) na području opštine Trnovo.⁴⁰

³⁶ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 12.02.1992. godine

³⁷ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 07.03.1992. godine;

³⁸ O1-50 - Zapisnik sa sjednice Kriznog štaba Trnovo održane dana 20.03.1992.godine;

³⁹ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 24.03.1992. godine;

⁴⁰ O1-51 - Zapisnik sa sjednice OO SDS Trnovo održane dana 24.03.1992. godine

161. Prema dokazu O1-215 (*Srpska Republika BiH, Ministarstvo narodne odbrane Sarajevo, Odluka broj: 1/92 od 16.04.1992. godine*) proizlazi da je već polovinom aprila 1992. godine bila formirana TO Srpske republike.

162. Nadalje na sjednici KŠ SDS Trnovo održanoj 29.04.1992. godine je dogovoreno pozivanje predstavnika JNA i njihovo uključenju u čišćenje Opštine Trnovo i objezbjeđenje terena za vojne transportere i tenkove, gdje je konstatovano da je to dobro radi psihološko-propagandnog dejstava, a Radivoje Drašković, predsjednik SDS Trnovo, konstatuje da je *Vojska spremna da se situacija u Trnovu raščisti*.⁴¹

163. Na sjednici Kriznog štaba SDS Trnovo održanoj sljedećeg dana 30.04.1992.godine, dogovoreno je da se iz Kalinovika doveze top i ostalo što ide uz topove.⁴² Na istoj sjednici KŠ SDS Trnovo odbornik Anđelko Milić je rekao *da će se izvršiti osmatranje terena i odrediti lokacije odakle se mogu gađati sva sela, jer se iz Trnova mogu gađati sva sela osim Spile*. Na sastanku Kriznog štaba SDS održanom 02.05.1992.godine dogovarano je dovlačenje dva bova i dva tenka na prostore Trnova.⁴³ Sutradan na sastanku Kriznog štaba SDS Trnovo od 03.05.1992. godine dogovoreno je da se dorade položaji za topove, da se u Kalinovic pošalju posade za topove i minobacačije radi obuke, da se od narednog dana autobusima organizuje odlazak na obuku iz gađanja iz artiljerijskog i pješadijskog naoružanja.⁴⁴

164. Iz dokaza O2-4 (*Procjena situacije i odnosa snaga na području opštine Trnovo, Komanda Bt TO Trnovo, dana 23.05.1992. godine, u potpisu komandant major Danilo Golijanin*) proizlazi pregled ljudstva i naoružanja u Trnovu iz koga se vidi da je bataljon Trnovo bio opremljen vezom i da su u selima nastanjenim srpskim stanovništvom Tošići, Pendičići, Bistročaj, Ledići, Presjenica i dr. bile srpske vojne jedinice od kojih je veliki broj imao preko stotinu vojnika, naoružane automatskim oružjem, puškomitraljezima i minobacačima.

⁴¹ O1-50 – Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba SDS Trnovo održan 29.04.1992.godine;

⁴² O1-50 – Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba SDS Trnovo održan 30.04.1992.godine;

⁴³ O1-50 – Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba SDS Trnovo održan 02.05.1992.godine;

⁴⁴ O1-50 – Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba SDS Trnovo održan 03.05.1992.godine;

165. Dakle, prema ovim zapisnicima, proizlazi da su kako je vrijeme odmicalo od marta do kraja maja 1992. godine, intezivirani ne samo sastanci, nego cijela organizacija oko naoružavanja i formiranja vojnih formacija, kao i da je sve bilo spremno za napad koji je uslijedio u zadnjim danima maja mjeseca 1992. godine.

166. Navedeni materijalni dokazi dodatno su potkrijepljeni iskazima svjedoka koji su svjedočili na navedene okolnosti opisujući različita područja općine Trnovo, pa tako svjedok Vinko Bjelica ističe da *“u Trnovu, mislim tad u čitavoj BiH, (...) za mene je glupo da neko kaže da iza Nove godine nije imao naoružanje (...)”* i da je to naoružanje dijelila JNA, koju su samo obavještavali da im treba oružje i odmah ga dobijali.

167. Zaštićeni svjedok “A” opisujući područje Straišta navodi da je u aprilu 1992. godine već bila koncentrisana JNA gdje su otišli mještani Srbi, da je na uzvišenju Klanac bilo koncentrisano oružje JNA, tenkovi, prage. Isto proizilazi iz dokaza O1-52 (*Zapisnici sa sastanka Kriznog štaba SDS-a od 15.05.1992. do 28.05.1992. godine*) gdje se vidi da su na Klancu bila 4 tenka, 4 topa, 12 minobacača, na Straištima jedna četa koja prati Igman, još dva tenka, što je potvrdio i zaštićeni svjedok “T” navodeći da je na tom području bilo postavljeno teško naoružanje. Dokaz O1-61 (*Akt od 30.04.1992. godine*) pokazuje da su na ovo područje dolazile kolone kamiona i šlepera natovareni municijom iz pravca Hadžića, u jednoj takvoj koloni su bila tri tenka, tri bova, dva picgauera sa naoružanim dobrovoljcima, a u vremenu prolaska kolone nad Trnovom je kružio avion Mig prativši transport. Kolona se zaustavila u mjestu Širokari i pred hotelom Treskavica, a ubojne cijevi su bile okrenute prema muslimanskim naseljima Trnova, nakon pojačane uznemirenosti građana, kolona je napustila Trnovo.

168. Svjedok Grujo Drašković čiji iskaz je pročitao na glavnom pretresu navodi da je negdje do 20.04.'92.g. odlazio na posao obzirom da su već počela borbena dejstva po Sarajevu, već od 20.04.1992. godine se angažovao u TO Trnovo. Bio je zadužen oružjem i uniformom, navodeći da su svi vojno sposobni muškarci srpske nacionalnosti na području Trnova bili vojno angažovani. Bili su raspoređeni u vodove i čete, a on je bio pripadnik pješadijskog voda. Posebno je naglasio da po Trnovu nije hodao u uniformi i naoružan, a to nisu radili ni ostali muškarci srpske nacionalnosti.

169. Činjenice koje je ovaj svjedok u svojoj izjavi posebno naglasio, da ni prije, a ni poslije ratnih dejstava nijedan pripadnik bivše JNA nije bio u sastavu jedinica koje

su oni kao mještani formirali na području opštine Trnovo (osim lica koja su bila vojno angažovana u bivšoj JNA, a koji su imali prebivalište u Trnovu), te da je u tom smislu vojska RS-a nastala od formiranih vojnih jedinica pri TO-u, ne umanjuje činjenicu da je JNA aktivno učestvovala u naoružavanju i pomoći lokalnom stanovništvu, a o čemu svjedoče naprijed navedeni saslušani svjedoci, te citirani materijalni dokazi.

170. Svjedok Boško Golijanin u svom svjedočenju navodi da je otišao kod oca u selo Bistročaj, te da se već u maju mjesecu formira četa srpske TO i nju čine sela Bistročaj, Kiselice i Vrbovnik, čiji mještani su dobili naoružanje, a on je lično dobio puškomitraljez M72, a većina ostalih su imali poluautomatske puške i da su već tada zauzeli položaj iznad Bistročaja i da u to vrijeme nije bilo oružanih sukoba između njih i muslimanskog stanovništva iz Bašaka.

171. Svjedok odbrane Hakija Krupalija iz sela Dejčići, u svom svjedočenju o odnosu mještana Dejčića i Ledića navodi da su prilično bili dobri odnosi, uz dogovor da se međusobno ne napadaju ako dođe do pucnjave na tom dijelu, ako se zarati, mada je rat već uveliko bio u gradu Sarajevu. Međutim, kako svjedok navodi on i ostali mještani su jako dobro znali da su oni dobro naoružani, a bili su iskopani i rovovi oko sela Ledića i okolnih brda, jer su to viđali kada su bili na terenu kao pripadnici rezervnog sastava policije.

172. Svjedok Enver Bunar u pogledu pozicija JNA početkom aprila 92. godine, na području Kijeva, navodi da je neposredno nakon barikada, JNA napravila položaje na Stopi i Klancu, gdje su vršili utvrđivanja, ukopavanja, te kazuje da su tu dovozili tenkove i teška oruđa.

173. Svjedok odbrane Salem Pločo svjedoči da je preko radnog kolege iz šumarstva Mirka Golijanina naćuo kako se Srbi naoružavaju preko njega, dok je i svjedok vidio da ga često posjećuje i predsjednik SDS-a Radivoje Drašković i ostali funkcioneri SDS-a u to vrijeme, svjedoćeći da su imali radio stanicu u Delijašima kod Mirka Golijanina u šumarskoj kuća vlasništvo Šumarstva.

174. Također, kada su u pitanju materijalni dokazi koji se odnose na spiskove vojnih formacija (odjeljenja, vodovi) na području Trnova prema mjesnim zajednicama (kao

što je dokaz 01-116), vidljivo je da su navedena imena pripadnika, pripadnost vojnoj formaciji i koje oružje su zadužili.

175. Konačno formiranje Trnovske brigade (ali i ostalih brigada na području Sarajevske regije) proizlazi iz naredbe generala Stanislava Galića od 22.05.1992. godine kojom se nalaže "ukrupljavanje" dotadašnjih jedinica TO srpskih odbrambenih snaga Srpske Republike i formiranje brigada, te se, između ostalog, za komadanta Trnovske brigade postavlja Gliša Simanić, koji je bio aktivni član kriznog štaba SDS Trnovo (kako to proizlazi iz ranije pomenutih zapisnika sa sjednica kriznog štaba SDS-a). Također navedenom naredbom je naloženo da se i dotadašnje jedinice JNA preimenuju shodno nekom ranijem izdatom naređenju.

176. Iz dokaza O2-4 ili T-74 (*Procjena situacije i odnos snaga na području opštine Trnovo od 23.05.1992. godine*) proizilazi da je komanda Bt TO Trnovo izvršila procjenu srpskih i muslimanskih snaga, u kojem se navodi da je osnovni problem i slabost muslimanskih snaga bio u nedostatku rezervnog borbenog kompleta municije kao i jednog dijela pješadijskog naoružanja. Ovim dokumentom je data potpuna slika spremnosti i organizacije srpskih snaga prije napada koji je uslijedio 31.05.1992. godine, pa se tako navodi da su snage srpskog naroda organizovane u formaciju jačeg bataljona sa 4 čete i 4 samostalna odjeljena, dobro naoružane uz sadejstvo klinovačke artiljerije i sadesjatvo susjednih područja od Dobrog polja do Pala, te da su zauzeli strateški važne položaje čime je u obliku potkovice organizovana odbrana Trnova iznutra i vani. Dalje se u dokumentu govori o cilju i djelovanju u slučaju napada, kao i evakuaciji stanovništva i materijalnih dobara srpskog naroda, a koje je nesporno uslijedilo prije otpočetog napada.

(ii) Teritorijalna odbrana Trnova (TO Trnovo) i naoružavanje stanovništva muslimanske nacionalnosti do početka oružanog sukoba

177. Najprije kada je riječ o postojanju same Teritorijalne odbrane Trnova (TO) ista je postojala još u mirnodopsko vrijeme i kao takva će egzistirati do samih izbijanja sukoba, ali samo formalno, obzirom da je srpsko stanovništvo pristupilo kriznom štabu

koje je oformirao SDS, tako da u samoj organizaciji TO ostaju Muslimani. S druge strane iz dokaza proizlazi da su određeni pojedinci koji su obavljali važne javne funkcije, nakon početka međunacionalnih previranja i dešavanja u regionu, te u BiH, pored postojanja takvog nefunkcionalnog TO, oformili jedan poseban vojni blok koji je organizovan pod nazivom Patriotska liga ili vojni štab, koji će kasnije, kao i sve oružane jedinice odlukom predsjedništva R BiH djelovati u sklopu jedinstvenih oružanih snaga TO, kada dolazi do reorganizacije postojećeg TO i koje će svoje reorganizaciju doživjeti u nekoliko navrata do početka sukoba, odnosno konačno početkom juna 1992.godine kada se na ovom prostoru usljed ratnih dejstava konačno obrazuju oružane formacije u vojnom smislu.

178. Najbolji pregled rada TO na području Trnova, te same organizacije i naoružavanja stanovništva muslimanske nacionalnosti proizlazi iz Izvještaja o radu i aktivnostima štaba TO i tzv. Vojnog kriznog štaba opštine Trnovo do 2. juna 1992. godine sastavljen od tadašnjeg komandanta opštinskog štaba teritorijalne odbrane (OPŠTO) Hamde Karića (dokaz T-80). U navedenom izvještaju prikazano je da zvanični štab TO i njegovo priprema za odbranu nije funkcionisao, imao je zaposlena četiri službenika, dva Muslimana i dva Srbina, navodeći da su još u toku 1991.godine po naredbi republičkog štaba TO predato JNA svo pješadijsko i artiljerijsko naoružanje iz magacina, te je pri tome ostalo samo nešto opreme: uniforme, čizme, sanitetska oprema, koja je kasnije predata pripadnicima Patriotske lige.

179. S druge strane u pomenutom Izvještaju se govori o osnivanju i radu kriznog vojnog štaba (koji ustvari predstavlja štab Patriotske lige o čemu su svjedočili pojedini svjedoci), formiranog u septembru 1991. godine, a usljed dešavanja na prostoru bivše Jugoslavije, te najave “nemirnih dana” kojeg karakteriše vršenje priprema za odbranu, nabavljanju naoružanja i MTS, a koji štab je iz razumljivih razloga radio u ilegali. Štab je činio skup pojedinaca koji su uglavnom bili nosioci javnih funkcija koji su doprinosili u vršenju odbrandbene pripreme. U početku su članovi bili komandant štaba kao načelnik SJB Trnovo (Edhem Godinjak) i načelnik štaba kao v.d. komadant OPŠTO (Hamdo Karić), a kasnije su pristupili i drugi članovi Ćamil Lindov, načelnik veze, Nermin Velić PK za bezbjednost, Mustafa Pintol PK za pozadinu i sanitete, potom

Hamo Lokvančić za pripremu i diverzantske akcije, dok je naknadno inkorporiran i Ferid Mizdrak, kao PK za operativne poslove.

180. Navedenim Izvještajem je prikazana nabavka naoružavanja, ojačavanje rezervnog sastava milicije, s druge strane u planu organizacije ljudstva nisu učinjeni značajni pomaci do perioda barikada, dakle do marta 1992. godine. Pojavom martovskih barikada, a i poslije se sam odred TO Trnovo počeo dopunjavati sa ljudstvom, a nakon toga formiran je i vod Zelenih beretki koji je imao značajnu ulogu u stvaranju oružanih snaga Trnova.

181. U tom period je i štab Patriotske lige počeo organizovati obuku ljudstva u rukovanju naoružanjem, navodeći da su naoružanje i druga sredstva uglavnom bili skladišteni u Godinji i Kijevu. U mjesnim zajednicama su formirane jedinice za odbranu naseljenih mjesta, koje su sačinjavale odjeljenja i vodove od 20-30 ljudi, (vodovi u naselju Trnovo, Turovima, Trbečaju, Godinji, u Gračanici, Dejčići, Kijevu i Presjenici). Takođe u Izvještaju stoji da su navedeni vodovi bili neki jače, neki slabije naoružani u pogledu "cijevi", da su bili pripremljeni planovi njihove upotrebe u slučaju napada, ali da se zbog niskog stepena discipline i česte promjene komandira nije moglo govoriti o njihovoj taktičkoj upotrebi i nekom značajnijem držanju položaja.

182. Nadalje, prema navedenom Izvještaju ovakav Vojni štab je nastavio svoju aktivnost sve do 02.05.1992. godine kada je zvanično formiran opštinski Štab TO Trnovo. Formiranje opštinskog štaba je uslijedilo nakon naredbe republičkog štaba TO od 14.04.1992. godine o objedinjavanju svih snaga u TO. Međutim to na području Trnova nije bilo sprovodivo odmah, obzirom na otpor ljudi iz mirnodopskog TO, potom uloge Mirnovnog vijeća, kao i blagonaklonosti pojedinaca prema srpskoj strani prilikom pregovora, što je sve to u neku ruku odgađalo da se izvrši mobilizacija i postupi po naredbama republičkog i regionalnog štaba TO, a što je u konačnici takva situacija dala više vremena srpskoj strani na procjeni, kao i sopstvenom naoružavanju.

183. Također, iz navedenog izvještaja proizlazi da je poslije odvajanja srpske milicije bilo očigledno da rukovodstvo SDS ubrzano vrši pripreme za rat, a to je posebno uočljivo iz koncentracije njihovog ljudstva u mjestima Tošići, Širokari, hotel

Treskavica, Rajski Do, te zaposjedanje strateških položaja na Rogoju, Visu, Vrbovniku, Rudoj Glavici, Repetitoru i sl.

184. Što se tiče brojnosti ljudstva, u izvještaju se navodi, da su do 14.aprila 1992. godine snage TO imale 225 naoružanih pripadnika (uz dodatno pripadnike policije), dok se do 05.maja u TO prijavilo 838 lica .

185. Novi štab TO je prema izvještaju formiran 05.05.1992. godine, u kojoj su na prijedlog vojnog štaba i predsjednika SO određeni: Hamdo Karić kao komandant, Meho Šehović kao načelnik, Ferid Mizdrak kao operativac, Nermin Velić za bezbjednost, Lindov Ćamil načelnik veze, Ibro Krdžević PK za pozadinu, te je takav sastav štaba na prvoj sjednici Ratnog predsjedništva od 24.05.1992. godine prihvaćen. Obzirom da štab nije u potpunosti bio osposobljen za izvršenje svoje funkcije, što je otežavalo izvršavanje poslova i zadataka. Pojedine odluke je donosio sam komandant u konsultacijama sa načelnikom policije.

186. Do kraja maja Štab je izvršio određeno donaoružavanje, te postavljanje naoružanja na određene položaje u Trnovu, Turovima, prema Šestaljcu i sl. U tom periodu, netom prije napada držani su položaji i straže jedinica TO, te je vršeno izviđanje i patroliranje kojom prilikom je dolazilo i do pojedinačnih incidenata sa srpskom stranom, kada je bilo i smrtno stradalih na obje strane.

187. Vijeće je imalo u vidu prigovor odbrane u pogledu autentičnosti ovog izvještaja (T-80), obzirom da nije potpisan, međutim Vijeće je imajući u vidu da je navedeni dokaz ovjeren od strane opštinskog organa, kao prepis koji je vjeran originalu, potom da su svjedoci Mehmed Mulaosmanović, te svjedok Esad Velić prilikom svog svjedočenja potvrdili da je od Hamde Karića tadašnjeg komadanta TO Trnovo, koji je sačinio navedeni Izvještaj, u više navrata traženo da dostavi pomenuti izvještaj, koji on dostavlja tek u maju 1993. godine, zbog čega prigovore odbrane prvo i drugo optuženog nalazi neosnovanim i prihvata navedeni dokaz kao autentičan. Također, odbrane su u više navrata ukazivale, kako samostalno, tako i tokom ispitivanja određenih svjedoka, posebno Mehmeda Mulaosmanovića predsjednika RP, da određeni detalji iz Izvještaja nisu tačni ili su preuveličani, zbog čega navodno Izvještaj

na sjednici RP nije bio prihvaćen, međutim obzirom da nije konkretizovano zbog čega je taj Izvještav sporan, i da li je isti u suprotnosti sa nekim drugim dokazima, Vijeće obzirom na navedene nedostatke, nalazi prigovore odbrane neosnovanim.

188. Značajan doprinos vezano za organizaciju i naoružavanje u cilju pripreme odbrane dala i sama SJB Trnovo. Prema izvještaju o aktivnostima SJB i o stanju na području Trnova do 31.05.1992. godine (T-88), proizlazi da je uočeno ilegalno naoružavanje srpskog stanovništva na području Trnova, te su radnici policije pokušali stalnim zasjedama i observacijama presjecati lanac doturanja oružja iz Kalinovika za Trnovo, te je s druge strane na sastancima po selima sa muslimanskim življem ukazivano na organizaciju, naoružavanje, ukopavanje i zaposjedanje visinskih tačaka u cilju odbrane, međutim to nije naišlo na neko odobravanje, jer se uglavnom išlo logikom *"kod nas rata biti neće"*. Dalje se navodi da su sve aktivnosti na zaštiti stanovništva i materijalnih dobara rađene gotovo u ilegalnosti, a i legalno od strane SJB Trnovo, pa je tako naoružavanje pripadnika redovnog i rezervnog sastava policije vršeno iz kontingenta naoružanja MUP-a BiH, a nešto i kupovinom.

189. O djelovanju samog TO u Trnovu, te formiranju Patriotske lige i samoj organizaciji u angažovanju ljudstva i naoružavanju, svjedočio je i svjedok Ferid Mizdrak koji je bio PK za operativno-nastavne poslove u mirnodopskom štabu TO od 1982.godine i na toj poziciji u TO Trnovo ostaje i nakon njegove ponovne reorganizacije, te početka sukoba, gdje ostaje sve do pada Trnova u julu 1993. godine. Njegovi poslovi su bili vezani za izradu ratnih planova na nivou opštine, iz segmenta teritorijalne odbrane, izrada nastavnih planova za obuku jedinica, planiranje i izvođenje vježbi teritorijalne odbrane.

190. Također se navodi da je do aprila mjeseca 1992. godine štab TO samo fiktivno postojao. pogotovo iz razloga što je negdje u maju, junu 1991. godine došlo do povlačenja svog naoružanja iz magacina TO Trnovo, gdje je izvučeno svo naoružanje I municija i sva materijalno-tehnička sredstva do kalibra 12.7 milimetara. Kada su u pitanju mjesne zajednice navodi da su tamo postojale jedinice TO, koje su ranije bile mješovitog sastava, a od 1991. godine, ostale su samo jedinice u kojima su bili

pripadnici muslimanske nacionalnosti, ali te jedinice nisu imale nikakve funkcije, nisu bile naoružane, nisu imale svoje zadatke. One su bile faktički samo na papiru.

191. Kada je u pitanju postojanje Patriotske lige kao razlog njenog osnivanja svjedok navodi situaciju koja se dešavala u mirnodopskom Opštinskom štabu TO, obzirom na uočena kretanja i ponašanja SDS-a i JNA, tako su ljudi koji su bili angažovani na poslovima odbrane (TO i milicija-policija) angažovani na procjenibezbjednosne situacije, te je iz tog razloga došlo do potrebe da se formira jedno jezgro vojnog štaba odbrane Komanda Patriotske lige koja je smještena u Godinji. Tako da je pored tog štaba TO formiran i štab Patriotske lige, koji postoji od septembra-oktobra 1991. do maja '92. godine. Prema izjavi svjedoka to nije bila vojna organizacija, nije imala zadatke vojne organizacije, nego je isključivo formirana zbog organizovanja i zaštite stanovništva na području Opštine.

192. Svjedok je u dijelu svog iskaza u pogledu činjenice do kada je egzistirala Patriotska liga, bio dijelom kontradiktoran, pa tako prilikom direktnog ispitivanja rekao da je ista postojala do kraja maja kada se formira novi štab TO, odnosno do početka sukoba kada se svi izmještaju u Trebečaj, dok u unakrsnom ispitivanju od strane branioca prvooptuženog isti potvrđuje navode da se Patriotska liga stavila pod komandu štaba Teritorijalne odbrane, nakon navedene odluke Predsjedništva RBiH od 9. aprila 1992. godine o ujedinjavanju svih oružanih jedinica pod komandu opštinskih štabova TO, navodeći da je komadant takvog TO bio Hamdo Karić. U pogledu statusa Edhema Godinjaka, svjedok nije bio posve siguran da li je Godinjak bio načelnik ili komadant štaba Patriotske lige, odnosno da li u tom komandnom kadru ostaje i nakon udruživanja vojnih formacija, odnosno uspostavljanja OŠ TO Trnovo.

193. Međutim, iako utvrđenje u pogledu egzistiranja Patriotske lige nije odlučna činjenica u ovom postupku, Vijeće ipak cijeneći pomenuti Izvještaj o radu TO, te pomenutu naredbu Predsjedništva o ujedinjavanju oružanih jedinica, nalazi prihvatljivim da je štab Patriotske lige, nakon aprila 1992. godine pripojen štabu TO, a u pogledu njegovog komandnog kadra da je Hamdo Karić komandant takvog štaba sve do početka juna 1992. godine.

194. Dakle, kada je u pitanju naoružavanje stanovništva muslimanske nacionalnosti, iz provedenih dokaza se ukazuje određeni oblik organizovanja i naoružavanja, ali da isto tako isto nije bilo masovno i plansko, niti su snage TO bile u organizovanom i logističkom kapacitetu kako je to bio slučaj sa srpskim snagama o čemu govore mnogobrojni iskazi sjedoka i materijalni dokazi.

195. Ovo se potvrđuje i nalazom i mišljenjem vještaka Vojne struke, Sabre Haskovića (dokaz O1-206) iz kojeg proizlazi da je znatna nadmoć po pitanju organizacije, opreme i naoružanja bila na strani srpskih snaga.

196. Ovakav nesrazmjeran odnos snaga osim u navodima svjedoka, uočava se i prema materijalnoj dokumentaciji, posebno u izvještajima nakon izvršenog napada 31.05.1992. godine, kada se tek uočavaju borbena sredstva koje su srpske snage Trnovskog bataljona imale, potpomognute snagama iz Kalinovika i drugih okolnih mjesta Vojkovići, Kasindo, iz čega proizlazi da jedinice TO Trnovo, policije i dr. samoorganizovanih grupa nisu imale izgleda da se suprostave daleko nadmoćnijim i dobro naoružanim srpskim formacijama.

197. Prema Odluci komandanta bataljona TO Trnovo od 29.05. 1992 (O1-31) prikazano je da su srpske snage u momentu napada bile organizovane u formaciju ojačanog bataljona sa 3 čete i 3 samostalna odjeljenja, kao i čete u Presjenici i Kijevu, da su dobro naoružane i da su zaposjele veoma važne strateške položaje u rejonu Trnova, i da imaju dobre sisteme veze.

198. Nadalje prema izvještaju SJB Trnovo od 31.05.1992. godine (Dokaz T-88) proizlazi da je 31.05.1992. godine uslijedilo žestoko danonoćno artiljerijsko granatiranje Trnova i okolnih sela sa muslimanskim stanovništvom, uz snažne eksplozije topovima, tenkovima i minobacačima, uz prisustvo oklopnih vozila, što je prouzrokovalo pojavu panike, te da se zbog nedostatka odgovarajućeg oružja i oruđa, borci nisu mogli suprostaviti oklopno- mehanizovanim jedinicama, osim pješadiji, što je bio jedan od razloga za izvlačenje iz samog Trnova, te da je u ponekim trenucima došlo do gotovog rasula jedinica i branilaca, ali su se ipak uspjele konsolidovati snage i zaposjesti i učvrstiti prvu borbenu liniju u cilju sprječavanja daljeg prodora.

199. Prema naređenju Taktičke grupe Kalinovik (dokaz T-94), proizlazi da su nakon napada i zauzimanja Trnova od strane srpskih snaga, formirani veliki zbjegovi civilnog stanovništva, da muslimanske snage nemaju organizovani sistem odbrane, ali da izlaze na pogodne položaje odakle minobacačima i pješadijom djeluju po srpskim snagama, kao i da imaju velikih problema u nedostatku naoružanja, municije, hrane i sl.

(n) Početak oružanog sukoba na području Trnova- napad srpskih snaga dana 31.05.1992. godine

200. Kada je u pitanju početak oružanog sukoba na području Trnova, iz provedenih dokaza proizlazi da je isti započeo dana 31.05. 1992 . godine u jutarnjim satima napadom srpskih snaga pozicioniranih na područja oko Trnova. Također, za razliku od samog područja grada Sarajeva, gdje su sukobi počeli znatno ranije, na području Trnova se to dešava zadnjeg dana maja mjeseca, razlog tome što iz pojedinih materijalnih dokaza, te iskaza svjedoka, proizlazi da je odgađanje ratnih dejstava na području Trnova bilo planski osmišljeno od strane srpskih snaga, a sve kako bi se kroz navedeni rejon izvuklo što više naoružanja JNA iz pravca Sarajeva, prema Kalinoviku, Foči, Nevesinju i drugim mjestima, kao i da bi se na tom području dobro učvrstila pozicija srpskih snaga, obzirom na veoma važan strateški položaj tog mjesta, gdje je isticano da to područje predstavlja „vrata“ prema Sarajevu i drugim područjima.

201. Iz dokaza T-105 (Izveštaj o radu Ratnog predsjedništva opštine Trnovo od 26.06.1992. godine) proizilazi da je napad na Trnovo otpočeo snažnom artiljerijskom vatrom 31.05.1992. godine u 09,00 sati, da je artiljerijska kanonada tenkova, haubica i minobacača trajala cijeli dan, da su „tučeni“ civilni objekti u Trnovu i položaji muslimanskih snaga. Osim pripreme i plana djelovanja napada, napadu je prethodila evakuacija srpskog stanovništva iz užeg područja Trnova. U svjetlu ovih događaja značajan je dokument O1- 104 (Informacija o radu i djelovanju glavnog štaba Komande TO i Komandnog kadra SR Oružanih snaga Trnovo od 15.5.do 30.5.1992. godine) u kome je za dan 29.05.1992. godine izložen zaključak sa sastanka Kriznog štaba i glavne komande Trnova da se 30.05.1992. godine evakuiše svo srpsko

stanovništvo Trnova na područje sela Širokari, Dobro Polje i Kalinovik i da se u sadejstvu sa kalinovačkim snagama oružanom intervencijom „*pobije i protjera muslimansko i ostalo življe i na taj način stvori etnički srpska teritorija duž cijelog putnog pravca Krupac-Foča.* „

202. O samom početku napada, te nastanku sveopšteg meteža i haosa, iseljavanja muslimanskog stanovništva sa užeg područja Trnova prema selima u unutrašnjosti i među bjelašničkim selima, te dešavanjima koja su uslijedila netom poslije toga, svjedočili su mnogi svjedoci.

203. Svjedok odbrane Mehmed Mulaosmanović prijeratni predsjednik SO Trnovo, a kasnije predsjednik Ratnog predjedništva Trnovo, u pogledu početka napada srpskih snaga na Trnovo navodi da u pogledu informacija da će 31. maja biti napad na Trnovo njemu je dovoljna bila činjenica da su samo četiri osobe srpske nacionalnosti ostale u čaršiji, koja je brojala četiri, pet hiljada stanovnika, dok su ostali otišli u raznim pravcima, južno prema Kalinoviku i prema Foči. Navodi da se tog 31. maja dešava vrlo intenzivan artiljerijski i pješadijski napad. Bilo je poginulog stanovništva, a muslimansko stanovništvo se izvlačilo tokom noći na ruralne prostore opštine, u sela zapadno prema Igmanu i Bjelašnici. U Trnovu ostaju samo pripadnici aktivnog i rezervnog sastava SJB Trnovo i nešto pripadnika Teritorijalne odbrane koji su bili bez oružja. Nakon dan-dva, svi su otišli, izmještajući se četiri-pet kilometara zapadno, prema Igmanu, u selo Trebečaj.

204. I svjedok Asim Zulić, pripadnik SJB Trnovo, potvrđuje da je izbijanje oružanog sukoba započelo napadom na Trnovo 31.05.1992. godine. Navodi da se prije toga primijetilo da će se nešto dogoditi, da se kopaju rovovi, srpsko stanovništvo masovno izlazi iz Trnova prema Tošićima i Širokarima, izvodeći i svoju stoku. Dana 31.05.1992.godine kad je negdje oko 8,50 sati pala prva granata tadašnji komandir Hamdija Krupalija je u njegovom prisustvu nazvao telefonom srpsku policiju koja je bila u hotelu „Treskavica“, i razgovarao sa Čedom Mandićem kojeg je pitao šta se događa, na šta mu isti odgovara da je avion probio zvučni zid. Onda se nastavlja intenzivno granatiranje. Policija je bila nemoćna da bilo šta uradi, navodeći da je sa svake strane iznad njih bila borbena linija. Policija ostaje u Trnovu dan ili dva, nakon toga odlaze u pravcu Trebečaja i policija i narod i sve što je bilo u Trnovu. U Trnovu u

tom trenutku ostaje negdje oko 40-tak žena, djece i 14 muškaraca koji nisu htjeli da izađu, pa su svi zarobljeni i odvedeni u logor Kalinovik gdje su svi pobijeni.

205. Svjedok V svjedoči da je nakon što se policija razdvojila jedne prilike otišao do hotela „Treskavica“ gdje je uočio da je hotel bio pun uniformisanih ljudi, uniforme su otprilike bile od nekadašnje JNA. Nakon podjele policije, vidio da je srpski narod iz samog Trnova krenuo prema srpskom selu Tošići, udaljeno jedan do dva kilometra. Masovno su krenuli izlasci iz Trnova, ljudi su nosili torbe, vreće, išli su sa autima i pješice. Jedan poznanik mu je tom prilikom rekao da idu u Tošiće, da im je tako rečeno. Svjedoku je također poznato da su dva tenka stajala 10-ak dana već pred hotelom „Treskavica“, za koje je ljudima koji su išli na pregovore rečeno da su ti tenkovi pokvareni. Međutim, kad je počeo napad ti tenkovi su prvi počeli dejstvovati po muslimanskim kućama.

206. Svjedok Mizdrak Ferid koji je radio pri opštinskom štabu TO navodi da su Srbi htjeli da dobiju na vremenu, jer je već počeo rat u Sarajevu i trebalo je iskoristiti Trnovo radi komunikacije Sarajevo -Trnovo-Foča-Kalinovik, jer su ogromna sredstva naoružanja, opreme, tehnike izvlačene iz Sarajeva i okoline prema Kalinoviku, Miljevini, Foči i Nevesinju. Saznaje da je u maju od strane srpskog kriznog štaba naređeno srpskom stanovništvu da napuste Trnovo i tada dolazi do iseljavanja srpskog stanovništva iz Trnova, prema Tošićima, Širokarima, Pilani, te u donjem dijelu od mosta u Trnovu ostaju samo Muslimani. U tom napadu srpskih snaga na Trnovo, koji se desio krajem maja, dolazi i do zarobljavanja većeg broja Muslimana, koji su odvedeni prema Kalinoviku. Tu noć je došlo do izvlačenja muslimanskog stanovništva iz Trnova, preko Bojišta, prema Trebečaju, Šabićima, kada nastaje opšti haos.

207. Svjedok Ismet Godinjak svjedoči da je prvo artiljerijom napadnuto mjesto Trnovo, te Gračanica, Pendičići, počele su da gore kuće. TO je pružala otpor, ali se povukla u Trebečaj. Padale su granate, bilo je poginulih, ljudi su spašavali žive glave bježeći prema Šabićima, za Konjic i Jablanicu. U Trebečaju je bila vojska i stanovništvo, koje je izbjeglo iz Trnova, jer nisu mogli da se brane. U selu Godinje zatiče neke komšije Srbe i svoje roditelje, i još komšija koji su tu ostali. Saznaje da su prilikom napada na Trnovo zarobljeni njegova svastika i badžo i još građana koji su odvedeni za Kalinovnik.

208. I svjedok Vinko Bjelica u svom svjedočenju također potvrđuje da je zadnjih dana maja 1992.godine došlo do napada srpskih snaga, kojom prilikom se on nalazio u svom selu Ilovice.

209. Svjedok Sretko Hadžiabdić, veterinar, svjedoči da ga je početak granatiranja i napada na Trnovo zatekao u Domu zdravlja Trnovo, zbog čega su otišli u selo Trebečaj u podrum porodične kuće izvjesnog Bibera. Zbog bojazni da će uslijediti i granatiranje Trebečaja, svjedok, njegova porodica sa još 40-tak mještana odlaze kamionom u Šabiće.

210. Svjedok Fatima Pivać također svjedoči o početku napada na Trnovo, tačnije stravičnog granatiranja njenog sela Turovi, dana 31.05. 1992. godine, pa su se sklonili u šumu prema Trebečaju. Pucalo se sa svih strana. Narod se povlačio prema Treskavici. Saznala da joj je otac poginuo usljed tog granatiranja.

211. Svjedok Rade Ivanović načelnik srpske stanice milicije Trnovo, potvrđuje da su se nakon razdvajanja smjestili u Dom kulture gdje nisu imali nikakve uslove, ni sredstva veze, a onda su dobili naredbu od Kriznog štaba SDS-a da se iseles u hotel „Treskavica“. Iako svjedok ističe da im nije rečeno zašto prelaze, osim informacije dobijene od strane predsjednika SDS-a Radivoja Draškovića, a koji je opet imao informaciju da ako policija ne izađe iz Doma kulture da će biti napadnuti od strane Muslimana, ipak se ovakva izjava ne nalazi uvjerljivom, obzirom da provednim dokazima proizlazi da su policajci prebačeni iz Doma kulture u Trnovo na Treskavicu iz razloga što je ustvari uslijedio napad na Trnovo. Svjedok dalje u svom svjedočenju ističe da je Trnovo granatirano od strane Taktičke grupe Kalinovik dana 30.05.1992.godine, nakon čega je srpska vojska dana 31.05.1992. godine ušla u Trnovo. Svjedok navodi da je muslimansko stanovništvo, već bilo evakuisano u selo Trebečaj. Već tada je svjedok dobio naredbu od komande da policija ulazi u sastav te TG Kalinovik, te se raspoređuje u vod u sastav te grupe, te on postaje komandir voda policije. Kada su ušli u Trnovo odmah su raspoređeni, te je policija zauzela benzinsku stanicu do puta Trnovo–Trebečaj.

212. Prema Izvjaštaju o radu Ratnog predsjedništva Trnovo (dokaz T-78) proizlazi da nakon napada i povlačenja iz Trnova ipak veliki dio teritorije ostaje slobodan, pa se tako navodi da su ostale slobodne MZ: Kijevo, Delijaš, Dejčići, Presjenica i Šabići kao

i dio MZ Trnovo, kao i da je u područjima koja su se nalazila u blizini linije fronta i čestih granatiranja, izmješteno stanovništvo na sigurnije područje općine, prvenstveno u unutrašnjost MZ Šabići i Dejčići.

213. Vijeće je također imalo u vidu i prigovor odbrane na pomenuti dokaz T-78, u mislu autentičnosti jer Izvještaj nije potpisan, međutim cijeneći da je navedeni dokument ovjeren od strane opštinskog organa, da je vjeran originalu, kao i da su svjedoci Mehmed Mualosmanović i Esad Velić, kao predsjednik i sekretar RP, potvrdili njegovu autentičnost, a svjedok Velić da je čak i učestvovao u izradi istog, Vijeće je prigovor odbrane nalazi neosnovanim, i navedeni dokaz cijeno kao autentičan.

(o) Teritorijalna odbrana Trnova, konsolidovanje jedinica i linija odbrane nakon napada, te uspostavljanje nove komande štaba TO

214. Najprije kada je u pitanju TO Trnovo Vijeće nalazi nespornim da krajem maja 1992. godine, nakon što je u uslovima neposredne ratne opasnosti formirano Ratno predsjedništvo SO Trnova, isto radi na novom organizovanju TO i donosi rješenje dana 29.05.1992. godine kojim formira novi Štab TO i utvrđuje njegov sastav u koji uglavnom ulaze članovi ranijeg štaba TO, te se određuje Hamdo Karić koji će i dalje obavljati dužnost komandanta štaba TO.

215. Nadalje, na osnovu provedenih dokaza se ukazuje, da se takav štab TO zbog svoje neorganizovanosti nije mogao oduprijeti napadu srpskih snaga koji je uslijedio 31.05.1992. godine, te da je došlo do svojevrsnog rasula u pogledu ranije formiranih jedinica, zbog čega komdanat Hamdo Karić napušta funkciju komandanata, te se početkom juna formira novi Štab TO i time počinje zvanično formiranje oružanih snaga na području Trnova, koje će uz manje-više transformacije (pridruživanje povremenim i stalnim formacijama) ostati djelovati na području Trnova do kraja ratnih dejtava.

216. U tom smislu mnogobrojni svjedoci su svjedočili o situaciji nakon izbijanja napada, uspostavljanju linija, nastalom rasulu, odnosno o organizaciji i funkcionisanju vojnih i policijskih snaga, uspostavljanje nove komande štaba TO i jedinica.

217. Prema iskazu svjedoka Ferida Mizdraka prilikom napada srpskih snaga došlo je do izvlačenja muslimanskog stanovništva iz Trnova, gdje se u tom opštem haosu, stanovništvo, zajedno sa štabom TO, "izvlači" prema Trebečaju. Prilikom dolaska nisu formirane neke nove vojne formacije, već ostaju postojeće, međutim tad dolazi do opšteg rasula. Jedan dio jedinica želi da formira linije, drugi ne želi jer žele da idu sa svojim porodicama, da ih smjeste na sigurno, kada nastaje opšti metež. Tada se od postojećih jedinica koje su se izvukle iz Trnova formira linija prema srpskim snagama u rejonu Šestaljjeva, to su bile one jedinice po mjesnim zajednicama koje su zadržale naziv Teritorijalne odbrane, ali samo jedinica sa prostora Trnova, ostale jedinice su van svih tih dešavanja. Od tih vojnih jedinica formiraju se čete po svim postojećim mjesnim zajednicama opštine Trnovo, odnosno: MZ Trnovo, Delijaš, Kijevo, Dejčići i Šabići. Civilna policija je tada imala dejstva zajedno sa navedenom jedinicom iz Trnova i ona se zajedno sa narodom izvlači prema Trebečaju. Načelnik policije Trnova bio je Edhem Godinjak, međutim u tom periodu on je imao povrede usljed samoranjavanja i u tom periodu nije ni bio u samom Trnovu. Svjedok zajedno sa vodom minobacača i jednim odjeljenjem pješadije, koje je vršilo obezbjeđenje položaja tih minobacača, sa nekih 35 vojnika, drugi dan po dolasku sa Trebečaja idu za Mijanoviće, koji su udaljeni 2- 3 kilometra. O tom svom odlasku je obavijestio komandu štaba TO u kojoj su bili članovi Štaba, koja se nalazila u Trebečaju u kući Husnije Godinjaka.

218. O nastanku velikih poteškoća u vojnom i organizacionom smislu, posebno zbog velikog broja vojnosposobnih ljudi koji je otišao prema unutrašnjosti bjelašničkih sela za svojim porodicama, gdje su neki ostajali u tim selima priključivši se tamošnjim jedinicama i seoskim stražama, svjedočio je i svjedok Ćamil Lindov koji je obavljao dužnost načelnika za vezu pri štabu TO.

219. Svjedok Osman Mulaomerović koji je bio član ratnog predsjedništva, svjedočeći o prvim danima dolaska u Trebečaj i masovnom odlasku civila i vojnika prema Bjelašnici kada je otpočelo granatiranje samog mjesta Trebečaj što se dešava treći ili četvri dan po napadu, također potvrđuje da je nastalo rasulo u odbrani.

220. Svjedok odbrane Ramiz Mulaomerović, u početku kao rezervni policajac, također svjedoči da je dolaskom u Trebečaj bilo opšte rasulo i opšti haos, te da nije bilo neke posebne komande. Aktivni sastav policije je dobio zadatak da se vojno sposobni ljudi koji su se bukvalno razbježali nakon pada Trnova vrate i uspostave novu liniju odbrane. Dakle, navodi da su radili na vraćanju ljudi i davanju smjernica na vraćanju kako bi se oformila nova linija ispred sela Gračanica, Trebečaj, Milje i Deseci koja se veže sa Godinjskim Barama do Turova.

221. Svjedok odbrane Salem Pločo također navodi da nisu imali nikakvu organizaciju, niti komandu, ali da su se dogovorili da se nakon što isprate i smjeste porodice, vrate i postave neku liniju odbrane.

222. O uspostavljanju linija odbrane govorio je i svjedok Bajro Šaban koji je kako navodi u početku izbijanja sukoba bio na liniji na području Šestaljewa sa jednom grupom od 10-ak ljudi. Sami su se organizovali po principu da je svako branio svoje mjesto/selo.

223. Kada su u pitanju pripadnici policije i samo funkcionisanje SJB Trnovo, svjedok Asim Zulić govoreći o prvi danima nakon pada Trnova i dolaska u Trebečaj. Navodi da se tamo okupljaju i pripadnici policije, poneki se vraćaju kada su smjestili svoje porodice na sigurno. Što se tiče vojnih formacija u samom Trebečaju, svjedok navodi da u to vrijeme nije bilo nekih vojnih formacija, jedina uređena vojna formacija u to vrijeme je jedinica koja je došla iz Dujmovića, koja nije imala uniforme, nego su svi bili u civilnim odijelima. Tada se u Trebečaju počinju formirati vojne formacije i počinje se uređivati linija kada je za komandanta postavljen Medaris Šarić, dok je Godinjak bio načelnik štaba i načelnik policije.

224. Svjedok odbrane Nijaz Fazlić, policajac, navodi da se dana 31.05.1992. godine oni nalaze u dijelu Trnova koji se zove Lukavac. Ne sjeća se tačno koliko ih je bilo u grupi, sa zadatkom da štite odstupnicu za "izvlačenje" stanovništva preko šuma u selo Gračanica, a odatle u Trebečaj, gdje zatiče opšti haos, jer tu nije bilo ni komande, niti vojske. Navodi kako je tu bilo puno civila i da u to vrijeme počinje granatiranje na

Trebečaj, gdje je za jedan dan palo oko 300 granata, navodeći da u tim momentima dolazi do nekog samoorganizovanja odnosno uspostavljanja linije na Šestaljovu.

225. Također prema Izvještaju o radu i aktivnostima TO do 02.06.1992. godine, koji je sačinjen u aprilu 1993. godine (dokaz T-80), proizlazi da snage TO nisu bile dovoljno pripremljene niti organizovane za adekvatan odgovor na napad, da se nisu poštovale ranije izdate naredbe komandanta vezane za određene aktivnosti u cilju odbrane, kao i da se sami članovi štaba i određeni borci nisu pridržavali izdatih naredbi komandanta. Tek po izlasku na Šestaljevo, komandant je uspio okupiti štab i u tom dijelu se nekako uspjela konsolidovati linija.

226. U danima do 02. 06. 1992. godine u Izvještaju se govori o angažovanju drugih jedinica TO (Iz Dejčića, Dujmovića, Šabića) u ispomoći u cilju formiranja jedinica, izmještanju oružja na druge položaje, te u čišćenju terena. Međutim uočava se da su vodovi odbijali naređenja, te su se pojedini, konkretno vod Šabići vratili u svoje mjesto, dok su vodovi Dujmovića i Dejčića ostali u Trebečaju. Također se navodi da zbog osjetnog osipanja i napuštanja pojedinih pripadnika i odbijanja izvršavanja naređenja, bitno opada moral preostalih pripadnika, potom se i zbog prisustva velikog broja civila, situacija procjenjivala kao veoma teška.

227. Usljed naprijed opisane situacije nakon izbijanja napada, te vidnom neorganizovanošću u vojnom i svakom drugom smislu, odnosno situaciji da se dotadašnji TO nije snašao u novonastalim okolnostima, pristupilo se formiranju novog štaba TO i postavljanju novog rukovodstva.

228. Tako iz Izvještaja o radu predsjedništva SO Trnovo (Dokaz T-78) proizlazi da se zbog nesnalaženja u datoj situaciji i djelimičnoj dezorganizovanosti pripadnika TO, Predsjedništvo dana 06.06.1992. godine odlučuje da razriješi dotadašnjeg komadanta Štaba TO Hamdu Karića, a za VD komdanta Štaba TO postavlja Edhema Godinjaka, tadašnjeg načelnika SJB Trnovo. Nakon toga se na svim položajima formiraju i uvezuju čvrste odbradbene linije, kada se poduzimaju sve mjere da se pronađe odgovarajuće stručno lice na mjesto komadanta Štaba TO, obzirom da je Godinjak postavljen samo kao privremeno rješenje, dok se ne iznađe odgovarajuće. Nakon

toga se dana 11.06.1992. godine donosi odluka o razrješenju Edhema Godinjaka na mjesto VD komandanta Štaba TO, a za komandanta se postavlja Medaris Šarić, poručnik bivše JNA. Preuzimanjem komande formira se novi Štab sa sjedištem u vikend naselju u Godinjskim Barama. U pogledu policijskih snaga u Izvještaju se navodi da se kompletan aktivni i rezervni statav policije uključuje u borbu protiv agresora, osim manjeg broja pripadnika koji su raspoređeni na poslove čuvanja javnog reda i mira na slobodnim područjima.

229. Svjedok Ferid Mizdrak također potvrđuje da poslije tog haosa koji se desio sa stanovništvom i vojnicima i problemima u komandovanju, dolazi Medaris Šarić na funkciju komandanta, sa Igmana iz Operativne komande Igman, gdje uspostavlja linije odbrane na Trebečaju, reorganizuje jedinice, dok Edhem Godinjak postaje načelnik štaba. Osim Šarića u komandi štaba Teritorijalne odbrane imenuju se i načelnik veze Ćamil Lindov, pomoćnik komandanta za pozadinsko obezbjeđenje Nermin Velić, Asim Zulić, pomoćnik komandanta za obavještajno-bezbjedonosne poslove, i svjedok kaopomoćnik komandanta za operativno-nastavne poslove.

230. Prednje potvrđuje i svjedok Ćamil Lindov- načelnik veze pri štabu TO Trnovo, te navodi da su se upravo tih prvih dana nakon što su stigli u Trebečaj sastajali komanda opštinskog štaba TO i Ratnog predsjedništva. Opisuje da je zbog stalnog granatiranja bilo teško djelovati, te da se nakon 4-5 dana otpočelo sa uspostavljanjem sistema i konsolidovanjem Štaba, potvrđujući postavljenje saglasno kao i svjedok Mizdrak, te navodi da u Trebečaju ostaju između 15. i 17. juna, nakon čega su sjedište Štaba premjestili u Godinjske Bare.

231. Navode ovih svjedoka potkrepljuju materijalni dokazi, pa tako iz istih proizlazi da se na sjednici Ratnog predsjedništva održanoj dana 06.06.1992. imenuje Edhem Godinjak za vršioca dužnosti komandanta Teritorijalne odbrane opštine Trnovo (dokazi T-91 i O-67), da bi se pet dana poslije na sjedinici od 11.6.1992. godine Edhem Godinjak razrješava dužnosti vršioca dužnosti komandanta Teritorijalne odbrane (dokazi T-92 i O-68), te se dalje na istoj sjednici (dokazi T-93 i O1-69) donosi rješenje o formiranju štaba Teritorijalne odbrane opštine Trnovo, kada je Medaris Šarić imenovan za komandanta, a Edhem Godinjak za načelnika Štaba, te su određeni i

drugi članovi štaba kako je to naprijed navedeno. Ovakav konstituisan štab Teritorijalne odbrane u ovom sastavu je ostaje do augusta 1992.godine, kada nakon oslobađanja užeg područja općine Trnovo, dolazi do izmjene pojedinih članova štaba.

232. Nakon formiranja ovakvog štaba TO Trnovo sačinjena je i organizaciona šema štaba TO (dokaz T-11), a prema navodima svjedoka Ferida Mizdraka radi se kompletnoj šemi organizacije i jedinica, iako prema navodima samog optuženog Medarisa Šarića kada je saslušan u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu, navedena organizacija u dijelu koji se odnosio na čete i vodove i njihovu brojnost, predstavlja samo zamisli i težnje da tako bude, da se u ovoj šemi radi samo o Odredu Trnova i da zamisao koja je predočena u ovu šemu nije ostvarena ni do momenta kada je napustio Trnovo.

233. Također formiranjem novog štaba TO, a nakon preuzimanja dužnosti komandanta, optuženi Medaris Šarić u tom svojstvu u narednim danima od 10.06.1992. godine pristupio je i samoj organizaciji i rasporedu ljudstva u pojedine formacije - vodove, čete, odrede, te postavljanje komandira i starješina istih (dokazi T-110, T-111, T-114, 01-163, 01-268, 01-295, 01-192, T-114), zapovjesti o zaposjedanju linija odbrane (dokaz 01-296), naredbe o formiranju vodova vojne policije (dokazi T-95 i 01-115, T-115), te se izdaje i Organizaciono naređenje o životu i radu na području Štaba OS Trnova u cilju usaglašavanja svih aktivnosti jedinica koje djeluju od 10.06.1992. godine (dokaz 01-263), potom Plan obuke i rada u jedinicama od 25.06.1992. godine (dokaz T-102), Zapovjest i plan za odbranu (dokaz 01-298) i mnogi drugi koji ukazuju na aktivnosti komandanta.

234. Iako je u nedostatku dokaza koji bi pobliže razjasnili kakav je ustvari ustroj jedinica bio prema Štabu TO, evidentna je fluaktuacija naredbi iz domena organizacijsko-formacijskog ustroja i strukture jedinica TO Trnovo, tako je uočljivo da je četni sastav predviđen u organizaciji štaba TO Trnovo (5 četa) , a što proizlazi iz pomenute Šeme štaba (dokaz T-11), dok se u drugim dokazima ukazuje i na odredsku strukturu, a što proizlazi iz materijalnog dokaza naredba o postavljanju komandanata odreda TO Trnovo od 01.07.1992. godine (dokaz T-110), pa iz istog proizlazi da u

okviru Štaba TO Trnovo djeluju Odred Trnovo, Odred Kijevo i Odred Bjelašnica⁴⁵, dok iz drugih provedenih dokaza proizlazi da je postojao i Odred Delijaš.

235. Također prema nalazu i mišljenju vještaka vojne struke Sabre Haskovića koji je predložen od strane odbrane (dokaz 01-206), proizlazi da se takva odredska struktura se nakon dva-tri dana ponovo mijenja kada po mišljenju vještaka Štab postaje mješovitog sastava - odredskog i četnog, te prištabske jedinice i organi, navodeći da nakon 03.07.1992. godine Opštinski štab TO broji 848 vojnih obveznika, te da ovakve učestale naredbe o formacijskom ustroju, prema mišljenju vještaka sa stručnog i pismenog aspekta, upućuju na nezrelost i nedoraslost funkciji, onoga ko akte potpisuje, a to je u ovom slučaju komandant.

236. Kada su u pitanju pripadnici policije, odnosno samo funkcionisanje i rad SJB Trnovo, iako će Vijeće po pitanju navedenog svoje određenje dati u dijelu koji se odnosi na status optuženog Edhema Godinjaka, ipak u ovom dijelu nalazi bitnim istaći da je na osnovu provedenih dokaza evidentno da se veliki broj pripadnika policije nakon navedenog napada stavlja u funkciju odbrane, priključuju se vojnim formacijama TO, neki su angažovani i u sam Štab TO, pojedini su angažovani kao komandiri četa/vodova, pojedini postaju pripadnici vojne policije, te iako optuženi Edhem Godinjak pored imenovanja za načelnika štaba TO ostaje i Načelnik SJB Trnovo, Vijeće je utvrdilo da svoju pravu ulogu u SJB do augusta 1992. faktički neobavlja.

237. Dakle, sve navedene činjenice i okolnosti koje se tiču opšteg konteksta događaja prije početka oružanog sukoba na ovom području, potom samog početka oružanog sukoba, kojem je prethodio napad srpskih snaga, posebno imajući u vidu prethodne pripreme i okolnosti napada, značajnu opremljenost i naoružanost, zauzimanje strateških mjesta, potpomognutost snagama JNA, te imajući u vidu s druge strane situaciju u kojoj su se muslimanske snage nalazile, evidentnu neorganizovanost, manjak naoružanja i slabu opremljenost, nedostatak adekvatnog vojnog i stručnog kadra, humanitarna kriza, sve su po ocjeni Vijeća, okolnosti koje ukazuju na neosnovanost činjeničnih navoda optužnice u pogledu postojanja

⁴⁵Dokaz 01-206- Nalaz i mišljenje vještaka vojne struke Sabre Haskovića, strana 42.

udruženog zločinačkog poduhvata na način i u vrijeme kako je to postavljeno predmetnom optužnicom, ali isto tako sve navedeno zasigurno jeste i važan faktor kod procjene i ostalih okolnosti koje se direktno odnose i na pojedinačne inkriminacije koje se optuženim stavljaju na teret.

(p) **Ratno predsjedništvo skupštine opštine Trnovo**

238. Kada je u pitanju Ratno predsjedništvo opštine Trnovo, prema svim dokazima, je nesporno da je isto imalo veoma važnu ulogu u cilju organizacije života i rada stanovnika navedenog područja u ratnim uslovima, ali i važnu ulogu u organizaciji odbrane, konsolidovanju vojnih snaga, mobilizaciji i sl., pogotovo kada je riječ o prvim danima oružanog sukoba.

239. Ratno predsjedništvo je kao sljednik skupštine opštine (SO) Trnovo nastalo uoči samog početka oružanog sukoba na tom području. Naime, već u aprilu 1992.godine Skupština opštine kao predsjedničko tijelo je bilo praktički onemogućeno u radu obzirom da su odbornici srpske nacionalnosti već ranije odbili da učestvuju u radu Skupštine. U periodu april-maj 1992. godine, iako nije bilo otvorenih sukoba, ali da se po svim okolnostima i događajima primjećivalo da predstoji napad srpskih snaga na područje Trnova, nadležni organi opštine Trnovo su izvršili organizacione i druge pripreme za odbranu. Također, prema provedenim dokazima proizlazi da je veliki problem u funkcionisanju bio nedostatak pravnih propisa, obzirom da se zbog ratnih sukoba u samom Sarajevu i odsječenosti od Sarajeva nisu mogli pratiti i primjenjivati propisi koji su doneseni od strane viših organa vlasti R BiH u tom periodu. Međutim, obzirom na sve ozbiljniju situaciju, predsjednik SO Trnovo Mehmed Mulaosmanović je dana 24.05.1992. godine donio Rješenje o formiranju predsjedništva Skupštine opštine Trnovo za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti (tzv. Ratno predsjedništvo). Članovi prvobitnog sastava su između ostalih bili Mehmed Mulaosmanović kao predsjednik, Edhem Godinjak kao načelnik SJB Trnovo, Hamdo Karić sekretar sekretarijata za narodnu odbranu, kojeg predsjedništvo na istoj sjednici imenuje za komadanta Štaba TO Trnova i dr.⁴⁶ Na navedenoj sjednici je donesena i

⁴⁶Dokaz T-78- Izvještaj o radu Predsjedništva SO Trnovo od 24.05.1992. godine do 31.12.1993. godine

Odluka kojom se utvrđuje organizacija i način rada Predsjedništva, Izvršnog odbora i opštinskih organa uprave, među kojim organima je i Opštinski štab TO, kojem je zadatak da vodi oružanu borbu na teritoriji opštine, rukovodi i komanduje svim oružanim snagama te koordiniše sa drugim oružanim komponentama i snagama.⁴⁷

240. O ustrojstvu, nadležnostima i ulozi Ratnog predsjedništva svjedočio je svjedok odbrane Mehmed Mulaosmanović, koji je obavljao funkciju predsjednika, koji ističe da je formiranje Ratnog predsjedništva, odnosno samog Predsjedništva bez prefiksa „ratno“, urađeno zbog činjenice da je izvršena djelimična mobilizacija, da je proglašeno stanje neposredne ratne opasnosti, tako da su zbog nemogućnosti funkcionisanja Skupštine kao organa kako su propisi nalagali, tako da njenu ulogu preuzima Predsjedništvo u koje po Statutu ulaze predstavnici određenih organa, pa tako ulaze predsjednik skupštine, predsjednik izvršnog odbora, sekretar sekretarijata za narodnu odbranu, načelnik stanice javne bezbjednosti i dr., navodeći da je u tom smislu Edhem Godinjak u Ratno predsjedništvo ušao po funkciji načelnika SJB Trnovo.

241. Govoreći o prvim danima nakon napada srpskih snaga ističe da u momentu evakuacije ljudstva u Trebečaj, on i Edhem Godinjak nisu bili prisutni, navodeći da se Godinjak liječio usljed povrede koju je ranije zaobio, te da oni nakon dva-tri dana dolaze u Trebečaj gdje zatiču stanje kako opisuje „*Bila je to jedna haotična situacija, potpuno haotična situacija, bar što se tiče tih organa, njihovih predstavnika i tako dalje, naroda, jedna opšta haotična situacija koju smo mi pokušali nakon dva-tri dana ipak na neki način konsolidovati.*“ Tada je Hamdo Karić kao vršilac dužnosti komadanta TO Trnovo otišao za Kijevo, te navodi da je na Predsjedništvu bila obaveza i po zakonu, a i moralna i ljudska da formiraju Štab tako da su postavili za vršioca dužnosti Edhema Godinjaka obzirom da nisu imali adekvatnu osobu osposobljenu za to mjesto. Tragajući za adekvatnom stručnom osobom uspjeli su dovesti jednog oficira sa Igmana koji je bio tada u združenom odreda Igman, Medarisa Šarića kojeg su postavili za komandanta Štaba TO Trnovo, a nakon toga Edhem Godinjak je bio u funkciji Šarićevog pomoćnika, načelnika, savjetnika i sl. Nakon što su oformili štab vezano za angažovanje odbradbenih snaga, odnosno konsolidaciju

⁴⁷Dokaz T-77 Odluka o organizaciji i radu predsjedništva opštine i drugih organa boj 1/92, maj 1992 godine

istih, te poslove uglavnom vodi izabrani štab sa mobilisanim pripadnicima teritorijalne odbrane i stanice policije.

242. Svjedok navodi da je poslije uspostave Štaba, sjedište Ratnog predsjedništva bilo u Šabićima u prostorijama Mjesne zajednice, a poslije je premješteno u tzv. „Olimpijsku kuću“ na Igmanu, da bi se nakon oslobađanja Trnova vratilo u Trnovo. Govoreći o radu RP svjedok navodi da su se održavale sjednice u njihovom sjedištu koje su znale biti duge, na kojim se raspravljalo o svim problemima sa kojima se susretalo, te podnosili izvještaji o radu. Na sjednicama su vodili zapisnike, u smislu da je zapisničar u svesku pisao, pa se znalo da se za dan-dva prekucaju na pisaću mašinu.

243. Prilikom unakrsnog ispitivanja od strane Tužilaštva, svjedoku je prezentirano nekoliko dokaza koji prema ocjeni Tužilaštva govore da je RP imalo dosta upliva i u pogledu oružanih snaga Trnova, u organizovanju i uspostave borbenih linija, u smislu da se poveća borbeno gotovost jedinica, da su aktivnosti bile usmjerene i na učvršćivanju linija odbrane, da su učestvovali u imenovanju komandnog kadra Štaba, da su im podnošeni izvještaji o radu i o Štabu TO, o ratnim dejstvima, da su donosili odluke i rješenja o rekonstrukciji i popuni štaba Armije opštine Trnova i sl. Međutim ovaj svjedok navodi da RP apsolutno nikad nije pretendovalo da bude dio vojne vlasti te da se oni nisu miješali u vojne stvari, da nisu imali uticaja na način izvođenja borbenih dejstava-operacija, te da sve što su uradili oko uspostave TO, komande i sl. je bila zakonska i ljudska obaveza, te da sve što su radili nije nikakvo uplitanje, nego da su radili ono što su po svim zakonima bili dužni raditi.

244. Također kada je u pitanju postavljanje komadanta TO Medarisa Šarića, svjedok odgovarajući na pitanje odbrane drugoptuženog navodi da je Ratno predsjedništvo samo moglo predložiti komandanta štaba TO, a da je imenovan od strane Glavnog u štaba u Sarajevu koji je nadležan za imenovanje komadanta. Ovaj navod svjedoka potvrđuje i dokaz T-100, naredba kojom se od strane komadanta Republičkog štaba TO RBiH, dana 22.06.1992. godine imenuje optuženi Medaris Šarić u svojstvu komadanta OpšTO Trnovo.

245. Saglasno iskazu ovog svjedoka i naprijed navedenih dokaza u pogledu nadležnosti, organizacije, osnivanja organa uprave, posebno organizovnju štaba TO, svjedočili su i svjedoci Esad Velić, koji je obavljao dužnost sekretara RP, te svjedok Osman Mulaomerović koji je također bio član RP, u svojstvu načelnika civilne zaštite. Svjedok Esad Velić je dodatano ukazao da vezano za članstvo Edhema Godinjaka u RP da njega nije imenovala Skupština, te vezano za ingerencije i obaveze koje su skupština i policija imale jedni prema drugima navodi da obzirom da se radilo o informacijama o stanju bezbjednosti, da je praksa bila da kad Skupština ili SJB ocijene da je potrebno podnijeti informaciju o stanju bezbjednosti, o stanju javnog reda i mira, iste su se iznosili na sjednici RP.

246. Kada je u pitanju sam rad i funkcionisanje RP, Vijeće je osim iskaza svjedoka, imalo na raspolaganju i materijalne dokaze koje se odnose na rad RP, a radi se o zapisnicima sa sjednica za period maj/juni 1992. do oktobra 1993. godine (Dokazi T-107, T-124, 01-131, 01-154, T-153, 01-155, T-155, 01-156, 0-157, 01-308, 01-151, 01-152, 01-309, 01-136), Izvještaji o radu i realizaciji zaključaka sa sjednica (dokazi T-78, T-105, 01-160), te informacije (dokazi T-152, 01-158, 01-159), a u kojim aktima se ukazuje da se pored velikog broja aktivnosti iz civilnog sektora (organizacija života i rada na području teritorija Trnova u navedenom ratnom periodu), Ratno predsjedništvo bavilo i aktivnostima vojnog karaktera, ali isključivo u smislu formiranja štaba TO, postavljanju komdanata TO i članova samog štaba, logističke pomoći, aktivnostima vezano za mobilizaciju i sl.

247. Vijeće prihvata iskaz svjedoka Mehmeda Mulaosmanovića, predsjednika Ratnog predsjedništva, kada navodi da u tim početnim danima uoči samog početka oružanog sukoba, a pogotovo nakon početka napada, nastanku haosa, nesnalaženju dotadašnjeg kadra štaba TO, u situaciji prekinute komunikacije sa organima vlasti u Sarajevu, saradnja sa vojnim strukturama po pitanju organizacije, logističke pomoći, mobilizacije i sl. od strane RP, a u interesu odbrane, što je bilo sasvim prihvatljivo i za očekivati.

248. Pored navedenog Ratno predsjedništvo suočavalo i sa poteškoćama koje se odnose na prisustvo velikog broja izbjeglica (a radi se o više hiljada izbjeglica koje su

prošle kroz to područje, od kojih se dio i zadržao), kako sa Trnovskog područja, tako i sa područja Goražda, Foče, Kalinovika i drugih susjednih mjesta, gdje je većina bila smještena u unutrašnjost na području Dejčića i Šabića ili u neke od turističkih kompleksa na Igmanu i Bješanici (dokazi 01-159, 01-158, 01-156), gdje su se pojavili i veliki problemi u snadbjevanju hranom, smještajem, organizacijom, što je bilo otežano i zbog nemogućnosti uspostave veze sa višim organima u Sarajevu, problemima u organizaciji privrede i sl. Veliki je hendikep bio i u činjenici što se branilo veliko područje, a nije bilo dovoljno ljudstva, ni materijalno tehničkih sredstava (zapisnik od 02.10.1992.- T-155), zbog čega se konstatno naglašavao problem u mobilizaciji, koja nije provedena do samog kraja, pa je u tom smislu često prebacivana odgovornost na Odsjek narodne odbrane (ONO), koji također nije adekvatno funkcionisao.

249. Nadalje, prema Izvještaju o realizaciji zaključaka RP (dokaz 01-160), u kojem je dat pregled zaključaka i drugih postupanja sa 26 održanih sjednica za period od 24.05.1992. do 02.04.1993. godine, proizlazi da je RP svoje odluke donosilo uglavnom u formi Zaključaka, te da se niti iz jednog zaključka ili drugog oblika odluke, osim vezano za poslove mobilizacije, te logističke pomoći oružanim snagama, ne uviđaju bilo kakve naznake da je RP bilo vojna struktura u pravom smislu te riječi. Također iz navedenog dokaza proizlazi da veliki broj zaključaka nije ni ispoštovan, a što je vidljivo i prema zapisniku sa sjednice od 13.10. 1992. godine (dokaz 01-156), gdje je ukazano da se odluke i naredbe RP ne poštuju i ne provode, te je postavljeno pitanje da li je RP u stanju obezbijediti izvršenje svojih odluka i zaključaka.

250. Dakle, provedeni dokazi po ocjeni Vijeća govore u prilog da je RP bilo organizacijsko koordinirajuća struktura, te se ukazuje da RP kada je u pitanju vojna vlast imala važnu ulogu oko reorganizacije i ponovnog formiranja TO i konsolidacije oružanih snaga nakon 31.5.1992. godine, odnosno nakon napada na Trnovo, te se, osim pitanja imenovanja kadrova, logističkoj nabavci, problemima kojima se vojska susreće u mobilizaciji ljudstva, osiguranju linija i sl, nikada nije raspravljalo o planovima napada i akcijama ili bilo kakvim konkretnim vojnim aktivnostima. Dakle, dokazi ne pokazuju da je isto imalo aktivno učešće kada su u pitanju same upotrebe

vojnih jedinica, niti je u tom pravcu RP kao organ izdavao određene naredbe, zaključke, a niti su u tom pravcu Predsjedništvu podnošeni bilo kakvi izvještaji.

251. Iz provedenih dokaza se ukazuje da je odnos policije i vojske i Ratnog predsjedništva sve vrijeme bio odnos koordinacije, a ne podređenosti ili subordinacije, te je samo obavještavanje vojnih i policijskih organa o bezbjedonosnoj situaciji i o poduzetim aktivnostima u cilju koordinacije, po ocjeni Vijeća razumljivo i prihvatljivo, obzirom da je Ratno predsjedništvo imalo obavezu organizovanja civilnog života na prostoru opštine Trnovo, što je moglo biti učinjeno samo uz saradnju i koordinaciju vojnih/poliicijskih i civilnih struktura.

252. Dakle, iz provedenih dokaza se ukazuje da osim u pogledu predlaganja kadrovskih rješenja za Štab TO, konačna procjena i donošenje odluke o vojnim/borbenim aktivnostima bilo je isključivo u ingerenciji komande Staba TO ili formacija u čiji sastav je ta komanda ulazila. Osim činjenice da je RP obrazovalo Štab TO i isti postaje jedan od njenih organa, RP nikada nije pokazalo komandnu ulogu u odnosu na jedinice TO, te je RP bilo u funkciji mobilizacije i logistike jedinica TO. Također se ne ukazuje da je RP naređivao pripadnicima TO, policijskim strukturama i sl., što konačno i nije bila njegova funkcija.

253. Pa čak i ako su postojale neki zaključci u vidu naloga policijskoj stanici, u smislu preuzimanja njihove prave funkcije, koja će se desiti nakon oslobođenja Trnova dakle, nakon augusta 1992. godine, te da se postave punktovi na neka određena mjesta (Izvještaj o realizaciji zaključaka dokaz 01-160), ne govore u prilog činjenici da je RP bilo nadređeno policiji, nego se upravo iz razloga javne bezbjednosti (a prema dokazima bilo ih je veoma mnogo), takve upute u datoj situaciji nalaze sasvim opravdanim sa aspekta uloge koju je RP imalo za život i funkcionisanje stanovništva.

254. Do drugačijeg zaključka vijeća ne dovode ni navodi Tužilaštva vezano za činjenicu koja je naznačena u izvještaju- dokazT-78, da je ulaskom oružanih snaga u Trnovo u sastav 8. brdske brigade, RP izgubilo svojevrsan uticaj, nalazeći da tim navodima potvrđuje vojnu ulogu RP. U tom smislu Vijeće je svoj zaključak baziralo na naprijed navedenim dokazima, koji ne govore u prilog navodima da je RP imalo bilo

kakav vojni uticaj, osim naprijed navedenog, te posebno imalo u vidu sadržine tog Izvještaja, te iskaza svjedoka Mulaosmanovića, da je bez obzira na vojnu transformaciju, RP i dalje pomagalo Štabu u učvršćivanju odbradbenih linija, a posebno u logističkom smislu.

255. Dakle, navedene okolnosti koje se tiču organizacije i rada Ratnog predsjedništva, Vijeće ističe obzirom na činjenične navode optužnice kojima se tvrdi da je RP, odnosno njen predsjednik, zajedno sa optuženim (te posebno optuženim Godinjakom kao članom tog RP) i drugim učesnicima, jedan od učesnika udruženog zločinačkog poduhvata, sa ciljem lišenja života, protupravnog zatočenja i nečovječnog postupanja prema civilima i ratnim zarobljenicima srpske nacionalnosti.

256. Međutim, Vijeće nalazi, da niti u jednom dokazu, od koji su većina naprijed citirana, dakle dokazi koji se odnose na rad RP, zaključcima i drugim odlukama donesenim na sjednicama, te u pojedinačnim aktima izdatim od strane RP, ne proizlaze bilo kakvi dogovori ili bilo kakve aktivnosti, koje bi se mogle dovesti u vezu sa bilo kakvim, pogotovo masovnim lišenjima života ili zatočenja, kako je to optužnicom postavljeno, zbog čega se i sa ovog aspekta ukazuje da Tužilaštvo nije dokazalo postojanje UZP.

(q) **Jedinice vojnih formacija smještene na Igmanu i Bjelašnici**

257. Mnogobrojni dokazi provedeni tokom postupka, ukazuju da su na području Igmana i Bjelašnice, koja područja administrativno pripadaju opštini Trnovo i dijelom opštini Hadžići, zbog svog izuzetnog važnog strateškog položaja, u dijelu gdje su bili smješteni hotelski i drugi tursitički kompleksi, već početkom ratnih zbivanja počinju dolaziti i na navedeno područje se smještati mnogobrojne vojne formacije, bilo po principu samoorganizovanja ili su došle sa drugih područja, pa čak i sa područja Republike Hrvatske, pa se tako navodi da su neke od jedinica na tom području bile: jedinica Zulfikar/Zukini, Šeher, Juka /Jukini, Crni Labudovi, Riječka brigada, brigada Kralj Tomislav/Dajdžina brigada/ HOS i dr., gdje ostaju određeni period, i koje učestvuju i u određenim borbenim dejstvima, ali na koje, kako to proizlazi iz dokaza, Štab TO Trnovo nije imao nikakve ingerencije. Također na tom području se formiraju

i više komande i privremeni sastavi i to Združeni odred Igman, te operativne/taktičke grupe 1 i 2, u čiji sastav su ulazile vojne formacije sa tog i okolnog područja Bjelašnice, Hrasnice, Ilidže, Hadžića, uključujući i TO Trnovo, a koje su zajednički djelovale kada su u pitanju veće vojne akcije kao što je bio slučaj sa akcijom na Straište, te kasnije akcijom za oslobađanje Trnova, a o čemu će više biti riječi u drugom dijelu presude.

258. Svjedok Ferid Mizdrak svjedoči da na to područje dolaze mnogobrojne jedinice, 7. riječka kojom je komandovao general Fikret Čuskić i druge, navodeći da ni štab TO, ni SJB nisu imali nikakva ovlaštenja prema tim jedinicama, ističući da da im se nije moglo ni naređivati, ni komandovati, niti je bilo nekih ovlaštenja prema njima, jer to nije dozvoljavao sistem rukovođenja i komandovanja, navodeći da je bila operativna grupa koja je bila vezana za te jedinice.

259. O činjenici pojavljivanja raznih vojnih grupacija i sastava u rejonu Hadžića-Igmana i Trnova u čije ime se određeni pojedinci predstavljaju kao komandanti, proizlazi iz dokaza T-76, Naredba štaba TO Sarajeva od 03.06.1992. godine, kojom naredbom se ukazuje da niko nema pravo komandovati jedinicama i sastavima TO osim zvanično postavljenih komandanata.

260. Prema izvještaju o radu RP (dokaz T-78) se navodi da pored svih problema sa kojim se RP susretalo, pojavila se i složena situacija na području Igmana gdje su bile locirane regularne jedinice Armije RBiH i druge vojne formacije koje su izmakle kontroli legalnih vojnih organa među njima „Zuka“, „Juka“, „Zenga“, „Hosovci“, što je pricinjavalo velike probleme kako organima državne vlasti tako i regularnim vojnim jedinicama.

261. U tom smislu se ukazuje da su navedne formacije i pojedinci činili protuzakonita djela, uključujući i neke najteže oblike krivičnih djela. Pa tako dokazi koji će biti prezentirani u dijelu presude koje se odnose na pojedinačne tačke optužnice, ukazuju da su u pojedinim inkriminacijama učestvovalе jedinice HOS-a (mnogobrojni svjedoci ukazuju na postojanje navedene jedinice koja je bila smještena na Igmanu/Bjelašnici, koji su se slobodno kretali po navedenim područjima), potom iz dokaza proizlazi da su se na navedenom području dešavali česti problemi, incidenti, pa tako prema

zapisniku sa sjednice RP od 17.07.1992. godine (T-124) postavljalo se pitanje odgovornosti za niz krađa i pljački koje se događaju na lokalitetu Igmana i Bjelašnice kao i za pogibiju jednog civila sa Bjelašnice, na što je optuženi Medaris Šarić u svojstvu komadanta štaba TO odgovorio da za to odgovara Združeni odred Igman, dok je optuženi Godinjak govorio da SJB treba da funkcioniše da bi se na tim lokacijama spriječile pravno nedozvoljene radnje. Međutim, i nakon ponovnog uspostavljanja rada policije u augustu 1992. godine, prema dokazu T-152 Informacija službe za informisanje RP Trnovo, proizlazi da novouspostavljena SJB Trnovo posebne teškoće u obavljanju svojih zakonskih obaveza ima na području Igmana i Bjelašnice, zbog stacioniranja pripadnika raznih jedinica, te da se to pokušava dovesti u red postavljanjem punktova na navedenim područjima.

262. Nastojanje da na navedenom području SJB postavi punktove, je iskazano i u narednom periodu (sjednica RP od 18.09.1992-dokaz 01-154), međutim čak i kad su kasnije postavljeni punktovi (punkt Grkarica) iste su bili prinuđeni napustiti, obzirom da se osobe na tim punktovima nisu osjećale sigurnim. Događaji koji ukazuju na „bezvlašće“ na tim područjima i da nije postojao dobar sistem koordinacije i komandovanja ukazuje se i kroz dokaz T-176, Informacija o zbivanjima na lokalitetu Igmana i Bjelašnice od 19.2.1993. godine sastavljena od strane SJB Trnovo, u kojoj se ukazuje na sve nezakonite radnje, međusobne obračune, napade na punktove, pripadnike policije u kojim je bilo događaja sa smrtnim ishodom i sl.

263. Također jedan od vidova iskazane samostalnosti i nepoštovanja hijerarhije ukazuje i događaj, kada je jedan od vođa Jukine jedinice, Juka Prazina došao u zatvor pri SJB Trnovo, te samoinicijativno, bez odobrenja nadležnih, načelnika i komandira SJB, izveo dva zatvorenika srpske nacionalnosti i odveo ih na Igman. (svjedok N, dokaz O1-132)

264. Također, navode svjedoka Mehmeda Mulaosmanavića da se svojevremeno u nekoliko navrata pokušala čak i uvesti vojna uprava u Trnovu, potvrđuju i materijalni dokazi u kojima se navodi da je od novembra 1992. godine od strane Zulfikara Ališpage zv. Zuka čija je jedinica bila stacionirana na Igmanu i koji je postavljen za komandanta 8 bbr. u čiji sastav će ući i oružane snage TO Trnovo, a potom i Ediba

Šarića komadanta vojne operacije JUG-92, bilo pokušaja da se rasformiraju civilni organi vlasti opštine Trnovo i uvede vojna uprava, ali je od strane RP Trnovo to spriječeno (Dokazi T-78, 01-151, 01-153). Također se navodi da su pored navedenog bili pojedinačni incidenti i slučaji maltretiranja pojedinih članova RP, te da isti nisu sankcionisani. U tom smislu se isto vezuje za incident u prostorijama RP na Bjelašnici, kada je jedno lice nasilno ušlo i demolirao prostorije RP, pokušao fizički napasti pojedine članove RP i da je traženo od SJB Trnovo da ispita taj slučaj (zapisnici sa sjednica 13.10.1992- dokaz 01-156, Informacija RP od 15.10.1992. godine (dokaz 01-159).

265. Dakle, sve ove okolnosti ukazuju da na ovom području i nad ovakvim jedinicama, komanda OpŠTO Trnovo ili SJB Trnovo u vrijeme kada je bila u funkciji, nisu mogli uspostaviti bilo kakvu kontrolu, a također se ukazuje da se njihovo pristustvo i kretanje na teritoriji opštine Trnovo nije moglo biti kontrolisano od strane navedenih organa sa područja opštine Trnovo.

266. Nadalje, na ovom području su se obrazovale i određene komande i privremeni sastavi kao što je Združeni odred Igman, te Taktičke / Operativne grupe, koje su sastavljene od određenog broja jedinica u čiji sastav su ulazile vojne formacije sa tog i okolnog područja Bjelašnice, Hrasnice, Ilidže, Hadžića, uključujući i TO Trnovo.

267. Svjedok Izet Sačić, koji je uoči izbijanja ratnih dejstava premješten u ratnu policiju na Grkarici, koja je bila smještena prema Igmanu, a koja je pripadala SJB Trnovo, svjedoči da je krajem aprila usljed prekida putnih komunikacija formiran Združeni odred Igman, kao forma teritorijalne odbrane i da je od tada ta stanica djelovala u sklopu Združenog odreda Igman čiji je komandant bio Vahid Alađuz.

268. Svjedok Muhamed Nogo je svjedočio da je iz Hrvatske došao na Igman, gdje je formirana njegova jedinica i gdje su se javili komandantu združenog odreda Igman Vahidu Alađuzu i tražili od njega da ostanu na Igmanu. Svjedok je rekao da je njegova jedinica nosila naziv „Šeher Igman“ i da je nakon prve akcije na Golom brdu, druga akcija u kojoj je učestvovala njegova jedinica bila akcija oslobađanja Trnova, gdje su

pored njih u akciji učestvovala i druge jedinice sa Igmana: Čedini vukovi, jedinica Zulfikar, 7. Riječka.

269. Prema dokazu O1-168 -zvanično imenovanje članova štaba Združenog odreda (ZO) Igman je bilo 02.06.1992. godine: pa se tako navode imena Ćatić Mirsad- savjetnik za vojna pitanja, Alić Husein- načelnik štaba, Šarić Edib- pomoćnik komadanta za obavještajno bezbjedonosne poslove (koji je inače brat optuženog Medarisa Šarića) i dr., u potpisu kojeg je komadant Alađuz Vahid.

270. Kada je u pitanju sam sastav jedinica koje su ulazile u ZO Igman, iz dokaza O1-169 (Dnevna zapovijest ZO Igman za 04.07.1992. godine), i O1-170 (dnevna zapovijest ZO Igman za 16.07.1992. godine) proizlazi da je ZO izdavao zapovijedi raznim jedinicama kao što su Artiljerijski divizion, jedinicama Mrazište, Brezovača, Grkarica, Zulfikarova jedinica, Čedina diverzantska jedinica, iz čega proizlazi da su navedene jedinice bile potčinjene istom.

271. Nadalje na ovom prostoru su formirane i Operativne grupe ili Taktičke grupe 1 i 2, kao neki veći oblik vojne organizacije naspram združenog odreda, u čiji sastav je ulazio i sam odred.

272. Postojanje Taktičke grupe 1 (TG-1), kao oblika „udruženih vojnih formacija“ ukazuje se i kroz dokaz O1-266 naredba komadanta Štaba TO Sefera Halilovića od 13.06.1992. godine, kojom se određuje da se štabovi i jedinice TO Jablanica, Konjic, Hadžići, Trnovo, Ilidža, Igman i *druge oružane formacije* na tim prostorima stavljaju pod jedinstvenu komandu komadanta TG- 1 Mustafe Polutka, sa naznakom da se svi komadanti jave komadantu TG-1 radi prijema zadataka za borbena dejstva. Također, postojanje ove formacije kao više komande pomenutim jedinicama proizlazi iz dokaza O2-24, pohvala komadanta TG-1 od 08.07.1992. godine za učestvovanje u akciji, štabovima TO - jedinicama (Trnovski i Kijevski odred, Združeni odred Igman, Odred Ilidža, specijalni Odred Hrasnica) .

273. Nadalje, svjedok Muhamed Nogo je svjedočio da je postojala i Taktička grupa 2 (TG-2) formirana 16.07.1992. godine u kojoj je bio i ZO Igman i štab TO Trnovo, takvi

navodi proizlaze i iz dokaza T-121 - Naredba Glavnog štaba oružanih snaga RBiH od 16.07.1992. godine o formiranju TG-2 u čiji sastav ulaze Oružane snage Trnova, Hrasnice, Kalinovika, Združni odred Igman, Mješovito artiljerijski divizion Igman, Brdsko –planinska diverzantska jedinica Igman, te da se za komandanta postavlja Čatić Mirsad.

274. Također da je u narednom periodu u nekoliko navrata na navedenom području došlo do organizacije i (re)formiranja operativnih/taktičkih grupa kao privremenih formacija proizlazi iz dokaza T-158 (Odluka o organizaciji i formiranju taktičke grupe Igman od 13.10.1992. godine), a potom i dokaz T-166 (Naredba o formiranju Operativne grupe Igman kao privremenog sastava, kojom su određeni članovi komande, te određene jedinice koje ulaze u njen sastav od 24.11.1992. godine).

275. Uvidom u navedene dokaze, ukazuje se da je TO Trnovo cijelo vrijeme bila u sastavu tih privremenih komandi (TG i OG), ili kasnije i u sastavu stalnih komandi (8 mtrzbr i 81 bbr) , te iako se samim tim ukazuje da je TO Trnovo bila pretpočinjena komadama tih sastava, u ovom dijelu presude, osim prikaza strukture navedenih formacija i komandi , Vijeće se neće posebno baviti odnosom ovih struktura naspram TO Trnovo, odnosu subordinacije, lancu komandovanja i sl., te će svoj zaključak Vijeće u tom pogledu dati u dijelu pojedinačnih inkriminacija, a koje se odnose na zajedničko djelovanje ovih struktura i Štaba TO, posebno kada je riječ o inkriminacijama koje se povezuju sa akcijom na Straištu, te akcijom za oslobađanje Trnova.

D. STATUS OPTUŽENIH

1. Status optuženog Edhema Godinjaka

276. Predmetnom optužnicom optuženom Edhemu Godinjaku se na teret stavlja da je u periodu maj 1992. godine do jula 1993. godine u svojstvu načelnika Stanice javne bezbjednosti Trnovo, člana Ratnog predsjedništva Skupštine opštine Trnovo i načelnika Štaba teritorijalne odbrane Trnovo počinio predmetna krivična djela. Kada

se posmatra vremenski okvir i svojstva koja je optuženi Godinjak imao prema navodima optužnice proizilazi da je u navedenom periodu optuženi istovremeno obavljao sve tri funkcije. Dakle, nije razgraničeno kada, odnosno u kojim periodima obavlja navedene funkcije i u kom svojstvu.. U tom smislu Vijeće će se osvrnuti na svaku funkciju koju je optuženi obavljao, posebno imajući u vidu u jednom momentu i evidentnu isprepletenost određenih funkcija.

(a) Optuženi Edhem Godinjak kao načelnik SJB Trnovo i status SJB Trnovo nakon početka sukoba

277. Naime, na osnovu provedenih dokaza, kada je u pitanju optuženi Edhem Godinjak Vijeće nalazi da je nesporno da je isti od 1990. godine, pa do početka ratnih dešavanja obavljao dužnost načelnika SJB Trnovo, o tome svjedoče mnogi svjedoci i tom pravcu su provedeni mnogi materijalni dokazi, a kako je to prethodno navedeno.

278. Međutim sporno je to njegovo svojstvo i nakon početka ratnih zbivanja na području opštine Trnovo, odnosno sukoba koji su započeti napadom srpskih snaga dana 31.05.1992.godine, ali u tom smislu postojanje i funkcionisanje i same SJB Trnovo, odnosno milicije/policije u tom periodu, pa sve do momenta ponovnog uspostavljanja rada SJB Trnovo, u drugoj polovini augusta 1992.godine, nakon oslobađanja Trnova.

279. U kontekstu razmatranja njegovog spornog svojstva načelnika SJB, te uopšte postojanja, odnosno stvarnog funkcionisanja same policije u navedenom periodu, Vijeće je pošlo od činjenice da je neupitno da su nakon napada na Trnovo i izmještanjem cjelokupnog muslimanskog stanovništva u Trebečaj i ostala mjesta, u tako izrazito složenim uslovima i otežanim okolnostima, o kojima je bilo ranije riječi, prema provedenim dokazima, da je prioritet bila odbrana preostalog dijela teritorije, uspostavljanje linija odbrane, na širokom području, u kom cilju su angažovani svi raspoloživi resursi, ljudski i materijalni, uključujući pripadnike policije, te su svi stavljeni u funkciju odbrane, zbog čega dolazi do narušavanja postojeće organizacije SJB i to

zbog velikog odliva tog kadra po raznim osnovama. Iz dokaza proizlazi da se veliki broj policajaca pridružio nekim od formacija ranije uspostavljene TO ili novoformljenom štabu TO, tako su neki istaknuti pripadnici prijeratne SJB bili i u komandi štaba, pojedini postaju komandiri čete/vodova, određeni broj pripadnika policije su bili raspoređeni u vojnu policiju ili u razne jedinice TO i sl.

280. U razjašnjenju navedenih činjenica Vijeće je imalo u vidu i da iz provedenih dokaza proizlazi da je optuženi Godinjak, odlukom RP postavljen za VD komadanta štaba TO za period 06.06.do-11.06.1992. godine, a nakon čega je postavljen za načelnika Štaba TO od 11.06.1992., a koju funkciju je prema provedenim dokazima obavljao do ponovnog uspostavljanja SJB Trnovo 20.08.1992. godine, kada „nastavlja“ biti načelnik SJB.

281. Prema iskazima saslušanih svjedoka proizlazi da je policija u početnim momentima, nakon početka oružanog sukoba, stavljena isključivo u funkciju odbrane zajedno sa jedinicama TO. Dakle iz istog proizlazi da ista, de facto ne postoji, nema ni kadrovske, ni tehničke, ni materijalne mogućnosti za funkcionisanje na zakonit način, u skladu sa ovlaštenjima i nadležnostima.

282. Svjedok Asim Zulić prijeratni krim. tehničar u SJB Trnovo, koji je u štabu obavljao poslove pomoćnika za bezbjednost, potvrđuje navode odbrane da se sva policija ustvari stavlja u funkciju odbrane, te da su u toku druge polovine juna i jula svi vršili poslove iz vojne bezbjednosti i da nisu tada bili u mogućnosti da obavljaju prave policijske poslove, jer je većina policije bila na linijama, te da Edhem Godinjak vrši samo funkciju načelnika štaba TO, navodeći da on izuzev toga, nema nikakve druge dužnosti u julu i avgustu mjesecu 1992. godine. Prema navodima ovog svjedoka SJB je, nakon zauzimanja Trnova, ostala bez prostora, tehničkih sredstava, sistema veze i opreme, tako da je policija dolaskom u Trebečaj faktički imala samo jednu malu šupu pored kuće Husnije Godinjaka, gdje su smjestili dio opreme koju su iznijeli iz zgrade SJB Trnovo .

283. Navedeno potvrđuje i svjedok Ćamil Lindov koji navodi da je zbog opšteg rasula i prioriteta odbrane, prestaje postojati SJB Trnovo i tada sve jedinice idu pod komadu Opštinskog štaba TO.

284. Kada je u pitanju djelovanje aktivnog i rezervnog sastava sastava policije svjedok Mehmed Mulaosmanović, predsjednik RP navodi da nije bilo SJB, niti su radili policijske poslove, nego su svi zajedno bili raspoređeni na određene dužnosti-funkcije, od komandira vodova, vojne policije, pripadnika TO. Sve je tako funkcionisalo do augusta '92. godine, bez obzira što je bilo potreba da funkcioniše stanica policije, jer su to zahtijevale okolnosti obzirom na intenzivna dejstva uslijed napada. Nakon ponovnog oslobađanja Trnova, obzirom da je bilo na terenu potrebe za nadziranjem javnog reda i mira, zaštita objekata i sl. RP je na dnevni red stavilo pitanje funkcionisanja i uspostavljanja reda u Opštini, kojom prilikom je izričito traženo da se stanica policije ponovo stavi u funkciju. U tom smislu je i donesena odluka na sjednici RP da se SJB stavi u funkciju, i da se na dva-tri mjesta postave policijske patrole radi kontrole ulaza, izlaza, kretanja. (zaključak predsjedništva skupštine opštine od 18.08.'92. godine, dokazi T-144 i O1-70) i taj zaključak se izvršio (dokaz O1-99. zakletva koju su ponovo položili pripadnici SJB).

285. Svjedok Ferid Mizdrak navodi da se po principu rukovođenja i komandovanja jedinice policije pretpočinjavaju oružanim snagama. Pojašnjavajući da SJB i dalje postoji, ali je potčinjena TO i njeni kadrovi se stavljaju isključivo u funkciju odbrane.

286. Svjedok Ismet Godinjak, koji je 1991. godine angažovan kao pripadnik rezervne policije svjedoči da je došla depeša da se pripadnici policije pretpotčinjavaju vojsci radi odbrane države. Svjedok navodi da je on otišao u IV turovsku četu sa oko 60-70 pripadnika iz Turova i Godinje gdje ostaje do kraja rata na liniji od Turovima prema Miljama i Trebečaju.

287. Svjedok F, također prijeratni aktivni policajac izjavljuje da dolaskom iz Trnova u Trebečaj postaje komandir voda TO Trebečaj. Svjedoči o nedostatku ljudstva, teškim uslovima, da nisu svi imali naoružanje i uniformu, sa lošom međusobnom komunikacijom, koja je bila kurirska, kojom prilikom su mu prezentirane ceduljice koje

je razmjenjivao sa Edhemom Godinjakom (dokazi: O1-137 i O1-138), svjedočeći da nije bilo nekog vida izvještavanja, podnošenja izvještaja i sl. Svjedok dalje navodi da se nakon 10-tak dana vraća u Trebečaj i traži od Godinjaka da se vrati u policiju, što mu ovaj ne dozvoljava, međutim preko Asima Zulića to uspijeva. Tada je zadatak policije bio privođenje vojnih obveznika koji su bježali, obezbjeđenje komande, obezbjeđenje zarobljenika, punktovi i po potrebi odlazak na liniju. Svjedok potvrđuje navode odbrane da je tada njemu komandir bio Salem Karić, te da su sa njim u toj jedinici bila i lica kao što su Hamid Lokvančić, Gagula, Enes Karačić, Muzafer Kečo, Samir Gibović, Fahro Dedović i dr.

288. Međutim, iako je svjedok prilikom direktnog ispitivanja potvrdio da se vraća u policiju, te da obavljaju poslove i civilne i vojne policije, Vijeće imajući u vidu nadležnosti i poslove koje policajci obavljaju, zaključuje da ti poslovi i zadaci isključivo spadaju u nadležnost vojne policije. Ovaj zaključak se temelji i na dokazu O1-115 koji upravo govori o Vojnoj policiji u ovom sastavu ljudstva o kojem je svjedok govorio, te dokaz O1-139- naredba TO Trnovo 69/92 od 13.06.1992.godine kojom se naređuje odjeljenju vojne policije da prati kretanje roba i fizičkih lica, vojnih obveznika i tako dalje, zaključuje da se radi ustvari u vojnoj policiji koja je sastavni dio novooformljenog štaba TO – dokaz T-11- šema štaba TO.

289. Nadalje iz dokaza proizlazi da se veliki broj prijeratnih pripadnika policije priključuje jedinicama TO, od kojih neki postaju komandiri, pripadnici četa/vodova, neki i vojni policajci, pa na primjer Avdo Vatrić prijeratni zamjenik komandira stanice milicije SJB Trnovo priključio Odredu TO u Kijevu, da bi se nakon ponovne uspostave SJB Trnovo vratio u redove policije⁴⁸, Krupalija Hamdo, nakon pada Trnova sa pozicije komandira stanice milicije Trnovo imenuje se za komandira IV čete TO Dujmovići – Dejčići⁴⁹, ranije pomenuti svjedok Asim Zulić iz krim. službe, postaje pomoćnik komadanta za bezbjednost pri štabu TO, Salko zv. Salem Karić, aktivni policajac postavljen je za komandira vojne policije, aktivni policajci Osman Mulaosmanović i Salko Krupalija ulaze u sastav IV čete TO, Nijaz Fazlić, svjedok F,

⁴⁸ Svejdok Avdo Vatrić, transkript sa glavnog pretresa od 30.06.2015. godine

⁴⁹ Svjedok Hakija Krupalija- dokaz 01-192- Naredba od 14.06.1992. godine , Dokaz T-123 –Izvještaj o aktivnostima IV čete od 18.07.1992. godine

postaju vojni policajci, Mirza Vatrić i Izet Sačić, policajci u stanici milicije Grkarica, još u maju 1992. godine ulaze u sastav Združenog odreda Igman⁵⁰.

290. Vijeće je također imalo u vidu i činjenicu da je naredbom Glavnog štaba oružanih snaga RBiH (dokaz- T-108), naređeno, da se rezervni sastav policije pretpoćini oružanim snagama/vojsci, a da je to u većem dijelu učinjeno na području Trnova, proizlazi iz iskaza svjedoka, koji su obavljali dužnost rezervnih policajaca, ali i iz dokaza 01-172 koji se odnosi na akt upućen opštinskom sekretarijatu odbrane Trnovo u vezi određenih problema vezno za status pripadnika rezervnog sastava od 13.01.1994. godine, a u kojem je navedeno da je po izbijanju ratnih dejstava veći dio rezervnog sastava SJB Trnovo preraspoređen u jedinice Armije BiH.

291. Nadalje, Vijeće je također imalo u vidu da Tužilaštvo nije provelo niti jedan dokaz na okolnost stvarnog funkcionisanja policije u relevantnom periodu u smislu da nisu prezentirani bilo kakavi akti koji su izdati od strane SJB prema bilo kojim organima ili akt SJB koji bi bio upućen prema nekoj ratnoj stanici ili nekom drugom obliku organizovanja policije ili ijedan izvještaj neke ratne stanice, te da je pojedine dokumente koje je optuženi Godinjak potpisao u navedenom spornom periodu potpisivao isključivo kao komadant TO, odnosno načelnik štaba TO, a u tom svojstvu također učestvuje i u akciji za oslobađanje Trnova krajem jula 1992. godine.

292. Također obzirom da je Edhem Godinjak prema funkciji koju je obavljao ušao u sastav RP(o čemu će više biti riječi u nastavku), dakle kada je u pitanju njegova funkcija u ovom tijelu, Vijeće nalazi da je od održanih tri sjednice RP koje su bile u periodu do 20.08.1992.godine, Godinjak u tom svojstvu prisustvovao samo jednoj i to dana 16. 07.1992 (dokaz T-124- zapisnik sa sjednice), kada je ukazao na neophodnost da SJB počne ponovo da funkcioniše. Tvrdnja Tužilaštva da se optuženi na toj sjednici označio kao načelnik štaba i načelnik SJB (odnosno da je tim navodima potvrdio da obavlja funkciju načelnika SJB) po ocjeni Vijeća ne implicira automatski da je optuženi de facto i obavljao tu dužnost, odnosno da je SJB tada funkcionisala. Upravo njegovi navodi istaknuti na navedenoj sjednici ukazuju da policija nije radila, te da je bilo nepohodno vratiti njene funkcije zaštite javnog reda i mira, što će se na

⁵⁰ Svjedok Izet Sačić, transkript sa glavnog pretresa 08.01.2019.

narednoj sjednici RP i desiti, kada RP donosi zaključak da SJB preuzme svoju pravu funkciju, i postavi punktove na određena mjesta.

293. Također, odbrana optuženog je provela dokaz saslušanjem vještaka policijske struke Enesa Bezdroba koji u svom nalazu i mišljenju ističe da policija u navedenom periodu od napada 31.05. do 20. augusta 1992. godine de facto ne postoji, a koji nalaz u ovom dijelu Vijeće prihvata.

294. U tom smislu Vijeće cijeni da je policija odnosno SJB Trnovo u periodu od početka oružanog sukoba de jure postojala, znači ona se nije formalno „ugasila“, to u neku ruku potvrđuje i činjenica da nije bilo formalne promjene ratnog rasporeda njenih pripadnika (iako dokazi pokazuju da su bili pripadnici TO), ali de facto ona nije preuzimala svoju pravu funkciju, nego se stavila u funkciju odbrane u sklopu oružanih snaga Trnova, sve do momenta ponovnog uspostavljanja nakon oslobođenja Trnova, odnosno perioda nakon 20.08.1992. U tom smislu Vijeće nalazi da je funkcija načelnika SJB u navedenom periodu bila u svojevrsnoj fazi „mirovanja“, koju de facto nije obavljao, te je u tom periodu optuženi isključivo nastupao kao načelnik štaba TO, odnosno vd komandanta štaba, u kom pravcu je Vijeće u tom periodu i ispitivalo njegovu odgovornost.

295. Također kada je u pitanju dokaz tužilaštva T-305 koji se odnosi na Izvještaj o radu policije, na koji dokaz se Tužilaštvo često referisalo, Vijeće imajući u vidu istaknute prigovore autentičnosti istaknute od strane odbrane prvo i drugo optuženih nalazi da je prigovor osnovan. Naime, Tužilaštvo je u spis uložilo kopiju navedenog dokumenta, nakon istaknutog prigovora predsjedica vijeća je obavezala tužioca da naknadno pribavi originalni dokument ili ovjerenu fotokopiju ili na drugi način potvrditi njegovu autentičnost, međutim do kraja glavnog pretresa Tužilaštvo to nije učinilo, te je u spisu ostala samo kopija pomenutog dokumenta. Imajući u vidu naprijed navedene prigovore, te činjenicu da Tužilaštvo nije postupilo do kraja glavnog pretresa po uputama Vijeća, Vijeće nalazi da navedeni dokaz nije autentičan, te stoga nije ispitivao niti ulazio u sadržaj ovog dokaza.

296. Nadalje, prema provedenim dokazima, SJB Trnovo je ponovo formirana nakon 20.08.1992.godine. Tako je Zaključkom sa sjednice Predsjedništva SO Trnovo od 17.08.1992. godine je precizirano sljedeće:⁵¹ (dokazi O1-70 i T-144) Obavezuje se SJB Trnovo da odmah preuzme svoju pravu ulogu zaštite javnog reda i mira i zaštite lične i imovinske sigurnosti građana i zaštite privatne i društvene imovine; Obavezuje se SJB da odmah uspostavi kontrolne punktove, dok se u zapisniku sa iste sjednice od 17.08.1992.godine (dokaz O1-131), u tački 11 stoji: „*Konstituisanje i zadaci SJB Trnovo.*“

297. Dana 20.08.1992. godine izvršeno je i službeno postrojavanje i polaganje svečane zakletve svih pripadnika novoformirane SJB.⁵² Dokazi pokazuju da se na spisku nalazi 36 pripadnika, među kojima je bio i Edhem Godinjak, koji su položili svečanu zakletvu.⁵³ (O1-99 - SJB Trnovo, broj 594/92 od 20.08.1992. godine, Spisak radnika SJB Trnovo koji su dali svečanu obavezu).

298. Prema svjedočenju svjedoka Bajre Šabana, koji potvrđuje naprijed navedeno, Edhem Godinjak mu je poslije oslobođenja Trnova, a prije ili po povratku Godinjaka iz Hrvatske, saopštio da je Ratno predsjedništvo Trnova naložilo da se mora ponovo organizovati SJB, koja bi obavljala primarne policijske poslove, i da je on njega predložio za komandira o čemu je već uputio zahtjev MUP RBiH za njegovo postavljenje i da je ta saglasnost došla malo kasnije, obzirom na loše veze sa Sarajevom, navodeći da je njegov zamjenik bio Hamdija Krupalija. Svjedok navodi da se tada vraćaju u prijeratnu stanicu u Trnovo, ali da Edhem Godinjak kao načelnik SJB ostaje u Rajskom dolu u svojoj kući, a u kom mjestu je i dalje bila komanda TO. Svjedok također navodi da i nakon tog perioda određen broj pripadnika policije odlazi na liniju odbrane.

⁵¹ O1-70 i T144 - Predsjedništvo SO Trnovo, broj 24/92 od 18.08.1992. godine, Zaključak sa sjednice od 17.08.1992. godine.

⁵² Svjedok Šaban Bajro – transkript sa glavnog pretresa od 10.05.2016.godine,; dokaz O1-99;

299. Vijeće također nalazi da dužnost načelnika SJB Trnovo, optuženi Godinjak obnaša do jula mjeseca 1993. godine, kada prelazi u II policijsku upravu sa sjedištem u Tarčinu (dokaz T-202).

(b) Optuženi Edhem Godinjak kao načelnik štaba TO Trnovo

300. Kao što je naprijed navedeno odlukom RP optuženi Edhem Godinjak je postavljen za načelnika Štaba TO za period od 11.06.1992. godine, a koju funkciju je prema provedenim dokazima obavljao do ponovnog uspostavljanja i funkcionisanja SJB Trnovo 20.08.1992. godine, kada nastavlja biti načelnik SJB. Iako dokazi pokazuju da je zvanično, umjesto njega, na mjesto načelnika štaba postavljen Hamzić Selim dana 25.09.92. godine, međutim u nedostatku dokaza da je i nakon 20.08.1992. godine optuženi Godinjak de facto obavljao dužnost načelnika štaba TO, Vijeće nalazi da ponovnim uspostavljanjem SJB, on isključivo obavlja poslove načelnika SJB.

301. Prije ove funkcije, iako optužnicom to njegovo svojstvo nije obuhvaćeno, optuženi Godinjak je odlukom RP postavljen za v.d. komandanta Štaba TO za period 06.06.do-11.06.92.godine. Naime, kako svjedoči Mehmed Mulasomanović predsjednik RP u uslovima koji su nastupili u prvim danima nakon početka oružanog sukoba, nesnalažanjem i neorganizovanošću dotadašnjeg rukovodstva Štaba TO, i odlaskom vd komadanta Hamde Karića, RP u potrazi za privremenim rješenjem postavlja Edhema Godinjaka načelnika policije, za vd komadanta Štaba dok se ne pronađe neko povoljnije rješenje u smislu dovođenja stručne osobe koja bi uspjela sa aspekta vojne struke konsolidovati snage za odbranu, obzirom da osim načelnika policije nisu imali neku drugu kompetentnu osobu.

302. I svjedok Esad Velić sekretar RP, opisuje da u tom opštem haosu i rasulu nakon napada, RP održava na Trebečaju dvije sjednice i pokušava napraviti nekakav red. Pa tako je dana 06.06.1992. godine tadašnji komandant Štaba, Hamdo Karić razriješen dužnosti, jer je otišao na druge poslove, kada Predsjedništvo imenuje tadašnjeg Edhema Godinjaka za komandanta štaba kao jedino moguće rješenje, kako bi se probalo uspostaviti malo reda. Kasnije na sjednici od 11. juna Edhem

Godinjak je razriješen dužnosti, a postavljen je Medaris Šarić. Iako nije bio prisutan na sjednicama, Velić izjavljuje da je radio na izradi tih odluka koje su donesene na Trebečaju, te u tom smislu i objašnjava razlog da su odluke koje su donesene 5-6 dana ranije, izrađene tek poslije, navodeći da u tim momentima kada se 4-5 članova Predsjedništva sastaje u Trebečaju, nije bilo ni papira, ni pisaće mašine, ni tehničkih uslova, niti je tu bio i lično prisutan, pa čim su se stvorili uslovi, kad je RP došlo u Šabiće, svjedok je u lokalnoj mjesnoj zajednici na mašinu 12.06.1992. godine otkucao te odluke.

303. Ovakve navode svjedoka o tome da je optuženi Godinjak bio jedino moguće rješenje u strukturi štaba TO, je zasigurno punukano i time što je kroz provedene dokaze, koji su interepetirani u prethodnim dijelovima presude, upućuje na zaključak da je Edhem Godinjak prije početka sukoba imao veoma važnu ulogu u cilju pripreme odbrane na ovom području, ne samo kao načelnik SJB, nego i kao komandant Štaba Patriotske lige, prije nego će se sve snage teritorijalne odbrane ujediniti.

304. U tom smislu, Vijeće je uzelo u obzir navode naprijed navedenih svjedoka, te imajući u vidu Izvještaj o radu RP (dokaz-78), te ranije pomenute odluke o imenovanjima, koji dokazi su konzistentni i dopunjujući, te imajuću vidu da u navedenom vremensku periodu policija nije funkcionisala, upućuju na zaključak da je optuženi Edhem Godinjak u periodu od 06.06. do 11.06.1992. godine obavljao dužnost vd komadanta Štaba TO Trnovo, a u periodu od 11.06.1992.godine do 20.08.1992.godine, obavljao isključivo poslove načelnika štaba TO Trnovo.

(c) Optuženi Edhem Godinjak kao član ratnog predsjedništva Trnovo

305. Također, Vijeće je utvrdilo da je optuženi Godinjak bio i član RP Trnovo, te da je na tu funkciju postavljen odlukom RP od 24.05.1992. godine i to po funkciji načelnika SJB, koju funkciju je obavljao u datom momentu.⁵⁴

⁵⁴ Dokaz T-78- Izvještaj o radu Predsjedništva SO Trnovo od 24.05.1992. godine do 31.12.1993. godine, svjedok Mulaosmanović Mehmed transkript sa glavnog pretresa 03.07.2018. godine

306. U tom svojstvu je optuženi je povremeno prisustvao sjednicama RP. Naime, nakon pada Trnova RP je održalo više sjednica na kojima su razmatrana mnoga pitanja i donoseni zaključci. Prema dostupnim materijalnim dokazima RP je u periodu juni-avgust 1992. godine održalo sjednice 28.06.1992. godine, 17.07.1992.godine (dokaz T-124) i 17.08.1992.godine (dokazi 01-131), te je iz istih vidljivo da je Edhem Godinjak prisustvovao samo na sjednici od 17.07.1992.godine, kada je ukazao na problem preuzimanja kadrova SJB i istakao da SJB treba da funkcioniše, a kao što je to naprijed navedeno.

307. Nakon što je SJB Trnovo krajem augusta ,nakon 20.08.1992. godine, odnosno nakon ponovnog preuzimanja dužnosti načelnika SJB Trnovo, Edhem Godinjak je redovno prisustvovao sjednicama Ratnog predsjedništva, čiji član je bio po funkciji .

308. Vijeće je ranije u dijelu presude koji se odnosi na rad RP, naglasilo koja je uloga bila kako RP, tako i vojnih i policijskih snaga kada je u pitanju djelovanje ovog tijela i njihova međusobna koordinacija, nalazi da je načelnik policije u tom svojstvu redovno obavještavao Ratno predsjedništvo o bezbjednosnoj situaciji, pojavama koje su ugrožavale sigurnost ljudi i imovine i predlagao mjere za prevazilaženje tog stanja.

309. Naime, prema iskazu svjedoka Bakira Alispahića prema tada vazećem Zakonu o unutrašnjima poslovima, Edhem Godinjak je bio dužan da sarađuje sa nosiocima organa vlasti i da im pruža stručnu pomoć u okviru svog djelokruga rada, da ih obavještava o saznanjima do kojih je došao u vršenju svojih poslova, naročito onih koji se odnose na javnu i državnu bezbjednost od interesa za zajednicu, a o upotrebi jedinica milicije u skladu sa zakonom odluku je donosio nadležni organ.

2. Status optuženog Medarisa Šarića

310. Kada je u pitanju optuženi Medaris Šarić, Vijeće je na osnovu dokaza utvrdilo da je isti imenovan za komandanta Štaba TO Trnovo na sjednici RP 11.06.1992. godine, a da je od strane Republičkog štaba TO, njegovo imenovanje izvršeno dana 22.06.1992. godine (dokaz T-100). Također, iako nisu provedeni dokazi oko

112

zvaničnog razrješenja, dokazi pokazuju da je njegovo razrješenje sa te funkcije uslijedilo nakon marta 1993. godine, po zahtjevu RP.

311. Međutim, bez obzira na te nesporne činjenice, iz provedenih se dokaza proizlazi da se optuženi pojavljivao na području Trnova i prije datuma zvaničnog imenovanja, kao i da je usljed njegovog zdravstvenog stanja poslije oslobađanja Trnova dakle od početka augusta 1992. godine isti bio veoma često odsutan, te će u tom smislu Vijeće dati svoja utvrđenja u pogledu njegovog faktičkog obnašanja dužnosti komandanta štaba TO Trnovo.

312. Naime, provedenim se dokazima ukazuje da je optuženi Medaris Šarić već u prvim danima napada na Trnovo i izmještanjem stanovništva i vojnih i policijskih formacija dolazio na područje Trnova sa Igmana.

313. U tom smislu iz izjave svjedoka Osmana Mulaomerovića proizlazi da je treći ili četvrti dan po izbijanju napada u momentu kad je nastupilo opšte rasulo i masovni odlazak stanovništva i vojnih lica i kada je po nekom zadatku išao od Dujmovića, prema Dejčićima sreće Medarisa Šarića sa izvjesnim Muhamedom Pašićem, navodeći da je tu veče RP održalo sastanak i da je Šariću, pošto je bio profesionalno vojno lice, po činu poručnik, ponuđeno da bude komandant Štaba TO, pošto je Hamdo Karić napustio funkciju i otišao prema Kijevu, ali da je Šarić rekao da ne može odmah prihvatiti tu funkciju, jer nije poznavao, ni ljude, ni teren.

314. Takvu činjenicu o svom dolasku na područje Trnova sa Igmana, u prvim danima sukoba, u dva-tri navrata, prije zvaničnog postavljenja, ne spori ni sam optuženi Šarić prilikom njegovog saslušanja u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu.

315. Prema izvještaju o radu TO, koji je sačinio Hamdo Karić (dokaz T-80) proizlazi da je 02.06.1992. godine održan sastanak na kojem su prisustvovali komandant TO, načelnik SJB, Medaris Šarić i komandiri vodova, na kom sastanku je odlučeno da dužnost komandanta preuzme načelnik SJB, a da će mu u komandovanju pomagati Medaris Šarić, kada nakon toga dolazi do formiranja novog štaba TO Trnovo.

316. Međutim ovakvi navodi da je Štab formiran odmah, dakle do 02.06.1992. godine usljed nedostatka drugih potkrepljujućih dokaza, nisu stvorili uvjerenje Vijeća da je optuženi Šarić već u prvim danima juna, komandovao ili pomagao u komandovanju TO, ovo posebno usljed činjenice da je optuženi Godinjak postavljen za VD komadanta od 06.06.1992. godine, pa u tom smislu Vijeće ostavlja mogućnost da je optuženom Šariću na tom sastanku ustvari tek ponuđeno da prihvati dužnost, što on u tom momentu ne prihvata (a o kojoj činjenici su ustvari svjedočili i Omer Mulaosmanović, Mehmed Mulaosmanović, ali i sam optuženi Medaris Šarić). Vijeće posebno cijeni činjenicu da je ovaj Izvještaj o radu TO, pisan gotovo godinu dana poslije ovih događaja, pa se nalazi vrlo mogućim da pojedini navodi u smislu datum i vremena usljed protoka vremena, ne odražavaju pravo stanje stvari.

317. Osim toga, nisu pruženi bilo kakvi dokazi da je u tom periodu optuženi izdavao bilo kakve naredbe, niti preduzimao neke aktivnosti koji bi govorili u prilogu njegove aktivne uloge, pa ni u svojstvu pomagača u radu u komandnom kadru TO Trnovo.

318. Nadalje, iako je zvanično imenovanje optuženog Šarića uslijedilo na sjednici RP 11.06.1992. godine (a dana 12.06. 1992. godine je izrađena/otkucana odluka, a što je objasnio i svjedok Velić Esad) , Vijeće je imajući u vidu materijalni dokaz 01-263, koji nosi datum 10.06.1992. godine, a radi se o Organizacijskom naređenju u čijem potpisu stoji ime Medarisa Šarića, a kojim se po ocjeni Vijeća potvrđuje da je optuženi Šarić od dana 10.06.1992. godine, prije svog zvaničnog postavljanja, obavljao faktički dužnost komadanta Štaba TO. Navodi optuženog Šarića da je moguće da je navedeni dokument bio već pripremljen, odnosno da je ostao takav datum i da je on po svom dolasku poslije 12.06.1992. godine isti samo potpisao, nisu doveli do drugačijeg zaključka Vijeća, obzirom da se radi o važnom dokumentu kojim se usaglašavaju sve aktivnosti jedinica na navedenom području, te imajući u vidu da su u spis uvedeni i drugi dokazi koje nose datum od 11.06.1992. godine, a koje je također optuženi potpisao (kao što je dokaz 01-264, 01-265 i dr.), a koji dodatno govore u prilog činjenici da je optuženi dužnost komandanta, suprotno njegovoj tvrdnji obavljao prije 12.06.1992. godine.

319. Iako optužnicom, optuženom Šariću nije stavljeno na teret da navedene krivičnopravne radnje čini i u svojstvu člana RP (kao što je to slučaj kod optuženog Godinjaka), Vijeće nalazi da iz provedenih dokaza proizlazi da je optuženi u funkciji komandanta štaba TO, bio član RP od 28.06.1992. godine, te da je na određenom broju sjednica u tom svojstvu i prisustvovao (dokaz T-104- Odluka o izmjeni odluke o formiranju RP od 28.06.1992.godine, te dokazi koji se odnose na zapisnike sa sjednica)

320. Nadalje iz provedenih dokaza proizlazi da je optuženi Šarić poslije akcije oslobađanja Straišta, početkom jula 1992. godine doživio traumu koja je uticala na njegovo zdravstveno stanje, te da je nakon oslobađanja Trnova 31.07.1992. godine, zbog narušenog zdravstvenog stanja, često bio odsutan zbog liječenja, i da mu zdravstveno stanje nije dozvoljavalo da adekvatno obavlja funkciju, kao i da ga je često mijenjao Selim Hamzić, kojeg je poslije Šarić i zvanično ovlastio za zamjenu u oktobru 1992. godine.

321. Naime sam optuženi je prilikom svog svjedočenja opisao situaciju u kojoj se zadesio, kada je boraveći na jednom lokalitetu prilikom akcije na Starište stradao njegov kolega, u kojem momentu je optuženi doživio jak psihički šok, od kojeg ... Ovakve njegove navode o okolnostima u kojem je nastalo njegovo narušeno zdravstveno stanje potvrđuje i svjedok Jusuf Pozder, koji mu je bio vozač, a također i drugi svjedoci: Ferid Mizdrak, Bajro Šaban, Osman Mulaosmanović, koji saglasno izjavljaju da je optuženi nakon tog događaja bio bolestan usljed čega je često bio odsutan zbog liječenja, te da ga je često mijenjao Selim Hamzić na mjestu dužnosti komandanta.

322. O zdravstvenom stanju Medarisa Šarića je svjedočio i svjedok Sretko Hadžiabdić- veterinar koji je rekao da su ga, zbog nedostatka medicinskog osoblja, sredinom avgusta 1992. godine pozvali da pregleda Medarisa Šarića zbog zdravstvenih problema. Svjedok je opisao da je Šarića zatekao na nekom ležaju sa ..., te da ga je liječio asimptomatski, te da mu je optuženi ispričao da je već odlazio doktoru u Zagreb.

323. O odlasku u Zagreb u prvim danima augusta mjeseca 1992. godine, svjedočio je i Jusuf Pozder koji ga je lično vozio u Zagreb, dok sam optuženi svjedoči da su se tamo zadržali oko tri dana.

324. Nadalje, da je njegovo liječenje nastavljeno u bolnici u Zenici, pored iskaza svjedoka, i optuženog, iz dokaza O2-26 (Potvrda iz bolnice Zenica) proizlazi da je Šarić Medaris primljen na liječenje 22.08.1992. godine, na Odjel hirurgije zbog U potvrdi se navodi da datum otpusta nije evidentiran, te je navedeno da pacijent navodi da je iz objektivnih okolnosti napustio bolnicu bez otpusnice između 07. i 15.09.1992. godine, potom dokaz T-147 (Zaključak Izvršnog odbora Opštine Trnovo broj 180/92 od 26.08.1992. godine) kojim mu se odobrava akontacija u iznosu od 500,00 DM u svrhu liječenja u Zenici. Također, da se liječenje nastavilo i u narednom periodu proizlazi i iz dokaza T-169 (odluka broj 01-231/92 od 18.12.1992. godine) kojom se Šarić Medarisu odobrava vozilo i 1.000 DM u svrhu liječenja.

325. Također prema određenim materijalnim dokazima, proizlazi da određene akte (naredbe, izvještaje i dopise) iako stoji odštampano ime komdanta, optuženi nije lično potpisivao (što je vidljivo prema rukopisu potpisane osobe, a isto je potvrdio i sam optuženi na glavnom pretresu), pa kada se navedno dovede u vezu da optuženi na određenim sjednicama RP nije prisustvovao, nego ga zamjenjuje Hamzić Selim ispred štaba TO (O1-151 -sjednica ratnog predsjedništva od 29.11.1992. godine, O1-152- sjednica od 08.12.1992. godine, T-153 -sjednica ratnog predsjedništva od 25.09.1992. godine, O1-155-sjednica od 29.09.1992. godine, O1-157- sjednica od 20.10.1992. godine, te dokaz O1-308- zajednički sastanak od 27.10.1992. godine), kao i Izvještaji o borbenim dejstvima za periode 15.10-31.10.1992. (dokaz O2-32), sve to govori u prilog činjenici da optuženi zaista nije bio u Trnovu u određenim vremenskim periodima.

326. Također svi ovi navodi o odsustvima optuženog usljed bolesti, te da ga je za to vrijeme mijenjao Hamzić Selim potvrđuje i dokaz O2-27 (prijedlog RP Ministarstvu odbrane RBiH broj: 01-186/93 od 02.03.1993. godine kojim se predlaže da se imenovani razriješi dužnosti komandanta, gdje jasno stoji : *„da je isti poslije oslobođenja Trnova gotovo čitavo vrijeme sa kraćim prekidima proveo na liječenju i*

rehabilitaciji i za to vrijeme ga je zamjenjivao Selim Hamzić“ . Dok u drugom prijedlogu RP broj: 01-187/93 (također dokaz 02-27) kojim se predlaže da se Hamzić Selim postavi za komandanta štaba TO Trnovo je navedeno da je zbog duže bolesti i rehabilitacije komandanta štaba gotovo čitavo vrijeme poslije oslobođenja Trnova Hamzić do sada obavljao dužnost zamjenika komandanta štaba OS opštine Trnovo.

327. Međutim iako se obzirom na zdravstveno stanje optuženog ukazuje da je on u određenim periodima bio odsutan, da je imao zamjenu, ipak se na pojedinim dokumentima potpis optuženog pojavljuje i u kasnijem periodu septembra i početka oktobra mjeseca (dokaz T-156, T-147, T-149)⁵⁵, odnosno isti prisustvuje nekim od sjednicama, ratnog predsjedništva⁵⁶, iako se radi o nekim isprekidanim intervalima, ipak se po ocjeni Vijeća, usljed navedenog, ne može govoriti u njegovoj potpunoj nefunkcionalnosti za obavljanje dužnosti komandanta. Obzirom na naprijed navedeno, Vijeće nalazi da je optuženi de iure obavljao dužnost komandanta TO Trnovo od 11.06.1992. godine, odnosno de facto od 10.06., da je također uočeno da od sredine oktobra mjeseca 1992. godine, potpis optuženog se ne pojavljuje ni na bilo kojim dokumentima izdatim od strane TO/OS Trnovo, a u ostalom i samo je Tužilaštvo kada je u pitanju tačka II optužnice, optuženom stavilo na teret da je u svojstvu komadanta do oktobra mjeseca 1992. godine počinio predmetne inkriminacije, što govori u prilog da je de facto svoju dužnost obavljao do tog perioda. Međutim, Vijeće je isto tako imalo u vidu da je početkom marta 1993. godine od strane RP tražena njegova formalna smjena (dokaz 02-27), kao i da je tokom decembra mjeseca, kao što je naprijed navedeno izdvajana određena novčana sredstva za njegovo liječenje. Obzirom na istaknuto Vijeće ipak nije moglo sa sigurnošću utvrditi njegovu prisutnost i obavljanje de facto dužnosti komandanta na navedenom području u kontinuitetu, te je iz navedenog razloga njegovu ulogu u pojedinim inkriminacijama, obzirom na sve naprijed navedeno, cijenilo *in concreto*.

⁵⁵ T-147-Naredba o imenu jedinice Merim broj 735/92 od 13.09.1992. godine, T-149 Naredba broj 01-769/92 od 14.09.1992. godine kojom se Terzo Meho postavlja za pomoćnika kom. za OPB u štabu Armije Trnovo, T-156 Izvještaj o borbenim dejstvima 02/010 od 05.10.1992. godine

⁵⁶ O1-154- Sjednica RP od 18.09.1992. godine i O1-156- sjednica od 13.10.1992. godine

3. Status optuženog Mirka Bunoze

328. Tužilaštvo u optužnici navodi da je Mirko Bunoza komandant jedinica HV – HOS koji je kao ispomoć učestvovao u vojnim akcijama sa podređenim mu pripadnicima HV-HOS-a na području opštine Trnovo uz znanje i odobrenje Godinjak Edhema i Šarić Medarisa.

329. Kada je u pitanju status optuženog Mirka Bunoze osim materijalnog dokaza o ratnom rasporedu iz službenih evidencija općine Ljubuški iz kojeg proizlazi da je isti bio pripadnik jedinice HV-HOS Kralj Tomislav u periodu od 03.04.1992. do 29.05.1993. godine (dokaz T-214), Tužilaštvo nije provelo bilo kakve druge pouzdane dokaze u pogledu identifikacije ovog optuženog i njegovog prisustva na lokalitetu Trnova/Igmana u inkriminirano vrijeme, pogotovo ne dokaze iz kojih se van razumne sumnje ukazuje da je osoba pod nadimkom „Hakala“, ustvari optuženi Bunoza, o čijem prisustvu na navedenom području svjedoče mnogi svjedoci, a koji je prema iskazima pojedinih svjedoka to lice navode kao pripadnik jedinice HOS, a prema nekim iskazima isti je bio komandant navedene jedinice.

330. Nadalje, Vijeće ističe da Tužilaštvo provođenjem svojih dokaza, a to su iskazi svjedoka u pogledu postojanja jedinice HV-HOS, nije provelo niti jedan dokaz u pogledu funkcinisanja ove jedinice i to u pogledu organizacije, komandne strukture, pripadnika, razloga dolaska na te prostore, sadejstava/odnos sa drugim jedinicama, pogotovo sa jedinicama TO Trnovo i sl., iz kojih bi se bez sumnje moglo zaključiti da su isti došli kao ispomoć, učestvovanja u akcijama i sa ciljem lišenja života civila srpske nacionalnosti, kako to Tužilaštvo navodi.

331. Nije sporno da su svjedoci svjedočili o dolasku ove jedinice koju označuju kao jedinica HOS-a ili „Dajidžina jedinica“, na prostor Trnova odmah po izbijanju oružanog sukoba, dakle u prvim danima juna mjeseca 1992 . godine. Što se tiče pripadnika jedinice kojima uglavnom znaju nadimke (Hakala, Merim, Suljo Trocijevac, Bačva, Šok, Rebro, Traljo i dr.), svjedoci navode da imaju saznanja da je izvjesni Hakala, a pojedini da je izvjesni Dajidža, komandovao navedenom jedinicom. Također, Vijeće uočava da nema niti jednog pouzdanog dokaza da je neko od svjedoka u tom

momentu znao da je lice Hakala, ustvari Mirko Bunoza, te su ta saznanja uglavnom dobijali naknadno.

332. U tom smislu svjedok Osman Mulaomerović svjedoči da su treći dan od napada u Trebečaj došli HOS-ovci, imali su crna odijela, naoružani, bili kao pravi vojnici. Jedino su među njima poznavali Hamdu Ramića koji je bio sa tog područja, odakle je otišao prije 10-tak godina ranije i došao sa njima. Hamdi su se odmah pridružili braća i rođaci i oni su bili odvojeni, bili su posebna jedinica. Nakon nekoliko dana počeli su nereda praviti. Svjedok je čuo da im je Hakala bio komandir, kojeg je vidio jedne prilike na Bjelašnici (nakon što je donesena odluka da se oni povuku iz Trebečaja, kada su se dislocirali na Bjelašnicu). Svjedok je došao u kancelariju Hakale u hotelu Famos, obzirom da mu je trebala propusnica za prolaz u Hrvatsku, koju mu je on dao. Svjedok ga opisuje kao vitalnog, oko 180 cm visokog, 30-tak godina starosti. Nije mu znao ime, za njih je bio "Hakala". Svjedoči da ih je bilo oko 50-60 pripadnika, neki su imali crne uniforme i crvene kape, a Hakala imao crvenu beretku.

333. I svjedok Asim Zulić svjedoči da kada je došao u Trebečaj da su tu već bili HOS-ovci, navodeći u pogledu opremljenosti da je to bila jedna oružana sila u to vrijeme na području općine Trnovo, koja je bila organizovana, obučena, dobro naoružana, znalo se ko komanduje i dovezli su „trocijevac“. Bilo ih je oko stotinu bili su svojom pojavom upečatljivi . Svjedok nije nikoga poznavao od njih, a kasnije je saznao da su neki od njih Merim Bratić i Hamdo Ramić. Čuo je da je HOS-om komandovao izvjesni Hakala, za kojeg kaže da nije siguran da li ga je vidio. Svjedok navodi da je kasnije iz Večernjih novina Hrvatske saznao da se radi o Mirku Bunozi. Svjedok navodi da ih je viđao i kad su se vratili ponovo u Trnovo, opisujući *“Svugdje su oni hodali, bez ikakve kontrole, bez išta, oni nisu bili pod kontrolom Armije BiH i oni su hodali kud su oni smatrali da trebaju hodati.”*

334. Svjedok Ferid Mizdrak svjedoči da HOS-ovci nisu bili na području opštine Trnovo, oni su bili stacionirani na Igmanu, ali su dolazili, kako je čuo, i u Trebečaj i okolna sela, u cilju uzimanja stoke i hrane za potrebe na Igmanu. Čuo je da je komandant tih jedinica bio Hakala, ali tog čovjeka nikad nije upoznao, niti vidio. Viđao

ih je da prolaze i kroz druga sela Dejčiče, Dujumoviće, Godinji, Trebečaju, viđao ih je i u manjim formacijama, 5-6 osoba.

335. Da su se HOS-ovci kretali i po drugim područjima, osim komunikacije Igman prema Trbečaju, svjedoči i svjedok Emin Berilo, koji navodi da HOS-ovce viđa i na području sela Lukavac, prolazili su i kroz Šabiće, Rakitnicu, išli su u pravcu Bijele Lijeske, oni su imali neki kamion, čuo je za neke pripadnike da se zovu: Hakala, Bačva, da su išli kuda su htjeli i da nikog nisu pitali. Svjedok navodi : *„Oni su za nas bili ... k'o vanzemaljci, to su ljudi došli koji su imali već neko ratno iskustvo. Tako da smo s jedne strane gledali da budemo sa njima u neakvim relaksirajućim, dobrim odnosima i mi smo k'o računali da bi nam oni mogli u odbrani najviše pomoći“*. Na pitanje odbrane trećeoptuženog da li je tačno da on osobu koju je nazvao Hakala nikada nije vidio, svjedok je rekao da ga je vidio jedne prilike kod hotela Famos na Igmanu. Razgovarao je s njim u vezi pljačke auta, opisujući je da je bio u crnom odijelu, nagao, impulsivan čovjek, imao je crnu bujnu kosu, bio je tamnijeg tena i svi su govorili da je on komandant „Hakala“.

336. Svjedok F također svjedoči o prisustvu ovih jedinica u Trebečaju, nije mu poznato da li su bili smješteni u Trbečaju ili su povremeno dolazili. Vidio ih je možda 2-3 puta. Čuo je da je komandir te jedinice Hakala, opisujući da je bio starosti oko 25, 30 godina, vitke građe, visok oko 185cm, crne kose. O ostalih pripadnika čuo je za Merima, Sulju, Bačvu.

337. Svjedok V svjedoči da su HOS-ovci bili smješteni na Igmanu u Famosu, gdje je on obavljao poslove vezano za električnu energiju. Od pripadnika te jedinice svjedoku su poznati po nadimcima Rebrov, Šok, Kobra, a čuo je da im je komandant bio neki Hakala kojeg nikada nije vidio.

338. Svjedoci Derviš Murga i Huso Durmo saglasno svjedoče o prisustvu HOS jedinice na području Dejčića u junu mjesecu 1992. godine, koja je došla sa područja Igmana, bilo ih je negdje oko 20-50. Bili su u maskirnim uniformama na kojima su bile šahovnice. Dolazili su kamionima, imali su dva dajc- kamiona sa protivavionskim topovima na karoseriji. Svjedok Derviš Murga ističe da se jedan među njima isticao

kao autoritet, pod nadimkom Hakala, ali ne zna da li je on bio komandant, opisujući da je imao oko tridesetak godina, oko 180 cm visine, manje brkove i bradu. S druge strane svjedok Huso Durmo navodi da se njemu i izvjesnom Safetu obratio neko od vojnika iz te jedinice, kao ljudima koji su zaduženi za snabdijevanje hranom i zatražili od njih da im daju hranu i naprave smještaj za njih, oni su ih smjestili u osnovnu školu gdje su bili jednu noć i već su sljedeću noć otišli ponovo prema Igmanu. Također u zapisniku koji je svjedok dao u toku istrage, a koji mu je prezentiran na glavnom pretresu (dokaz-T16), svjedok je naveo da se po njihovom dolasku obratio jedan vojnik u maskirnoj uniformi koji je bio crne kose, dosta lijep, finog oblika glave, uredno podšišan, izdvajao se svojom zrelošću, tada je imao oko 30 do 35 godina i predstavio mu se kao komandant te grupe vojnika HOS po nadimku Hakala i rekao mu je da su došli da im pomognu u odbrani Trnova i da će biti pod njihovom komandom.

339. Nadalje, svjedok Huso Durmo opisuje prisustvo Hakale u inkriminaciji koja se odnosi na tačku I.3. ubistvo supružnika Vasić Nenada i Mare (o čemu će biti više riječi u dijelu presude koje se odnosi na tu inkriminaciju), međutim ovo je jedini svjedok koji označava da je neko u datom momentu Hakalu oslovio sa „Mirko“, međutim takvu konstataciju svjedok ističe tek na glavnom pretresu, dok takvu konstataciju nije rekao u svojoj izjavi datoj u istrazi. Dakle, svjedok Huso Durmo tek u svojoj izjavi na glavnom pretresu ističe da je čuo da je neko oslovio Hakalu, sa Mirko, koji dio iskaza Vijeće ne može prihvatiti, obzirom da to nije istakao ranije u istrazi kada mu je pamćenje zasigurno bilo svježije, pa tako bitna činjenica može biti i produkt onoga što je svjedok čuo kasnije i tokom trajanja ovog postupka, obzirom da je saslušano više desetina svjedoka, od kojih je velik broj komšija i poznanika svjedoka. Osim navedenog Vijeće je u njegovim izjavama datim u istrazi i na glavnom pretresu u odlučnim činjenicama utvrdilo određene kontradiktornosti (više o tome u obrazlaganju tačke I.3), te cijeneći da svjedok nema objašnjenja zašto se tek sad na glavnom pretresu sjeća da je neko Hakalu oslovio sa tim imenom, te cijeneći da nema drugih potkrepljujućih dokaza u tom pogledu, iz kojih razloga Vijeće ni na osnovu ovog svjedoka nije moglo pouzdano utvrditi identitet pripadnika jedinice HOS po nadimku Hakala.

340. Pored naprijed navedenih činjenica vezano za jedinicu, te njen komandni kadar, navedeni svjedoci saglasno svjedoče o svojim saznanjima u učestvovanju navedene

jedinice u raznim protupravnim radnjama, kao što su pljačka, oduzimanje imovine, te u ubistvima civila srpske nacionalnosti, to se posebno odnosi na područje sela Trebečaja, Milje, Deseci, Presjenica, Ledići i dr., te će svoje određenje Vijeće posebno dati prilikom obrazlaganja tačaka optužnice koje se odnose na navedene događaje.

341. Osim navedenih svjedoka, i u nedostatku bilo kakvih materijalnih dokaza, po ocjeni vijeća jedini svjedok iz čijeg iskaza bi se mogle saznati određene detalje o samoj jedinici je, bio pripadnik te jedinice, koji je inače bio porijeklom sa područja Trnova, a radi se o svjedoku Hamdi Ramiću, kojeg su ranije pomenuti svjedoci označavali da je bio porijeklom sa navedenog područja i da su ga viđali sa tom jedinicom, a čiji je iskaz po prijedlogu odbrane prvooptuženog pročitao na glavnom pretresu- dokaz O1-196. Isti u navedenoj izjavi navodi da se u Hrvatskoj gdje ga je zatekao rat, priključio u Hrvatsku vojsku, pukovnicu Kralj Tomislav, u specijalnu postrojbu, navodeći da on nije išao u rat u Hrvatskoj. Kada je počeo rat u BiH obavljena je obuka, komandant je bio Mate Šarlija zvan „Dajdža“. Njihova komanda je bila u Baškom polju, da su u Hrvatskoj potpisali profesionalne ugovore i imali platu, te da su prvu akciju imali kod Mostara. Jedinica od oko 70 ljudi krenula je u pravcu Igmana, vodio ju je zapovjednik Dragan Čurčić, bili su jednoobrazno obučeni u maskirne uniforme sa oznakama na rukavima „HV“, imali su naoružanje, smješteni su na Igmanu u bungalovima hotela Famos. Razlog njihovog dolaska bila je deblokada Sarajeva. Nakon izvjesnog vremena zapovjednik Dragan Čurčić odlazi i nije mu poznato ko je preuzeo komandu, navodeći da na Igmanu ostaje njih 40-tak vojnika, koliko se sjeća sa njim su ostali Mirko Bunoza zv. „Hakala“, rodom iz Gornjih Radišića, Ljubuški, starosti oko 30 godina, crne kratke kose, osim maskirne uniforme nosio je i crni prsluk, imao je pištolj i automatsku pušku, Suljo Okanović zvan „Trocjevac“ koji je s njim bio u posadi trocjevca, Bratić Merim zv. „Braco“ koji je poginuo 1993. godine na Rogoju, Selim zv. „Kobra“; Veseljko ili Veselko Ostojić zvan „Bačva“ i dr., navodeći za svakog ponaosob da su koristili opojna sredstva /droge, te navodeći da su svi osim Bunoze i Bačve bili ranije s njim u specijalnoj jedinici. U nastavku svoje izjave svjedok je govorio o pojedinim inkriminacijama za koje je čuo da je počinila njegova jedinica, uz konstatacije da on ništa nije vidio da nije učestvovao niti u jednoj.

342. Međutim, navedeni iskaz, Vijeće, osim u pogledu opštih informacija, u nedostatku drugih dokaza, nije moglo cijeniti kao pouzdan i tačan i pokloniti mu vjeru, a posebno zbog činjenice da su upravo za ovog svjedoka drugi svjedoci svjedočili da je on jedan od sudionika predmetnih inkriminacija, tim prije što je za očekivati da se bojavao od sopstvene inkriminacije, a pri tome cijeneći i činjenicu da nije saslušan direktno na glavnom pretresu, čime je onemogućeno detaljnije ispitivanje ovog svjedoka. Također, treba imati u vidu i činjenicu da je svoj iskaz svjedok dao u predmetu koji se vodio protiv Mirka Bunoze (kako stoji u uvodu zapisnika), te imajući u vidu navode Tužilaštva u završnim riječima da se protiv ovog svjedoka vodila i istraga u nekim početnim faza zajedno sa optuženim Godinjakom i dr., nakon čega je isti preminuo, sve su to okolnosti zbog kojih Vijeće nije mogao bezrezervno prihvatiti iskaz ovog svjedoka, osim u dijelu koji se odnosi na opšte informacije o strukturi, razlogu dolaska, smještaju na Igmanu i sl., obzirom da je taj dio kompatibilan sa ostalim dokazima.

343. Nadalje, u pogledu saznanja o identitetu lica pod nazivom Hakala, svjedoci su dobivali svojevrsta saznanja u kasnijem periodu, u tom smislu, kao što je naprijed navedeno, svjedok Asim Zulić za njegovo ime saznaje naknadno pročitavši u Večernjim novinama Hrvatske, kada je išla prijava haškom tribunalu protiv Mirka Bunoze, s druge strane svjedok Emin Berilo navodi da su se jedne prilike po povratku iz Podgore- RH, gdje bila smještena njegova porodica, on i jedan taksista svratili u mjesto Vrgorac mjesto u blizini granice BiH- R Hrvatska) radi kupovine duhana, cigareta, te da je taj taksista pričao sa ljudima iz tog mjesta i spomenuo Hakalu i tada je saznao da se Hakala navodno zove Bunoza Mirko, te da mu je otac ..., a majka S druge strane pojedini svjedoci čiji su srodnici stradali u predmetnim inkriminacijama su provodili i svojesvrane privatne istrage u pokušaju da saznaju više podataka o izvršiocima, pa tako Milenko Vitković ističe da je nakon rata provjeravao prostor oko Ljubuškog i čuo da je Bunoza odatle porijeklom, a da je prije toga saznao da je vođa te jedinice bio Bunoza Mirko zv. „Hakala“, pa tako da je došao čak i do zatvora u Mostaru gdje je „ležao“ Bunoza, došao je i do njegovih prijatelja i saboraca u Ljubuškom i s njima je razgovarao, ne navodeći pri tome bilo kakve detalje o svojim saznanjima.

344. Dakle, sve navedene okolnosti koje proizlaze iz iskaza svjedoka ukazuju da je većina svjedoka čula za Hakalu, dok oni koji su ga imali priliku vidjeti u tom periodu nisu imali saznanja o kome se tačno radi, a njegov lični opis iz tog perioda, koji su dali obzirom na protek od gotovo 30 godina, Vijeće nije moglo utvrditi da li se zaista radilo o optuženom Bunozi. Vrlo mali broj svjedoka svjedoči da su naknadno saznali da se Hakala zove Mirko Bunoza, i to u nekom narednom periodu, a većina njih nakon ratnih dejstava, kada se već otpčelo istraživati za određene zločine. Dakle, samo je jedan svjedok koji je u jednoj pojedinačnoj inkriminaciji svjedočio da je u datom momentu čuo ime Mirko, međutim obzirom na niz nelogičnosti koje proizlaze iz njegove izjave, kako je naprijed navedeno, ti navodi sami za sebe nisu dovoljni da bi se na taj način mogao utvrditi pravi identitet osobe sa nadimkom Hakala.

345. Osim navedenog da je iz iskaza svjedoka očigledna nedostatnost u identitetu osobe Hakala, te posebno imajući u vidu da iz dokaza proizlazi da navedena jedinica HV-HOS dolazi sa područja Hrvatske, dakle nije domicilna, niti je iko, osim Hamde Ramića, bio sa tog područja, u mjesto koje im nije poznato i gdje ih lokalno stanovništvo ne poznaje od ranije, po ocjeni Vijeća, Tužilaštvo je moralo u smislu identifikacije optuženog kao Hakale i navodnog komandanta te jedinice, provesti postupak prepoznavanja. Međutim Tužilaštvo to ne čini, pa tako niti jednom svjedoku u istrazi nije predložena njegova fotografija u cilju identifikacije i prepoznavanja, niti je optuženog bilo ko prepoznao na glavnom pretresu.

346. Osim navedenog za Vijeće je ostao sporan i sam naziv jedinice, naime navedena jedinica je u optužnici označena kao HV-HOS, svjedoci su istu označavali kao HOS. S druge strane iz pročitane izjave svjedoka Hamde Ramića proizlazi da se jedinica zvala pukovnija Kralj Tomislav, i da je pripadala Hrvatskoj vojsci, a također i svjedok Mehmed Mulaosmanović navodi da: *kad su došli pripadnici HOS-a rekli su da su oni pukovnija „Kralj Tomislav“*. S druge strane u dokazima T-76 i 01-266 Naredbe Republičkog štaba BiH o komandovanju jedinicama se pominje 1. bosanskohercegovačka brigada „Kralj Tomislav“, što se čini nejasnim da li se radi o istoj jedinici, obzirom da je u ovom dokumentu označena kao bosanskohercegovačka, dok iz iskaza Hamde Ramića proizlazi da se radi o pukovnij hrvatske vojske sa sjedištem u Hrvatskoj, koja je ratovala na području RH, odakle je došla na prostor

Igmana. Međutim iako Vijeće nije moglo utvrditi tačan naziv ove jedinice, kome su pripadali, i koje tačno bio nadređeni istoj, Vijeće je radi boljeg razumjevanja u obrazloženju presudu ovu jedinicu označavalo kao HOS jedinicu, posebno iz razloga je su takav termin upotrebljavali mnogi saslušani svjedoci.

347. Iako je Vijeće utvrdilo da Tužilaštvo nije provelo pravilno i kvalitetno dokaze u pogledu identifikacije optužnog Mirka Bunoze zv. Hakala, Tužilaštvo dalje ne provodi bilo kakve dokaze o efektivnoj kontroli lica Hakale nad pomenutom jedinicom HOS. U tom smislu među provedenim dokazima nema niti jednog materijalnog dokaza o njegovom statusu u navedenoj jedinici, niti jedan akt koji je on eventualno sačinio, a takođe niti jedan akt TO Trnovo ili drugih jedinica da je u tom ili bilo kakvom svojstvu prisustvovao nekom zajedničkom sastanku, ispred jedinice HOS. Od značajnog broja svjedoka koji su svjedočili na ove okolnosti da im je poznato da je komandant bio Hakala, niko nije posebno opisao bilo kakvo njegovo postupanje iz koje bi se moglo zaključiti njegova efektivna kontrola nad pripadnicima te jedinice, Također, ni činjenica da je jedan svjedok kod Hakale išao po neke dozvole za odlazak za Hrvatsku, ili ako je ispoljio neki oblik autoriteta prema nekom od pripadnika ili pak što je stvoren utisak o njegovom autoritetu kod svjedoka koji na osnovu opažanja izvode zaključke o tome, što upućuje na zaključak o nedostatku dokaza da je isti i komandant navedene jedinice, a pogotove ne da je isti imao efektivnu kontrolu. Ni sam svjedok Ramić Hamdo u svojoj izjavi ne ukazuje da je Hakala bio vođa jedinice, nego naprotiv navodi da mu nije poznato ko je upravljao navedenom jedinicom nakon odlaska zapovjednika Čurčića. Njegovo svojstvo i status se dodatno problematizuje izjavama nekih od svjedoka koji izjavljuju da je navedena jedinica bila pod komandom izvjesnog Dajidže.

348. Dakle, na osnovu svega navedenog jasno se nameće jedini mogući, pravilan i razuman zaključak da se sa sigurnošću, na osnovu iskaza svjedoka, uz odsustvo radnje prepoznavanja, i odsustvo materijalnih dokaza, nikako ne može van svake razumne sumnje utvrditi da je optuženi Bunoza bio komandant jedinice HV-HOS čiji pripadnici su počinili predmetne inkriminacije.

349. U tom smislu nužna posljedica pretpostavke nevinosti i standarda dokazivanja van razumne sumnje je da se bilo koja dvosmislenost ili sumnja koja proizlazi iz dokaza izvedenih tokom suđenja u skladu sa principom *in dubio pro reo* riješi u korist optuženog. U tom smislu Vijeće nalazi, da nije dokazano da je optuženi Bunoza ustvari Hakala- komadant jedinica HOS-a, te su u tom smislu izvedeni dokazi bili nedostatni za zaključke u pogledu subjektivnog identiteta optužbe, zbog čega se optuženi oslobađa od optužbe. Obzirom na ovakvo utvrđeno stanje stvari, kod kojeg nije moguće sa potrebnom sigurnošću koju zahtijeva standard "*van razumne sumnje*" utvrditi identitet optuženog, Vijeće se nije bavilo analizom pojedinačnih inkriminacija koje mu se stavljaju na teret. Nepostajanje prvog neophodnog uslova za dalje razmatranje krivične odgovornosti, a to je identičnost osobe protiv koje se postupak vodi, otklonila je potrebu za razmatranjem pojedinačnih inkriminacija opisanim u tačkama optužnice koje se optuženom stavljaju na teret, odnosno njegovu odgovornost u pogledu bilo koje inkriminacije u kojoj je učestvovala jedinica HOS-a.

E. ELEMENTI KOMANDNE ODGOVORNOSTI

350. Obzirom da je Vijeće razmatralo odgovornost optuženih, osim sa aspekta njihove individualne odgovornosti (da su planirali, naredili, učestvovali u inkriminacijama) i sa aspekta komandne odgovornosti, u ovom dijelu presude će se osvrnuti na opšte elemente i specifičnosti ovog oblika odgovornosti.

351. Naime, elementi komandne odgovornosti propisani su članom 180. stav 2. KZ BiH, a jednaki su elementima koje poznaje Statut MKS (član 28.) i Status MKSJ (član 7. stav 3.), pri čemu je najznačajnije da su suštinski identični elementima koji su bili priznati u međunarodnom običajnom pravu u vrijeme počinjenja krivičnog djela.⁵⁷

352. Komandna odgovornost podrazumijeva odgovornost za nečinjenje, u smislu sprječavanja ili kažnjavanja za zločine koje su počinili podređeni, a težina koju valja pripisati takvom propustu nadređenog se mora razmatrati srazmjerno težini zločina koji je počinio nadređeni.⁵⁸

⁵⁷Sud BiH, predmet X-KR-06/275 Rašević i dr., prvostepena presuda od 28.02.2008. godine, str.115.

⁵⁸Prvostepena presuda MKSJ u predmetu Halilović i drugi, par. 54.; Drugostepena presuda u predmetu Čelebići, par. 741.

353. Tri osnovna elementa komandne odgovornosti moraju biti ostvarena da bi se nadređeni mogao oglasiti krivim, a to su:

- i. *Postojanje odnosa nadređeni – podređeni;*
- ii. *Nadređeni je znao ili je bilo razloga da zna da će biti ili da već jeste počinjeno krivično djelo;*
- iii. *Nadređeni nije poduzeo potrebne i razumno moguće mjere da to krivično djelo spriječi ili da kazni izvršioca.⁵⁹*

354. Komandni položaj nadređenog u odnosu na počinioca, pravna je osnova nadređenog da djeluje kako bi spriječio krivična djela podređenih ili te podređene kaznio, kao i iz toga izvedene odgovornosti u slučaju kada ne preduzme mjere da to učini.⁶⁰

355. Dakle, kao što je već navedeno, prvi uslov prema praksi MKSJ, koju slijedi i Sud BiH, za postojanje komandne odgovornosti jeste da je optuženi u relevantnom periodu bio nadređen počiniocima krivičnih djela, odnosno, da je postojao odnos subordinacije. Da bi se utvrdilo da između optuženog i izvršioca krivičnog djela u osnovu postoji ovakav odnos, mora se dokazati da je optuženi imao efektivnu kontrolu nad počiniocem.

356. Nadređeni je osoba koja posjeduje „*vlast ili ovlasti, bilo u de facto ili u de iure obliku, da spriječi počinjenje krivičnog djela od strane podređenog ili da kazni počinioca krivičnog djela*“. Pri ocjeni da li postoji odnos nadređeni – podređeni, nije važno da li je optuženi bio nadređena civilna ili vojna vlast.⁶¹

357. *De iure* vlast nadređenog „*prima facie predstavlja razumnu osnovu za pretpostavku da je optuženi vršio efektivnu kontrolu nad svojim podređenim, ali je i dalje potrebno da tužilaštvo dokaže da je on vršio efektivnu kontrolu.*“⁶²

358. Pri ocjeni efektivne kontrole relevantno je da li nadređeni ima stvarnu mogućnost da spriječi ili kazni krivično odgovornog podređenog. U predmetu *Čelebići* detaljno i jasno razrađeno je pitanje statusa komandanta, gdje je navedeno da

⁵⁹ Drugostepena presuda u predmetu Tihomir Blaškić, broj IT-95-14-A od 29.07.2004. godine, par. 484.

⁶⁰ Drugostepena presuda u predmetu Aleksovski, par. 76.

⁶¹ Drugostepena presuda u predmetu Aleksovski, par. 76.

⁶² Drugostepena presuda u predmetu Hadžihasanović i Kubura, par. 21.

komandni položaj svakako jeste neophodni preduslov za nametanje komandne odgovornosti, ali i da se ova tvrdnja svakako mora kvalifikovati tako što će se u obzir uzeti činjenica da se postojanje takvog položaja ne može utvrditi samo pozivanjem na formalni status.

359. Termin „nadređeni“ koristi se u članu 86. Dopunskog protokola I, koji dalje u članu 87. određuje da se dužnost vojnog komandanta da spriječi kršenja Ženevskih konvencija ne proteže samo na njegove podređene, već i na „*druge osobe pod njegovom kontrolom*“.

360. Mogućnost vršenja efektivne kontrole je nužna da bi se konstatovala komandna ili odgovornost nadređenog, odnosno za potrebe pripisivanja odgovornosti nadređenog ne stoji da status *de facto* mora biti ekvivalentan statusu *de iure*.⁶³ Dok god nadređeni ima efektivnu kontrolu nad podređenima, u toj mjeri da ih može spriječiti da počinu krivična djela ili ih kazniti nakon što su ih počinili, smatrat će se odgovornim za počinjenje krivičnih djela ako nije iskoristio svoju mogućnost kontrole.⁶⁴

361. U drugostepenoj presudi u predmetu Halilović (par. 59) Vijeće je zauzelo stav da „*standard posjedovanja efektivne kontrole u smislu materijalnih ovlasti sprečavanja ili kažnjavanja (...) neće biti zadovoljen ako ne postoji odnos podređenosti na strani izvršilaca*“.

362. Vijeće nalazi da Tužilaštvo predmetnom optužnicom skoro u svakom navodu o događajima identifikuje izvršioca kao pripadnike SJB, TO, HV-HOS-a i druge pripadnike Armije za koje, ako se posmatra činjenični opis optužnice, proizlazi da djeluju zajedno i istovremeno vrše zločine. Dakle, Tužilaštvo sve ove praktično vojne formacije identifikuje kao izvršioca/ saizvršioca, uključujući sve pripadnike Armije BiH koji su djelovali na tom prostoru, označavajući ih u tom smislu kao podređene optuženim Medarisu Šariću i Edhemu Godinjak (Izuzetak je tačka I.2. optužnice koja kao izvršioca djela identifikuje samo pripadnike HV-HOS-a.)

363. Prema sudskoj praksi, tužilac mora dokazati da su optuženikovi podređeni vinovno učestvovali u izvršenju krivičnog djela koje mu se stavlja na teret, pa iako nije neophodno da je nadređenom bio poznat tačan identitet podređenih koji su počinili

⁶³Drugostepena presuda u predmetu *Tužilac protiv Zejnile Delalića*, par. 197.

⁶⁴*Ibid.*, par. 198.

zločine⁶⁵, Tužilaštvo mora među izvršiocima osnovnog djela dovoljno jasno identificirati optuženikove podređene i dokazati van razmne sumnje da su u tom djelu učestvovali na način koji je inkriminiran u međunarodnom pravu.

364. Pretresno Vijeće u predmetu Krnojelac je izjavilo da je dovoljno navesti "kategoriju" podređenih koji su navodno počinili kažnjiva djela "kao grupe", ako tužilac ne može poimence navesti one koji su neposredno učestvovali u navodnim krivičnim djelima.

365. Tužilaštvo je činjenični opis optužnice postavilo tako da ni u jednom događaju opisanom nije identifikovalo, makar kao pripadnike grupe - recimo čete ili odreda TO podređene optuženim, nego su čak upotrijebili navod "zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH" što, po tužiocu, automatski impliciraju odgovornost Godinjaka i Šarića za sve osobe koje su se borile na navedenom području, pa iako su pojedini očigledno bili i izvan njihovog lanca komandovanja ili bez njihove efektivne kontrole.

366. Dakle, imajući u vidu navedenu širinu postavljenog odnosa nadređeni-podređeni, Vijeće je za svaku inkriminaciju, cijeneći da li ima bilo kakvih naznaka o mogućim počinocima, cijeno njihovu eventualnu vezu sa optuženim, pa posljedično tome cijeno i druge elemente ovog oblika odgovornosti.

367. Nadalje, Vijeće nalazi da kod utvrđivanja ovog oblika odgovornosti mora se napraviti razlika između „efektivne kontrole“ i uticaja ili autoriteta koji neki pojedinci, karizmatični, poštovani ili dovoljno uvjerljivi mogu imati nad drugim pojedincima, bez odnosa nadređenog i podređenog onako kako ga shvata doktrina komandne odgovornosti.⁶⁶

368. U predmetu *Stupar i dr.* Žalbeno Vijeće je zaključilo da „znatan uticaj“ na podređene koji ne doseže prag „efektivne kontrole“ ne predstavlja osnov da bi se pripisala krivična odgovornost na osnovu običajnog prava.⁶⁷

369. U predmetima Delalić, Kunarac, Kvočka, Kordić i Halilović, vijeća su identificirala situacije u kojima je pojedinac imao određeni stepen autoriteta ili moći

⁶⁵ Drugostepena presuda u predmetu *Blagojević i Jokić*, par. 280., Drugostepena presuda u predmetu protiv *Nasera Orića*, par. 21.

⁶⁶ Presuda po žalbi u predmetu *Čelebići*, st.263 i 266; presuda sudsog vijeća u predmetu *Brđanin*, st.276, 281; presuda sudsog vijeća u predmetu *Halilović*, st.752; presuda sudsog vijeća u predmetu *Karera*, st.568

⁶⁷ *Stupar i dr.*, drugostepena presuda od 28.04.2010. ; vidi također Mandić, prvostepena presuda, (str. 146) Vijeće se poziva na predmet *Čelebići*, presuda Žalbenog vijeća 266.

nad drugim pojedincima, što mu je omogućilo da nad njima ponekad ostvaruje značajnu moć i uticaj, ali nedovoljno da ima efektivnu kontrolu, što ih ostavlja izvan opsega komandne odgovornosti.⁶⁸

370. U tom smislu Vijeće je cijenilo činjenicu da je optuženi Edhem Godinjak, kao dugogodišnji načelnik CJB Trnovo, a kako to proizlazi iz dokaza, aktivni sudionik pripreme za odbranu navedenog područja, kako sa pozicije samog načelnika SJB, tako i aktivnog člana, po nekim dokazima i komandanta Patritoske lige, osnovane uoči ratnih dešavanja, potom v.d. komadanta, te načelnika TO Trnovo i u konačnici ponovo načelnika SJB, ali i drugih okolnosti koje proizlazi iz iskaza saslušanih svjedoka, bez sumnje ukazuju da je optuženi uživao svojevrсни autoritet na navedenom području, zbog čega je posljedično tome imao i određeni uticaj na određene pojedince, događaje i slično, međutim takvi vidovi uticaja u pojedinim situacijama nisu prelazili prag efektivne kontrole, da bi se optuženi smatrao odgovornim za djela pojedinaca, a što će Vijeće analizirati kroz pojedinačne inkriminacije.

371. Također, Vijeće je imalo u vidu i vremenski okvir izvršenja krivičnog djela u odnosu na vrijeme kad su optuženi obavljali svoje dužnosti. U tom smislu u pojedinim tačkama optužnice su opisani inkriminirajući događaji koji su se nesumnjivo desili prije nego što je optuženi Šarić stupio na dužnost komandanta štaba TO Trnovo. U tom smislu Vijeće je imalo u vidu u sudsku praksu iz koje jasno proizlazi da optuženi ne može biti krivično odgovoran za djela podređenih za krivična djela koja su učinjena prije njegovog preuzimanja komande, obzirom da se efektivna kontrola mora utvrditi za vrijeme kada se navodi da su zločini počinjeni. Mora postojati savršeno vremensko poklapanje između vremena kad su navodni izvršioc i izvršili zločine koji predstavljaju osnov optužbe i vremena kad je između optuženog i izvršilaca postojao odnos nadređeni-podređeni. Zločini izvršeni prije nego što je zapovjednik stupio na dužnost ili nakon što je otišao s tog mjesta ne mogu mu se stavljati na teret po tom osnovu.⁶⁹

372. Stoga, imajući u vidu sve specifičnosti koje se ukazuju u kontekstu vremena u kojem su Godinjak (vd komadant, načelnik štaba, načelnik policije) i Šarić (komadanat) obavljali navedene funkcije, te imajući u vidu činjenicu da su se pojedine inkriminacije desile i prije nego su postavljeni na navedene funkcije, odnosno prije

⁶⁸Pravo Komandne odgovornosti, Mettraux Guenael; Str.183

⁶⁹Drugostepena presuda Miloša Stupar broj X-KRŽ-05/24-3 od 28.04.2010. godine, par. 79.

faktičkog obnašanja svojih dužnosti (odnosno da su se pojedine inkriminacije desile u momentima kada je optuženi Šarić odsutan zbog liječenja, a optuženi Godinjak preuzeo funkciju načelnika SJB) ovakva činjenična i pravna isprepletenost, stvorila je svojesvrсну konfuziju, zbog čega Vijeće nije moglo dati svoja utvrđenje *in genere* u pogledu odgovornosti optuženih obzirom na funkciju, s toga će cijeneći sve te okolnosti, svoja utvrđenja u pogledu njihove odgovornosti dati u pojedinačnim inkriminacijama.

373. Nadalje, kada je u pitanju drugi uslov komandne odgovornosti radi se o znanju nadređenog da se njemu podređena osoba sprema počinuti ili je već počinio krivično djelo. U tom smislu mora se dokazati da je nadređeni 1) *imao stvarno znanje da njegovi podređeni čine ili su se spremali da počinu zločine*, ili (2) *imao u svom posjedu informacije koje su bile takve prirode da je u najmanju ruku mogao biti upozoren na rizik izvršenja takvih krivičnih djela*.⁷⁰

374. Stvarno znanje se definiše kao „*svijest da su relevantna krivična djela počinjena ili da će biti počinjena*“.⁷¹ Stvarno znanje ne može se pretpostaviti nego se mora utvrditi neposrednim ili posrednim dokazima.⁷² To znanje može se utvrditi dokazima poput pisanih izvještaja kojima se komandant obavještava o krivičnim djelima ili iskaza svjedoka kojima se utvrđuje da je optuženi znao za krivična djela. Znanje koje se imputira, tj. “mogao znati” zahtijeva da je komandant posjedovao neke opšte informacije koje su ga upozorile na vjerovatnoću da njegovi podređeni izvrše protivzakonite radnje.⁷³

375. Žalbeno Vijeće u predmetu *Bagilishema* je napravilo razliku između informacija koje je optuženi možda imao o opštoj situaciji u relevantnom području (a koje nisu dovoljne da bi se on smatrao odgovornim kao komandant) i opštih informacija na osnovu kojih je bio upozoren da bi njegovi podređeni mogli počinuti krivična djela (što je dovoljno da se komandant smatra odgovornim za djela svojih podređenih, ako su

⁷⁰ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 223. i 241; presuda pretresnog vijeća u predmetu *Krnjelac*, paragraf 94.

⁷¹ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 427.

⁷² Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 241, presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić*, paragraf 427.

⁷³ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić*, paragraf 437. Komandant ne treba stvarno imati informacije nego da su mu one dostavljene i da su mu bile na raspolaganju.

ispunjeni i svi ostali uslovi).⁷⁴ Shodno tome, mentalni element u odnosu na "je mogao znati" utvrđuje se samo pozivanjem na informacije koje je nadređeni ustvari imao.⁷⁵

376. Stoga, sama svijest komandanta o opasnosti da njegovi podređeni počinu krivično djelo nije dovoljna da izazove njegovu zakonsku odgovornost. Mora se pokazati da je komandant bio svjestan velike vjerovatnoće da će krivično djelo biti počinjeno kao rezultat njegovog nečinjenja i da, svjestan te činjenice, on nije ništa učinio u vezi sa tim.⁷⁶ Drugim riječima, informacija koju on ima, mora biti dovoljno jasna ili alarmanтна da ukaže na vjerovatnoću da su teška krivična djela počinjena ili da se njihovo počinjenje sprema, tako da komandantu da povod da izvrši svoju dužnost i dalje istraži slučaj.⁷⁷

377. Također nije dovoljno pokazati da je optuženi znao ili mogao znati, uopšteno, da se njegovi podređeni spremaju da počinu ili da su počinili krivična djela, bez obzira na njihovu težinu i sličnost sa onima za koja se on tereti. Takođe, optuženi se ne može smatrati odgovornim zato što je trebao znati za takva krivična djela, tj. zato što nije tražio i dobio informacije koje bi ga upozorile na to da su krivična djela počinjena ili da se njihovo počinjenje sprema.⁷⁸

378. Znanje, stvarno ili na osnovu indicija, ne može se pretpostaviti samo na osnovu statusa komandanta.⁷⁹ U odsustvu direktnih dokaza o znanju, može se izvesti razuman zaključak iz raspoloživih dokaza da je komandant znao ili je mogao znati, a to se mora utvrditi izvan svake razumne sumnje.⁸⁰ Nije dovoljno samo pokazati da je komandant bio svjestan da postoji opasnost da bi njegovi podređeni mogli počiniti krivična djela, samo zato što uvijek postoji opasnost da takva djela budu počinjena.

⁷⁴ *Tužilac protiv Ignace Bagilishema*, predmet br. ICTR-95-1A-1, presuda od 03.07.2002. godine (presuda žalbenog vijeća u predmetu *Bagilishema*), paragraf 42.

⁷⁵ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 238-239.

⁷⁶ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragrafi 41-42, presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 437, presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 238.

⁷⁷ Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kordić i Čerkez*, paragraf 437, presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 238.

⁷⁸ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragrafi 226-239, koja eksplicitno odbacuje podneske tužioca koje navode suprotno.

⁷⁹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići*, paragraf 226; presuda pretresnog vijeća u predmetu *Kajelijeli*, paragraf 776: Iako hijerarhijska pozicija pojedinca može biti značajan *indicum* da je osoba znala ili mogla znati za krivična djela podređenih, znanje se neće pretpostaviti samo iz njegovog statusa.

⁸⁰ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 41.

379. U pogledu trećeg uslova da optuženi nije spriječio ili kaznio Vijeće nalazi da nužne i razumne mjere su one koje komandant može preduzeti u okviru svojih ovlaštenja, a kojih je pokazatelj stepen efektivne kontrole koju je imao nad podređenima.⁸¹ Prema tome, šta je nužno i razumno prevenstveno zavisi od stvarne dokazane mogućnosti komandanta da nešto poduzme u vezi sa krivičnim djelima koja čine osnovu optužbi.⁸² Komandant je dužan da spriječi svoje podređene da počinu krivična djela kada on zna ili može znati da se oni spremaju da počinu ta djela, a također i da kazni počinioce krivičnih djela kada on zna ili može znati da su njegovi podređeni već počinili ta djela.

380. Prilikom utvrđivanja da li je komandant poduzeo sve nužne i razumne mjere, Vijeće mora uzeti u obzir sve okolnosti koje su mogle spriječiti komandanta da uradi više od onog što je uradio (npr. da nije imao dovoljno vremena da poduzme određene mjere ili da postigne određeni rezultat ili nedostatak resursa za istragu ili opstrukcije nadređenih oficira, neposlušnost vojnika, itd.). Zakon daje prednost tome da se komandant smatra odgovornim za djela njegovih podređenih kada komandantovo nekažnjavanje *doprinosi* krivičnim radnjama osoba pod njegovom komandom. Ovo je zbog toga što njegovi podređeni mogu protumačiti njegov propust kao znak da on odobrava, možda čak i ohrabruje, činjenje ratnih zločina.

381. Vijeće će se, u dijelu presude koja se odnosi na pojedinačne inkriminacije obzirom na formalno i stvarno nadređeni položaj optuženih Godinjaka i Šarića u ovom kontekstu najprije razmotriti dokaze u pogledu individualne odgovornosti i to da li su optuženi planirali, naredili, pomagali u planiranju i učestvovali u napadu na sela opštine Trnovo, odnosno u formiranju zatočeničkog sistema, a potom komandne odgovornosti i to najprije u svjetlu odnosa nadređeni – podređeni, odnosno odnosa optuženih i eventualnih počinioaca predmetnih inkriminacija, a potom u zavisnosti od tog utvrđenja osvrnuti na dokaze koji potvrđuju da li su optuženi znali ili imali razloga da znaju da se njihovi podređeni spremaju počinuti krivično djelo ili da su isto već

⁸¹ Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Blaškić*, paragraf 72, presuda pretresnog vijeća u predmetu *Orić*, paragraf 327.

⁸² Presuda pretresnog vijeća u predmetu *Orić*, paragraf 327.

počinili, odnosno da isti nisu poduzeli potrebne i razumno moguće mjere da to spriječe, kako je to postavljeno u predmetnoj optužnici.

1. Sistem rukovođenja i komandovanja u TO Trnovo i odnos funkcija načelnika štaba i komadanta štaba

382. Obzirom da je Vijeće utvrdilo da su optuženi Godinjak i Šarić, u određenom vremenskom kontinuitetu obavljali najviše dužnosti u Štabu TO Trnovo i to Godinjak dužnost komadanta štaba TO Trnovo, a potom načelnika Štaba, a Šarić dužnosti komadanta Štaba (nakon što je Godinjak imenovan za načelnika), Vijeće je obzirom na sistem rukovođenja i komandovanja, a posebno jer su određeni vremenski period obavljali paralelno funkcije načelnika-komadanta, imalo u vidu odnos između ove dvije dužnosti, pa je u tom pravcu, razmatralo i njihove odgovornosti u konkretnim događajima.

383. Vijeće prvenstveno nalazi da je jednostarješinstvo temeljna osnova rukovođenja i komandovanja (RIK), a sastoji se u neprikosnovenom pravu komandanta da rukovodi i komanduje potčinjenim jedinicama. U tom smislu u RIK se pojavljuje samo jedan pretpostavljeni koji komanduje i kome se odgovara za izvršenje zadataka. U tom smislu pravo komandanta je da donosi odluke, zbog čega on i snosi odgovornost. Kada je u pitanju TO Trnovo, Vijeće nalazi da je komandant u svima varijantama upotrebe jedinica, bio nadležan i jedini imao pravo komandovanja svim potčinjenim jedinicama i komandama pod svojom jurisdikcijom, a koje se prema provedenim dokazima odnosi na jedinice TO, ali i pripadnike policije koji su bili uključeni u te jedinice ili druge prištabske jedinice (vojna policija, diverzantska jedinica sl.).

384. Navedeno utvrđenje prvenstveno proizlazi iz dokaza T-76-naredba komandanta ŠTO R BiH od 03. juna 1992. godine kojom naredbom je utvrđena linija RiK-a, pa je tako u tački 2. naredbe navedeno da *niko nema pravo komandovati jedinicama i sastavima TO na navedenim prostorima (Hadžići, Igman i Trnovo), osim zvaničnopostavljenih komandanata od strane ŠTO BiH*, ali iz drugih dokaza, koji se odnose na dokumente koje je potpisivao komandant, a koji su intepretirani, u

prednjem dijelu presude, a odnose se na organizovanje jedinica, postavljanje kadrova i upotrebu jedinica, potom izvještaja koje je podnosio isključivo komandant i sl.

385. S druge strane kada je u pitanju funkcija načelnika štaba Vijeće prihvata navode iz nalaza i mišljenja vještaka vojne struke Sabre Haskovića u kojem se navodi da su funkcije načelnika štaba definirane i propisane odgovarajućim pravilima i propisima bivše JNA, a kasnije i nadležnih organa RBiH i Armije BiH. U tom smislu se prvenstveno navodi da je Štab dio komande, funkcionalno povezanih lica i organa, koji pomažu komandantu u RIK-u, te da tim štabom rukovodi načelnik štaba, koji je ujedno i zamjenik komandanta. Nijedan organ komande, uključujući i načelnika štaba u lancu RIK-a nema pod svojom komandom borbene jedinice, te da to pravo pripada samo komandantu, a on se implicira upravo iz načela jednostarješinstva. Načelnik štaba može biti ovlašten od pretpostavljenog komandanta da komanduje potčinjenim jedinicama, kada to uslovi nalažu.

386. Kada je u pitanju sam štab TO Trnovo, obzirom na njegovu organizacijsko-formacijsku strukturu, koja proizlazi iz šeme štaba (dokaz T-11), iz koje dalje proizlazi da su članovi štaba na direktnoj vezi, odnosno pod komandom komandanta, a da su u direktnoj vezi sa načelnikom štaba samo pripadnici opštih i personalnih poslova, te kada se pri tome dodaju, samo početno uspostavljanje i organizovanje TO, nedovoljnu popunjenost, jasno je da struktura štaba na čelu sa načelnikom, predviđena pravilima i propisima JNA, de facto nije postojala, niti je u tom smislu Štab mogao funkcionisati u punom kapacitetu, zbog čega je sama pozicija načelnika štaba TO Trnovo poprilično ostala nejasna.

387. S druge strane ovakve nejasnoće se dodatno usložnjavaju i donošenjem akata koji se odnose na sam rad i dužnosti načelnika, ali i konkretnih aktivnosti poduzetih od optuženog Godinjaka u ovom svojstvu. Takav jedan dokument koji nosi naziv Dužnosti načelnika štaba, od 30.06.1992. godine koji je sačinio komandant TO Trnovo optuženi Medaris Šarić, a čiju je vjerodostojnost i sam optuženi potvrdio, a nalazi se kao prilog broj 86, nalaza i mišljenja vještaka vojne struke Sabre Haskovića (dokaz 01-206), kojim je komandant propisao i konkretizovao dužnosti načelnika štaba, sadržane u 12 tačaka, a odnose se uglavnom na praćenje situacije u izvršavanju

zadataka i predlaganje mjera i rješenja komandantu u upotrebi jedinica, organizovanje i praćenje rada komande i sl., iz kojih dakle uglavnom proizlaze štabne dužnosti načelnika.

388. Pa u tom smislu kada se pogledaju ova dva dokumenta *šema i dužnost načelnika* ne može se tvrditi da je načelnik štaba nadređen ostalim članovima štaba, niti pojedinim formacijama, niti su njegove dužnosti takve da isti komanduje ili da je komandovao jedinicama, na osnovu čega bi se eventualno moglo govoriti o elementima njegove komandne odgovornosti.

389. S druge strane kada su u pitanju konkretni akti koje je optuženi Godinjak kao načelnik štaba potpisivao, a radi se o dokazima T- 98 (*Naredba od 18.06.1982. godine kojim se pripadnicima TO Trnovo naređuje da prebace naftu u Godinjske bare*), potom dokaz T-113 (*naredba komandiru III čete, od 5.jula 1992.godine, da se izvrši zaposjedanje i utvrđivanje određenog položaja uz prethodno izviđanje i postavljene PAM na položaj, uz dnevno izvještavanje o snagama neprijatelja na pojedinim linijama*), potom dokumenti potpisani „za komadanta“, a radi se o dokazima T-138- (*Naredba od 05.08.1992. godine vojnoj policiji za oduzimanje vozila bez uredne dokumentacije*), dokaz T-139- (*Naredba od 06.08.1992. godine (dakle nekoliko dana poslije oslobađanja Trnova) vojnoj policiji i drugom ljudstvu za čišćenje terena Rogoj-Širokari-Tošići-Vrbovnik-Kisjelice, sprovođenje zarobljenog ljudstva, prikupljanje MTS*), Vijeće prihvata navode vještaka u kojem se navodi da u navedenim dokumentima nema elemenata borbene radnje, odnosno da se radi samo o obezbjeđenjima borbenih dejstava, pozadinskom i inženjerijskom obezbjeđivanju, te taktičkim radnjama.

390. Osim navedenog, Vijeće je s druge strane imalo u vidu i činjenicu da je optuženi kao načelnik štaba učestvovao neposredno i u akciji za osvajanje Rogoja, odnosno oslobađanje Trnova, što ni za odbranu nije bilo sporno, što proizlazi kako iz iskaza svjedoka, tako i iz Izvještaja o akciji za oslobađanje Trnova (dokaz T-12), u kojem se navodi da je načelnik štaba sa dijelom jedinica učestvovao u akciji na Rogoju, a koje okolnosti će Vijeće posebno razmatrati u dijelu presude koje se odnose na inkriminacije vezane za konkretan događaj.

391. Kada se posmatra komandna odgovornost koja proizlazi iz funkcija komadanta i načelnika štaba koju Tužilaštvo zastupa predmetnom optužnicom, onda bi ona bila isključivo iz razloga što su optuženi i navodni izvršioci pripadali istoj vojnoj formaciji, međutim ta činjenica nije dovoljna kod utvrđivanja ovog vida odgovornosti. Naime, sama podređenost u ovom smislu se ne shvata kao direktna ili formalna subordinacija, nego u smislu da je dotični optuženi, na osnovu svog položaja, formalno ili neformalno bio na višem mjestu u hijerarhiji od počinioca, odnosno direktna veza koja mora postojati između nadređenog i podređenog jasno proizlazi iz dužnosti činjenja koja je data nadređenom.⁸³

392. U tom smislu, ne može se reći da je jedan načelnik štaba bio u odnosu nadređeni-podređeni sa pripadnicima te vojne strukture (osim sa članovima štaba) jer nema ni odgovornosti, a ni ovlaštenja nad vojnicima u lancu komandovanja, pošto je s tim lancem povezan samo po osnovu i zbog svoje subordinacije zapovjedniku.⁸⁴ Lanac komandovanja načelnika štaba ne smješta se formalno u vertikalnu liniju ovlaštenja u odnosu na izvršioce, tako da se u principu on ne može smatrati kao nadređeni krivično odgovornim u odnosu na zločine koji izvrše drugi pripadnici te vojske. Ta linija ovlaštenja postoji samo između zapovjednika i izvršilaca i svakog drugog ko se nađe između njih u tom komandnom lancu.

393. Međutim, ono što je značajno napomenuti da je pojedinačna krivična odgovornost načelnika štaba, ograničena na njegovo direktno učešće u izvršenju krivičnog djela, kao kad izda naređenje koje predstavlja krivično djelo. U predmetu Čelebići žalbeno Vijeće je sa odobravanjem citiralo stav Američkog vojnog tribunala u predmetu High command, gdje je navedeno: *U odsustvu učešća u kriminalnim naređenjima ili njihovom izvršenju unutar komande, načelnik štaba ne postaje krivično odgovoran za djela koja se tu dese. On nema komandna ovlaštenja nad potčinjenim jedinicama.* Načelnik štaba bi se shodno tome smatrao krivim samo ako bi učestvovao

⁸³Presuda MKSJ u predmetu Čelebići, paragraf 303; Pravo komandne odgovornosti Guenael Mettraux, str. 149

⁸⁴U predmetu High command, navedeno je da krivična djela ili nemar glavnog zapovjednika ne trebaju se stavljati na teret načelniku štaba. On nema komandna ovlaštenja nad potčinjenim jedinicama, niti je nosilac izvršne vlasti. Načelnik štaba mora biti dokazima lično povezan sa takvim krivičnim djelima svog zapovjednika, da bi se smatrao krivično odgovornim. Preuzeto iz Pravo komandne odgovornosti, Guenael Mettraux

u izvršenju kriminalnih politika-radnji, tako što bi ih pretvarao u naređenja koje bi kasnije zapovjednik potpisao i izdao. U takvim slučajevima mogao bi biti direktno odgovoran za pomaganje ili drugi oblik učešća u djelima koja su proizašla u naređenjima koje je on izradio. Prema tome samo *pozitivan čin* može načelnika štaba učiniti odgovornim, za razliku od njegovog pukog propusta. U odsustvu direktnog i ličnog učešća u kriminalnim naređenjima ili njihovom izvršenju unutar komande, načelnik štaba se ne može smatrati krivično odgovornim za krivična djela koja se tu dese.⁸⁵

394. U tom smislu Vijeće iz provedenih dokaza nije moglo izvući pouzdan zaključak da je optuženi Godinjak kao načelnik štaba imao dužnost komandanta koji komanduje borbenom upotrebom jedinica ili da odgovara za stanje jedinica ili njihovu borbenu gotovost, niti da je nad njima vršio efektivnu kontrolu. Međutim, cijeneći činjenicu da je optuženi (bilo kao načelnik ili kao zamjenik komandanta) ipak izdavao određene naredbe jedinicama (pa iako nisu za borbena dejstva), te da je sa dijelom jedinica učestvovao u samoj akciji na Rogoju, pri oslobađanju Trnova, proizlazi da on nije imao samo pasivnu ulogu, odnosno da se njegove aktivnosti nisu usmjerile samo na štabske jedinice, u kojem smislu je Vijeće odgovornost optuženog kao načelnika cijenilo kroz prizmu njegovog direktne/ lične aktivnosti, vodeći se upravo prethodno navedenim stavom iz sudske prakse, a to je da se načelnik štaba može smatrati krivično odgovornim za krivična djela u slučaju njegovog direktnog i ličnog učešća u kriminalnim naređenjima ili njihovom izvršenju povodom tih djela.

395. Pored svega navedenog, Vijeće je imalo u vidu i činjenice da na sam efektivni sistem RiK, utiču mnogobrojni faktori. U tom smislu kada se pogleda složenost situacije koja je vladala u navedenom području, a koja je ukazana kroz provedene dokaze, a odnosi se na početno organizovanje vojnih jedinica, nedostatak sredstava veze, velika površina teritorije koja nije uvezana adekvatnom infrastrukturom (razuđenost teritorije), nedostatak naoružanja, vojnog kadra, samovolje pojedinaca i određenih jedinica, nemogućnost adekvatne mobilizacije, prisustvo velikog broja izbjeglica, te prisustvo drugih jedinica i viših komandi, koje u svojoj sveukupnosti

⁸⁵Mettraux, Pravo komandne odgovornosti, str.149, fusnota 56, pozivanje na predmete Čelebići, High command i Hostage

ukazuju na probleme i nemogućnost potpune realizacije efektivnog sistema RiK od strane optuženih.

2. Odnos TO Trnovo sa jedinicom HOS

396. Predmetnom optužnicom optuženi Godinjak i Šarić terete se i da su uz njihovo znanje i odobrenje pripadnici jedinice HV-HOS pod komandom Mirka Bunoze učestvovali u pojedinim predmetnim inkriminacijama, te da nisu preduzeli odgovarajuće mjere u cilju sprječavanja zločina. Tužilaštvo u svojim završnim riječima ističe da su trećeoptuženi i podređeni mu pripadnici HOS-a neko ko je došao kao ispomoć, ali ispomoć u počinjenju krivično pravnih radnji ubistva civila srpske nacionalnosti, a prvo i drugooptuženi su svjesno tražili njihovu pomoć. Dakle, djelovanje HOS-a u kritičnom periodu Tužilaštvo opisuje kao ispomoć trnovskim jedinicama, slijedom čega se inputira da su optuženi imali kontrolu nad navedenom jedinicom, pa samim tim i odgovornost za sve radnje koje su počinili pripadnici te jedinice na području Trnova.

397. Vijeće je prilikom analize odnosa između TO Trnovo i jedinice HV-HOS, imalo u vidu najprije da se dužnost vojnog komandanta, dakle „nadređenog“, da spriječi kršenja Ženevskih konvencija ne proteže samo na njegove podređene, već i na „*druge osobe pod njegovom kontrolom*“.U tom smislu će Vijeće u ovom dijelu dati osvrt na odnos TO Trnovo i jedinice HV-HOS, odnosno dati svoja utvrđenja da li su optuženi imali bilo kakav odnos nadređenosti nad ovom jedinicom, odnosno da li su imali efektivnu kontrolu nad istom, te mogućnost da spriječe pojedine krivičnopravne radnje, koje su nesporno počinjene od strane pripadnika ove jedinice.

398. Naime, iz provedenih dokaza, iskaza svjedoka, koji su prethodno intepretirani (u dijelu presude koji se odnosi na status optuženog Mirka Bunoze), nedvojbeno proizlazi da su jedinice HOS-a došle na područje Trnova, nakon samog početka napada tj. u prvim danima juna mjeseca 1992. godine, te da je ta jedinica povremeno dolazila sa Igmana/Bjelašnice gdje je bila smještena u hotelu Famos, i ista je sačinjavala između 40-100 vojnika. Ranije je Vijeće u dijelu presude koje se odnosi na prisustvo raznih jedinica na području Igmana i Bjelašnice, ukazalo da iako se

navedeno mjesto nalazi administrativno na području opštine Trnovo, iz provedenih dokaza ne proizlazi da su se navedene jedinice oformile ili da su došle po bilo kakvoj ingerenciji Štaba TO Trnovo, niti je Štab, a i sama SJB Trnovo na tom području imala bilo kakvu kontrolu nad tim jedinicima. Kao razlog dolaska jedinice HOS-a na područje Igmana proizlazi iz pročitano g iskaza svjedoka Hamde Ramića (dokaz 01-196), koji navodi da je navedena jedinica došla na to područje radi deblokade Sarajeva. Obzirom da je utvrđeno da se na prostoru Igmana /Bjelašnice formiraju i dolaze razne formacije, te formiraju više komande, te imajući u vidu da je „deblokada“ Sarajeva u tom momentu bila veoma značajna, i sa strateškog i sa vojnog aspekta, proizlazi da navedena jedinica nije mogla biti dovedena od strane bilo koga iz Štaba TO Trnovo, niti su isti u tom periodu bili u bilo kakvom vojnom i funkcionalnom kapacitetu, da bi mogli učestvovati u bilo kakvim aktivnostima u vezi angažovanja takve jedinice, pa se jedini m logični m nameće zaključak da je dolazak navedene jedinice na područje Igmana bio pod patronatom viših komandi, odnosno u to vrijeme samog vrha oružanih snaga RBiH.

399. Vijeće je prethodno istaklo i postojanje dileme oko samog naziva ove jedinice, u smislu da li je jedinica HV-HOS koju Tužilaštvo označava u optužnici, ustvari jedinica Kralj Tomislav, međutim čak i da se pretpostavi da se radi o istoj jedinici, prema dokazu O1-266, naredba Štaba TO RBiH od 13.06.1992. godine kojom se zbog uočenih problema u rukovođenju i komandovanju u smislu „ko je kome potčinjen“ naređuje pretpočivanje jedinica, te se između ostalog navodi, da se sve oružane formacije koje se nalaze na Igmanu stavljaju pod jedinstvenu komandu TG-1, te da se sve te jedinice, između ostalog i komadant 1. bosanskohercegovačke brigade Kralj Tomislav, javi i pretpočini komadantu TG-1, radi prijema zadatka.

400. Tužilaštvo osim nesporne činjenice da su pripadnici jedinice koje su svjedoci označavali kao HOS-ovci, dolazili na područje raznih sela oko Trnova i koji su po saznanjima svjedoka učestvovali u nekim od predmetnih inkriminacija, te osim što Tužilaštvo (kako je to ranije navedeno) nije provelo konkretne dokaze o funkcionisanju te jedinice, njenom sastavu, komandnom kadru, da li su se nekome pretpočinili, ko je imao efektivnu kontrolu nad tom jedinicom, nije provelo konkretne dokaze ni kada je u pitanju njihov neposredan odnos sa TO Trnovo, odnosno sa komandnim kadrom

TO, konkretno komadantom i načelnikom štaba, optuženim Edhemom Godinjakom i Medarisom Šarićem, ali i samom SJB Trnovo, odnosno optuženim Godinjakom i u svojstvu načelnika policije.

401. Prema iskazu saslušanih svjedoka navedena jedinica je dolazila sa Igmana na područje sela Trebečaj već u prvim danima napada na Trnovo, pa tako svjedok Mehmed Mulaosmanović svjedoči da je navedena jedinica bila već 31.05.1992. godine na Trebečaju, dok svjedok Osman Mulaomerović navodi da ih je na Trebečaju vidio 3. dan od napada, dok ostali svjedoci također, u zavisnosti kako je ko i u koje vrijeme pristizao u Trebečaj, saglasno navode da ih tamo viđaju u tim prvim danima. Međutim, ako se ima u vidu da optuženi u prvim danima napada nisu ni obavljali bilo kakve funkcije u TO Trnovo, te da su se isti nalazili na području Bjelašnice gdje se optuženi Godinjak liječio zbog rana zadobivenih usljed samoranjavanja, dok se optuženi Šarić nalazio u jedinicama Združenog odreda, (dakle nije ni obavljao dužnost komadanta), ne postoje dokazi da su upravo optuženi angažovali jedinicu HOS-a na terenu u cilju bilo kakve ispomoći, obzirom da je navedena jedinica došla na pomenuti terenu znatno prije njihovog dolaska, pogotovo kada je riječ o optuženom Medarisu Šariću, koji dužnost komandanta preuzima de facto 10. juna 1992. godine, kako je to Vijeće utvrdilo.

402. U tom smislu, Vijeće je utvrdilo (a o čemu će više riječi biti u dijelu presude koje se odnose na pojedinačne inkriminacije), da je određeni broj inkriminacija za koje se osnovano sumnja da su počinili pripadnici ove jedinice, počinjen upravo u prvim danima juna mjeseca (tačka I.2.- ubistvo supružnika Nenada i Mare Vasić, i dr.).

403. Nadalje, Vijeće je utvrdilo da ne postoji niti jedan materijalni dokaz od zvaničnih vojnih organa tadašnje RBiH o dolasku, korištenju ove jedinice na području Trnova, o planu, naredbi, sadejstvu sa drugima, pretpočivnjavanju, a niti iz drugih provedenih dokaza koji se odnose na rad i aktivnosti TO Trnovo, ne proizlazi da je od strane konkretno Štaba TO Trnovo ova jedinica bilo kada navedena u nekom planu, naredbi za upotrebu jedinica i sl.

404. Tužilaštvo je jedino putem svjedoka pokušalo dokazati svoju tezu o navodnoj ispomoći jedinicama TO Trnovo i na taj način dokazati kontrolu od strane štaba TO Trnovo nad navedenom jedinicom i njenim pripadnicima.

405. Naime, saslušani svjedoci saglasno ističu, da su pripadnike ove jedinice viđali po raznim mjestima po cijeloj teritoriji Trnova, po selima Trebečaj, Dejčići, Milje, Deseci, Presjenica, Šabići, Ledići i sl., međutim to njihovo prisustvo, svjedoci su shvatili kao neki vid pomoći prilikom odbrane, obzirom na njihovu opremljenost, prethodno ratno iskustvo i slično, međutim kada se počelo saznavati o događajima u kojima su pripadnici ove jedinice učestvovali, a radi se o ubistvima civila srpske nacionalnosti, te pljački i paljenju imovine, te o njihovom odnosu prema pojedincima muslimanske nacionalnosti, od kojih su u pojedinim slučajevima predstavljali prijetnju na njihov život i sigurnost zbog toga što u htjeli zaštititi komšije srpske nacionalnosti ili ukoliko nisu bili zadovoljni tretmanom liječenja za pojedinog pripadnika, shvatili su o kakvim profilu osoba se radi, zbog čega su postali i nepoželjni na ovom području i zbog čega imali strah straha po vlastitu sigurnost susret sa njima, pa su ih izbjegavali.

406. Svjedok Asim Zulić, kao što je već naprijed navedeno je svjedočio da je ta jedinica bilo dobro opremljena, naoružana, predstavljali su jednu oružanu silu, što je u neku ruku kod stanovništva stvorilo dojam da će im pomoći i osloboditi teritorij, navodeći da su se oni kretali gdje god su htjeli, bez ikakve kontrole, te da nisu bili pod kontrolom Armije BiH.

407. Svjedok Ferid Mizdrak, koji je radio operativne poslove u štabu TO, te koji je sačinjavao planove napade, izvještaje o akcijama i sl. je rekao da jedinice HOS-a nikada nisu bile planirane niti učestvovale u bilo kojoj vojnoj akciji, niti da mu je to ikada naredio ni načelnik ni komandant, niti mu je poznato kada su dolazili, odlazili i po čijoj naredbi, dajući svoje lično mišljenje da je taj njihov dolazak bio u ingerenciji viših komandi sa Igmana.

408. Svjedok odbrane Nijaz Fazlić kazuje da je u Trebečaju vidio desatak pripadnika HOS-a, dobro naoružanih i obučenih i koji su imali hercegovački naglasak, te navodi da su od njega tražili da krene sa njima prema Trnovu preko dijela Trebečaja, Milja i

Desetaka, gdje je živio srpski živalj, a što je svjedok odbio, te da je poslije čuo da su određeni broj civila srpske nacionalnosti na tim područjima ubili.

409. Svjedok Ismet Godinjak također svjedoči da je viđao vojnike sa oznakama HOS-a u Trebečaju, navodeći da su oni bili kao neki "slobodni strijelci" i da mu nije poznato ko im je bio komandant, uz tvrdnju da komanda TO nije njima rukovala. Svjedok ističe da su se oni kretali kuda su htjeli i radili šta su htjeli i da im niko nije ništa smio, te navodi da su obilazili linije koje su pripadnici TO „zaobilazili“, te da mu je poznato da su išli u neko kao izviđanje, da su pucali po linijama i hvalili se da tamo ubijaju Srbe. Svjedok navodi da je vezano za njih pričao sa komadantom Šarićem, a on mu je rekao: *„samo da nam se je kutarisati da oni odu odavde, ovo niti je vojska niti je na nešto nalik“*. U unakrsnom ispitivanju svjedok potvrđuje navode odbrane da ta jedinica nije imala bilo kakvu koordinaciju sa policijom ili TO.

410. Svjedok V opisujući svoj odnos prema pripadnicima HOS-a (obzirom da je njegovo radno mjesto bilo u blizini objekta gdje je bila smještena ta jedinica), je izjavio da su izbjegavali svaki kontakt s njima, da on lično nikada nije ostvario kontakt s njima, da su se sklanjali u objekat trafostanice, kako bi što manje bili prisutni u Hotelu Famos sa HOS-ovcima, da su se ih plašili, jer su bili "strah i trepet". U tom smislu svjedok je naveo događaj kada su na Igmanu pripadnici HOS-a pucali u starijeg čovjeka po imenu Bunar Vejsil, koji je od zadobijenih rana preminuo, te događaj kada mu je pripadnik HOS-a po nadimku Šok rekao: *„... nisam ti vjerov'o da si jednu grešku napravio, ubio bi te.“*. Navode ovog svjedoka potvrđuje i svjedok odbrane Mehmed Mahmutović, opisujući da su HOS-ovci bili uniformisani, dobro naoružani i "strašni", te da su često napuštali hotel u kojem su boravili, te odlazili prema Hrasnici, Trnovu, Šabićima i sl.

411. Svjedok Luka Knežević navodi da je od više osoba dobio informacije da su mu roditelje ubili HOS-ovci, a jednu takvu informaciju je dobio od jedne ženske osobe srpske nacionalnosti, a za koju mu je poznato da je išla i pokazivala im srpske kuće i po toj šemi je ulazila ta jedinica i vršila likvidacije i ubijanja, te da su mu pričali da su ih viđali kad su dolazili u Trebečaj, da ih je bilo oko 17 pripadnika.

412. Svjedok Sretko Hadžiabdić, koji je kao veterinar obavljao poslove u sanitetskoj službi u ambulanti, svjedoči da su negdje sredinom ili drugoj polovini juna, u prostoriju upala 2-3 uniformisana lica sa oznakama HOS-a, u polupijanom stanju noseći na nosilima jednu osobu, zaprijetivši mu smrću ako ta osoba umre i ako je ne spasi. Svjedok je naveo da su odmah primjetili da je ta osoba mrtva, ali im je zbog straha cilj bio da dobiju na vremenu da dođu i drugi uposlenici, te su istog priključili na infuzionu otopinu, kako bi HOS-ovci vidjeli da nešto rade. Međutim, kada im se hrabro usprotivio jedan doktor naredivši da napuste prostoriju govoreći i da i on ima oružje, nakon čega su ova lica otišla.

413. Također, pored naprijed navedenog pojedini svjedoci su svjedočili i o događajima u kojima su pojedinci pokušali da zaštite svoje komšije, civile srpske nacionalnosti od pripadnika te jedinice, pa tako svjedoci Huso Durmo, Derviš Murga, Asim Zulić i drugi svjedoci su saglasno svjedočili da se Hamdija Krupalija, kao istaknuti policajac, komandir prijeratne stanice milicije u Trnovu, te poslije komandir III čete TO Trnovo, u Dejčićima ispred ambulante otvoreno suprostavio pripadnicima HOS-a u pokušaju da zaštiti supružnike Nenada i Maru Vasić, da je tom prilikom od strane HOS-a razoružan i da se dao u bijeg kako bi spasio vlastiti život, međutim i nakon te reakcije, pripadnici te jedinice su bili odlučni i izvršili ubistvo ovo dvoje civila.

414. Svjedok Ismet Godinjak također svjedoči da su uspijevali pružiti sigurnost svojim komšijama srpske nacionalnosti u Trebečaju, sklanjajući ih u svoje kuće, međutim pojavom pripadnika ove jedinice, tu sigurnost im nisu mogli više garantovati.

415. Naprijed navedeni, ali i mnogi drugi svjedoci saglasno svjedoče o svojim saznanjima u učestvovanju navedene jedinice u raznim protupravnim radnjama, kao što su pljačka, oduzimanje imovine, te u ubistvima civila srpske nacionalnosti, to se posebno odnosi na područje sela Trebečaj, Milje, Deseci, Presjenica, Ledići i sl., te će svoje određenje Vijeće posebno dati prilikom obrazlaganja tačaka optužnice koje se odnose na navedene događaje.

416. S druge, strane Vijeće je cijenilo navode pojedinih svjedoka koji su isticali da su dolazak ove jedinice doživljavali kao pomoć.

417. U tom smislu svjedok Huso Durmo navodi da mu se po dolasku u Dejčice, obratio komadant te jedinica HOS koji mu je rekao da su došli da im pomognu, te da će oni (misleći na muslimansko stanovništvo) biti pod njihovom komandom, te su tom prilikom tražili smještaj i hranu, pa ih je svjedok sa ostalim članovima koji su bili zaduženi za logističku pomoć smjestio u školu u Dejčicama, gdje su prespavali jednu noć, navodeći da su malo razgledavali i hodali okolo i otišli opet nazad prema Igmanu.

418. Iz iskaza svjedoka Ramiza Mulaomerovića proizlazi da u Trebečaj dolaze pripadnici HOS-a koje je prema njegovim saznanjima doveo Hamdo Ramić, koji su govorili da su došli da oslobode Trnovo. Opisuje da su nosili maskirne uniforme sa natpisom HOS, na kamionu su imali trocjevac, došli su sa hrvatskog ratišta govoreći da su im oni "spasioci". Također iz iskaza ovog svjedoka proizlazi da je navedena jedinica pomogla prilikom uspostavljanja linije na Šestaljevu i odbrani od srpskih snaga u tim prvim danima napada, kada se vraćaju prema Igmanu.

419. Svjedok Husnija Godinjak navodi da su negdje početkom juna mjeseca 1992.godine u selo došle jedinice HOS-a, imali su kao obilježje na kapama „šahovnicu“, većina ih je bila u crnim uniformama, došli su kamionom, čuo je da su bili neka Daidžina jedinica. Svjedok kaže da s njima nije razgovarao, ali je čuo da su došli da pomognu vojsci i teritorijalnoj odbrani, pri tome izražavajući svoje mišljenje da su svojim dolaskom više odmorili nego što su pomogli.

420. Osim navedenog neki svjedoci su svjedočili i o konkretnim učešćima ove jedinice u pojedinim borbenim aktivnostima, tako iz provedenih dokaza proizlazi da su pripadnici HOS-a, samostalno i bez učešća pripadnika TO i policije, početkom juna 1992.godine, izveli napad na srpsko selo Lediće,⁸⁶ kojem su se vojno sposobni i naoružani mještani uspješno suprotstavili i odbili napad.

421. U tom smislu svjedok Milan Vasić je svjedočio da je u junu 1992. godine u selu Ledići, dok se nalazio na straži sa Krstom Miovićem, dvogledom posmatrao postrojavanje vojnika ispred škole u selu Dejčici, za koje su kasnije saznali da su HOS-

⁸⁶Svjedok Vasić Milan, svjedok Vasić Slavko, svjedok Šaban Bajro

ovci, koji su se nakon postrojavanja popeli na kamione konjičkih registracija i krenuli u napad na njihovo selo, a svjedok H je izjavila da se napad desio 03.06.1992.godine. O napadu na selo od strane pripadnika HOS-a govorili su i svjedok Z, svjedok Derviš Murga, zaštićeni svjedok NJ, Vojko Kenjić i Marko Vasić. Svjedok Asim Zulić je svjedočio da su jedinice TO odbile da zajedno sa HOS-om učestvuju u napadu na selo Lediće, a to je potvrdio i svjedok Derviš Murga, koji je posvjedočio da je prije izvršenog napada to popodne ispred ambulante u Dejčićima komandant te jedinice za kojeg je svjedok čuo da se zove Hakala održao jedan govor mržnje, pozivajući mještane da im se pridruže u napadu na to srpsko selo, da treba pobiti sve srpsko i da oni imaju s njima već iskustva na ratištima u Hrvatskoj, ali na to niko nije htio pristati, navodeći da je među mještanima vladao izuzetan strah od te jedinice, pogotovo nakon ubistva njihovih komšija Nenada i Mare Vasić, koje se naočigled mnogih prisutnih desilo dan ranije.

422. Dakle imajući u vidu ove dokaze, proizlazi da u napadu na selo nije učestvovao niko od jedinice TO, pripadnika policije i sl., te da su odluku o napadu donijeli samostalno koju su u konačnici i sproveli, te dokazi dalje pokazuju da je srpska stanovništvo iz Ledića odbilo napad zahvaljujući naoružanju koje su posjedovali.

423. Nadalje, navodi svjedoka Ferida Mizdraka da ima saznanja da je navedena jedinica učestvovala sa jedinicama TO Trnovo i pripadnicima policije u julu mjesecu u određenoj akciji na Bijeloj Lijeski, u nedosatku bilo kakvih drugih dokaza vezano za sprovođenje navedene akcije, navedena činjenica nema dovoljnu dokaznu vrijednost, pogotovo ako se imaju u vidu navodi ovog svjedoka da on kao osoba koja je radila na izradi planova napada i borbenih akcija za TO Trnovo navodi da jedinica HOS-a nikada nisu bile planirane niti učestvovale u bilo kojoj vojnoj akciji, niti da mu je to ikada naredio, ni načelnik, ni komandant.

424. S druge strane Vijeće je imalo u vidu i iskaz svjedokinje Fatime Pivač koja u svojoj izjavi navodi da je po njenom dolasku u Godinjske Bare, bila angažovana kod izvjesnog Merima koji je bio pripadnik HOS-a, gdje je čistila i kuhala, a koji je, prema njenim navodima u jednoj vikendici obučavao pripadnike diverzanskog voda (čiji pripadnici nisu imali vojnog iskustva), te da tu ostaje do njegove pogibije, dakle do

početka augusta mjeseca 1992. godine, kada odlazi kod Juke Prazine na Igman. Svjedokinja je istakla da je Merim sa navedenom jedinicom išao svakodnevno u akcije, gdje je pripadnike te jedinice obučavao i pokazivao određene vježbe, te da su često znali odlaziti u jednu drugu vikendicu gdje je bio smješten štab TO Trnovo u Godinjskim barama, kod Godinjaka, gdje su dobivali određene upute, a nakon čega bi odlazili na teren u nove akcije.

425. Navodi ove svjedokinje o tome da je Merim, pripadnik jedinice HOS i da je boravio u određenoj vikendici koju je zauzeo u Godinjskim Barama, potkrepljeni su i navodima svjedoka Ismeta Godinjaka, koji navodi da je viđao Merima i da je u Barama imao nekakvu vikendicu gdje je on sam boravio, te da se pričalo da je on tu vikendicu minirao da mu se nije moglo prilaziti.

426. Također navode o tome da je izvjesni Merim pripadnik jedinice HOS obučavao izviđačku-diverzantsku jedinicu koja je pripadala TO, potvrđuje svjedok odbrane Ramiz Mulaomerović, koji je bio pripadnik te jedinice. Isti u svom svjedočenju navodi da po uspostavljanu linije prelazi u vojnu policiju, gdje dio njih postaje kao neka izviđačka grupa, u početku ih je bilo pet (zajedno sa svjedokom su bili Mirsad Mizdrak, Dino Sačić i dr.), a kasnije se grupa proširila na dvadesetak pripadnika. Prelaze u Godinjske Bare u jednu od vikendica, gdje ih obučava lice po imenu Merim, od početka jula 1992. godine, a za kojeg je čuo da je došao sa HOS jedinicom. On im se predstavio kao iskusni ratnik sa hrvatskog ratišta, koji je pripadao specijalnim jedinicama, koji je znao je rukovati svim vrstama oružja, a i od drugih osoba su čuli za njega kao hrabrog i iskusnog borca. Svjedoku je poznato da je Merim obučavao još jedan diverzantski vod iz Kijeva. Nadalje svjedok navodi da je sa navedenom jedinicom učestvovao u akciji oslobađanja Trnova, te ističe da im je Merim tada davao zadatke. Međutim svjedoku nije poznato kako je Merim došao, ko ga je angažovao za obuku, pretpostavljajući da je to naredba komande, ali ne zna koje.

427. Imajući u vidu navedeno, Vijeće nalazi da su iskazi svjedoka saglasni u činjenici da je lice Merim obučavalo pripadnike diverzantske jedinice TO Trnova, međutim provedenim dokazima nisu razjašnjene konkretne činjenice vezano za okolnosti ko je Merima angažovao i po čijoj naredbi vrši obuku, ovo posebno iz razloga postojanja

široke lepeze mogućnosti od strane koga je angažovan, a uzimajući u obzir da su sve jedinice „sa Igmana“ pretpočinjene TG-1, kao što je to navedeno u paragrafu 390. presude.

428. Međutim, sve i da se uzme u obzir da je ovo lice, kako svjedoci navode obzirom na njegovu vojnu stručnost i iskustvo, obučavalo pripadnike diverzantske jedinice TO, čak i po inicijativi ili pristanku optuženih, ova činjenica (angažovanja jednog lica pripadnika jedinice HOS obzirom na njegova specifična svojstva) ne može upućivati na razuman zaključak da su samim tim optuženi imali kontrolu nad pripadnicima jedinice HOS.

429. Također navodi svjedoka Fatime Pivač da je vidjela da je Merim sa jedinicom odlazio u jednu vikendicu u štab TO, kod Godinjaka, gdje je dobivao određene upute za dalje akcije, Vijeće nalazi da je to svjedokinjina pretpostavka kojoj se ne može pokloniti vjera, obzirom da nije bila neposredno prisutna tim navodnim razgovorima, niti su na te okolnosti izvedeni bilo kakvi drugi dokazi.

430. Nadalje, kada su u pitanju navodi pojedinih svjedoka o učešću navedene jedinice u akcijama na Straištu i Rogoju, Vijeće nalazi da ako se ima u vidu činjenica da su u svim većim akcijama kao šta su akcija na Straište početkom jula i akcija za oslobađanje Trnova kraj jula, početak augusta 1992. godine, jedinice TO Trnovo učestvovala u sadejstvu sa drugim jedinicama sa Igmana, gdje su odlučnu ulogu odigrale više komande koje su se nalazile na Igmanu (Taktička grupa, Združeni odred), o čemu će u nastavku presude više biti riječi. Dakle u nedostatku dokaza da je navedenim akcijama komandovao Štab TO Trnovo, pa se i sa tog aspekta ne može govoriti o bilo kakvoj kontroli TO Trnovo nad navedenom jedinicom kako to Tužilaštvo inputira.

431. Vijeće nalazi da iako Tužilaštvo nije provelo dokaze koji ukazuju da su optuženi tražili bili kakvu pomoć od navedene jedinice, niti postoje dokazi da su se isti pretpočinili TO Trnovo, niti dokaza da su učestvovali u akcijama kojima je komandovao štab TO Trnovo, dolazak navedene jedinice na navedeno područje ipak nije mogao biti nepoznat jedinicama/ štabu TO, pa se u neku ruku taj dolazak i bilo kakav vid

pomoći u tom vremenskom periodu prihvatilo, međutim Vijeće cijeni da prema stanovištu sudske prakse, a u nedostatku dokaza koji bi potvrdili suprotno, sama ispomoć i saradnja u smislu učestvovanja određene jedinice u borbama, ne može biti dokaz efektivne kontrole nad tim jedinicama.

432. U tom smislu Vijeće nalazi da je pretresno Vijeće MKSJ u predmetu Hadžihasanović zaključilo: *da su mudžahedini od kraja 1992. do osnivanja odreda "El Mudžahedin" u augustu 1993. redovno učestvovali u borbama koje je vodio 3. korpus. Međutim, samo na osnovu učestale saradnje ne može se zaključiti da su mudžahedini bili potčinjeni 3. korpusu i 7. brigadi, odnosno da su bili pod njihovom efektivnom kontrolom. Prvo, ne postoje dokumentarni dokazi iz kojih bi slijedilo da su mudžahedinima izdavana naređenja ili da su oni naređenja izvršavali. Drugo, iz drugih dokumenata je vidljivo da komandanti 3. korpusa nisu smatrali da imaju ovlasti da mudžahedinima izdaju naređenja. Treće, iz više dokaznih predmeta slijedi da su mudžahedini sebi pridržavali pravo da učestvuju ili ne učestvuju u nekoj borbenoj akciji. Četvrto, iz nekih dokaza vidljivo je nezadovoljstvo u vezi s ponašanjem mudžahedina za vrijeme ili nakon borbi. Peto, ne postoje dokazi da su mudžahedini podnosili borbene ili bilo kakve druge izvještaje o svojim aktivnostima onima koji su rukovodili borbenim operacijama u kojima su učestvovali.* (paragraf 735)

433. Vijeće je, također, zaključilo da je odred "El Mudžahedin" učestvovao u više borbenih operacija u septembru i oktobru 1993. i da se to odvijalo unutar okvira koji su utvrdili OG "Bosanska krajina" i 3. korpus. Međutim, ovo samo po sebi ne daje dovoljnu osnovu za zaključak da je Hadžihasanović imao efektivnu kontrolu nad odredom "El Mudžahedin" u smislu da je imao stvarnu mogućnost da spriječi ili kazni njegove pripadnike ako počine zločin. Nadalje, nekoliko činjeničnih nalaza Pretresnog vijeća pokazuje da je odred "El Mudžahedin" u raznim aspektima zadržao značajan stepen samostalnosti u odnosu na jedinice sa kojima se borio zajedno. To demantuje zaključak Pretresnog vijeća da je odred "El Mudžahedin" bio pod efektivnom kontrolom 3. korpusa. (paragraf 209)

434. U tom smislu primjenjujući navedene stavove, a u odsustvu bilo kakvih dokaza o tome da je TO Trnovo izdavala bilo kakva naređenja ovoj jedinici ili da su oni

naređenja izvršavali, odnosno da isti nisu podnosili borbene ili bilo kakve druge izvještaje o svojim aktivnostima, te da pojedine aktivnosti koje su provođene na navadenoj teritoriji od strane ove jedinice, samo po sebi ne daje dovoljni osnov za zaključak o postojanju bilo kakve kontrole nad ovom jedinicom od strane optuženih kao komadanta i načelnika štaba.

435. Pored naprijed navedenog, uzimajući saglasne navode svjedoka da su pripadnici te jedinice radili šta su htjeli, nije bilo plana njihovog kretanja i djelovanja, da su ih se svi ljudi pribojavali zbog radnji za koje su saznali da su počinili, da se radilo o ljudima koji su uglavnom konzumirali alkohol i opojnu drogu, kao i da su sami pripadnici TO Trnovo bili ugroženi kada su se suprostavili njihovim namjerama, kao što je to sa slučaj sa Hamdijom Krupalijom, Vijeće nalazi da Tužilaštvo van razumne sumnje nije dokazalo da su se navedene jedinice svojim dolaskom na područje Trnova pretpočinile vojnim formacijama TO Trnovo, odnosno da su optuženi Godinjak i Šarić imali bilo kakvu kontrolu nad navedenom jedinicom i mogućnost da eventualno spriječe zločine koje su pripadnici ove jedinice nedvojbeno počinili. Dakle, prema provedenim dokazima se ne ukazuje da je navedena jedinica bila u komandnom lancu, niti pod efektivnom kontrolom štaba TO Trnovo, niti da je između optuženih i pripadnika HOS-a postojao bilo kakav subordinacijski odnos nadređeni-podređeni, zbog čega Tužilaštvo nije dokazalo bilo kakve činjenice koje bi bile osnov odgovornosti optuženih.

436. Također, Vijeće nalazi da činjenice proizašle iz iskaza pojedinih svjedoka da su imali osjećaj da su navedene jedinice HOS-a došle kao svojevrsna ispomoć u prvim danima napada na Trnovo, kao i da je nesporno da su optuženi Godinjak i Šarić saznali preko podređenih pripadnika za pojedine zločine koje su pripadnici te jedinice počinili (a čemu se o pojedinim događajima sačinjavale zabilješke, kao što proizlazi iz iskaza svjedoka Asima Zulića, o čemu će više biti riječi u nastavku presude), ili iako su pojedinačnim izolovanim slučajevima pripadnici TO Trnovo pokušali ili uspjeli da spriječe određene inkriminacije pripadnika te jedinice, ili kada je po riječima svjedoka Mehmeda Mulaosmanovića, Edhem Godinjak tražio da oni odu iz Trebečaja, a svjedok Ismet Godinjak navodi da mu je Šarić rekao "samo da mi ih se riješiti", to sve nisu činjenice koje potvrđuju da su jedinice HOS-a bile pod kontrolom Štaba TO

Trnovo, niti da su optuženi imali efektivnu kontrolu da spriječe zločine koje su pripadnici ove jedinice počinili.

F. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE

437. Kada je u pitanju tačka I optužnice, u preambuli ove tačke optuženi se terete da su u periodu od juna do novembra mjeseca 1992. godine podređeni im pripadnici SJB Trnovo, TO Trnovo kasnije Oružanih snaga (OS) Trnovo, pripadnici HV-HOS-a, zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH lišili života civile srpske nacionalnosti koji su iz sela sa područja opštine Trnovo pokušali preći na teritorij pod kontrolom Vojske Republike Srpske i civile srpske nacionalnosti koji su zbog godina starosti i bolesti ostali u selima opštine Trnovo, palili njihove kuće i imanja, te su protivpravno hapsili civile i pripadnike srpske policije, zatvorili ih i držali ih u nehumanim uslovima, mučili, psihički i fizički zlostavljali, pojedine lišili života, nakon čega Tužilaštvo u pojedinačne 24 tačke opisuje konkretne događaje.

438. Vijeće primjećuje da u pogledu ovih inkriminacija tužilaštvo kao potencijalne izvršioce označava 4 različite vojne i policijske strukture koje su ikad za vrijeme rata egzistirale na području opštine Trnovo, ne označavajući niti u jednoj inkriminaciji konkretne izvršioce ili pobližu formaciju kojoj su eventualno pripadali (osim u tački I.2. optužnice), iako se u pojedinim tačkama iz provedenih dokaza takvi izvršiocu ukazuju, ali ne označava ni kontekst događaja koji su se dešavali u pomenutim područjima, a koji bi mogli imati poveznicu sa predmenom inkriminacijom, s toga je Vijeće u cilju svestranog pretresanja predmeta imalo težak zadatak da u velikom broju provedenih dokaza za svaku inkriminaciju, ukoliko je postojao, sagleda odnos neposrednog (ili potencijalnog) izvršioca sa optuženim, te sagleda i širi kontekst događaja, pogotovo ako su u pitanju određene akcije, napadi i sl., a sve u cilju razmatranja odgovornosti optuženih kako je to Tužilaštvo postavilo u ovoj optužnici.

(a) Tačke I 1. a) i b) optužnice, ubistvo Save Kenjić i 11 članova porodice Vasić i Tešanović (Milenko Tešanović, Nevenka Tešanović, Rade Tešanović Vinka

Tešanović, mldb. Milun Tešanović, Milorad Tešanović, mldb. Dragomir Tešanović, mldb. Danijela Tešanović, Slavojka Vasić, mldb. Slađana Sekulić, Radojka Vasić.

439. Iz provedenih dokaza nesporno proizlazi da su navedena lica stradala u periodu 05.-06.06.1992. godine na lokalitetu Rakitnica –Javorska Kosa nakon napuštanja sela Ledići i pokušaja prelaska preko Treskavice u pravcu Kalinovika. Na okolnosti ovih tačaka svjedočili su mnogobrojni svjedoci koji su detaljno ispričali o stanju u selu Ledićima, prethodnom napadu od strane jedinica HOS-a, razlozima njihovog odlaska iz Ledića i pokušaja prelaska preko rejonu Treskavice do Kalinovika, kada su od strane njima tada nepoznatih vojnika presretni i u kojima su pomenute žrtve lišene života. Samo ubistvo navedenih žrtava ni za odbranu nije sporno.

440. Najprije, Vijeće će se osvrnuti na prethodna dešavanja, odnosno događaje koji su prethodili stradanju ovih lica. U tom smislu, Vijeće nalazi da je na osnovu provedenih dokaza utvrđeno da su Ledići bili selo sa naseljenim srpskim stanovništvom, te da je uoči početka oružanog sukoba, isto bilo naoružano⁸⁷. U ranijem dijelu presude Vijeće je utvrdilo da su pripadnici HOS-a, samostalno i bez učešća pripadnika TO i policije, u prvim danima juna, oko 03. ili 04.06.1992.godine, izveli napad na srpsko selo Lediće, u kojem su se vojno sposobni i naoružani mještani uspješno suprotstavili i odbili napad.⁸⁸ Isto se dešava isti dan ili dan nakon ubistva supružnika Nenada i Mare Vasić (tačka I.2) u selu Dejčići, koji su također bili mještani sela Ledići.

441. Također, u ovom dijelu Vijeće će se osvrnuti na činjenicu da su neki od svjedoka koji su svjedočili na okolnosti iz ovih tačaka optužnice spomenuli optuženog Edhema Godinjaka, u kontekstu ovih događaja koji su prethodili tome. Pa tako svjedok Savo Simanić je svjedočio da je, uoči napada na selo Lediće, odnosno 03.06.1992.godine sa uzvišenja Bukovica, dok su sa dvogledima posmatrali navodno postrojavanje vojnika u susjednom selu Dejčići, vidjeli i optuženog Edhema Godinjaka, potom Hamdiju Krupaliju i izvjesnu/nog Zinetu iz saniteta. Međutim kada je odbrana

⁸⁷ Svjedok Hakija Krupalija, dokaz O2-4

⁸⁸ Svjedok Vasić Milan, svjedok Vasić Slavko, svjedok Šaban Bajro, svjedok Z, svjedok Derviš Murga, svjedok NJ, svjedok Vojko Kenjić i svjedok Marko Vasić

prvooptuženog, svjedoka suočila sa činjenicom da se 03.06.1992.godine optuženi Godinjak nalazio u Trebečaju, svjedok je izmjenio svoj iskaz i rekao da mu je ustvari Milan Vasić, koji je bio policajac i kojem je Godinjak prije rata bio nadređeni, rekao da je između osoba koje su tamo bile, uočio Godinjaka. Međutim, ni sam svjedok Milan Vasić, prilikom svog svjedočenja na glavnom pretresu nije potvrdio te navode svjedoka Save Simanića. Isti je izjavio da nikoga od lica koja su vršila postrojavanja u Deččićima nisu prepoznali, da su samo nagađali ko bi tamo mogao biti, te na pitanje člana sudskog vijeća da li su prepoznali neke od likova prilikom postrojavanja u Deččićima, svjedok Vasić je ponovio da nije nikoga mogao prepoznati, te da su kasnije saznali, da je to bilo ustvari postrojavanje pripadnika HOS-a.

442. Obzirom na navedeno, te cijeneći i činjenicu da niko ni od svjedoka koji su bili prisutni neposredno kad je bilo postrojavanje pripadnika HOS-a, kao što je svjedok Derviš Murga, nisu spomenuli da je tom prilikom bio prisutan Edhem Godinjak, te cijeneći i samu mogućnost da se objektivno sa te udaljenosti, vrlo teško moglo prepoznati identitet osoba koje se tu nalaze, odnosno cijeneći iskaze svjedoka Simanića i Vasića Vijeće ni jednim dokazom nije utvrdilo prisustvo optuženog Edhema Godinjaka postojavanju navedenih vojnika.

443. Nadalje, iz saglasnih izjava svjedoka Vojka Kenjića, Milana Vasića, Save Simanića, Borke Vlaški, svjedoka V, svjedoka Nj i dr., mještani navednog sela se nakon navedenog napada nisu osjećali sigurno, a i dobili su informacije da bi mogli opet biti napadnuti, te donose odluku da napuste selo i krenu za Kalinovik, preko Treskavice, te svjedoče o tome da su tu bili članovi porodice Vasić, Tešanović, Miovčić, Kenjić, njih preko 20 stanovnika, te da su u selu ostale samo starije osobe, iznoseći pri tome činjenice da su neki od muškaraca i žena imali naoružanje koje su ponijeli sa sobom, te da su se razdvojili u dvije/tri grupe. Dalje, prema njihovom saglasnom svjedočenju pojedini su upali u zasjedu u kojoj su stradali (članovi porodice Vasić i Tešanović, te Savo Kenjić), dok su drugi uspjeli doći do Kalinovika (svjedok Borka Vlaški sa tri ženske osobe) ili su se vratili ponovo u svoje selo Ledići (svjedok Milan Vasić i njegova supruga, svjedok Vojko Kenjić i njegova supruga).

444. Tako, u pogledu ubistva Save Kenjića i identifikacije vojnika koji su to izvršili, svjedok Milan Vasić svjedoči da su se nalazili u mjestu koji se zove Poljice, blizu Ogorjelog Kuka, kada je došlo do situacije da je stradali (koji nije imao naoružanje), a koji se kretao iza svjedoka, došao direktno “u ruke” četiri naoružane osobe, koje svjedok nije poznavao, a koji su bili obučeni kao civili. Svjedok nije dobro vidio, niti čuo šta se dalje dešavalo, ali obzirom da je imao pušku ispalio je nekoliko hitaca kako bi ih „rastjerao“, navodeći da i on čuje pucnjeve koji su dopirali iz pravca gdje su bile te naoružane osobe. Svjedok je čuo Savu kako ga doziva, ali mu se nije smio javiti, nakon čega se svjedok vraća nazad u selo Lediće.

445. Saglasno ovom svjedoku, da je Savo Kenjić otišao direktno u ruke ovim naoružanim ljudima, svjedoči i svjedok Vojko Kenjić, navodeći da je potom čuo Savino zapomaganje, a nakon toga i dva pucnja, nakon čega je svjedok pobjegao.

446. Svjedok Z svjedoči da mu je Mehmed Kadić, pričao da je izvjesni Kemo Kremo ubio Vasu Kenjića. (Svjedok je označio stradalog kao “Vaso”, međutim zbog sličnosti imena Vaso-Savo, Vijeće nalazi da se radi o klasničnom *lapsus linguae*, te da je ustvari svjedok mislio na ubijenog Savu Kenjića)

447. Prema izvodu iz MKU, smrt Save Kenjića je nastupila 05.06.1992.godine (dokaz T-51), a u zapisniku o obdukciji konstatovana je prostrelna rana iz ispaljenog vatrenog oružja. (dokaz T-49)

448. Nadalje u pogledu okolnosti događaja, te vojnika koji su učestvovali u ubistvu članova porodica Tešanovića i Vasić, Vijeće je posebno cijenilo iskaz svjedoka NJ, tada dječaka od 11 godina i jedinog preživjelog od članova navedenih porodica, koji je bio na mjestu događaja, kao jedini preživjeli očevidac. Po kazivanju svjedoka u mjestu Poljica, nakon što se čula pucnjava, ljudi iz grupe su počeli bježati u više pravaca, te navodi da je njegova grupa u toj bezizlaznoj situaciji, kada su dobili upozorenja od nekih vojnika, odlučili se da se predaju i izađu iz šume na cestu, te pojašnjava da su ih najprije presrela trojica njemu tada nepoznatih naoružanih vojnika, koje su njegovi ujaci prepoznali, i jednog oslovljavali imenom Mehmed. Dvojica vojnika su ubrzo nakon toga ubili njegova dva ujaka. U tom momentu treći vojnik je ranjen od

strane dvije ženske osobe koje su ranije bile u njihovoj grupi, i koje su imale lovačku pušku, nakon čega dolaze drugi vojnici u maslinastim uniformama sa crvenim trakama na rukavima, kojih je bilo 20tak, i nakon čega prema svjedoku i ostalim počinje pucnjava, kada su svi pobijeni osim svjedoka koji je u toj pucnjavi ranjen. Svjedoka je spasio čovjek koji mu se predstavio kao Izo Velić, kojeg je odveo u ambulantu, gdje ga je primio dr. Mustafa Pintol, gdje ga je i stavi pod svoju zaštitu i odveo u selo Lukavac gdje bio kod njegovih roditelja koji su se o njemu brinuli 5 mjeseci do momenta razmjene kad je vraćen roditeljima. Dok je bio u ambulanti vidio je vojnika koji je bio ranjen (nakon što je neko iz svjedokove grupe pucao prema njemu) te je saznao da se zove Hamed. Nakon što se svjedok vratio kod roditelja njegov otac je iz njegove priče zaključio da bi se moglo raditi o Mehmedu i Hamedu Kadiću iz Rakitnice kao izvršiocima.

449. U pogledu drugih svjedoka koji su bili dio tih grupa koje su sa stradalim ranije krenuli iz Ledića prema Kalinoviku i koji su se u nekim momentima razdvojili, kao što su svjedok Borka Vlaški, Vojko Kenjić, Vijeće nalazi da isti imaju samo posredna saznanja o ubistvu ovih osoba, te osim činjenice da su navedenom lokalitetu čuli pucnjeve ili primjetili neke nepoznate vojnike, nemaju drugih konkretnih saznanja, osim onih koji su dobili naknadno uglavnom od svjedoka NJ. Također, ni ostali svjedoci koji su svjedočili na okolnosti iz ove tačke optužnice, svjedokinja Milena Vitković, Rada Cvijetić, Neđo Tešanović, a radi se uglavnom o srođnicima stradalih, svoja saznanja o tome na koji način su stradali i ko bi mogao učestvovati u njihovoj likvidaciji, dobijaju naknadno, te se i njihova saznanja uglavnom svode na saznanja koje su dobili od svjedoka NJ.

450. Nadalje, određen broj svjedoka je svjedočio o saznanjima koja su dobili nakon ovog događaja, odnosno i nakon završetka ratnih dejstava, pa tako svjedok "B" je u svom svjedočenju istakao da je po molbi prijatelja uz novčanu naknadu tražeći bilo kakve informacije o navedenim stradanjima, posebno porodice Tešanović, došao do lica Mehmeda Kadića koji ga je za novčanu naknadu od 3.000 KM lično odveo do mjesta gdje su bila tijela ubijenih, te mu rekao da su pobijeni nakon što je jedna ženska osoba iz te grupe bacila bombu i ranila njegovog rođaka Hameda. Tom prilikom mu je rekao da je od vojnika bio prisutan još Kemo Kremo, Velići, izvjesni Hasib, njegov

brat i da su svi učetovali u ovome. Svjedoku je poznato da su ova braća Kadići bili u Samostalnom bataljonu Bjelašnica, te da su poslije prešli u 450. lahku brigadu.

451. Svjedok Z svjedoči da poznaje Mehmeda Kadića iz Rakitnice i njegovu porodicu te navodi da su oni držali seosku stražu, otprilike od mjesta Bijela Lijeska do Poljica. Svjedoči da mu je Kadić pričao o tim dešavanjima, te da mu je jedne prilike rekao da su HOS-ovci napali Lediće iz pravca Dejčića, tako da su Srbe rastjerali, i grupa od 17 do 19 ljudi je krenula šumom prema Treskavici, gdje su ih Mehmed i ta njegova grupa zasreli i pohvatali, ističući da ih oni ne bi ubili, da mu rođak nije ranjen kada su dvije ženske osobe iz te grupe ispalile sačmu prema njemu, te da je iz te grupe preživio jedno dijete.

452. Svjedok Emin Berilo koji se nalazio u selu Lukavac koje je udaljeno 5-6 Km od Šabića i Rakitnice, svjedoči da je nakon 7 do 10 dana se pričalo da su navedena ubistva počinili pripadnici seoska straža iz Rakitnice, nakon što je grupa Srba opkoljena i nakon što je jedna žena iz grupe ranila jednog pripadnika te straže.

453. Također, Vijeće je cijeniло i iskaz svjedoka Slobodana Škrbe koji je pročitан na glavnom pretresu, a koji svjedok je kao član kancelarije za traženje nestalih lica, bio prisutan na ekshumacijama 2001. godine, na lokalitetu Javorske Kose, kada je tom prilikom iz jedne grobnice, ekshumirano 7, a iz druge 5 tijela. Svjedok je tom prilikom istakao da je informaciju o tijelima ubijenih na području Javorske Kose, dobio od Bošnjaka, čije ime nije želio da otkrije, te da mu je poznato da je za te informacije to lice dobilo i određenu sumu novca.

454. Tužilaštvo je kao dokaze uvelo i obdukcione zapisnike sa fotodokumentacijom, te saslušalo dr. Zorana Stankovića specijalistu sudske medicine, te uvelo i zapisnike sa ekshumacije sa fotodokumentacijom, kao i izvode iz MKU za sva lica navedena u ovoj tački optužnice gdje se kao datum smrti navodi 05.06.1992. godine. Za određen broj lica vještak nije mogao sa sigurnošću ustanoviti pravi uzrok smrti, usljed skeletizacije i drugih objektivnih okolnosti i uslova u kojima su se tijela nalazila do momenta pronalaska, dakle više od 9 godina, ali je za određen broj lica istakao da se

sa velikom vjerovatnoćom može tvrditi nasilna smrt usljed dejstva vatrenog oružja ili teškog oruđa (Dokazi T-41-T-66).

455. Cijeneći iskaze navedenih svjedoka međusobno saglasnim, pa samim tim kao pouzdanim i tačnim, te iako predmetnom optužnicom Tužilaštvo, osim navoda da se radi o *pripadnicima SJB Trnovo, TO Trnovo, te Armije BiH*, nije neposredno označilo konkretne izvršiocyte ovih inkriminacija, odnosno koje tačno jedinice/grupe su oni bili pripadnici, Vijeće nalazi da se iz provedenih dokaza ukazuju imena Mehmeda Kadića, izvjesnog Hameda, Keme Kremo, te druga lica koja su bila u pratnji navedenih lica, kao što su Izo Velić (koji je spasio svjedoka NJ).

456. Tužilaštvo se dakle u pogledu pripadništva ovih osoba određenim jedinicama za koje dokazi pokazuju da su učestvovali u predmetnoj inkriminaciji, nije posebno bavilo, niti je izvodilo određene dokaze kojim bi se detaljnije dokazala navedena činjenica njihove vojne pripadnosti u datom momentu, odnosno pod čijom su komandom bili i ko je donio konkretnu odluku da se navedena lica likvidiraju, da li se pak radilo o seoskoj straži ili je ta jedinica imala neki formalnu organizaciju, te pored svih tako bitnih i odlučnih činjenica, kada je u pitanju ovako postavljena odgovornost optuženih, Tužilaštvo jedino ulaže dokaze koji se odnose na ratne rasporede nekih od navedenih lica u tom inkrimisanom periodu. Pa tako iz dokaza T-217 proizilazi da je Mehmed Kadić evidentiran kao pripadnik Samostalnog bataljona Bjelašnica; Salem Kadić evidentiran kao pripadnik 450 Lahka brigada; dok za ime Izo Velić i Kemu Kremo nema rasporeda.

457. Iz provedenih dokaza ne proizilazi da li je navedeni „samostalni bjelašnički bataljon“ postojao kao vojna formacija u vrijeme počinjenja krivičnog djela ili je taj bataljon naknadno formiran, pa je u ratnom rasporedu podatak o pripadništvu toj jedinici ostao zabilježen i obuhvaćen za cijeli period proveden u oružanim snagama Armije, a što je Vijeće primijetilo u određenom broju slučajeva kada su u pitanju i druge vojne formacije, o čemu će u nastavku presude biti riječi.

458. Kada je u pitanju formiranje vojnih formacija, Vijeće nalazi da se na području Trnova, pa tako i na ovom području bjelašničkih sela, nakon dolaska Medarisa Šarića

za komandanta, dolazi do formalnog obrazovanja vojnih formacija štaba TO Trnovo (odredi i čete), za razliku od prijeratnih jedinica TO, kada se formira i odred Bjelašnica, a o čemu je bilo riječi u prednjem dijelu presude.

459. U tom smislu svjedok Emin Berilo koji je 1992.godine živio u Lukavcu, svjedoči da su u bjelašnička sela, pored Lukavca, spadala su i sela Umoljani, Tušila, Bobovica, Sinanovići, Šabići, Kramari i Milišići i svi su pripadali MZ Šabići. Takođe tim prostorima teritorijalno je pripadala i Rakitnica, te da su zbog geografskog položaja tih sela, mještani imali otežanu komunikaciju sa Trnovom. Zbog toga je, kako svjedok navodi, stanovništvo tih sela na početku ratnih dejstava obrazovalo svoje seoske straže, dok se kasnije nisu oformila neke jedinice, a konkretno na tom prostoru Bješašnički odred, sa sjedištem u školi u Šabićima, čiji komandant je bio Ramiz Žilić, a on njegov zamjenik. Navodi svjedoka su saglasni i sa sadržajem dokaza T-110 Naredba komadanta TO Trnovo Medarisa Šarića, iz kojeg proizlazi da se dana 01.07.1992. godine za komadanta odreda Bjelašnica postavlja Ramiz Žilić.

460. Vijeće također nalazi da inače kada je u pitanju područje bjelašničkih sela koje teritorijalno pripadaju MZ Šabići, dokazi pokazuju da je Štab TO imao velikih poteškoća oko uspostave kontrole obzirom na njihovu teritorijalnu udaljenost i u neku ruku izoliranost od ostatka Trnova, posebno kada je u pitanju mobilizacija, te iskazivanja konstantne samostalnosti kada je u pitanju djelovanje u okviru jedinica TO Trnovo. O tome su svjedočili svjedoci Asim Zulić, Emin Berilo, ali i sam optuženi Medaris Šarić. Prema dokazu O1-179 - Spisak vojnih obveznika koji se stavljaju na raspolaganje štabu oružanih snaga iz MZ Šabići od 12.08.1992.godine, u čijem potpisu je svjedok Emin Berilo, proizlazi da su tek sredinom augusta 1992.godine, pripadnici seoskih straža iz MZ Šabići i bjelašničkih sela stavljeni na raspolaganje Štabu odbrane OS Trnova, što je potvrdio i sam svjedok Berilo. Također prema dokazu O1-106 Obavijest Izvršnog odbora opštine Trnovo, u kojem se navodi da je Bjelašnički odred po formaciji pripadao oružnim snagama Trnovo, te da je isti dužan da se stavi odmah na raspolaganje, pokazuje da su i dalje, u toku augusta 1992. godine, evidentni problemi oko uspostave kontrole nad ovim Odredom.

461. Međutim te okolnosti, obzirom na vrijeme kad su počinjene ove inkriminacije u ovom dijelu nisu od relevantnog značaja, pa se Vijeće neće posebno upuštati u ocjenu istih.

462. Dakle, obzirom na nedostatak konkretnih dokaza u pogledu pripadnosti mogućih počinioca pomenutim jedinicama, posebno imajući u vidu navode svjedoka Emina Berila da su navedena lica za koja se sumnja da su počinili predmetne inkriminacije bila organizovani u seoske straže na područja sela Rakitnice, cijeneći navode svjedoka intepretiranih u dijelu presude koje se odnosi na početak oružanog sukoba da je izbijanjem ratnih dejstava veliki broj muškaraca koji su bili pripadnici policije ili TO ostao u svojim mjesnim zajednicama i pridružio se lokalnim jedinicama, te posebno imajući u vidu datum počinjene inkriminacije 05.06.1992. godine, status optuženog Edhema Godinjaka koji je imao u tom momentu, Vijeće nalazi da nije dokazano da je optuženi Edhem Godinjak naredio, planirao, pomagao u planiranju i učestvovao u konkretnim inkriminacijama, kao ni da je optuženi u datom momentu bio nadređeni počiniocima, pa samim tim nije imao ni efektivnu kontrolu nad istim.

463. U pogledu optuženog Medarisa Šarić, a u vezi sa vremenskim okvirom izvršenja krivičnog djela, obzirom na funkciju komandanta koju je obavljao najranije od 10.06.1992 godine, Vijeće je cijeno da su se inkrimisani događaji desili prije nego je zvanično stupio na dužnost zbog čega ga Vijeće u bilo kakvom smislu ne može tražiti njegovu odgovornost u pogledu navedenih inkriminacija. Uz jasne stavove iz sudske prakse, optuženi ne može biti krivično odgovoran za radnje koje su počinjenje prije njegovog stupanja na dužnost.

(b) Tačka I 2. optužnice -ubistvo supružnika Vasić Nenada i Mare u selu Dejčići

464. Prema provedenim dokazima, posebno saglasnim izjavama svjedoka koji su svjedočili na okolnosti iz ove inkriminacije Vojko Kenjić, Savo Simanić, Agan Durmo, Huso Durmo, Derviš Murga, Slavko Vasić, Hakija Krupalija, Asim Zulić i dr., proizlazi da su supružnici Nenad i Mara Vasić koji su bili mještani sela Ledići, u periodu oko 03.06.1992 godine došli u selo Dejčice radi preuzimanja stoke, te da su ih na prostoru

oko ambulante u Dejčićima, pripadnici jedinice HOS lišili života. Ovakva utvrđenja i činjenični navodi nisu bili sporni među strankama u postupku.

465. Jedini neposredni očevidac predmetnog događaja je svjedok Huso Durmo koji svjedoči da se najprije nalazio kod kuće kada je njegov sin dotrčao i rekao da su Nenada zatvorili, a Sunu hoće da ubiju, jer je branio Nenada koji je bio zatvoren u ambulanti. Svjedok odlazi do ambulante i zatiče Sunu pred ambulantom da sjedi, te da ne da nikome da uđe u ambulantu. Tu je bio i Hamdija Krupalija i masa mještana i izbjeglica koji su se okupili oko tog prostora. U tom momentu dolazi neki vojnik, koji je bio pretpostavljeni tim vojnicima, a kojeg je svjedok ranije viđao, kojem su se ti vojnici obratili sa „komandante, ovi nam ne daju četnika, drže četnike“. Tada je svjedok saznao da se taj komandant zove Hakala i da je to je čovjek s kojim je razgovarao kad su HOS-ovci došli u Dejčice. Potom po naredbi tog komandanta su opkolili svjedoka i ostale. Krenuli su prema Suni, koji se u tom momentu sklonio i oni su izveli Nenada iz ambulante, a u tome im se suprostavio Hamdija Krupalija koji je bio aktivni policajac u policiji Trnovo, koga su počeli da maltretiraju. Hamdija je uz sebe imao svoj službeni pištolj, ali su ga oni razoružali. Svjedok dalje navodi da su vojnici Nenada povelili s druge strane ambulante, te u tom momentu u selo dolazi Nenadova supruga Mara i nju su sačekali, nakon čega su ih ti vojnici likvidirali.

466. Dakle, nesporna je činjenica da su navedena lica likvidirali pripadnici HOS jedinice, kako ih identficiraju svjedoci međutim u pogledu činjenice ko je od njih to neposredno izvršio i na koji način, te kakav je u tome doprinos i uloga izvjesnog Hakale kao komandanta tih jedinica, Vijeće nalazi da je u tom pogledu iskaz svjedoka Huse Durme dat na glavnom pretresu, naspram njegove izjave date u toku istrage kontradiktoran.

467. Tako svjedok Durmo, kada opisuje prisustvo izvjesnog Hakale u ovoj inkriminaciji, u svom svjedočenju na glavnom pretresu kazuje da je Hakala naredio jednom od HOS-ovaca zv.Kobra da ubije Vasiće, dok prema njegovoj izjavi koju je dao u istrazi, (dokaz T-16) proizlazi da je Hakala bio samo prisutan dok ih je pripadnik jedinice zv. Kobra ubijao, i svjedoči da je Kobra izjavio „*sad ću vas pobiti*“ što je i učinio. Svjedok također u svojoj izjavi datoj na glavnom pretresu svjedoči da je neko nakon izvršenog ubistva Hakalu oslovio sa Mirko, dok takvu konstataciju svjedok ne

navodi u svojoj izjavi datoj u istrazi. S druge strane svjedok pripadnik navedene jedinice HOS čija je izjava pročitana na glavnom pretresu Hamdo Ramić navodi da je pomenuta lica ubio sasvim drugi pripadnik jedinice Robert Nosoić zv.Robi.

468. Dakle, svjedok Huso Durmo tek u svojoj izjavi na glavnom pretresu ističe da je čuo da je neko oslovio Hakalu, sa Mirko, koji dio iskaza Vijeće ne može bezrezervno prihvatiti, obzirom da to nije istakao ranije u istrazi kada mu je pamćenje zasigurno bilo svježije, pa tako bitna činjenica može biti i produkt onoga što je svjedok čuo tokom trajanja ovog postupka. U tom smislu u pogledu navoda svjedoka vezano za ove odlučne činjenice koje su po svemu sudeći kontradiktorne, te cijeneći da svjedok nema objašnjenja zašto se tek sad na glavnom pretresu sjeća da je neko Hakalu oslovio sa tim imenom, cijeneći također da nema drugih potkrepljujućih dokaza u tom pogledu, iz kojih razloga Vijeće nije moglo pouzdano utvrditi identitet pripadnika jedinice HOS po nadimku Hakala, niti da je to lice naredilo da se supružnici Vasić likvidiraju.

469. Svjedok Derviš Murga svjedoči da se tog dana nalazio kod svoje kuće, kada je čuo pucnjeve te je poslije toga vidio policajca Hamdiju Krupaliju kako trči, odnosno bježi od ambulante prema selu, te je vidio da je sa njim bio i policajac Suno. Poslije su ljudi u selu pričali da su Vasiće strijeljali pripadnici jedinice HOS, čija tijela je vidio pored ambulante.

470. Nadalje i svjedok Agan Durmo svjedoči na okolnosti ubistva supružnika Vasić, on nije neposredni očevidac ali je vidio njihova tijela, te je poslije učestvovao i u njihovom ukopu. U tom smislu navodi da su nakon pada Trnova, u Dejčice došli HOS-ovci, navodeći da su ih tako zvali ali nije mu poznato odakle su došli i koliko ih je došlo, te da su bili oko ambulante. Poznato mu je da je Nenad Vasić često dolazio u selo, da bi tog kobnog dana svjedok bio kod kuće, kada su njegova djeca dotrčala i rekla da su HOS-ovci ubili Maru i Nenada Vasić. Svjedok je vidio njihova tijela, čuo je od nekih drugih ljudi da su HOS-ovci rekli da se njihova tijela sklone, te nakon nekog vremena, obzirom da je bilo toplo, svjedok se zajedno sa Suljom Durmo javio da ih zakopaju, te su ih sahranili u jednu livadu u neposrednoj blizini sela.

471. Također, i ostali svjedoci saslušani na okolnosti iz ove tačke optužnice, svjedok Asim Zulić, Hakija Krupalija, Ramiz Mulaomerović, Krsto Miović, saglasno svjedoče da imaju saznanja da su u ubistvu supružnika Vasić učestvovali pripadnici jedinice HOS. Svjedok Slavko Vasić sin ubijenih, svjedoči da nema saznanja ko je ubio negove roditelje, osim da su ubijeni u Dejčićima kad su došli po ovce, navodeći da su njihova tijela pronađena 18 godina poslije.

472. Tužilaštvo je na okolnosti smrti stradalih provelo i materijalne dokaze, koja pokazuju da su pronađeni posmrtni ostaci u Dejčićima pripadali Nenadu i Mari Vasić i da su na istim uvrđene određene povrede (T-29), te dokaz saslušanjem vještaka medicinske struke Željka Karana, koji je prilikom svog svjedočenja rekao da je nesporno utvrđeno probojno oštećenje na tijelu Nenada Vasića nastalo djelovanjem ispaljenog projektila, međutim kod tijela Mare Vasić to nije mogao sa sigurnošću utvrditi, obzirom na protek vremena.

473. Dakle, Vijeće nalazi da je provedenim dokazima utvrđeno da su pripadnici HOS jedinice lišili života supružnike Nenada i Maru Vasić, te obzirom da je Vijeće u ranijem dijelu presude utvrdilo da TO Trnovo, odnosno SJB nije imalo bilo kakav vid kontrole nad ovom jedinicom, a u prilog čemu proizlaze i činjenice iz iskaza svjedoka Derviš Murge, Huse Durme i drugih svjedoka (uključujući i srodnike stradalih), da su na mjestu događaja pojedini pripadnici SJB, konkretno Hamdija Krupalija, te policajac Suno Dedić, rizikujući vlastite živote se suprostavili navedenim pripadnicima HOS-a, u pokušaju da ih zaštite, ali bezuspješno. Posebno je važno istaći da iz dokaza proizlazi da su supružnici Vasić ubijeni između 02. i 04. 06.1992. godine⁸⁹ (svjedok Savo Simanić navodi da se to desilo 03.06.1992.godine), u kojem momentu konkretno optuženi Godinjak osim funkcije načelnika SJB koju, kako je to Vijeće utvrdilo de facto ne obnaša, nije bio postavljen ni za vd komadanta štaba TO, dok se optuženi Šarić u funkciji komadanta štaba pojavljuje od 10.06.1992.godine, tako da Vijeće nalazi da Tužilaštvo nije dokazalo bilo kakvu odgovornost optuženih Godinjaka i Šarića u vezi sa predmetnom inkriminacijom, u smislu da su optuženi kako se to optužnicom tvrdi

⁸⁹ Svjedoci navode da se navedeni događaj desio dan ili dva prije dešavanja u vezi inkriminacija iz prethodne tačke optužnice, ubistvo Kenjića i porodica Vasić i Tešanović od 05.06.1992. godine

da su planirali, naredili, pomagali u planiranju ili učestvovali u napadu, niti da su odgovorni kao nadređeni za djela koja su počinili pripadnici ove jedinice.

474. Kada je u pitanju optuženi Mirko Bunoza, Vijeće je u dijelu presude koje se odnosi na status optuženog istaklo da tužilaštvo nije van razumnje sumnje dokazalo činjenice u pogledu njegovog identiteta (imajući u vidu i naprijed pomenute kontradiktornosti u izjavi svjedoka Huse Durme u pogledu prisustva i uloge izvjesnog Hakale u ovoj inkriminaciji) s toga u ovom dijelu Vijeće svoja utvrđenja u pogledu navedenog nalazi nepotrebnim za ponavljati.

(c) **Tačka I 3. ubistvo pravoslavnog sveštenika Popović Nedeljka**

475. U kontekstu samog zarobljavanja sveštenika Popović Nedeljka, te svjedoka N, Mladena Ivanovića, te Jove Elez i njegove supruge Savke iz dokaza (svjedoci N, Ivanović Rade, Vinko Bjelica, Jefemija Popović, svjedok T, svjedok F, Asim Zulić, Bajro Šaban i dr.) proizlazi da su pomenuta lica dana 10.06.1992.godine krenula na područje Lisovića, te da su u selu Pendičići zaustavljeni na barikadi, kada su od strane mještana i to Mehe Terze, i drugih lica iz navedenog mjesta, razoružani, nakon čega su, najprije odvedeni na područje sela Gračanica, potom sela Dejčića, da bi u konačnici bili sprovedeni u vikend naselje u Godinjskim Barama, na kojem mjestu se osnovano sumnja da je sveštenik Nedjeljko Popović od strane Merima Bratića, pripadnika jedinice HOS lišen života, dok su ostali zatvoreni u jedan od obližnjih objekata.

476. U tom smislu, Vijeće je posebno cijenilo iskaz zaštićenog svjedoka N, koji je ustvari jedini svjedok sudionik predmetnog događaja i koji svjedoči da je dana 10.06.1992.godine sa sveštenikom Nedeljkom Popovićem i Mladen Ivanović otišao u Lisoviće, da su tu pronašli Jovu Eleza i njegovu suprugu, koje su povezli i da ih je u Pendičićima na jednoj na barikadi koja se nalazila raskrasnici, zaustavilo 5-6 lica među kojima je prepoznao Mehu Terzu za kojeg mu je poznato da je bio bivši policajac u penzji, njegovog sina Nermina, koji su ih razoružali, obzirom da su svjedok N i

Radenko Vlaški imali policijsko naoružaje, i da im je tom prilikom rečeno da su zarobljeni i da će biti razmjenjeni za muslimane koji su bili zatvoreni u Kalinoviku. Svjedok navodi da su ih odatle odveli pješke u selo Gračanicu u neki podrum, a potom je došlo vozilo Land Rover kojim je upravljao Mirsad Mizdrak i odvezeni su u selo Deččice, te dok su bili u vozilu rečeno je da ipak neće tu biti, da bi ih poslije odvezli u vikend-naselje Godinje. Svjedok ističe da momentom dolaska ne zatiču nikoga te ih smještaju u jednu betonsku baraku, nakon čega se počinju pojavljivati razna lica koja svjedok nije poznavao, kao što su lice pod imenom Merim, Trocijevac, Suljo, Džo, a svjedoči da je zajedno sa Merimom došao i „general“ Šarić (kojeg svjedok nije poznavao, ali između njihovih razgovora kako su ga oslovljavali shvatio da se radi o tom licu), nakon čega su ih izvodili jednog po jednog na ispitivanje. Svjedok dalje navodi da je među prvim odveden sveštenik na ispitivanje, (pojašnjavajući da je taj „general“ rekao Merimu da vodi sveštenika u jednu vikendicu na ispitivanje), i da je sveštenik nakon ispitivanja od strane tog Merima odveden u obližnju šumu, kada se začuo hitac iz vatrenog oružja. Nakon toga se Merim vraća i vodi i Radenka na isto mjesto, međutim, kako svjedok navodi, u tom momentu dolazi Ismet Godinjak, sa vozilom i govori Merimu da ostavi Radenka i da ga vrati u prostoriju gdje su svi bili. Svjedok se na glavnom pretresu prisjetio da je u tom momentu Ismet Godinjak rekao da je Edhem Godinjak naredio da se niko ne smije ubijati/dirati, te je takav postupak tog lica shvatio kao da im je spasio život u tom momentu. Nakon toga su svi prebačeni u jednu prostoriju gdje će boraviti naredni period.

477. Svjedok Rade Ivanović, kao načelnik srpske policije, koji je u to vrijeme bio nadređeni svjedoku N i Radenku Vlaški je svjedočio da im on tada nije odobrio da idu u pratnji sveštenika Nedeljka Popovića u junu mjesecu 1992.godine u Lisoviće, da bi kasnije bio obaviješten da je sveštenik ipak u njihovoj pratnji otišao u Lisoviće. O stradanju sveštenika Popovića svjedok Ivanović dobija saznanja od Jove Eleza, nakon njegove razmjene u septembru 1992.godine, koji mu je ispričao da su u selu Pendičići naišli na barikade, da ih je tu zarobila vojska među kojima su bili Meho Terzo, njegov brat Zulfo, Suljo, Terzo i ostala vojska, da su odvedeni u selo Godinje, ustvari jedno vikend naselje koje se nalazilo ispod sela na nekih 500 m, gdje su zatvoreni u jednu betonsku baraku, te da su tu večer došli neki vojnici i odveli sveštenika, te da je saznao da se radi o izvjesnom Merimu, čije tijelo su poslije vidjeli, te su im ti vojnici naredili da ga ukopaju.

478. Drugi svjedoci (Bjelica Vinko, Jefemija Popović (supruga sveštenika)) koji su svjedočili na okolnosti ubistva sveštenika, uglavnom imaju posredna saznanja i to uglavnom informacije koje su dobili od Jove Eleza, lica koje je također bilo zarobljeno u ovoj grupi (koji je u međuvremenu preminuo) ili od ranije pomenutog svjedoka N, te saglasno ističu da im je poznato da je lice koje je izvršilo ubistvo bilo lice pod imenom Merim.

479. Svjedoci pripadnici TO Trnovo/ SJB Trnovo Bajro Šaban, svjedok F, Ismet Godinjak, Asim Zulić također svjedoče o tome da su dobili naknadna saznanja o ubistvu sveštenika, od kojih neki svjedoče da su dobili saznanja da je to izvršio Merim.

480. Navode svjedoka N, da je dolaskom i reakcijom Ismeta Godinjaka, lice Merim zaustavljen u odvođenju Radenka Vlaškog, u određenom dijelu su potvrđeni od strane svjedoka Ismeta Godinjaka koji je u svojoj izjavi kazuje da je jedne prilike na svom putu iz Godinje prema Trebečaju, ispod groblja, vidio pored jednog objekta, kako svjedoka N i lice po imenu Vlaški vode neka lica u crnim uniformama, među kojima je prepoznao Hamdu Ramića, kome je rekao da bi se ti ljudi trebali pustiti radi razmjene (posebno zbog činjenice jer su srodnici svjedoka bili zarobljeni od strane srpskih snaga), te je kasnije saznao da su isti vraćeni u te objekte. Međutim svjedok nije potvrdio navode svjedoka N da je tom prilikom rekao da je Godinjak tako naredio (da se niko ne dira), te ovakvi navodi svjedoka N kojih se sjetio tek na glavnom pretresu ostaju nepotvrđeni.

481. Dakle, prema iskazu svjedoka N, iako nije direktni očevidac ipak činjenice o kojima svjedoči, a to je da je Merim poveo sveštenika na neko mjesto odakle se začuo hitac iz vatrenog naoružanja, nakon čega se Merim „vraća“ po Radenka, kojem iskazu su saglasno svjedočili i drugi svjedoci, koja svoja saznanja dobivaju od drugih lica, kao što je svjedok Ivanović koji svoja saznanja dobiva od preminulog Jove Eleza, koji je uz svjedoka N, također bio prisutan predmetnom događaju, proizlazi da se osnovano sumnja da je Nedjeljko Popović ubijen od strane izvjesnog Merima, za koje je Vijeće ranije utvrdilo da je bio pripadnik navodne jedinice HOS. Da su pripadnici jedinice HOS bili na navedenom mjestu govore i činjenice koje je svjedok N iznosio, a to je da se po njihovim dolasku pojavljuju lica Trocijevac, Suljo, Džo, dok i svjedok Ismet Godinjak navodi da je navedenom mjestu vidio vojnike u crnoj uniformi, među njima Hamdu

Ramića, kako vode svjedoka N i Vlaški Radenka, a za koja lica je također u toku postupka utvrđeno da su pripadnici HOS jedinice.

482. Tužilaštvo je na okolnost stradanja sveštenika Nedjeljka Popovića uvelo materijalne dokaze T-228a i dokaz T17.4 odnosno Zapisnik o uviđaju od 11.10.1993.godine u kojem je konstatovano da je sveštenik ubijen pucnjem iz pištolja od strane Bratić Merima.

483. Kada je u pitanju odgovornost Edhema Godinjaka u pogledu ove inkriminacije (koji je u vrijeme kad su ova lica zarobljena i kada je sveštenik ubijen, dakle dana 10.06.1992. godine, obavljao dužnost vd komadanta štaba TO), Vijeće je pošlo prevashodno od činjenice koje proizlaze iz iskaza svjedoka N, koji navodi da je Edhem Godinjak došao sutradan od njihovog dovođenja (i ubistva sveštenika) kada ih je Godinjak na korektan način ispitivao o polazaju njihove vojske i nekim drugim pitanjima sa vojnog aspekta, da se tu zadržao kratko, te ga svjedok više nije vidio da je dolazio, osim u slačaju dolaska neke tv ekipe, koje se dogodilo nakon mjesec i po od njihovog dolaska.

484. Nadalje, analizirajući okolnosti samog zarobljavanja ovih lica u mjestu Pendičići, nalazeći da isto nije posljedica nikakvog napada, nego su oštećeni naišli na postavljenu barikadu, činjenice da nije moglo biti utvrđeno kojoj jedinici su pripadala navedena lica koja su zarobili sveštenika i druge osobe, da li se radilo u tom momentu o nekoj seoskoj straži, posebno cijeneći period 10.06. kada tek dolazi optuženi Šarić i da se od narednog perioda počinju konkretno obrazovati jedinice i formacije u TO Trnovo, potom kazivanje svjedoka N da su se ljudi koji su ih zarobili i koji su ih prevozili ponašali korektno prema njima, da su svjedok N i Vlaški Radenko kao policajci bili naoružani (posebno cijeneći kontekst vremena da se radi o 10.06.1992. godine kada oružani sukob uveliko traje), potom činjenicu da se u tom momentu očigledno nije znalo gdje će sa njima, pa su ih tako vodili od Gračanice, Dejčića, pa najzad smjestili u Godinjske Bare, da Tužilaštvo nije provelo dokaze po čijem naređenju su dovedeni u navedeni objekata u Godinjskim barama, a nakon što su tako „lutali“ selima, te posebno da optuženi Godinjak nije bio prisutan ni u vrijeme zarobljavanja navedenih lica niti u vrijeme ubistva popa Nedeljka Popovića, čime Vijeće nalazi da Tužilaštvo

nije dokazalo navode optužnice da je Edhem Godinjak *planirao, naredio, pomagao u planiranju ili učestvovao u navedenoj radnji*.

485. Također, imajući u vidu da se osnovano sumnja da je ubistvo sveštenika počinilo lice Merim, koji je bio pripadnik tzv. jedinice HOS, sa kojim su također bili i drugi pripadnici jedinice Džo, Trocijevac, Suljo, Hamdo Ramić, odnosno vojnici u crnim uniformama, kako to svjedoče svjedok N i i Ismet Godinjak, pa obzirom da je Vijeće u ranijem dijelu presude utvrdilo da TO Trnovo, odnosno SJB nije imalo bilo kakav vid kontrole nad ovom jedinicom i njenim pojedincima, pa samim tim optuženi ne može biti odgovoran ni kao nadređeni za djela koja su počinili pripadnici ove jedinice.

486. Nadalje, činjenice koje proizlaze iz iskaza svjedoka N, da je u momentu dolaska Merima u njegovom prisustvu bio i „general Šarić“, (navodeći da je za taj naziv čuo iz njihovog međusobnog razgovora u smislu kako su ga oslovljavali), a kojeg svjedok ranije nije poznavao, Vijeće nalazi da Tužilaštvo van razumne sumnje nije dokazalo da se radilo upravo o optuženom Medarisu Šariću.

487. Naime, iako je Vijeće u ranijem dijelu presude utvrdilo da je već 10.06.1992. godine optuženi Medaris Šarić kao komadant TO Trnovo de facto preuzeo svoju funkciju, u kontekstu dodatnih sumnji u pogledu ove činjenice da li je lice „general Šarić“ ustvari optuženi Šarić, Vijeće nalazi da štab TO u tom momentu još uvijek nije prešao iz Trebečaja u Godinjske Bare gdje su navedena lica bila zatvorena, te posebno činjenicu osim navedenih iskaza svjedoka, niko od ostalih svjedoka koji su saslušani u vezi sa ovim događajem nije pomenuo prisustvo Medarisa Šarića u kontekstu tog događaja. Dodatne sumnje proizlaze i iz činjenica da se u to vrijeme na Igmanu nalazio brat optuženog Šarića, Edib Šarić, koji je cijelo vrijeme bio visokopozicioniran u višim komandama na Igmanu, a koji je kako to proizlazi iz dokaza vrlo često imao aktivnosti kada je u pitanju i samo područje Trnova. U tom smislu iz dokaza 01-168 proizlazi da je Edib Šarić dana 02.06.1992. godine imenovan za člana štaba Združenog odreda Igman na mjestu pomoćnik komadanta za obavještajno – bezbjedonosne poslove, a isti je učestvovao i u akciji oslobađanja Trnova sa vodom vojne policije iz TG2 (Izvještaj o oslobađanju Trnova Ferida Mizdraka), također iz dokaza 01-283 naredba od 30.08. proizlazi da Edib Šarić naređuje ukidanje vojne

policije pri štabu OS Trnovo, odnosno određuje novo ustrojstvo izbora boraca za vojnu policiju, kao i dokaz 01-282, kojom ispred štaba OS Trnovo, isti sačinjava spisak vojnika jedinice G. Vakuf, koji napuštaju prostorije OS Trnovo.

488. Zbog svega navedenog Vijeće nalazi da je Tužilaštvo trebalo dodatno razjasniti činjenice vezane za identitet lica pod nazivom „*general Šarić*“, pogotovo navode svjedoka N, da on tog „generala“ kojeg nije poznavao viđa i poslije kada su dolazili Godinjak, Zulić i još neki iz policije, kada je bilo snimanje za neku televiziju, a koje oklonosti također nisu razjašnjenje.

489. Vijeće također nalazi da sve i da se pretpostavi da se radilo o optuženom Medarisu Šariću, obzirom da je svjedok N rekao da su njihova ispitivanja trajala određeni period, usljed navedenog ostaju neutvrđene činjenice u kojem momentu se Šarić nalazio tu, koliko se zadržao, da li je isti bio prisutan prilikom ispitivanja, da li je bio tu kada je Merim odveo sveštenika u šumu preko puta vikendica i iz kojeg pravca se čuo pucanj. Po ocjeni vijeća sve su to odlučne činjenice koje su morale biti razjašnjene da bi se utvrdila eventualna odgovornost onako kako to Tužilaštvo tvrdi predmetnom optužnicom

490. Obzirom da Tužilaštvo nije razjasnilo činjenice koje se odnose na prisustvo i ulogu optuženog Šarića u konkretnom događaju, kao i ranije utvrđenje Suda da TO Trnovo nije imala kontrolu nad pripadnicima jedinice HOS, Vijeće utvrđuje da tužilaštvo nije dokazalo odgovornost optuženog po dijelu ove inkriminacije kad je u pitanju ubistvo sveštenika Nedeljka Popović.

491. Kada je u pitanju drugi dio predmetne inkriminacije koji se odnosi na fizičko maltretiranje svjedoka N, Radenka Vlaški i Mladena Ivanović, te držanje pomenutih lica, te lica Jove Elez i njegove supruge u nehumanim uslovima Vijeće nalazi svrsishodnim svoja utvrđenja dati u sklopu tačke II 1. b) optužnice, koja se odnosi na zatočenički objekat u Godinjskim barama.

(d) Tačka I 4. optužnice- Dešavanja u zaseoku Mošići- Donja Presjenica, te ubistvo članova porodica Cvijetić

492. Vijeće najprije polazi od činjenice da za strane u postupku, nije sporna činjenica da su osobe iz predmetne tačke optužnice lišene života, te u kontekstu vremena počinjenja predmetne inkriminacije dokazi pokazuju da se navedeno dešava neposredno nakon akcije na Straište, Presjenicu, u kojoj akciji kako je utvrđeno pored pripadnika TO Trnovo, tačnije Odreda Trnovo i Kijevo učestvuju i jedinice sa Igmana, i druge jedinice, o čemu će više riječi biti u drugom dijelu obrazloženja presude.

493. Iz provedenih dokaza posebno iskaza saslušanog svjedoka Obrena Cvijetića, te pročitano zapisa o saslušanju svjedoka Tihomira Cvijetića proizlaze činjenice koje upućuju da su prilikom napada na Presjenicu i Straište, dana 08.07.1992 godine kod kuća Cvijetića koje su se nalazile u Gornjoj Presjenici, zaseok Mošići, dolazili neki vojnici koji su vršili pretresanje, tražeći oružje, kojom prilikom je civilima rečeno da mogu ostati, da se ne brinu jer su pretreseni i istim su o tome izdate određene potvrde. Svjedok Cvijetić Obren se kako navodi zbog straha ipak cijelo vrijeme poslije napada krio u šumi, te povremeno silazio do kuća, pa tako kad je sišao 10.07.1992. godine, svjedoči o pronalasku ubijenih Cvijetića, svoga brata Dušana (i njegove supruge Zorke) sa kojim je dan ranije razgovarao i koji mu je ustvari i rekao da su poslije napada dolazili vojnici u pretres, kao i o tome da su im izdali potvrde, te svog ubijenog strica Miloša Cvijetića, njegovog sina Vinka i njegovu suprugu Dragicu i opisuje stanje u kakvom ih je zatekao, odnosno da ih je pronašao ubijene unutar njihovih kuća, opisujući pri tome prizore u kojim ih je zatekao, svjedočeći da su bili zaklani.

494. I svjedok T je kao istaknuti član SDS-a posvjedočio da je prije napada, odnosno prije 07.07.1992 godine dolazio u Presjenicu, te pozivao stanovništvo da se povuku iz sela, te tom prilikom razgovarao sa Duletom (Dušanom) Cvijetićem koji je bio uticajan među stanovništvom, navodeći da isti nije htio da se stanovništvo povuče u Gornju Presjenicu, zbog čega su kako svjedok ističe poslije i izginuli.

495. Da su Cvijetići ostali poslije napada na Straište i dalje u svom selu, svjedoči i svjedok Arif Koso koji je i sam u svojstvu pripadnika TO Kijevo učestvovao u akciji

oslobađanja Straišta/Presjenice, te navodi da je nakon tog osvajanja, dio srpskog stanovništva sprovedeno u Dejčice, dok su Cvijetići ostali u svojim kućama, navodeći da im je Hamdija Krupalija dao potvrdu da ih niko ne može "dirati".

496. Analizirajući provedene dokaze na ovu tačku optužnice Vijeće nalazi da dokazi pokazuju da porodica Cvijetić nije stradala tokom akcije na Straište, oslobađanja sela Presjenice i drugih mjesta, već da su izvršioci bili pripadnici HOS-a koji su radili na obezbjeđenju električara koji su otklanjali kvar na dalekovodnoj mreži i koji su po naredbi došli sa Igmana, kojom prilikom su naišli pored navedenog sela, ušli u isto i lišili živote lica iz ove tačke optužnice, a što se dešava upravo poslije 2-3 dana od navedene akcije.

497. Na te okolnosti svjedočili su svjedoci Arif Koso, Svjedok V, svjedok odbrane Mehmed Mahmutović, Nada Karahmedović, Avdo Vatrić, Asim Zulić, Mehmed Mulaosmanović i dr.

498. Svjedok Arif Koso je svjedočio da su Cvijetići ostali u svom selu sve vrijeme do momentu kada su došli sa Igmana električari i grupa pripadnika HOS-a. U tom smislu svjedok svjedoči da su u prostorije hidroelektrane (HE) Bogatići (gdje se svjedok inače živio, i u kojoj je bio kao odgovorno lice) sa Igmana došla tri električara i 10-12 pripadnika HOS-a koji su imali nadimke Riki, Zijo, Šok, Rebrov, sa namjerom da uspostave električni dalekovod jer je bio oštećen na relaciji Igman Bjelašnica. Sutradan ujutro svjedok je krenuo zajedno sa tom grupom električara i HOS-ovaca preko Kolonije prema Presjenici. Prvo nailaženje je u mjesto u kojoj je živjela starica Dragica Šehovac, svjedok nije siguran za prezime, ali misli da je bila udata Cvijetić. Te svjedoči da je lice pod nadimkom Šok udario nekoliko puta na njena vrata, te kada je ona izašla pitao ju je prvo nešto za sinove, a potom joj rekao da uđe unutra, nakon čega je svjedok vidio da je Šok uzeo kuhinjski nož i zaklao je tu staricu. Svjedok je to gledao sa udaljenosti od 5-6 m. Kada ga je svjedok upitao šta to radi, on mu je odgovorio da gleda svoj posao i prokomentarisao u smislu *"da sve što je srpsko treba ovako"*.

499. U nastavku puta, pored kuća drugih Cvijetića, svjedok je čuo pucnjeve, kao i vidio kako pale pojedine kuće, a potom je vidio da vode Dušana Cvijetića, dok su njegovu suprugu već bili ubili, nakon čega i preostale mještane iz tog zaseoka ubijaju. Svjedok navodi da je to gledao sa ceste na udaljenosti oko 50m, navodeći da u tom momentu on nije mogao ništa poduzeti, da je vidio po izrazu njihovog lica i po ponašanju, da je bilo šta pokušao, da bi možda i njega ubili. Te je i po električarima vidio da ne smiju “zucnuti”.

500. Svjedok odbrane Mehmed Mahmutović svjedoči da je sa ostalim kolegama bio na radnoj obavezi kako bi popravljali dalekovode i vodove, te navodi kako su se početkom jula vodile borbe za oslobađanje Straišta, te kako je drugi dan poslije navedenih borbi u trafostanicu došao čovjek, po nadimku Rebro, koji im je rekao da trebaju ići prema elektrani Bogatići da bi pregledali dalekovod i pustili električnu energiju na Igman. Svjedok navodi da su krenuli trasom u pratnji 15-tak vojnika HOS-a, te su tu večer došli u HE Bogatići i zatekli Arifa Koso koji je bio zadužen kao odgovorno lice u navedenoj HE. Sutradan su svjedok i još dvojica električara krenuli da izvrše pregled od stuba do stuba, a Arif Koso je krenuo s njima kako bi istima pokazao trasu koju su trebali obići. Sa njima su krenuli i pripadnici HOS-a.

501. Svjedok V je također saglasno navodi da su kao električari popravljali kvar na električnoj mreži koja je vodila od Igmana/Bjelašnice do HE Bogatići, u čijoj su pratnji bili pripadnici jedinice HOS, da su u njihovoj pratnji radi otklanjanja tih kvarova bili pripadnici te jedinice označeni kao izvjesni Riki, Zijo, Šok, Rebro, te Hamdo Ramić koji je bio pripadnik te jedinice, a inače je bio sa područja Trnova.

502. Svjedoci V I Mehmed Mahmutović saglasno ističu da su se u blizini sela Presjenica pripadnici HOS-a u jednom momentu odvojili i ušli u selo gdje su se nalazili Cvijetići odakle se čuje pucnjava i svjedoče da se poslije pričalo da su tu pobijeni ljudi.

503. Svjedokinja Nada Karamehmedović (kćerka stradalih Duška I Dragice Cvijetić) je izjavila da je od pokojnog Omerbegović Safeta čula da je njene roditelje ubila vojska koja je bila u ekipi sa majstorima koji su otklanjali kvar na hidrocentrali u Bogatićima.

504. Također svjedoci koja svoja saznanja dobijaju iz druge ruke Avdo Vatrić, Asim Zulić, Mehmed Mualosmanović govore da su ubistvu Cvijetića učestvovali pripadnici jedinice HOS.

505. Svjedok Asim Zulić koji je tokom svog svjedočenja govorio o tome da je on ispred SJB Trnovo u više navrata zadokumentovao određeni broj slučajeva koji se odnosi na stradanje civila srpske nacionalnosti na području Trnova je svjedočio da je između ostalih obrađivao predmet ubistva Cvijetića u selu Presjenica, da je taj predmet dostavljen Tužilaštvu i da je iz izjava svjedoka došao do saznanja da su to učinili pripadnici HOS-a. Iskaz svjedoka Zulića potvrđuje i dokaz O1-122, a radi se o izjavi zaštićenog svjedoka V koju je 1996. godine dao svjedoku Asimu Zulić upravo na okolnosti stradanja članova porodice Cvijetić, a što je potvrdio i sam svjedok na glavnom pretresu. Uvidom u navedenu izjavu, Vijeće je utvrdilo da je ista o svim bitnim činjenicama vezana za predmetnim događajem saglasna sa izjavom koju je svjedok V dao na glavnom pretresu.

506. Svjedok Danilo Dželetović je govorio o uviđaju u Donjoj Presjenici u augustu 1993.godine, o stradanju porodice Cvijetić, na koje okolnosti je sačinio zapisnik o uviđaju od 11.10.1993.godine (dio T-17). Svjedok je izjavio da je radio zapisnik na bazi informacija koje je dobio od Obrena Cvijetića.

507. Također Tužilaštvo je provelo i materijalne dokaze na okolnosti smrti ovih lica, i to izvode iz matične knjige umrlih (prema kojima je dan smrti Dušana Cvijetić i Zorke Cvijetić navedeno 10.07.1992.godine, dok je za Dragicu Cvijetić (rođ. Kenjić), Vinka Cvijetića i Miloša Cvijetića naveden 07.07.1992.godine) T-229-T233, te zapisnike o izvršenom uviđaju kao dio dokaza T-17 u kojima je konstatovano da su sačinjeni na osnovu izjave Obrena Cvijetić.

508. Dakle analizom provedenih dokaza za ovu tačku optužnice Vijeće je utvrdilo da se navedeni događaj desio nakon napada na Straište i Presjenicu, dakle kao izolovani slučaj koji nema poveznicu sa navedenim napadom, da su u navedenom učestvovali pripadnici jedinice HOS, pa iako je Vijeće ranije utvrdilo da štab TO nije imao nikakvu kontrolu nad navedenom jedinicom, Vijeće primjećuje, da su pripadnici te jedinice došli

zajedno sa električarima sa Igmana u cilju otklanjanja navedenog kvara zbog nestanka struje na Igmanu, te da nema dokaza o bilo kakvom znanju i odobrenju štabu TO Trnovo u smislu otklanjanja kvara i angažovanja pomenute jedinice.

509. U prilog ovog zaključku govore i dokazi O1-121 i O1-187 koji se odnosi na naredbu komandanta Združenog odreda Igman od 16.06., odnosno od 20.06.1992. godine, gdje se navodi da je svjedok V i svjedok Mahmutović Mehmed po zanimanju električari raspoređuju na obavljanje radnih zadataka električara u hotelu Famos, te dokaz O1-169 Dnevna zapovijed komandanta ZO od 03.07.1992. godine gdje se između ostalog naređuju određeni poslovi oko priključenja električne energije na području Igmana i okolnih mjesta, a kojim se dakle potvrđuju navodi ovih svjedoka, da su u obavljanju poslova svog radnog mjesta odgovarali Združenom odredu Igman.

510. U tom smislu Vijeće nalazi da Tužilaštvo nije dokazalo navode optužnice da su optuženi Edhem Godinjak i Medaris Šarić planirali, naredili, pomagali u planiranju ili učestvovali u napadu, kao i da je saglasnim izjavama pomenutih svjedoka utvrđeno da su stradale lišili života pripadnici HOS jedinice, te obzirom da je Vijeće u ranijem dijelu presude utvrdilo da TO Trnovo, nije imalo bilo kakav vid kontrole nad ovom jedinicom i njenim pojedincima, pa samim tim optuženi ne mogu biti odgovorni za djela koja su počinili pripadnici ove jedinice.

511. Kada su u pitanju dio inkriminacije koje se odnose na otuđenje imovine ubijenih lica, koje su uradili pripadnici vojske koje su izvršili pretres na dan 08.07., osim činjenice da u je o premetačini i pljačkanju određenih vojnika koji su dolazili u kuće Cvijetića, svjedoku Obrenu Cvijetiću ispričao brat Dušan Cvijetić, Tužilaštvo nije izvelo bilo koje druge dokaze u pogledu ove okolnosti, niti ima bilo kakvih objašnjenja u pogledu otuđenih predmeta, te razmjeri navedenog otuđenja, pa u nedostatku bilo kakvih odlučnih činjenica Vijeće nije moglo utvrditi odgovornost optuženih i u pogledu ove inkriminacije.

(e) Tačka I 5. optužnice- stradanje supružnika Vase Bjelica i Bose Bjelica na užem području Trnova

512. Na okolnosti ove tačke optužnice saslušani su svjedoci Danilo Bjelica, Vinko Bjelica, Miloš Vitković, Danilo Dželetović, te provedeni određeni materijalni dokazi i to: Fotodokumentacija broj KU 103/93 od 26.07.1993. godine (dokaz T-236) i Zapisnik o izvršenom uviđaju kao dio dokaza T-17.

513. Svjedok Vinko Bjelica sin stradalih je izjavio da je nakon što su srpske snage zauzele Trnovo, roditelje smjestio u kuću Sejmana Karačića u užem području Trnova, ta da su isti usljed bolesti ostali živjeti tu i nakon napada muslimanskih snaga i ponovnog zauzimanja Trnova, te da nisu znali ništa o njima. Svjedoči da je njegov rođak Danilo Bjelica otišao do izvjesnog Ferida koji je bio zarobljen, i on je dao izjavu da zna da su mu roditelji ubijeni i da su voženi autom po Trnovul i da je to uradio sin Sejmana Karačića u čijoj kući su oni stanovali. Nakon toga saznaje da je 1993 godine zarobljen Asim Zulić, kojeg je njegov stric Spasoje Bjelica pitao za roditelje i isti mu je rekao da su sahranjeni otprilike na potezu od čilimare prema Rogoju. Svjedok je navedeni lokalitet obilazio i naišao je na mjesto gdje su ukopani, te svjedoči da je primjetio sajlu oko oba tijela, te konopac, te je nakon toga obavljen i uviđaj od strane Danila Dželetovića. Svjedok također ističe da je nakon rata sreo i Aišu Karačić Bajraktarević sestru navedenog Sabahudina, koja mu je rekla da to nije uradio njen brat, nego neko drugi.

514. Saglasno ovom svjedoku da su navedena lica živjela u kući Sejmana Karačića svjedoči i svjedok Danilo Bjelica, koji je srodnik stradalih i koji također potvrđuje navode da mu je jedan čovjek po imenu Ferid Zagorac, a koji je bio zarobljen u Kalinoviku 1992.godine, rekao da nije vidio, ali da je čuo da je Sabahudin Karačić kada je našao njegovog tetka i tetku u svojoj kući, svezao za auto i tako ih vozao po Trnovu i da su tako umrli. Dalje navodi da su njihova tijela nađena odmah preko puta stanice, gdje je sada benzinska pumpa, te da mu je njihov sin Vinko rekao da su našli sajle i konopce oko nogu zavezane.

515. Svjedoci Miloš Vitković, Joka Prorok imaju samo posredna saznanja o smrti ovih lica.

516. Svjedok Danilo Dželetović je svjedočio na okolnosti uviđaja na mjestu gdje su bili zakopani supružnici Vaso i Bosa Bjelica, navodeći da su pronađeni konopci oko dijelova tijela odnosno nogu u dužini od oko 2 i po metra, a o čemu je sastavio zapisnik (T-17), te navodi da se sjeća da je tada čuo da su Bjelice stanovale u stanu čiji vlasnik se zvao Karačić i da su čuli da su stradali na neobičan način, da ih je Karačić ili neko drugi vezao konopcima za auto i vukao kroz Trnovo.

517. Prema materijalnoj dokumentaciji odnosno ratnom rasporedu proizlazi da je lice Sabahudin Karačić, koji se pominje kao mogući izvršilac, bio pripadnik vojne jedinice 5067 – 181. Bošnjačka Brigada u periodu od 08.02.1992. do 01.07.1993.godine, a nakon toga pripadnik vojne jedinice 5001/08-2. (dokaz T-218), s druge strane Vijeće je uočilo da identično ime stoji i u spisku II čete (dokaz 01-128). Međutim, obzirom da Vijeće nema saznanja da li se radi o istoj osobi, kao i da se ovi ratni rasporedi ne poklapaju, navedene činjenice nisu bile od pomoći prilikom utvrđenja pripadnosti navedne osobe u inkrimisanom periodu.

518. Analizirajući dokaze izvedene na ovu tačku optužnice, iz istih nedvojbeno proizlazi da nema neposrednih očevidaca predmetnih ubistava, odnosno da su lica prije nego su ubijena zavezana za noge, a potom za auto i tako vožena nakon čega su isti preminuli. Saznanja svih svjedoka da je to uradio izvjesni Sabahudin Karačić, proizlaze iz izjave navodnog zarobljenika Ferida Zagorca koji se nalazio u zatvoru, koji je to najprije ispričao svjedoku Danilu Bjelici, a on ostalima, i to u smislu da je Zagorac čuo ali nije vidio da je to uradio Sabahudin Karačić, nisu potvrđeni niti potkrijepljena drugim dokazima. Pored toga predmetna svjedočenja su izuzetno površna, jer ne sadrže dovoljno činjenica ni o vremenu izvršenja, ni o načinu izvršenja, niti u pogledu konkretne identifikacije potencijalnog izvršioca.

519. Vijeće nalazi bitnim istaći da je Tužilaštvo predložilo lice Ferida Zagorca u svojstvu svjedoka, međutim zbog psihičkog stanja ovog svjedoka njegovo ispitivanje je prekinuto na glavnom pretresu 20.10.2021. godine, nakon čega je Tužilaštvo

odustalo od njegovog daljeg svjedočenja, zbog čega isti osim navoda da je proveo u zatvoru u Kalinoviku preko pet mjeseci gdje je davao određene izjave pod pritiskom, nije svjedočio na okolnosti koje su mu poznate u pogledu ove inkriminacije, ali i drugih u kojima svjedoci navode da su određene informacije vezano za stradanja svojih srodnika dobili od ovog lica u vrijeme dok je boravio u zatvoru (tačka 6.p).

520. Također, Vijeće nalazi da je Tužilaštvo nije razjasnilo okolnosti oko navoda svjedoka Vinka Bjelice da je isti razgovarao sa sestrom od Sabahudina Karačića, koja je rekla da to nije njen brat uradio, ali da je on bio u prisustvu osobe koja je to uradila, i koju svjedok Bjelica označava kao krunskog svjedoka, međutim na ove okolnosti i njenih saznanja Tužilaštvo nije pozivalo ovu osobu za svjedoka.

521. Obzirom da Vijeće nije van razumne sumnje moglo utvrditi da je navedeno lice počinilo ove krivičnopravne radnje (niti je Tužilaštvo činjeničnim supstratom optužnice pobliže odredilo počinioca), odnosno nije moglo utvrditi bilo kakvo pobliže određenje pojedinca ili grupe, ali i sam način na koji su ova lica stradala, slijedom čega Vijeće nije našlo odgovornim optužene za predmetne inkriminacije, onako kako je to postavljeno predmetnom optužnicom.

(f) **Tačka I 6. optužnice**

522. Kada je u pitanju tačka I 6. optužnice u pojedinim inkriminacijama navedenim od tačke 6. a) do 6.p), Tužilaštvo navodi da su u periodu od juna do novembra 1992. godine pripadnici SJB Trnovo, TO, kasnije OS Trnova, pripadnici HV-HOS-a, zajedno sa drugim pripadnicima Armije BiH, lišili života civile srpske nacionalnosti, koji zbog godina starosti nisu mogli napustiti svoje kuće, nakon čega su njihove kuće zapalili.

523. Dakle, kao što je Vijeće ranije navelo Tužilaštvo kao izvršioce svih inkriminacija označava četiri različite vojne i policijske strukture, pri tome ne označava niti u jednoj inkriminaciji konkretne izvršioce ili pobližu formaciju kojoj su eventualno pripadali (iako se u pojedinim tačkama iz provedenih dokaza takvi izvršiocci ukazuju), ali ni i kontekst događaja koji su se dašavali u pomenutim područjima.

524. U tom smislu Vijeće je radi lakšeg snalaženja izvršilo svojevrsnu grupisanje podtačaka tačke I.6. optužnice i to na način da je analiziralo: inkriminacije koje su navodno izvršile jedinice HOS-a, potom inkriminacije koje se odnose na nepoznate počinioci/ pri čemu je nepoznat i širi kontekst događaja, zatim inkriminacije koje se mogu dovesti u vezu sa određenim događajima ili one kojima se ukazuju mogući počinioci, te inkriminacije za koje postoji sumnja da se uopšte radilo o krivičnom djelu, imajući u svakom slučaju u vidu da li su eventualni počenici (ukoliko su određeni) podređene osobe optuženim, kako se to optužnicom navodi.

525. Također, u ovom dijelu prije analize pojedinačnih tačaka optužnice, Vijeće nalazi svrsishodnim navesti i određena zapažanja kada su u pitanju okolnosti koje se tiču samih stradanja lica navedenih u ovim tačkama optužnice (ali i drugih tačaka), odnosno okolnosti pod kojima je došlo do stradanje žrtve dakle okolnosti koji se odnose na izvršenje osnovnog djela.

526. Naime, za veliki broj inkriminacija, Tužilaštvo je provodilo dokaze koji se uglavnom odnose na svjedočenja srodnika ili poznanika stradalih i njihova saznanja o tome šta se desilo s njihovim srodnicima ili poznanicima, te o okolnostima vezane za pronalazke, identifikaciju tijela stradalih i njihovo sahranjivanje.

527. Također pored navedenog, Tužilaštvo je svoje tvrdnje o načinu stradanja većeg broja lica opisanih u pojedinačnim tačkama dokazivalo i putem svjedoka koji su bili sudionici uviđaja i ekshumacija nakon pronalazaka njihovih tijela ili ostataka tijela, i koji su sačinjavali zapisnike o istom, a radi se o svjedocima Danilu Đeletoviću, koji je saslušan na glavnom pretresu, te svjedocima Gruji Drašković i dr. Nedjeljku Močeviću čije izjave su pročitane na glavnom pretresu, koji su svjedočili na okolnosti pronalaska tijela, uviđaja, ekshumacija i sl.

528. Svjedok Danilo Dželetović koji je u svojstvu inspektora i vođe tima za vršenje uviđaja koja je oformljena ispred CSB Sarajevo, učestvovao u oko pedesetak uviđaja kada su u pitanju stradala lica na području Trnova, svjedoči da je njihov zadatak bio identifikacija pronađenih tijela, mjesto pronalazanja i po mogućnosti utvrđivanje uzroka smrti. Svjedok je prilikom svjedočenja pojasnio i činjenice o saznavima o

okolnosti stradanja žrtava, a koje okolnosti su upisivane u zapisnike o uviđaju (dokaz T-17), istučući sa su ih dobivali uglavnom od lica koji su bila prisutna prilikom uviđaja i koja su imali određena saznanja o predmetnim događajima, te navodi da nije provjeravao njihova kazivanja, dodajući da su pojedina saznanja dobivana i kasnije i da su ista upisivana u pomenute zapisnike. Svjedok navodi da su ponekad lica od kojih su dobijali saznanja navedena u zapisniku, te Vijeće nalazi da se tu uglavnom radi o licima koja su svjedočila i na glavnom pretresu, a koja nisu bila očevici događaja, i čija saznanja uglavnom ne sadrže detaljnije činjenice o vremenu, načinu izvršenja, niti konkretne činjenice u pogledu konkretne identifikacije potencijalnih izvršioca.

529. Također Vijeće nalazi da je veliki broj uviđaja i sačinjavanje zapisnika rađen nakon više od godinu dana stradanja navedenih lica, a nakon što su srpske snage u ljeto 1993. osvojile područje Trnova. Iz iskaza saslušanih svjedoka, srodnika i poznanika stradalih, zapisnika o izvršenom uviđaju ili iz samih zapisnika u izvršenoj asanaciji terena, tijela ili dijelovi tijela stradalih su nalažena na raznim mjestima: vani, pored kuća i drugih objekata, na livadama, u kućama, u zapaljenim objektima. Neka lica bila su prethodno zakopana, bilo da su ih ukopale neke od komšija i poznanika ili nakon pronalaženja prilikom asanacije terena.

530. Sam svjedok Danilo Đeletović, navodi da su tijela usljed dugog vremenskog intervala od momenta kad su stradala do momenta pronalaska, u pojedinim slučajevima više od godine dana, bila izložena brojnim vanjskim uticajima, dejstvu vremenskih prilika, životinja, uticaju ratnih dejstava, pa i neadekvatnom korištenju raznih mašina prilikom ukopa i asanacije što je sve ostavljalo tragove na posmrtnim ostacima, navodeći da je to sve otežavalo da se utvrdi šta je pravi uzrok smrti osobe, kao i da za brojne povrede uočene na tijelima nije bilo moguće utvrditi da li su nastale prije ili nakon smrti žrtve.

531. Također, Vijeće nalazi da je navedenim uviđajima prisustvovao dr.Nedeljko Močević, koji je bio doktor opšte medicine, (dakle ne patolog ili spec.sudske medicine ili doktor srodnih medicinskih nauka), te po izjavi svjedoka Đeletovića nikakve ostatke, niti tijela lica koja su pronađena nisu slali na bilo kakvo vještačenje, nego su identifikaciju uglavnom radili srodnici i komšije stradalih, navodeći da je to malo mjesto

da su se svi poznali, a uzrok smrti se, u zavisnosti u kakvom je stanju tijelo pronađeno, uzimajući u obzir činjenice iz neposredne okoline (u smislu da li je bilo tragova od dejtva vatrenog oružja i sl.), iskaze ljudi koji imaju određena saznanja i sl., se utvrđivao prema procjeni uviđajnog tima, posebno dr. Močevića.

532. Dakle, sve te objektivne okolnosti koje su se odvijale od vremena stradanja do vremena pronalaska i uviđaja, te imajući u vidu proces utvrđivanja navodnih povreda usljed kojih je smrt nastupila, odnosno da za veliki broj stradalih osoba nije provedeno stručno vještačenje o uzrocima povreda i smrti, Vijeću nisu bili pouzdan osnov za utvrđivanje da li su lica stradala na način opisan u predmetnim tačkama optužnice.

533. Također, određeni broj stradalih koji su pronađeni i ekshumirani nakon dužeg perioda u odnosu na pronalasku i ekshumaciju koje je radila pomenuta komisija u 1993. godine obdukcione nalaze su radili vještaci sudske medicine, i to kada je u pitanju tačka 6.h) optužnice- (ubistvo Jefemije Bjelica i tačka I.2-ubistvo Nenada i Mare Vasić) vještačenje je radio dr. Željko Karan, te za tačku I 1.a) i b) optužnice (ubistvo članova porodice Vasić i Tešanović, te Save Kenjić) gdje je obdukcija radjena od strane dr. Zorana Stankovića, koji su također prilikom iznošenja svog nalaza i mišljenja istakli da se u pojedinim slučajevima nije mogao utvrditi uzrok smrti, zbog raznih objektivnih okolnosti obzirom da su nezaštićeni posmrtni ostaci podložniji post mortalnim oštećenjima, zbog čega dolazi do problema po pitanju uzroka smrti.

534. Imajući u vidu činjenicu da u konkretnom slučaju nije dokazan koncept UZP postavljen u predmetnoj optužnici, zbog čega je Vijeće odgovornost optuženih moralo da posmatra sa aspekta njihovog konkretnog učešća u pojedinačnim inkriminacijama, odnosno njihove radnje izvršenja koje im se stavljaju na teret, kroz prizmu individualne i komandne odgovornosti, a čija se suština ustvari ogleda u njihovom odnosu sa eventualnim počinocima predmetnih inkriminacija, zbog toga se Vijeće u obrazloženju pojedinačnih tačaka, prilikom ocjene dokaza i donošenja određenih zaključaka, vodilo isključivo principom da odgovornost nadređenog pretpostavlja da je njegov podređeni zaista počinio krivično djelo, pa je obrazloženje koncipiralo dajući najprije primat utvrđivanju mogućeg počinoca, iako svjestan činjenice "da bez

osnovnog djela nema ni odgovornosti nadređenog”, Vijeće je ipak u određenom broju inkriminacija nalazi nesvrishodnim upuštanja u utvrđivanje posebnih okolnosti nastanka osnovnog djela.

535. Dakle, Vijeće je analiziralo odgovornost optuženih kroz prizmu njihovih funkcija u datom momentu i njihovog odnosa sa potencijalnim izvršiocima, odnosno postojanje odgovornosti optuženih kao nadređene osobe, te njihova eventualna saznanja da se neko od njemu podređenih lica spremao da izvrši ili izvršio krivično djelo.

a. Inkriminacije koje su navodno izvršile jedinice HOS-a

536. Kada su u pitanju inkriminacije koje se odnose na **tačku 6.b)**- stradanje civila iz sela Ledići: Ljubice Vasić, Milke Vasić, Ikonije Vasić, Zore Vasić, Tankosave Miovčić, potom stradanje Savke Vasić i Radoslava Miovčić u blizini sela Ledića; **tačku 6. c)** stradanje civila iz sela Trebečaj: Nikole Knežević, Milke Knežević, Zorke Knežević, Riste Vlaški, Miloša Vlaški, Desanke Vlaški i Stane Elez; **tačku 6. d)** stradanje 3 civila iz zaseoka Deseci: Dragoslave Vitković, Ljeposave Vitković i Cvije Vitković, **te tačku 6. j)** stradanje jednog civila iz sela Milje: Boriše Ivanović, Vijeće je na osnovu provedenih dokaza, iskaza saslušanih svjedoka, srodnika ubijenih ili mještana navedenih i okolnih sela, utvrdilo da postoje određene indicije da su to počinili pripadnici jedinice HOS.

537. Tako kada su u pitanju inkriminacije iz **tačke 6. b)**- Vijeće najprije nalazi da iz iskaza svjedoka koji su svjedočili na okolnosti prethodno navedenih tački 1.a i b), stradanje porodica Vasić i Tešanović, te Save Kenjić, svjedočeći o situaciji koja je vladala u selu, napadu od strane HOS-a, te nakon što je grupa mještana odlučila da napusti selo poslije napada, navode da je u selu ostalo nekoliko mještana uglavnom starije populacije, koje zbog bolesti ili godina starosti nisu mogli otići (svjedok Vojko Kenjić, Marko Vasić, Krstio Miovčić, Milorad Vasić, Milena Vitković).

538. U pogledu stradanja ovih lica, svjedoci uglavnom imaju posredna saznanja, tako svjedok Vojko Kenjić je svjedočio da je čuo da su navedene žrtve (a radi se o

Ljubici Vasić, Milki Vasić, Ikoniji Vasić, Zori Vasić, Tankosavi Miovčić) odvedene u kombiju, navodno za Konjic, ali su na potezu pravca Trnovo-Rakitnica, na Ledičkoj krivini, ubijene.

539. Zaštićeni svjedok H je svjedočila da dok se krila sa porodicom i nekoliko mještana iz sela Ledića, sa obližnjeg brda udaljenosti oko 500m, vidjela da je ovih pet stradalih starica bilo smješteno u jednoj vikendici, a onda da su neki ljudi traktorom iste odvezli prema Barama, te da su poslije čuli muziklu i pucnje prema Ledičkoj krivini, te tek poslije dobivaju saznanja da su navedene osobe ubijene.

540. Svjedokinja Milena Vitković svjedoči da je od svog muža čula da su žrtve ubijene od nekih ljudi iz Šabića, a koji je tu činjenicu navodno saznao od muslimanskog zarobljenika koji se nalazio zatvoru.

541. Nadalje prema svjedočenju svjedoka Huse Durme proizlazi da je isti dok se nalazio isprede ambulante u Dejčićima vidio nekih pet ženskih osoba koje su u kamionu zv.tamić proveli neki njemu nepoznati vojnici u maskirnoj uniformi, (dok u svojoj izjavi koju je dao u istrazi navodi da su to bili Hakalini vojnici), a koji je potom naknadno u razgovoru sa Stojanom Vasićem koji se nalazio zatvoren u školi u Dejčićima, koji mu je rekao da ima saznanja da su žene iz Ledića nestale, pa zbog čega je svjedok zaključio da su lica koje je vidio na tom kamionu ustvari upravo te žene iz sela Ledići .

542. Kada je u pitanju stradanje Savke Vasić, svjedok Milorad Vasić, sin stradale, svjedoči da je od Krste Miovčića dobio informaciju da su se sakrili u šumu, te da njegova majka nije mogla da ide dalje, a poslije je od jednog muslimana sa kojim je radio nakon rata, saznaje da mu je Hamdo Ramić zv. Traljo s Trebečaja ubio majku, te nakon što mu je prezentirana izjava koji je dao u istrazi, svjedok pojašnjava da mu je taj musliman rekao da je on (Hamdo) to radio po selima, te da mu ustvari nije direktno rekao da je ubio njegovu majku. Podsjećanja radi Hamdo Ramić je bio pripadnik HOS jedinice, koji je na ove okolnosti u svojoj izjavi koja je pročitana na glavnom pretresu, izjavio da su u ubistvu navedenih starica učestvovala jedinice HOS-a, ali da on to lično nije uradio.

543. U pogledu stradanja lica Radoslava Miovića, osim činjenice koju je istakao svjedok Krsto Miović da mu je ispričao Stojan Vasić da je isti ubijen iznad sela, nije svjedočio niti jedan svjedok, osim svjedoka Danila Dželetovića, koji je prisustvovao uviđaju, kada je pronađeno njegovo tijelo, te ne postoji nijedan jedini dokaz o tome da je lice Radosav Miović umro nasilnom smrću, a niti jedan dokaz o navodnim počiniteljima tog ubistva.

544. U pogledu materijalnih dokaza Tužilaštvo je provelo dokaz Zapisnike o izvršenom uviđaju (dio dokaza T-17), zapisnike o identifikaciji pronađenih, te izvode iz matične knjiga umrlih dokaz T-245 .

545. Nadalje, kada je u pitanju inkriminacija **iz tačke 6. c)**, ubistvo 7 civila iz sela Trebečaj, Vijeće najprije nalazi da iz provedenih dokaza, iskaza svjedoka proizlazi da je selo Trebečaj bilo dijelom naseljeno srpskim stanovništvom, te svjedoci svjedoče o tome da je dio stanovnika srpske nacionalnosti ostao i nakon napada srpskih snaga na Trnovo, dakle nakon što je veliki broj muslimanskog stanovništva došao na područje upravo Trebečaja, a o čemu je bilo riječi u prednjem dijelu presude, koje se odnosi na početak oružanog sukoba.

546. Također kao što je naprijed utvrđeno u samom Trebečaju se pored velikog broja civila i pripadnika TO i policije, pojavljuju i pripadnici HOS-a, već u tim prvim danima od početka napada.

547. Svjedoci koji su svjedočili na okolnosti stanja u samom Trebečaju su istakli da su u tom svom haotičnom stanju, učestalom granatiranju tog područja od srpskih snaga, pokušali zaštititi neke od svojih komšija srpske nacionalnosti, a što je bilo neophodno nakon dolaska pripadnika jedinice HOS. Svjedoci Husnija Godinjak i Durmija Biber saglasno svjedoče da im je poznato da su u Trebečaju ostali Desa Vlaški, Nikola i Milka Knežević, Zorka Knežević, Jovo i Savka Elez, Desa i Miloš Vlaški i drugi. Svjedok Husnija Godinjak opisuje načine na koje je su spašavali neke od svojih komšija, tako ističe da je Jovo Elez spavao kod njega kući, nakon čega je isti otišao u Lisoviće, njegova supruga se kod svjedoka krila tri dana u štali, i nju je poslije ispratio

krišom do Lisovića, imao je namjeru da spasi i majku Jove Eleza, ali je ista u međuvremenu ubijena. Također svjedoči da je govorio i Nikoli i Milki Kenežević da idu kod njega, ali su oni ostali u svojoj kući, nakon čega su stradali. Svjedok navodi da su i ostale komšije krile svoje komšije Srbe, neke žene su oblačile i nošnje muslimanskih žena kako bi bile neprimjetne. Ove navode svjedoka je potvrdio svjedok Durmija Biber koji svjedoči da su kćerke Milana i Dese Vlaški (Staka, Milojka i Dragica Vlaški) uspjeli izvesti, da su im dali muslimansku nošnju (dimije i marama) i uputili ih da idu prema Trnovu, dok je njihova majka ostala u kući sa njegovom (svjedokovom) majkom.

548. Da su svjedokinju, njene sestre i majku zaštile komšije Muslimani, posvjedočila je i svjedokinja Milojka Vlaški koja je navela da su prethodno u njihovu kuću ušli neki nepozna l usta (opis upućuje da se radilo o kapama fantomkama), da su ih udarali, te da su ih spasile komšije Ismet Dokara i Durmija Biber, nakon čega su ih u ranim jutarnjim satima otpratili za Lisoviće.

549. Kada su u pitanju konkretna saznanja o ubistvima lica iz predmetne tačke optužnice, Vijeće nalazi da saslušani svjedoci nisu neposredni očevidci, nego svoja saznanja o događajima i mogućim izvršiocima dobijaju posrednim putem, nakon određenog vremena.

550. Na okolnosti ubistva Nikole i Milke Knežević svjedočio je njihov sin Luka Knežević koji navodi da njegovi roditelji takođe nisu htjeli napustiti kući, te su ostali u selu , te navodi da ima saznanja od više osoba da ih je ubio Hakala sa svojim jedinicama, i da mu je to potvrdio Asim Zulić, rekavši mu da su isti ukopani, da je sve zadokumentovano, da se znaju počinioci i da će biti sve dalje predato. Navode navedenog svjedoka je u svojoj izjavi na glavnom pretresu potvrdio i svjedok Asim Zulić.

551. Svjedok Anđelka Knežević, čiji su svekar i svekrva, i Milka i Nikola Knežević ubijeni, pored saglasne izjave sa prethodnim svjedokom, svjedoči takođe da im je njen djever Mlađen, koji je živio tada sa njima, ispričao da su im u kuću upali pripadnici jedinice HOS koji su tražili oružje, i da su tada Mlađena isprebijali, a da su Zorku ugušili jastukom, te da se Mlađen kasnije krio kod komšija Dokara i uspio preći na

teritoriju koje su držale srpske snage. Navedeno je potvrdila i Mlađenova supruga, svjedokinja Stana Knežević.

552. Svjedok Husnija Godinjak svjedoči da su njegove komšije uglavnom ubijeni u kućama, dok su Vlaški Desu ubili na ulici, njeno tijelo je svjedok lično vidio. U unakrsnom ispitivanju svjedok je rekao da lično nije vidio nijedno ubistvo, ali da se znalo ko je to uradio, o tome su svi pričali i to se počelo dešavati kad je jedinica HOS-a došla, oni su i govorili *“da Srbe treba sve poubijati”*.

553. Drugi saslušani svjedoci, kao što je svjedok Milojka Vlaški čija je majka Desanka Vlaški, svjedočila da ima saznanja od jednog lica koji je bio zatvoren u Kalinoviku da joj je majka ubijena čim su ona i sestre napustile Trebečaj, kao i da su ubijeni i njen rođak Miloš i njegova supruga Rista. Takođe na okolnosti ubistva Miloša i Riste Vlaški svjedočili su svjedoci C i G, srodnici ubijenih, tako svjedok C navodi da mu nisu poznate detaljne okolnosti oko pogibije ovih lica, te da je moguće da mu je Knežević rekao da su u selo došli HOS-ovci koji su vršili maltretiranje i ubijanje srpskog stanovništva, dok svjedokinja C navodi da joj je Nusret Kadrić ispričao da je od ljudi iz sela čuo da su se krili u šumi i da su prilikom dolaska po hranu kod jedne prodavnice ubijeni.

554. Svjedok Osman Mulaosmanović o stradanju Milke i Nikole Knežević je izjavio da je čuo od Nusreta Kadića koji mu je rekao da su zakopali civile, i da su ih ubili pripadnici jedinice HOS-a. Također i svjedoci F i Ramiz Mulaomerović, su govorili o činjenici da su čuli da su navedene civile ubili pripadnici HOS-a

555. Svjedok Sretko Hadžiabdić, koji je u augustu 1992. godine imenovan na funkciju vršioca dužnosti direktora ratne veterinarske stanice Trnovo (dokaz T-7), koji je prema njegovom svjedočenju, ali i svjedočenju drugih svjedoka, radio na asanaciji i ukopavanju leševa životinja i ljudskih tijela, na širem području Trnova u čemu su mu pomagala lica koja su bila u zatvoru u magacinskom prostoru u Trnovu (o čemu će više biti riječi u drugom dijelu presude) je svjedočio da su tijela Milke i Nikole Knežević iz Trebečaja pronađena par metara od ulaza u njihovu porodičnu kuću u selu Trebečaj i da su ukopani su na porodičnom groblju.

556. Prema zapisniku o izvršenom uviđaju koji je rađen dana 04.08.1993.godine dio dokaza T-17, navedeno je da su Nikola i Milka Knežević ubijeni 05.06.1992. godine od strane muslimansko-ustaških formacija u kući Ramića gdje su bili privedeni. I u izvodima iz matične knjige umrlih kao datum smrti Knežević Nikole i Knežević Milke naveden je 05.06.1992.godine.

557. Tužilaštvo je i u odnosu na druga lica iz ove tačke optužnice uložilo materijalnu dokumentaciju koja se odnosi na izvode iz MKU na ime Knežević Zorka, Vlaški Miloš, Vlaški Rista, Vlaški Desanka, te fotodokumentaciju (dokazi T-246 –T-253)

558. Nadalje kada je u pitanju inkriminacija **iz tačke 6. d)** ubistvo tri civila iz zaseoka Deseci, iz provedenih dokaza također ne postoje očevidci navedenih ubistava, iz izjava saslušanih svjedoka Husnije Godinjak, Milene Vitković, svjedoka F, Nijaz Fazlića, Ramiza Mulaomerović proizlazi da svjedoci imaju saznanja da su to počinile jedinice HOS-a.

559. Svjedok Godinjak Husnija koji je svjedočio u u vezi stradanje civila u selu Trebečaj govorio je da su pripadnici jedinice HOS odlazili I u selo Deseci i da je čuo za stradanje starijih žena Vitković u tom selu.

560. Svjedok Milenko Vitković, sin ubijene Ljeposave Vitković, svjedoči o pronalasku posmrtnih ostataka majke i saznanjima koja su dobili naknadno preko Todora Vitkovića, odnosno njegove sestre, da je neka grupa ljudi, neka jedinica HOS ili Dajidžina, koja je došla „odnekuda sa strane“ u hotel na Igmanu, i da su išli svaki dan u neke pohode gdje su ubijali.

561. Svjedok F svjedoči da je čuo o ubistvu nekih civila u selu Deseci, te kada je išao na liniju, prolazeći kroz selo vidio je na udaljenosti od 50-tak metara tijela ubijenih žena, među njima tijelo Cvije Vitković. Nije vidio, ali je čuo da je navedene civile ubio Hakala iz HOS jedinice ili Dajidžine jedinice.

562. Iz iskaza Nijaza Fazlića proizlazi da je selo Trebečaj došlo 10-tak pripadnika HOS-a, po govoru je zaključio da su iz Zapadne Hercegovine, tražili su od njega da krene s njima u Trnovo, što je on odbio, jer nije htio da bude dio toga, te navodi da su oni otišli u selo Milje i Deseci gdje je živjelo srpsko stanovništvo, a poslije je saznao da su ih tamo pobili. Na pitanje člana vijeća šta znači da nije htio ići s njima u Trnovo jer „nije htio da bude dio toga“, svjedok kaže – zato što su čuli da su oni ubijali po selima i da su htjeli da ubiju i Hamdiju Krupaliju.

563. Drugi svjedoci srodnici stradalih svjedočili su uglavnom o dešavanjima koja su im poznata prije ubistva u vrijeme dok su neki od njih boravili u selu, pa tako svjedok Aleksandra Skakavac, unuka Ljeposave Vitković, koja je selo Desetke napustila na nagovor bake i otišla u Trnovo, svjedočila da su za vrijeme njenog boravka u Desecima kod njene bake vršeni pretresi kuće i dodatnih objekata, te da je njena baka poznavala neke od vojnika, kao i svjedoci Milica Močević, Siniša Vitković, Milenko Vitković, i dr.srodnici stradalih koji su svjedočili o okolnostima pronalaska tijela stradalih i koji su naknadno dobivali informacije vezano za njihovu smrt.

564. Od objektivnih dokaza za selo Deseci uloženi su izvodi iz matične knjige umrlih na ime Cvija Vitković i Dragoslava Vitković kao T-254 i T-255, kao i akt MUP-a RS-a CJB Istočno Sarajevo koji se odnose na lice Ljeposavu Vitković uloženi je kao dokaz T-256

565. Na okolnosti inkriminacije iz **tačke 6. j)** ubistvo Boriše Ivanovića iz sela Milje Tužilaštvo je provelo dokaz saslušanjem svjedoka Radeta Ivanovića, sina ubijenog Boriše Ivanović, koji svjedoči da mu je Jovo Elez (a njemu navodno svjedok F) pričao da su vojnici Suljo Ramić i Vejsil Leleta oko 15.06.1992.g. došli do porodične kuće svjedokovog oca i kasnije se hvalili da su te prilike „*mlatnuli jednog starog četnika*“. Svjedok je dalje posvjedočio na okolnosti pronalaska posmrtnih ostataka i izvršenom uviđaju od strane dr. Nedeljka Močevića. Svjedok F prilikom svog svjedočenja nije pitan na bilo kakve okolnosti ove tačke optužnice.

566. Od objektivnih dokaza u spis je uložen Izvod iz matične knjige umrlih na ime Boro Ivanović (T-269a) i fotodokumentacija (T-269 b.), te zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993.godine (dokaz T-17) .

567. Iako nema pouzdanih dokaza da su navedene osobe, vojnici Suljo Ramić i Vejsil Leleta lišili života Borišu Ivanović, ipak Vijeće nalazi da dokazi pokazuju da je Suljo Ramić, u relevantnom periodu bio evidentiran kao pripadnik 181. Bošnjačke Brigade, dok je osobu po imenu Vejsil Leleta u ratnom rasporedu navedena samo kao pripadnik Armije BiH, a koje činjenice nisu od pomoći u pogledu traženja eventualne odgovornosti optuženih u ovoj inkriminaciji.

568. Nadalje svjedok Ferid Mizdrak svjedoči da je došao do naknadnih informacija da su jedinice HOS u selu Milje ubili i Boro Ivanovića. Također Vijeće je imalo u vidu da i ostali svjedoci, kao što je prethodno pomenuti Nijaz Fazlić, svjedoče da su pripadnici HOS-a, odlazili, pored sela Trebečaj i Deseci, i u selo Milje, gdje su čuli da su ubijali i pljačkali stanovništvo srpske nacionalnosti.

569. Analizirajući provedene dokaze na okolnosti ovih inkriminacija, niti jedan svjedok osim izjava da im je poznato iz nekih neprovjerenih izvora, nije svjedočio o bilo kakvim konkretnim činjenicama u pogledu stradanja ovih civila, osim postojanja određene indicija da su navedene zločine počinili pripadnici jedinice HOS, Tužilaštvo nije ponudilo konkretne i uvjerljive dokaze o mogućim počiniocima ili bar поближе opisanim grupama kojim su eventualni počinioci pripadali, samim tim iz navedenog ne proizlaze bilo kakvi dokazi da su optuženi Godinjak, Šarić (iako su pojedine inkriminacije i izvan vremena kada su optuženi i obavljali svoje funkcije), naredili, planirali, pomagali u planiranju i učestvovao u napadima, pa samim tim kako počinioci nisu uopšte određeni, Tužilaštvo nije dokazalo da su imali eventualno i efektivnu kontrolu i time propustili da spriječe zločine.

570. Vijeće je pored iskaza svjedoka koji iz druge ruke imaju saznanja da su to počinili pripadnici HOS jedinice, imalo u vidu i druge okolnosti koje proizlaze iz njihovih izjava, a to je da se kod vremena ovih inkriminacija, radi o prvim danima juna mjeseca 1992. godine, kada na navedene prostore dolaze pripadnici HOS-a, kada su uostalom

i počinjene inkriminacije iz tačke 1.2. (ubistvo supružnika Vasić). Također u pogledu stradanja mještana Ledića, Vijeće je imalo u vidu da je navedeno mjesto prethodno napadnuto od strane HOS-a, kada većina stanovništva, nakon uspješne odbrane od napada, bježi, dio se skriva u obližnjim šumama, dok je nekolicina stanovnika ostalo u selu. Kada su u pitanju sela Trebečaj, Deseci i Milje, dosta svjedoka je svjedočilo da se ubistva počinju dešavati dolaskom upravo te jedinice, da su svjedoci vidjeli da se kreću prema tim selima, a nakon čega dobivaju informacije da su mještani srpske nacionalnosti ubijeni, kao i da određen broj mještana, posebno kada je riječ o mještanima Trebečaja, uspijeva ili bar pokušava zaštititi svoje komšije srpske nacionalnosti, pa usljed nedostatka bilo kojih drugih dokaza u pogledu konkretnih radnji i izvršioca, navedene činjenice upućuju na određeni stepen sumnje da su u navedenim inkriminacijama učestvovala jedinice HOS-a. Obzirom da je Vijeće u ranijem dijelu presude utvrdilo da TO Trnovo, nije imalo bilo kakav vid kontrole nad ovom jedinicom i njenim pojedincima, Vijeće nalazi da samim tim optuženi ne mogu biti odgovorni za djela za koja se sumnja da su počinili pripadnici ove jedinice.

b. Inkriminacije koje se odnose na nepoznate počinioce / pri čemu je nepoznat i širi kontekst događaja

571. U pogledu inkriminacija, iz **tačke 6. g)** optužnice- stradanje Milke Ilić, Todora Popovića, Cvije Orlić na području Trnova, potom **tačke 6.h)**- ubistvo Jefemije Bjelica u selu Ilovice, **tačke 6.i)**- stradanje Jovanke Lalović u mjestu Kobiljača, i **tačke 6.a)**- stradanje civila Danila Pucar, Drage Vukmanović, Arandije Štaka, Anđe Vukmanović, Rajka Vukajlović u naselju Kijevo, svjedočili su uglavnom srodnici stradalih, iznoseći uglavnom svoja saznanja koja su dobili od drugih u pogledu načina smrti, mjestu pronalaska posmrtnih ostataka i slično, te svjedoci koji su prisustvovali uviđajima i ekshumacijama posmrtnih ostataka.

572. Kada je u pitanju inkriminacija **iz tačke 6. g)** optužnice, u pogledu stradanja Cvije Orlić, svjedokinja Nada Orlić, snaha stradale, svjedoči da je njena svekrva ostala u Trnovu nakon oslobađanja od strane muslimanskih snaga, te da su u augustu 1992. godine dobili informaciju da je ista stradala, na način da je bila „obješena“ ispred policije, te da je njeno tijelo zapaljeno i zatrpano bagerom u blizini. Svjedokinja pojašnjava da takva saznanja ustvari dobiva njen suprug koji je zubar od osobe koja

je bila u zatvoru u neposrednoj blizini i koji je povremeno izlazio napolje i govorio je kako je zubareva majka je obješena, pa su pretpostavili da bi se moglo raditi o njegovoj majci Cviji Orlić. Svjedoči da su njeno tijelo pronašli u blizini policijske stanice, odnosno u blizini mjesta gdje je to lice reklo da ju je vidilo. Vijeće nalazi da lice koje je ovaj svjedok označilo odgovara podacima koje je odgovaraju svjedoku Đ, a koji je bio zatvoren u prostorijama TO pri policijskoj stanici, međutim ovaj svjedok nije potvrdio ove navode, a niti je od strane Tužioca uopšte pitan u vezi ovog predmetnog događaja.

573. Na okolnosti stradanja Milke Ilić svjedočio je Slobodan Stanić koji je poznavao stradalul. Poznato mu je da je ostala u svom stanu u Trnovu, te da su saznali da je stradala na način da je bila obješena u svom stanu, ali svjedoku nije poznato da li je to istina ili ne. Saznali su da je sahranjenja na groblju, te je bila ekshumacija na kojoj je bio i svjedok prisutan. Navodi da su u pronašli leš i neki kanap, te da je dr. Močević tom prilikom bio sumnjičav u pogledu kako je kanap vezan oko vrata da bi se moglo raditi o ubistvu, te dalje ističe da ni tom prilikom, a niti kasnije se nije moglo doći do pravog uzroka smrti.

574. Svjedok Nenad Popović, bratić stradalog Todora Popovića navodi da Todor nije napustio svoj dom. Te je naknado je saznao od Zorana Popovića, njegovog sina da mu je otac, Todor Popović, ubijen iz vatrenog oružja na ulazu u kuću. Svjedok nije nikad vidio Todorovo tijelo.

575. U pogledu objektivnih dokaza uloženi su izvodi iz MKU , fotodokumentacija, (dokazi T-264-267), te zapisnici o uviđaju na ime stradalih (dio dokaza T-17) .

576. U pogledu **tačke 6.h)**- ubistvo Jefemije Bjelica u selu Ilovice, svjedočila je kćerka stradale, Bosiljka Marijanović koja je navela da je njena majka ostala sama u selu Ilovice, te je samo „po čuvenju“ saznala da joj je majka stradala, da se pričalo da je neko pucao u nju i da je iskrvarila.

577. U pogledu uzroka smrti pomenutog lica, svjedočio je sudski vještak specijalist sudske medicine doktor Željku Karan, kome je predocen zapisnik o sudskomedicinskoj i kriminalističkoj obradi mrtvog tijela, te se vještak izjasnio da nema

dokaza na osnovu kojih bi rekao šta je neposredni uzrok smrti, ali ne isključuje nasilnu smrt s obzirom da su povrede mogle biti na mekim tkivima, a pregledom posmrtnih ostataka utvrđen je gubitak mekog tkiva.

578. Nadalje u okolnosti **tačke 6.i)**- stradanje Jovanke Lalović u mjestu Kobiljača, saslušana je samo svjedokinja Milena Ćiro, kojoj je strada bila tetka i koja je posvjedočila da je tetka bila bolesna i da nije mogla izaći iz sela, da je tokom svog boravka u Kalinoviku saznala da su kuće popaljene i da je tetka izgorila u kući i sjeća se da ju je jedne prilike pozvao Grujo Drašković da joj pokaže koja je tetkina kuća u kojoj su ispod jednog lima pronašli kosti. Svjedokinja nema druga saznanja, niti saznanja o izvršiocima koji bi bili odgovorni za stradanje njene tetke.

579. Od objektivnih dokaza je uloženi zapisnik o izvršenom uviđaju koji se odnosi na Jovanku Lalović uloženi kao dokaz T-17 nakon saslušanja svjedoka Dželetović Danila; fotodokumentacija dokaz T-268 a) I akt MUP-a RS-a koji se odnosi na činjenicu da lice Jovanka Lalović nije upisana u matičnu knjigu umrlih- dokaz T-268 c).

580. U pogledu inkriminacija iz **tačke 6.a)**- stradanje civila Danila Pucara, Drage Vukmanović, Arandije Štake, Anđe Vukmanović, Rajka Vukajlovića u naselju Kijevo, saslušani svjedoci saglasno svjedoče da se radi uglavnom o starijim osobama koje su ostali na području užeg i šireg rejona Kijeva, nakon napada na Starište i Presjenu i osvajanje dijela koje su držale srpske snage, dakle poslije 07. 07 1992. godine. Također saslušani svjedoci nisu očevdci događaja i svoja saznanja, imaju iz priča drugih lica, koje nisu potvrđeni bilo kakvim konkretnim dokazima.

581. Tako u pogledu stradanja Danila Pucar svjedočio je svjedok Milorad Štaka koji navodi da je od izvjesnog Fadila Đoze dobio informaciju da je Danilo Pucar stradao od nepoznatih vojnika dok je išao u potragu za cigaretama, te da su navodno u toj grupi bili Bičo Bajro i Meša Aljić. Svjedok ističe da je poslije rata pričao sa tim Aljićem o tome i on mu je rekao da on to nije uradio. Svjedok je također svjedoči da je po kazivanju pronašao posmrtnu ostatku Danila Pucara u blizini rijeke gdje je prema navodima navodnih očevdaca lišen života, nakon čega je o bojazni od zaraze tijelo zapaljeno. Svjedok Rade Ivanović svjedoči da je Danilo Pucar bio ..., ostao je sam

kod kuće i da mu je svjedok A koji je bio zarobljen pričao mu je da je jedne prilike Danilo Pucar sišao u selo gdje je bio Zaim Kolar sa još četvoro ili petoro momaka i on ih je pitao gdje ima kupiti cigareta, a jedan iz ove grupe ga je uzeo za ruku i preveo preko ceste i ubio, a njegovo tijelo nađeno je poslije oslobađanja Trnova. Svjedok „O“, svjedoči da je negdje pročitao izjavu svjedoka A dok je bio zatvoren i da je on naveo da je Danilo Pucar bio zapaljen.

582. Iako navodi svjedoka da su ubistvu Danila Pucara mogli učestvovati Bajro Bićo i Meša Aljić nisu pouzdani, niti potvrđeni bilo kakvim drugim dokazima, Vijeće nalazi da je prema dokazu T-225a lice Bajro Bićo evidentiran kao pripadnik Armije koji je poginuo 18.12.1992.godine, dok za Mešu Aljić tužilac nije ponudio nijedan dokaz, a koji dokazi nisu mogli biti od bilo kakve pomoći u smislu dokazivanja da su ta lica bila eventualno podređena optuženim, odnosno da su isti imali bilo kakvu kontrolu nad njima.

583. U pogledu stradanja Drage Vukmanović, Arandije Štake, Anđe Vukmanović, saglasno su svjedočili svjedok O i svjedok Branislav Štaka, o tome da kada su srpske snage oslobodile Kijevo otišli su do kuća gdje su živjeli njihovi srodnici, gdje su pronašli tijelo Anđe Vukmanović, dok im je iz priča poznato (svjedok O navodi da je to iz priča zarobljenika-svjedoka A koji je bio zatvoren u zatvoru Kula) da su Arandija Štaka zajedno sa Dragom Vukmanovićem, na mjesnom groblju kopali raku kako bi ukopali jednu njihovu srodnicu koja je umrla prirodnom smrću, te da je naišla neka muslimanska vojska, i odvela ih u kuću Neđe Tešanovića, gdje su ih lišili života, na kojem mjestu su naknadno u podrumskim prostorijama pronađene njihove kosti.

584. U pogledu stradanja Rajka Vukajlovića svjedok O svjedoči da mu je djed Boško Mijović ispričao da kad je krenuo sa porodicom da je u mjestu Gradina pred kućom vidio Rajka Vukajlovića i pozvali ga da krene s njim, na što im je on rekao samo da se obrije, te kad su se odmakli čuli su pucanj iz tog pravca. Svjedok Milorad Štaka svjedoči da se poslije napada na Kijevo, stanovništvo ipak kretalo, te kada je vidio suprugu izvjesnog Alekse pitao je za Rajka Vukmanovića, ona mu je rekla da su naišli pored njegove kuće i pitali ga da ide sa njima, on je rekao samo da se spremi i onda su ubrzo čuli pucanj. Svjedok poslije navodi da je on sa nekim licima uspio poslije otići

do njegove kuće gdje su ga pronašli ubijenog pored puta. Imao je izlaznu ranu na sljepočnici navodeći da je isti bio u uniformi, koju su svi dužili, ali da nije bio vojno angažovan, nakon čega su njegovo tijelo sahranili.

585. Kada je u pitanju svjedok A, na koga su se prethodni svjedoci pozivali kao izvor njihovih saznanja o dešavanjima vezano za stradanje ovih lica, Vijeće nalazi da je isti saslušan na glavnom pretresu na ove okolnosti, ali iz njegove izjave proizlazi da je sva saznanja isti također dobio od drugih, u smislu da se među ljudima "pričalo" i "šuškalo" o uzrocima stradanja navedenih lica (onako kako su to prethodni svjedoci naveli), kao i da bi lica koja se pominju kao mogući počiniooci "mogli imati" veze sa istim događajima. Dakle, kada je u pitanju i ovaj svjedok isti nije neposredni očevidac, nego i sam saznanja o predmetnim dešavanjima crpe iz priča drugih.

586. Objektivni dokazi koji su uloženi u odnosu na ovu tačku su zapisnik o izvršenom uviđaju koji su uloženi nakon saslušanja svjedoka Danila Dželetović- dokaz T-17 i dokazi koji se odnose na naredbe o ekshumaciji, fotodokumentacija, izvod iz MKU (dokazi T-238 do T-244).

587. Dakle, analizirajući provedene dokaze na okolnosti **tački 6. g), h), i), a)** Tužilaštvo nije ponudilo bilo kakve pouzdane dokaze o mogućim izvršiocima predmetnih ubistava. Porodice i poznanici su po čuvenju svjedočili samo o saznanju o njihovom stradanju, bez navođenja bilo kakvih okolnosti u tom pravcu ili dovodeći u kontekst neki od događaja koji se dešavao na tom području, niti je Tužilaštvo dodatno pozivalo i ispitalo određene svjedoke za koje se ukazuje da bi mogli imati neke informacije o predmetnim događajima, stoga Vijeće nije moglo zaključiti pod kakvim okolnostima, na koji način i kada su navedena lica stradala, pa se samim tim ni na koji način nije mogla utvrditi odgovornost optuženih. Ovo posebno kada je riječ o tački 6. g), stradanje Cvije Orlić i Milke Ilić, obzirom da određene činjenice ukazuju da je njihova smrt nastupila vješanjem, zbog čega je u nedostatku bilo kakvih drugih dokaza na okolnosti same smrti, za Vijeće upitno da li se u konkretnom slučaju radilo uopšte o krivičnom djelu, odnosno da li je uzrok smrti posljedica činjenja od strane drugih osoba, ili se u ovim slučajevima radilo o samoubistvu. Sami srodnici stradalih su tvrdili da još uvijek nisu razjašnjene okolnosti smrti navedenih osoba, posebno ukazujući da

je ranije pomenuti dr. Močević (koji je dakle bio dr. opšte medicine) prilikom ekshumacija izrazio sumnje u pogledu uzroka smrti, u smislu da je zbog položaja konopca na tijelu izrazio sumnju da bi se moglo raditi o samoubistvu. Vijeće je također cijenilo da je u još jednoj tački ove optužnice (tačka 6.k) stradanje Savete Vitković, utvrđeno da nije dokazano da se radilo o ubistvu, nego da je vrlo vjerovatno navedena osoba počinila samoubistvo vješanjem.

588. Slična je situacija i sa stradanjem Rajka Vukajlovića, gdje svjedoci navode da su prolaskom pored njegove kuće istog upitali da ide sa njima, na šta je on odgovorio da će krenuti samo dok se spremi, a nakon čega ubrzo svjedoci čuju pucanj, a nakon toga kada je njegovo tijelo pronađeno isto pronalaze sa prostrijelnom ranom na sljepočnici. Pri tome svjedoci ne govore o tome da su tom prilikom vidjeli bilo kakve vojnike u blizini. Obzirom da su čuli pucanj iz pravca njegove kuće, proizlazi da se svjedoci nisu puno odmakli, a i sami navode da je to bilo vrlo brzo nakon što su ga vidjeli, te imajući u vidu da je prostrelna rana bila u predjelu sljepočnice, upućuje i na opravdanu sumnju da je ovo lice izvršilo samoubistvo.

589. Dakle, sve su ovo okolnosti, koje u nedostatku bilo kakvih konkretnih dokaza u pogledu uzroka smrti, Vijeću ne daju pouzdan osnov za zaključak da su predmetne inkriminacije počinjenje onako kako se to optužnicom tvrdi, a posljedično čemu se ne može utvrditi niti bilo kakva poveznica sa optuženim.

590. Tužilaštvo i u ovim tačkama optužnice odgovornost optuženih nalazi samo kroz činjenicu da su inkriminacije počinjene na području Trnova ili Kijeva, nad kojim područjima su ingerenciju imali odredi TO Trnovo i TO Kijevo, a posljedično tome i Štab TO Trnovo odnosno optuženi kao komadant i načelnik, međutim u nedostatku bilo kakvih dokaza o počinioćima ili nekim drugim relevantnim okolnostima oko uzroka smrti, Vijeće nije moglo naći odgovornost optuženih na način postavljen u predmetnoj optužnici.

c. Inkriminacije u kojim je postojao širi kontekst događaja ili se ukazuju mogući počinoci

591. U ovom dijelu obrazloženja, Vijeće je analiziralo inkriminacije, iz **tačke 6.e)** dešavanja u selu Gornja i Donja Presjenica- u zaseoku Šljivaci ubistvo Mirka Šehovca i Tankosave Šehovac, u zaseoku Ljuca, ubistvo Koste Šehovca i Jovanke Šehovac, u porodičnoj kući ubistvo Stane Ljuboje, u zaseoku Gornje selo ubistvo Janka Popović, **tačke 6.s)** stradanje Kose Kravljače i Mirka Kravljače u selu Straište, **tačke 6.l. –** ubistva na području Rogoja u julu i augustu 92. civili: Cvijeta Elez, Milan Vlaški, Drago Golijanin, Mirjana Golijanin, Pero Golijanin, Danilo Jokić, Milana Aksentić, **tačke 6. f)** optužnice stradanje Janje Mojević i Mitre Timotija u selu Vrbovnik, **tačke 6.n)** dešavanja u selo Tošići- stradanje Danila Mišović, Nedje Arsinijević, Pavla Trgovčević, Svetozara Popović i Jove Trgovčević, **tačke 6.o)-** dešavanja u mjesto Širokari, te stradanja u napuštenoj vikendici civila Perse Golijanin, Spasoja Golijanin, Jovke Golijanin, Anđe Lale, Stake Popović, Gospave Vlaški, **tačke 6. r)-** selo Lisovići stradanje civila Marka Ivanovića, Sime Ivanovića, Cvijete Ivanović, Danila Ivanović, te **tačke 6.p)** selo Bistročaj stradanje Nikole Golijanin u julu 1992., Pere i Milke Golijanin u novembru 1992. godine.

592. Vijeće je prilikom analize provedenih dokaza, zaključilo da bi stradanja navedenih lica moglo imati određene poveznice sa određenim događajima/ borbenim akcijama u kojima su nesporno učestvovala i jedinice TO Trnovo, ili da se radi o inkriminacijama u kojima se od strane svjedoka označuju neka lica kao mogući počinioци (tačka 6.p)).

593. Vijeće nalazi da Tužilaštvo u činjeničnom opisu optužnice nije navodilo bilo kakav kontekst događaja u pogledu pojedinih inkriminacija, iako u predmetima ratnih zločina kontekst događaj ima važnu i ponekad odlučujuću ulogu, te samim tim nije pravilno staviti jedan fragment događaja – pogibiju ljudi – pod lupu i posmatrati je izolovano. Mora se naime cijeliti šta se zapravo dešavalo na terenu, kakav je kontekst događaja koji je predmet tačke optužnice i kakvu su poziciju u to vrijeme imali optuženi, da bi se mogla donijeti odgovarajuća odluka po tom pitanju.

i. Akcija na Straište / Presjenu

594. Kada su u pitanju inkriminacije koje se odnose na tačke 6.e) i 6. s), Vijeće nalazi da se predmetni događaji vezuju za početak jula mjeseca 1992. godine, tačnije u vrijeme akcije na Straište/Presjenu, jako uporište srpskih snaga, koja je započela dana 07.07. 1992 godine ili približno tog datuma.

595. Vijeće je u kontekstu navedne akcije najprije analiziralo dokaze koji ukazuju na činjenice koje su jedinice učestvovala u pomenutoj akciji, pod čijom naredbom i sl. U tom smislu Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka koji su svjedočili na okolnosti početka i toka akcije, bilo da se radi o pripadnicima srpske nacionalnosti koji su bili mještani ili su se nalazili u neposrednoj blizini sela koja su bile predmetom akcije, bilo da se radi o pripadnicima vojnih snaga koje su učestvovala u samoj akciji.

596. Svjedok T i svjedok Đorđe Kravljaka su potvrdili da su Straišta bila najjače uporište srpskih snaga na tom području. Svjedok Izet Sačić, koji se nalazio u ratnoj stanici na Grkarici, koja je pripala Združenom odredu Igman svjedoči da je sa Straišta bilo često granatiranje od strane srpskih snaga, da je kota bila od strateškog značaja, te svjedoku nije poznato ko je izdao naredbu za napad, ali mu je poznato da je u istoj učestvovalo dosta jedinica. Tako svjedok navodi da se njegova jedinica pridružila diverzantskoj jedinici Čede Domuza, te su oni početkom jula zauzeli Straišta, navodeći da se Čedina jedinica vratila, a njegova je formirala i zauzela linije na kojim je bila narednih 10-tak dana. Svjedok ističe da je cijela akcija trajala dan ili dva, te dok su borbe trajale navodi da su Zukina jedinica i jedinica Šeher otišle na čišćenje terena, kako bi olakšali prilaz s desne strane iz pravca sela Močevića prema Donjoj Presjenu, a da njegova jedinica nije silazila u naseljena mjesta.

597. O učestvovanju jedinica Združenog odreda u pomenutoj akciji pokazuje i dokaz 01-169 Dnevna zapovjed za 04.07.1992. godine, u kojoj se dakle tri dana prije planirane akcije, jedinici Grkarica nalaže da sa članovima štaba *izvrši još jednom izviđanje Straišta, Donje Presjenice i Zoranovića radi prikupljanja podataka za planiranje daljih aktivnost Odreda*. Kada je u pitanju dokaz 01-170 Dnevna zapovijest ZO od 16.07.1992. godine jedinici Grkarica, te radnom vodu, da drže položaje na

Straištu, odnosno radnom vodu da obavljaju određene poslove, istim su potvrđeni navodi svjedoka Izeta Sačića da je njegova jedinica poslije oslobađanja Straišta držala liniju određeni period.

598. Pored jedinica Združenog odreda u navedenoj jedinici su učestvovala i jedinice koje pripadaju štabu TO Trnovo. Tako svjedok Ferid Mizdrak kao pomoćnik komandanta za operativno-nastavne poslove, te kao komandir minobacačke jedinice (koja je inače bila smještena u mjestu Mijanovići) svjedoči da mu je poznato da je u julu mjesecu 1992.godine Operativna grupa Igman tražila da se određene jedinice Štaba TO pretpočine i da učestvuju u akciji oslobađanja Presjenice odnosno Straišta. U tom smislu svjedok navodi da je njegova jedinica minobacača učestvovala u samoj akciji, te mu je poznato da su učestvovala jedinica iz Kijeva i jedinica iz Dejčića, a također poznato mu je da je Edhem Godinjak učestvovao u akciji oslobađanja Presjenice sa dijelom jedinica policije i jedinica TO i to kako kaže indirektno, obzirom da je on poslije te akcije Godinjaka zatekao u rejonu Gradine koja je oko dva kilometra udaljena od Presjenice.

599. Da su i jedinice odreda TO Kijevo učestvovala u navedenoj akciji potvrđuju i svjedoci Enver Bunar i Arif Koso koji su kao pripadnici voda pri odredu TO Kijevo, koji su učestvovali u akciji na Straište 07.ili 08.07.1992. godine. Tako svjedok Enver Bunar svjedoči da je naredbe dobijao od komandira voda Zaima Kolara, da su uspjeli doći na Straište, ali su vidjeli da je Straište već bilo oslobođeno od strane vojnika koji su bili dobro uniformisani i opremljeni za te uslove, dalje svjedoči da su na Straištu prenoćili i sutradan su dobili naredbu da se spuštaju prema Presjenici koja je od Straišta udaljena 10-tak kilometara. Svjedok Arif Koso svjedoči da se zauzimanjem dijelova Straišta povezao slobodni dio Kijeva sa snagama na Igmanu. Kada su mu od strane odbrane predloženi njegovi navodi iz istrage svjedok je potvrdio da je od komande sa Igmana, došla naredba da se deblokira naselje Presjenica od Straišta do Kijeva koje je do tada držala srpska strana, ali da mu nije poznato od koje tačno komande. Dakle cilj navedene akcije je pored uklanjanja pozicije srpskih snaga na Straištu gdje su bile jake artiljerijske snage, radilo se i o deblokati Kijeva. Svjedok također svjedoči da je da su tamo viđali i druge pripadnike TO Trnovo, kao što je bio Hamdija Krupalija koji je postavljen za komandira IV čete iz Dejčića, a koji je tom

prilikom učestvovao u odvođenju civila, koji su zatečeni na tim područjima, za Dejčiče. O tome da je u Presjenici vidio i Hamdiju Krupaliju, potvrdio je i svjedok Jusuf Ploskić u izjavi koja je pročitana na glavnom prtresu.

600. Dakle, na osnovu navedenog nije sporno da su određene jedinice TO Trnovo bile dio događaja kada je u pitanju akcija na Straište i Presjenicu. Međutim, da se u tom slučaju radilo o zajedničkoj akciji proizlazi iz dokaza 02-24- Pohvala komandanta TG-1 Hadžići Mustafe Polutka od 08.07.1992. godine, za postignuti uspjeh u osvajanju Straišta i čišćenju sela na tom širem području, a kojom se pohvaljuju Odred Kijevo i Trnovo TO, Združeni odred Igman, Odred TO Ilidža (specijalni odred Hrasnica), te komandanti i komandiri pomenutih jedinica.

601. Dakle, na osnovu provedenih dokaza, te kada se ima u vidu da je to bilo strateško i veoma značajno uporište srpskih snaga, gdje je već početkom oružanog sukoba bilo locirano teško naoružanje JNA, a da je na području Presjenice bilo i veoma važno logističko mjesto srpske vojske (kako to proizlazi iz izjave svjedoka Ferida Mizdraka), značaj koji je osvajanjem tog mjesta imalo za okolno područje u smislu povezivanja Kijeva sa Igmanom i drugim područjima, te prestanak artiljerijskog djelovanja, te uklanjanje kote sa koje je bila dobra optička vidljivost Bjelašnice i Igmana, činjenicu da se radilo o početku jula mjeseca 1992, dakle nepuni mjesec dana od zvaničnog formiranja jedinica TO Trnovo, u odsutnosti bilo kakvih drugih dokaza od strane Tužilaštva o konkretnoj ulozi optuženih Šarića i Godinjaka u navedenoj akciji, nameće se jedino ispravan i logičan zaključak da je da je takvu stratešku odluku o provođenju akcije, odnosno rukovođenje cijelom akcijom provodila Taktička grupa na Igmanu. U ovom smislu Vijeće je posebno cijenilo navode svjedoka Ferida Mizdraka da je u julu mjesecu 1992.godine Operativna grupa Igman tražila da se određene jedinice Štaba TO pretpočine i da učestvuju u akciji oslobađanja Presjenice odnosno Straišta, te ranije pomenuti dokaz 02-24, kojim komadant TG javno pohvaljuje jedinice i komandante koje su učestvovale u akciji.

602. Međutim obzirom da nema dokaza da je navedenom akcijom komandovao i rukovodio štab TO, odnosno optuženi Šarić i Godinjak kao komadant i načelnik štaba, ipak je nesporno da u navedenoj akciji učestvuju i jedinice TO Trnovo, s toga je Vijeće

vršilo analizu pojedinačnih tačaka u smislu dokaza o eventualnim direktnim počinocima predmetnih inkriminacija.

603. U kontekstu samog napada i dešavanjima poslije napada na Presjenu/Straište svjedočili su mnogi svjedoci, pa tako svjedok Milan Šehovac svjedoči da je bio sa ostalim mještanima Presjenice u samom selu kada je došlo do napada 07.07.1992. godine, koji je počeo sa Igmana, s druge strane je bila srpska vojska na potezu Krupac-Trnovo, dok su se mještani nalazili u kotlini. Svjedoči da su počele ogromne pucnjave, da je uspio pobjeći prema Vojkovićima, ali da se nakon izvjesnog vremena vratio kada biva teško ranjen, nakon čega je smješten u kuću Ploskića, gdje su ga liječili, te svjedoči o zaštiti srpskih civila od strane njihovog komšije Jusufa i Mule Ploskić i drugig Ploskića, koji su krili civile u svojoj kući, te navodi situaciju koju mu je pričao rođak da u momentu kada su neki vojnici udarili njegovog rođaka Pavla Veletića da je Mula Ploskić izašla i „legla“ nad Pavletom i rekla „*brata mi ne dirajte*“, nakon čega su ti vojnici odustali od daljih aktivnosti. Saznanja o dešavanju u samoj Presjenici dobiva od oca i komšije Ramiza koji su kasnije pričali da su pronašli ubijene komšije Mirka i Tankosavu Šehovac, te Kostu i Jovanku Šehovac.

604. Iz pročitane izjave svjedoka Tihomira Cvijetića proizlazi da je dana 07.07.1992.godine u jutarnjim satima uslijedio pješadijski napad na selo Gornja Presjenica iz pravca Igmana i bilo mu je jasno da je najvjerovatnije Gornja Presjenica pala pod kontrolu muslimanskih snaga.

605. Iz pročitane izjave svjedoka Spasoje Šehovac (dokaz T-34) proizilazi da je u selu Presjenica živio sa porodicom, kada se 07.jula 1992.godine začula pucnjava iz sela Močevići i on je s jednom grupom krenuo u pravcu Straišta gdje je bila srpska vojska. Svjedoči da su on i Pavle Veletić potom sišli do kuće Mirka Kravljače koga su zatekli u kući na postelji, no kako je dolazila muslimanska vojska pobjegli su, a Mirko Kravljača je ostao. Sutradan su otišli da vide gdje su žene i djeca koji su došli iz Presjenice, te su se spustili bliže svojim kućama, ali je neko pucao po njima, pa su pobjegli. Usput je sretao porodice Šehovac, Veletić koji su krenuli u pravcu Krupca, a potom Vojkovića. U to vrijeme je saznao da su njegovi roditelji Kosta i Jovanka Šehovac ubijeni i da su ih ukopali Jusuf i Mula Ploskić, te Zdravko Šehovac, a poznato

mu je da su na tom području ubijeni Mirko Kravljča, Kosa Kravljča, Staka Ljuboje, Petko Šehovac, Cvijetić Dule, Dragica i još jedna Dragica, Zora, Vinko i Miloš.

606. O okolnostima vezano za sklanjanje civila u kuću njihovih komšija Ploskić Jusufa i Mule, te dolasku vojnika na to mjesto, svjedočili su također mnogi svjedoci. Tužilaštvo je na te okolnosti pročitao i izjave svjedoka Zdravka Šehovca i Jusufa Ploskića. Iz izjave Zdravka Šehovca (T-18a⁹⁰) proizlazi da je sa suprugom Jokom živio u Gornjoj Presjenici tačnije u zaseoku Šljivaci, kada su otpočeli napadi muslimanske vojske početkom jula '92.g., nakon čega su njegove komšije Jusuf i Mula Ploskić njega i njegovu porodicu i ostalih nekoliko mještana, među kojima su žene i djeca, povelili u svoju kuću u selu Bunovci kako bi ih zaštitili, dok su neki od srpskih mještana bili i u kući Ragiba i Ramiza Ploskića. Svjedoči da dok su prilazili kućama Ploskića zapucali su po njima, a onda je Mula Ploskić povikala da se radi o civilima i prestala je pucnjava. Nalazili su se u podrumu kuće Ploskića, kada su došli naoružani vojnici da pretraže kuću, kojom prilikom su neke od sakrivenih civila odveli u Dejčiče radi razmjene. Svjedok je u toj izjavi rekao da je prepoznao Hajrudina Ploskića, Fehima Sarajkića, sina Ramiza Šukura, Ismetu Kolar ali i da je čuo da je i Edhem Godinjak za kojeg su mu kasnije potvrdili da je riječ o njemu, bio tu, te postrojio vojnike i naredio da pale sve redom.

607. Odbrana prvooptuženog je uložila prigovor zakonitosti na ovaj zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravka Šehovca (T-18a), istučući da isti predstavlja plod otrovne voćke obzirom da je prvobitni zapisnik ovog svjedoka od 16.03.1995. godine (dokaz T-18 b) dat u Osnovnom sudu I u Sarajevu nezakonit, te da je rezultat takvog iskaza gore pomenuta Izjava od 15.02.2011. godine (T-18a), zbog čega je i ona nezakonita i predstavlja plod otrovne voćke.

608. Cijeneći navedeni prigovor, vijeće najprije nalazi da je Tužilaštvo na glavnom pretresu od 14.11.2017. godine odustalo od dokaza Zapisnik o saslušanju svjedoka Zdravka Šehovca od 16.03.1995. godine (dokaz T-18 b), kao i svih dokaza/ Izjava svjedoka ukoliko se na istim u svojstvu zapisničara nalazilo ime Aleksandre Cvetković, a shodno ranije istaknutim prigovorima odbrana u tom pravcu. U tom

⁹⁰ Izjava Zdravko Šehovac, CJB, Sektor kriminalističke policije Istočno Sarajevo broj 11-02/1-29/11 od 15.02.2011.godine

smislu vijeće navedeni zapisnik prilikom ocjene dokaza nije ni cijenilo, niti isti čini dio dokazne građe. Kada je u pitanju zapisnik o saslušanju ovog svjedoka, broj 11-02/1-29/11 od 15.02.2011.godine dat u Sektor kriminalističke policije Istočno Sarajevo, za koje odbrana ističe da je plod otrovne voćke, obzirom da zbog odustanka Tužilaštva od „prvobitne“ izjave kao dokaza, koju dakle Vijeće nije ni cijenilo sa aspekta zakonitosti i sl., Vijeće nalazi da ovaj Zapisnik ne može biti plod otrovne voćke niti se u tom kontekstu može cijeliti njegova zakonitost. Vijeće je sa formalnopravne strane cijenilo da pomenuti zapisnik sadrži sve zakonom predviđene uslove, te da je sadržaj samog zapisnika svjedok potvrdio svojim potpisima. Obzirom na navedeno navedeni prigovor odbrane Vijeće nalazi neosnovanim.

609. U svojoj izjavi svjedok Jusuf Ploskić, potvrđuje navode ovog svjedoka da je on u svojoj kući pokušao zaštititi neke od svojih komšija srpske nacionalnosti, međutim u pogledu vojnika koji su bili ispred njegove kuće u mometu dok su se civili skrivali, navodi da iste nije poznao, te pominje da je Krupalija, koji je bio milicioner zabranio jednom vojniku iz Foče, da radi bilo kakve nedozvoljene radnje. Navodi da su nakon dva dana došli također neki nepoznati vojnici i odveli dio civila za Dejčice radi razmjene.

610. U pogledu pronalaska ubijenih Koste i Jovanke Šehovac iz pročitanih izjava proizlazi da su ih zajedno pronašli Jusuf Ploskić i Zdravko Šehovac, treći dan od napada, te da su se oni nalazili pola km udaljeni od kuće Ploskića, koje su ih potom sahranili Ploskići zajedno sa Dušanom Šehovac, kao i da su u tom periodu stradali i Mirko i Tankosava Šehovac, koji su bili dalje od kuće Ploskića u naselju Šljivaci. Svjedok Ploskić samo ima saznanja da je neka vojska naišla prilikom napada na Presjenu i pobila ih.

611. Iz zapisnika o saslušanju svjedoka Mile Kljajić (dokaz T-38) proizlazi da je ista sa suprugom i sinom živjela u selu Gornja Presjenica i kad su saznali da su mnogi ubijeni u selima Ledići, Umčani i Obla brda, otišli su u zbijeg u šumu. Danju su boravili u kućama, a noću u šumi. Dana 07.07. 1992.godine čuli su i vidjeli da gore kuće u Močevićima i Straištima i od tada su stalno bili u šumi. Iz šume su gledali kako ide napad na Trnovo. Na dan napada na selo sišla je do svoje kuće da nahrani stoku i

vidjela četiri naoružana vojnika kako idu selom i sve redom pale, vidjela je kako iz kuća iznose stvari, tjeraju stoku i odlaze u susjedna sela niz Donju Presjenicu. Drugog dana nakon napada sišla je u Presjenicu, ušla je u kuću Mirka i Tankose Šehovac, koja jedino nije bila zapaljena. Opisuje da su oni bili stariji ljudi, a Mirko je bio invalid. U sobi je vidjela da su oboje zaklani, Mirka je vidjela na postelji, a Tankosu na podu, oko njih je bilo mnogo krvi. Pobjegla je u šumu, a isto večer vidjela je da je zapaljena njihova kuća. Negdje krajem jula 1992. godine sišla je do kuće Janka Popovića, koja je bila izgorjela, ostao je samo jedan pomoćni objekat i kad mu je prišla vidjela je Jankovo beživotno tijelo. Svjedok Neđo Vojin je svjedočio na okolnosti pronalaska posmrtnih ostataka svog punca Janka Popovića.

612. Svjedok Dragica Grabovac, kćerka stradale Stane Ljuboja svjedočila je da je njena majka ostala u Gornjoj Presjenici, da nije htjela ići iz sela, te da joj nije poznato šta se dogodilo, navodeći nisu nikad pronađene kosti njene majke.

613. Kada je u pitanju ubistvo Ranka Popovića izuzev činjenice smrti i pronalaska posmrtnih ostataka ne postoji niti jedan neposredni dokaz o činjenicama i okolnostima ove inkriminacije.

614. Kada su u pitanju inkriminacije iz tačke 6.s) stradanje Kose Kravljače i Mirka Kravljače u selu Straište, osim činjenice da se radilo o dešavanjima u toku akcije napada na Straište, da su po izjavi njihovih srodnika Đorđa Kravljače i Zore Cvijović, navedena lica ostala u selu, da su poslije u njihovoj porodičnoj kući pronađeni posmrtni ostaci Mirka Kravljače, dok posmrtni ostaci Kose Kravljače nisu nikada pronađeni.

615. Dakle, saslušani svjedoci na okolnosti ovih tačaka optužnice, uglavnom svjedoče o početku akcije i napada na Presjenicu, činjenici da su stradala lica ostala u svojim mjestima nakon napada, te osim činjenice da su naknadno pronađena tijela stradalih, svjedoci nemaju saznanja o okolnostima stradanja i mogućim počiniocima.

616. Obzirom na to, Vijeće je posebno cijenilo navode svjedoka u pogledu činjenica koje jedinice su „silazile“ neposredno u naseljena sela. Tako Izet Sačić svjedoči da je njegova jedinica Grkarica zajedno sa diverzantskom jedinicom Čede Domuza osvojila

Straište, te da tom prilikom njegova jedionica nije prolazila kroz naseljena mjesta, ali svjedoči da mu je poznato da su, dok su se borbe vodile, jedinice Zulfikar i jedinica Šeher išli iz pravca sela Močevići prema Donjoj/Gornjoj Presjenici i imali su zadatak čišćenja terena kako bi ostalim jedinicama olakšavali situaciju. Svjedoku je poznato da se pričalo da je poslije tih borbi bilo poginulih lica, ali mu ostale okolnosti nisu poznate

617. Svjedok odbrane Enver Bunar- pripadnik TO Kijevo, svjedoči da su sutradan nakon oslobađanja Straišta dobili zadatak da idu niz Presjenicu, odnosno presjenučku kotlinu lijevom stranom i da su vidjeli iz pravca Grkarice, odnosno sela Močevići da silazi vojska sa maskirnom uniformom sa šljemovima i potom je čuo pucnjeve na području Gornje Presjenice gdje su nastanjeni Ploskići i onda su donijeli odluku da se i oni spuste prema tom naselju. Kada su se spustili, svjedok kazuje da su tu bile dvije kuće, da je u jednoj bilo pet do šest civila, koje su on izveli i čekali da drugi dođu po njih. Međutim poslije toga je sišla neka njemu nepoznata vojska, iz Gornje Presjenice i počeli su pucati prema njima misleći da se radi o Srbima. Svjedok o tim vojnicima koje je vidio u Presjenici svjedoči da su sišli sa Igmana i da oni nisu bili pripadnici TO Trnovo.

618. Svjedok Milan Šehovac svjedoči da je na dan 07.07.1992. godine bilo mirno kada je počeo napad sa Igmana, te je počela „ogromna pucnjava“ od olimpijskih staza Bjelašnice i sela Močevići. I prema izjavi svjedoka Spasoja Šehovca dokaz -34, proizlazi da je napad počeo 07.07.1992.godine kada se začula pucnjava iz sela Močevići kada je svjedok s jednom grupom krenuo u pravcu Straišta gdje je bila srpska vojska.

619. Dakle iz naprijed navedenog proizlazi da su u navedenom napadu učestvovala razne jedinice, te da se većina njih kretala i kroz Donju i Gornju Presjenicu i kroz naseljena područja.

620. Činjenicu je da su se određeni vojnici, koji su pripadali TO Trnovo, kao što je Hamdija Krupalija u određenom momentu nakon akcije, nalazili ispred kuća Ploskića učestvovali u odvođenju srpskog stanovništava u školu u Dejčice (o čemu će više biti

rijeći u tački II.1 a)) kao i da postoji naredba komandanta Štaba TO Trnovo optuženog Medarisa Šarića u dva navrata u toku jula mjeseca da se izvrši pretres kuće Ploskića, i zarobljeno stanovništvo provede u Dejčice, ipak se van razumne sumnje ne može tvrditi da su navedena lica i počinila predmetne inkriminacije iz ove tačke optužnice. Također, kroz dokaze se ukazuje, da se kuće u kojoj su pronađeni ubijeni nisu nalazili u neposrednoj kući Ploskića, pa su neke bile udaljene najmanje 500 metara ili se nalaze u udaljenijim zaseocima.

621. Također u pogledu navoda u pročitanim izjavama Zdravka Šehovca da je čuo da je Edhem Godinjak bio prisutan ispred kuće Ploskića kada je navodno postrojio vojnike i dao zapovjed da se sve popali, Vijeće nalazi da ovakva izjava ostaje nepotvrđena, jer niko od drugih svjedoka koji su bili prisutni navedenom događaju nije potvrdio prisustvo optuženog ispred kuće Ploskića, niti to čini Jusuf Ploskić pred čijom kućom se to dešavalo, koji za vojnike kaže da ih nije poznavao, navodeći da je bio neki iz Foče koji je pretio da će neke civile pobiti ali ga je u tome spriječio Hamdija Krupalija prijeratni policajac. Za Vijeće je posebno značajna činjenica što je svjedok rekao da je čuo da je to Godinjak, a pogotovo činjenice koje proizlaze iz iskaza Jusufa Ploskića kada opisuje da on sa Zdravkom Šehovac pronalazi ubijene Kostu i Jovanku Šehovac, ali da njihov ukop nije mogao obaviti jer je Zdravko Šehovac odavno bio Ovu po ocjeni Vijeća ključnu činjenicu u pogledu sljepoće ovog svjedoka čija je izjava pročitana tužilaštvo je moralo razjasniti, jer se zbog navedenog ne samo dovode u sumnju navodi o prisustvu Godinjaka navedenom mjestu, nego i svih drugih vojnika koje je svjedok poimenično pomenuo. Da se radilo zaista ... potvrđuje se iz dokaza koji je Tužilaštvo uložilo uz njegovu izjavu koja je pročitane na glavnom pretres, a radi se o dokazu T-18c, Medicinska dokumentacija i akt Doma za smještaj starih osoba gdje se u anamnezi za ovo lice navodi da je isti već dugo godina

622. Vijeće u nedostatku konkretnih dokaza nije moglo utvrditi ulogu i samo učešće optuženih Godinjaka i Šarića u pomenutoj akciji. Navodi svjedoka Ferida Mizdraka da je Godinjak indirektno učestvovao u ovoj akciji, obzirom da ga je on sreo na mjestu Gradina , 2,5 km udaljeno od Presjenice, usljed nedostatka drugih dokaza o učešću Godinjaka u navedenoj akciji, ne potvrđuje učešće ili prisutnost Godinjak Edhema u Presjenici tokom ove akciji, posebno jer sam svjedok nije bio u Presjenici tokom akcije,

te je njegova minobacačka jedinica dobila zadatak da djeluje iz sasim drugog mjesta. Kada je u pitanju optuženi Medaris Šarić, ne postoje dokazi koji govore koja je tačno njegova uloga u ovoj akciji bila, osim navoda samog optuženog Šarića koje je dao na glavnom pretresu da se u vrijeme ove akcije, nalazio na nekom mjestu odakle je imao izvidnicu, s planom da izvještava jedinice koje su učesvovali u akciji o eventualnim problemima, te da je na tom mjestu i doživio traumatu usljed pogibije njegovog saborca, zbog čega je cijelo vrijeme poslije toga i imao zdravstvenih problema.

623. Dakle, obzirom na činjenicu da se u konkretnom slučaju na napad na Presjenu i osvajanje Straišta radilo o zajedničkoj akciji jedinica Združenog odreda Igman, jedinica odreda TO Trnovo, TO Kijevo i dr. jedinica, pod patronatom Taktičke grupe s Igmana, gdje svjedoci svjedoče da je jak napad prvobitno započeo sa Igmana, odakle i silaze naoružani vojnici, Vijeće nije moglo tačno utvrditi kada i koje jedinice dolaze u naseljena područja, te da nema konkretnih i uvjerljivih dokaza o učešću optuženih u akciji, pa usljed toga, a u nedostatku činjenica koje ukazuju na neposredne izvršioce predmetnih ubistava, nema pouzdanih dokaza ko je, odnosno koja jedinica je mogla počiniti predmetne inkriminacije, Vijeće nalazi da Tužilaštvo nije van svake razumne sumnje dokazalo odgovornost optuženih ni po ovim tačkama optužnice.

ii. Akcija za oslobođenje Trnova

624. Kada su u pitanju inkriminacije iz **tačke 6.l)** –na području Rogoja u julu i augustu 92. ubistva: Cvijete Elez, Milana Vlaški, Drage Golijanin, Mirjane Golijanin, Pere Golijanin, Danila Jokić, Milana Aksentić, **tačke 6. f)** ubistvo Janje Mojević i Mitre Timotija u selu Vrbovnik, **tačke 6.n)** dešavanja u selo Tošići- ubistvo Danila Mišović, Neđe Arsinijević, Pavla Trgovčević, Svetozara Popović i Jove Trgovčević, **tačke 6.o)-** dešavanja u mjesto Širokari, te stradanja u napuštenoj vikendici civila Perse Golijanin, Spasoja Golijanin, Jovke Golijanin, Anđe Lale, Stake Popović, Gospave Vlaški, *Vijeće* nalazi da se navedene inkriminacije dešavaju u toku ili nakon akcije za oslobađanje Trnovo koja je započela dana 30.07.1992. godine, posebno tokom akcije usmjerene na prevoj Rogoj, te će se prije analize pojedinačnih inkriminacija, Vijeće posebno osvrnuti na pomenutu akciju.

625. Dokazi pokazuju da su oružane snage RBiH, s ciljem oslobađanja teritorije opštine Trnovo, dana 30.07.1992.godine počele akciju, u kojoj se posebno ističe napad na Rogoj, dobro utvrđeno uporište srpskih snaga i prevoj od važnog strateškog (u smislu putne komunikacije od Trnovo prema Kalinoviku i Foči). Iz provedenih dokaza, proizlazi da su u navedenoj akciji učestvovala kako jedinice Štaba TO/ OS Trnovo, tako i jedinice koje pripadaju Taktičkoj grupi 2 (TG-2), uz napomenu Vijeća da je u ranijem dijelu presude utvrđeno da TG-2 sačinjavaju razne jedinice među kojima je Združeni odred Igman (također sastavljen od više jedinica), potom oružane snage Trnova, Kalinovika, Hrasnice, mješoviti artiljerijski divizion Igman, Brdskoplaninska diverzantska jedinica Igman, te vod vojne policije. (T-121)

626. Svjedok Ferid Mizdrak, kao pomoćnik komandanta za operativno-nastavne poslove, govoreći o navedenoj akciji navodi da su po obavještajnim podacima i prema onom što se vizuelno pratilo, srpske snage su trebale da izvedu napad 30.07.1992. godine, pa su tim povodom dovukli snage od Kalinovika i Foče, međutim izvršen je kontranapad nakon čega je došlo do oslobađanja tih prostora. Svjedok navodi da su toj akciji, učestvovala čete Delijaš, Kijevo, Trnovo, Turovi, vojna policija i jedinice sa Igmana, te da je Štab TO planirao navedenu akciju. Svjedok je bio prisutan na sastanku kad je planirana akcija kada je dobio zadatak izrade zapovijedi za napad, nakon čega obavještava Operativnu grupu Igman koja daje odobrenje za tu zapovijed i poslije toga se upoznaju jedinice koje će učestvovati u oslobađanju tih prostora. Za komandanta Medarisa Šarića svjedok navodi da se nalazio na komandnom mjestu na Gradini koje je 12-tak km udaljeno od Rogoja, dok je za načelnika Štaba TO Edhema Godinjaka rekao da je on dobio zadatak da sa dijelom jedinica civilne policije koja je potčinjena štabu Teritorijalne odbrane i dijelom jedinica TO-a, izvrši napad na Rogoj, ali da svjedoku nije poznato da li je on stvarno bio na Rogoju. Kada je u pitanju učešće samog svjedoka, isti navodi da je on od strane Štaba dobio zadatak da ostane u Godinjskim Barama u cilju koordinacije borbenih dejstava, odnosno dostave municije jedinicama u napadu, prihvatu ranjenika i tako dalje. Nakon završene akcije svjedok je sačinio Izvještaj koji je uglavnom sadržavao informacije o zadacima jedinica i svemu onome kako je tekla ta akcija, te da je isti predao u komandu štaba. Nakon što mu je predložen od strane Tužilaštva Izvještaj o oslobađanju Trnova (dokaz T-12), svjedok je potvrdio da se radi o Izvještaju koji je on sačinio.

627. Svjedok je na pitanje odbrane drugooptuženog pojašnjavao da je štab TO Trnovo djelovao u sklopu Taktičke grupe 2, čiji je komadant Mirsad Čatić Čuperak, te da nijedna ozbiljna aktivnost ili vojna akcija nije poduzeta bez naredbe ili odobrenja naredbe te taktičke grupe, te je potvrdio navode da pri izradi operativne naredbe o kojoj je govorio, svjedok nije planirao učešće nijedne druge jedinice izuzev onih koji pripadaju Štabu TO Trnovo, kao i to da su se zadaci odnosili samo na legitimne vojne ciljeve. Kada su u pitanju druge jedinice koje su učestvovala u napadu, svjedok navodi da o pridodavanju tih jedinica nije odlučivao štab TO Trnovo nego više komande tih jedinica, u ovom slučaju TG 2. Također svjedok navodi da je u Izvještaju detaljno iznosio saznanja vezana za dejstva jedinica u toku akcije, te da nije imao nikakvih saznanja o ubistivima civila, kao i da niko od drugih jedinica koje su podnosile izvještaje nisu podnosile štabu takve informacije, niti se u komandi o tome raspravljalo. Prva nezvanična saznanja da je bilo nekih žrtava dobiva iz priča 5-6 dana poslije akcije.

628. S druge strane svjedok odbrane Ćamil Lindov koji je bio načelnik za vezu u Opštinskom štabu TO Trnovo između ostalog je rekao da je oslobađanje Trnova organizovala Operativna grupa Igman koja je komandovala navedenom akcijom, ali i da učestvuju i jedinice TO Trnovo, ali da mu nije poznato ko personalno komanduje. Da je TG-2 imala komandnu ulogu, između ostalog, mu je poznato iz činjenice da su pri opštinskom štabu, „dobili“ Husu Alića iz operativne grupe, koji je komandovano artiljerijskim jedinicama. Svjedok navodi da je na dan 30/31.juli 1992.godine zajedno sa Medarisom Šarić i Husom Alićem bio na Gradini iznad Godinje. Na pitanje ko je jedinicama prenio zadatak operativne grupe svjedok navodi da je dan ranije bio sastanak sa svim komandirima i komandantima i Ferid Mizdrak je po nalogu Medarisa Šarića iznio zadatke u smislu ko je kome potčinjen, plan napada i slično. Poznato mu je da je Edhem Godinjak na Rogoju bio sa dijelom čete iz Turova, vodom iz Ljute i diverzantsko-izviđačkim vodom i da je nakon akcije došao u Godinjske Bare. Navodi da je sutradan bio kontranapad srpske vojske i Medaris Šarić je zbog svog zdravstvenog stanja izdao naređenje da Edhem Godinjak ide na komandno mjesto, te ističe da su tada dobili pojačanje od TG i dijela jedinice sa Ljute i tako su povratili položaj.

629. Govorići o svom učešću u akciji na Rogoju svjedok odbrane Ramiz Mulaomerović koji je bio pripadnik diverzantskog voda, svjedoči da je njegova jedinica u pravcu Rogoja krenula iz sela Turova i zajedno je sa njima bio je jedan vod iz Turova, te četa sa Igmana koju je vodio Čedo Domuz, koji su se u jednom dijelu puta razdvojili i isti su imali zadatak da napadnu na artiljerijsko oružje na takozvanoj „Pandurici“, iznad sela Tošića. Svjedok i njegova jedinica su produžili dalje prema Rogoju, prema Bandijerci. Dalje svjedoči da je Edhem Godinjak direktno učestvovao sa njima na Rogoju i to na način da su se sa vodom iz Turova i vodom Ljute rasporedili s desne strane Rogoja. Svjedok navodi da je njegovu jedinicu vodio Merim, te svjedoči kako je došlo do napada, i kada se određeni broj srpskih vojnika predaje u blizini jedne kafane (radi se o pripadnicima VRS tzv. artiljerci, o čemu će biti više riječi u tački II.1. b) optužnice).

630. Svjedok Munib Mehanić komandir I čete iz Turova, svjedoči da je on dobio usmenu naredbu od Šarića da se njegova jedinica pretpočinjava drugim jedinicama i da će učestvovati u oslobađanju Trnova i putne komunikacije Trnovo-Rogoj, a da ga je sa zadatkom upoznao Ferid Mizdrak. On mu je prezentovao zadatak i rekao da se četa dijeli na tri dijela, tako da je jedna grupa bila potčinjena jedinici Šeher, te su s njima u tom pravcu učestvovali još vod Hamdije Krupalije i jedna grupa vojne policije sa Igmana. Na drugom pravcu gdje se nalazio svjedok, njegov vod je bio potčinjen jedinici Igmanski Vukovi, koje je vodio Čedo Domuz i bio je jedan vod iz Šeher jedinice. Svjedok dalje navodi da je 30. jula krenuo napad na svim pravcima, čule su borbe sa svih strana i prema Čirakovom Brdu i na Rogoju, te navodi da njegova jedinica dobiva konkretnu zadaću od Čede kako će izvršiti svoj zadatak. Poslije borbi koje su trajale tri do četiri sata, svjedok navodi da su navedene jedinice ovladale dijelom Palanke i pokušavali su da ovladaju komunikacijom Širokari-Rogoj. Nakon pogibije Čede Domuza, njegova jedinica se vraća na Igman, a onda umjesto njih dolazi Zukina jedinica. Tim jedinicama (Šeher i Zukini) komanduju Muhamed Nogo i Zukin zamjenik, te oni koordiniraju i vode dalja borbena dejstva. Svjedok je o učešću njegove jedinice i dešavanjima prilikom navedne akcije sačinio izvještaj (Dokaz O1-165). U pomenutom izvještaju

631. Svjedok Muhamed Nogo kao komadant jedinice Šeher, svjedoči da je po naredbi Združenog odreda Igman, Vahida Alađuza učestvovao u akciji oslobađanja Trnova, navodeći da su pored njihove jedinice, učestvovali i „Čedini vukovi“ i jedinica „Zulfikar“, te 7.Riječka koja je učestvovala iz pravca Kijeva. Navodi da je dobio naređenje da se javi Medarisu Šariću, u G.Barama, ali da je on bio bolestan „u krevetu“, te je zadatak dobio od operativca Mizdraka. Svjedok navodi da dio njegove jedinice ide u pravcu od Godinjskih bara preko Donje Glavice, prema Tošićima, dok drugi dio njegove jedinice učestvuje na drugom pravcu sa „Čedinim vukovima“ u pravcu Rajski Do, Širokari i dalje prema Rogoju. Svjedok dalje navodi da su se vratili na Igman 2.avgusta, kad ga je pozvao Alađuz i rekao da je pao Rogoj i da treba da ponovo angažuje jedinicu. Međutim obzirom da su njegovi ljudi bili umorni, tražio je odmor i Alađuz je uputio jedinicu „Zulfikar“, na ponovno oslobađanje Rogoja. U pojašnjenju na koji način je njegova jedinica učestvovala u navedenoj akciji, svjedok navodi da je on dobio naređenje od svog komandanta da se javi komandantu opštinskog štaba TO Medarisu Šariću. U tom smislu svjedok ističe da je naredba sigurno došla od Taktičke grupe 2 prema Združenom odredu Igman, a svjedok je dobio naredbu od komandanta Združenog odreda Igman, da se upućuje u Trnovo, da se javi komandantu štaba TO Trnovo, te navodi da se u tom slučaju radilo o sadejstvu svih jedinica koje su učestvovala u tim borbenim dejstvima.

632. Navodi pomenutih svjedoka o učestvovanju navedenih jedinica u predmetnoj akciji potvrđeni su i ranije pomenutom Izveštaju o akciji oslobađanja Trnova (T-12), koji je sačinio svjedok Ferid Mizdrak. Tako prema Izveštaju, a u kontekstu učešća jedinica i njihovog angažovanje na određenim pravcima, proizlazi da su jedinice u zavisnosti od pravca kretanja bile u mješovitom sastavu u smislu da je dio jedinica sačinjavao jedinice TO Trnovo, a dio se odnosio na jedinice sa Igmana ili druge jedinice, kao što su jedinica Zulfikar, diverzantska jedinica Čede Domuza, jedinica Šeher, vod vojne policije Ediba Šarića, Riječka brigada, vod Ljuta. Tako se npr. u Izveštaju navodi da su jedinice diverzantskog voda Trnovo, jedinice Zulfikar, Ljuta, Šeher i vod Ediba Šarića (vojna policija) dobili zadatak da nakon napada na dodijeljenim pravcima produže napade prema Širokarama i Tošićima. Dio jedinica koje su planirane za dejstva prvi dan akcije, nisu ušle u borbu (kao što su Odred Delijaš koji je nakon osvajanja zadatog pravca, trebao produžiti napad na Vrbovnik, te

Odred Delijaš i Riječka brigada u pravcu rejonu Vis –Rogoj) te se navodi da su navedene jedinice drugog dana borbi osvojile kotu Vis i ušle u Trnovo. Kada je u pitanju uže područje Trnova, prema Izvještaju koji je podnio Meho Terzo (T—81) isti navodi da je sa Rizvan Smailom (komandir 11 čete) dogovorio da pođu u napad na sam grad Trnovo jer nisu mogli uspostaviti nikakvu vezu sa komandom, te kada su došli pred stanicu policije dočekao ih je Edib Šarić (iz čega dakle proizlazi da je on sa svojom jedinicom vojne policije već bio tamo), i koji je svjedoku rekao da su on i njegova jedinica od tog momenta slobodni i da su svoje „odradili“.

633. Također, prema pomenutom izvještaju koji je sačinio svjedok Munib Mehanić (Mehanija) (dokaz 01-165), proizlazi da su u pravcu Širokara i Tošića, pored 11 čete, učestvovali ili naknadno dolaze na navedeno područje jedinice Čede Domuza, Nogo Muhameda, Zukini i sl.

634. Da se radilo o zajedničkoj akciji TO Trnovo i drugih jedinica sa Igmana, a posebno da je TG2 kao njihova viša komanda bila *odlučujući faktor* u navedenoj akciji, proizlazi iz dokaza T- 131- Izvještaj komandanta TG-2 u kojem se između ostalog navodi da je: *“Dana 30.07.1992.godine planski izvedena operacija za oslobađanje Trnova. U operaciji su učestvovala snaga Trnova, “Šeher Igmana” i Diverzantska jedinica sa Igmana. Koordiniranom operacijom svih vojnika osvojen je Rogoj, vrlo jako četničko uporište. Za uspješno vođenje operacije predlažem da se javno pohvale komandant OS Trnovo Medaris Šarić, načelnik Štaba Igmanškog odreda Husein Alić, komandant Diverzantske jedinice Čedomir Domuz. ...”*

635. Također da se radilo o velikoj akciji i snažnim borbenim dejstvima potvrđuju i Borbeni izvještaji Glavnog štaba VRS. Tako je u Borbenom izvještaju GŠ VRS od 30.07.1992.godine navedeno: „ U zoni TG „Kalinovik“ neprijatelj je u 08.50 do 09.15 otvarao jaku artiljerijsku vatru po rejonima: Trnovo, Širokari i Tošići“ (dokaz T-132), a u Borbenom izvještaju od 31.07.1992.godine „... u zoni TG Foča i TG „Kalinovik“ neprijatelj je intenzivno izvodio b/d i pešadijskim snagama. Posebno intenzivna borbeno dejstva su bila u širem rejonu Trnova, kao i u rejonu Jabuke“ (dokaz T-133). Također, iz Borbenog izvještaja Glavnog štaba VRS od 03.08.1992.godine proizilazi da su u toku 02./03.07.1992.godine, „Najintenzivnija dejstva su bila na

pravcu Trnovo-Rogoj. ... Jedinice TG „Kalinovik“ uz pomoć TG „Foča“ uspjela je da povрати prevoj Rogoj. Komanda korpusa ulaže sve napore na objedinjavanju b/d u okviru OG „Podrinje“(dokaz T-134).

636. Dakle, na osnovu provedenih dokaza TO Trnovo nije izvodio samostalno borbeni dejstva, te iz istih proizlazi da je ova akcija, kao i akcija na područje Straišta/Presjenu bila pod nadzorom više komande u ovom slučaju TG-2, te Tužilaštvo nije provelo jasne i nedvosmislne dokaze koje bi ukazivale da je komanda TO Trnovo isključivo rukovodila i komandovala borbenim dejstvima, te je važnost i uloga TG-2 u konkretnoj akciji, pored iskaza svjedoka, posebno upečatljiva kroz pomenuti Izveštaj Ferida Mizdraka. U tom se smislu u Izveštaju najprije navodi da je zapovijest za napad bila urađena još 19.07., te da su u štabu TO bile obavljene sve pripreme, međutim od strane TG 2 je dobivena naredba da se od planirane akcije odustane, zbog toga što nisu stvoreni uslovi kao i nemogućnost pridodavanja jedinica TG 2 koje trebaju da učestvuju u samoj akciji. Nakon što je izrađena nova zapovijest za napad 28.07., Ferid Mizdrak odlazi na Igman gdje sa zadatkom i akcijom upoznaje ponovo komandanta TG-2 Mirsada Čatića koji učestvuje u dodatnom dopunjavanju upotreba jedinica koje se angažuju u napadu i nakon čega akcija počinje. Također, prema izveštaju u toku napada 31.07.1992. godine na IKM (istureno komandno mjesto) Gradina, je pored komandanta štaba i veze TO Trnovo bio i načelnik TG-2 Huso Alić, a potom u Štab na dane 01.- 02.08. dolaze i komandant TG2 Mirsad Čatić i Armin Pohara, nakon čega se navodi da je komandant TG -2 izdiktirao 5 zadataka komandantu štaba OS Trnovo Medarisu Šariću u vezi obezbjeđenja i čuvanja Rogoja. Kada je u kontranapadu srpskih snaga dana 03.08. Rogoj ponovo osvojen, zatražena je ponovo pomoć od jedinica sa Igmana, kada se ponovo vraća/ osvaja Rogoj.

637. Također prema pomenutom Izveštaju sredstva koja su zaplijenjena u toku akcije su od strane komandanta Šarića predata na Igman, a što je dodatno potvrđeno u Izveštaju pomoćnika komandanta za pozadinu Nermina Velića (T-306), iz kojeg proizlazi da je veliki dio ratnog plijena kako po naredbi Čatića, tako i po naredbi Šarića ustupljen jedinicama na Igmanu.

638. Slijedom navedenog, Vijeće nalazi da je TG 2 imala odlučnu ulogu u sprovođenju ove „operacije“ (kako je komadant TG 2 označava u svom aktu- dokaz T131), te nije sporno da je Štab TO, dakle svjedok Mizdrak Ferid po naredbi komadanta Šarića sačinio operativni plan upotrebe i dejstva jedinica u toku akcije, obzirom da je očigledno da se radi o teritoriji Trnovo koju oni najbolje poznaju. Međutim, taj plan je realizovan tek nakon dorade upotreba jedinica i konačnog odobrenja komadanta TG-2, što govori da je upravo TG-2 kao viša i pretpostavljena komande svim pomenutim jedinicama koje su učestvovala u akciji (što proizlazi iz dokaza T-121), rukovodila pomenutom akcijom. Također da je TG-2 kao viša komanda odlučivala o upotrebi snaga štaba TO u borbenim dejstvima, dodatno potvrđuje dokaz T-131 (*Izveštaj od 30.07.1992. godine*) iz kojeg se vidi da komandant TG-2 Mirsad Ćatić pohvaljuje komandanta OS Trnovo Šarić Medarisa, načelnika štaba igmanskog odreda Huseina Alića i komandanta diverzantske jedinice Domuz Čedomira za uspješnost akcije oslobađanja Trnova.

639. Utvrđenje suda, da jedinice Štaba TO Trnovo nisu mogle samostalno rukovoditi ovom akcijom dodatno potkrepljuju i činjenice da ista nije bila u logističkom, vojnom, kadrovskom i dr. kapacitetu, pogotovo ako se uzme u obzir značaj navedenog mjesta, te položaj i opremljenost srpskih snaga na tom području. Također, Vijeće nalazi da za konkretnu akciju, iz provedenih dokaza proizlazi da se radilo o sadejstvu, a ne pretpočinjavanju jedinica štabu TO Trnovo i stavljanju pod kontrolu optuženih Šarića i Godinjaka. U tom smislu nisu provedeni dokazi da jedinice čiju upotrebu je naređivao komandant TG-2 Ćatić Mirsad nikada nisu čak ni privremeno stavljene pod komandu štaba TO Trnovo pretpočinjavanjem, niti postoje dokazi da su bili pod njihovom efektivnom kontrolom.

640. Pored naprijed navednog, Vijeće nalazi da također treba imati u vidu da se kompletan plan akcije, kako to proizlazi iz izjave Ferida Mizdraka, te iz njegovog izvještaja odnosio isključivo na legitimne vojne ciljeve, te da u istom, ali i drugim izvještajima koje su podnosili drugi učesnici (koje je Vijeće imalo na raspolaganju a radi se o izvještaju II čete- dokazi T-81 i 02-17) nije bilo, nikakvih informacija u pogledu eventualnih ubistava koje su navedene jedinice počinile, a o čemu bi se obavještavala komanda. Također Vijeće nalazi da je u Izvještajima navedeno da su se pojedini

pripadnici jedinica, odali pijanstvu, pljačkanju i paljevini, te da je komadant TG-2 dao određene upute kako to da se riješi.

641. Također, kada je u pitanju učestvovanje optuženog Edhema Godinjaka, nesporno je utvrđeno da je on kao načelnik štaba neposredno sa dijelom jedinica TO Trnovo učestvovao u pomenutoj akciji. U ovom smislu Vijeće je imalo u vidu navode svjedoka Ferida Mizdraka da, u situaciji kad je izdato naređenje za napad, bilo od strane komandanta ili neke više komande, načelnik štaba je, kao i svaki drugi vojnik, dužan da ga izvršava.

642. Nadalje, pored navedenih dokaza koje se odnose na samu akciju, njen karakter i značaj, te učešće jedinica iz dokaza također proizlazi da se samim napadom i osvajanjem teritorija, na određenim mjestima, određen broj civila srpske nacionalnosti koji su krenuli iz pravca Trnova i okolnih sela, kako bi preko prevoja Rogoj stigli do teritorija koje su kontrolisale srpske snage, našao u okuženju, ili su pristizali sa raznih strana, o čemu svjedoče brojni svjedoci, koji saglasno izjavljuju da se pucalo sa svih strana, ali nisu bili svjesni dokle su jedinice Armije u tom momentu napredovale, te zbog borbe za vlastiti život su se pokušavali domaći navedenih teritorija, zbog čega su neki zarobljeni, a neki su uspjeli raznim putevima ipak preći na slobodnu teritoriju. O tome su svjedočili svjedoci Savo Timotije, Mihajlo Lalović, svjedok Đ, Radomirka Mišović, Radojka Popović, svjedok G, Gordana Bandović, Borivoje Vlaški i dr. (Vijeće će detaljnu ocjenu iskaza ovih svjedoka datih na navedene okolnosti dati u sklopu tačke II. 1 a) optužnice.

643. Kada su u pitanju konkretne inkriminacije koje se kako je naprijed navedeno odnose na pomenutu akciju, Vijeće najprije kada je riječ o **tački 6.I. optužnice**– ubistva na području Rogoja u julu i augustu 92. civila: Cvijeta Elez, Milan Vlaški, Drago Golijanin, Mirjana Golijanin, Pero Golijanin, Danilo Jokić, Milana Aksentić, nalazi da svjedoci saslušani na ove okolnosti uglavnom svjedoče o onome što im je poznato vezano za navedna stradanja, a uglavom se radi o posrednim saznanjima. na te okolnosti svjedočili su članovi porodice koje su nakon godine dana pronašli njihove posmrtno ostatke, te su o stradanju čuli iz priča drugih.

644. U tom smislu kada je u pitanju stradanje Cvijete Elez, svjedočio je njen sin svjedok Vinko Elez, koji navodi da su njegova otac i majka živjeli su u Trnovu, te od oca saznaje da su on i njegova majka krenuli da bježe iz Trnova, preko Širokara prema Rogoju, te da je dok su se kretali kroz neku šumu počela pucnjava, otac je uspio da pređe preko prevoja na liniji razgraničenja na kojem mjestu nije bilo vojnika, a majka je ostala kod jednog vrela, te dalje svjedoči da je naknadno pronašao posmrtnu ostatke majke u blizini upravo tog mjesta (vrela) za koje mu je otac pričao.

645. U pogledu stradanja Drage Golijanina, svjedočila je njegova kćerka Nada Golijanin koja navodi da je živjela u Trnovu sa ocem do 30.jula 1992.godine kada su odlučili da napuste Trnovo usljed napada muslimanske vojske. Tako navodi da je sa ocem i ostalim stanovništvom krenula prema Širokarima. Iz šume su sišli u dolinu između Visa i Rogoja, kada se čula pucnjava, ali njen otac za njima nije silazio, te su oni nastavili dalje, jer se zbog borbenih dejstava nisu mogli vraćati. Svjedoči da su 1993. godine pronađeni posmrtni ostaci njenog oca, te da su joj rekli da je na tijelo bila prostrijelna rana.

646. Kada je u pitanju stradanje Milana Vlaškog, svjedokinje Rajka Popović i Radomirka Mišović svjedoče da dok se kolona civila, među kojima su bili žene, djeca i starci iz pravca Tošića i Trnova kretala u pravcu Rogoja, dok su prilazili mjestu gdje su se nalazili muslimanski vojnici na Rogoju (a svjedok Mišović navodi da su im ti vojnici presjekli put) počela pucnjava, te da je tom prilikom Milan Vlaški ubijen. Svjedokinja Radomirka Mišović svjedoči da se to desilo neposredno blizu nje, dok svjedokinja Rajka Popović svjedoči da je čula da je Milan Vlaški ubijen, ali to nije vidjela, jer je on bio na početku kolone. S druge strane svjedokinja Mila Knežević, kćerka stradalog u pogledu okolnosti stradanja njenog oca svjedoči da joj je majka, koja je bila tada prisutna na mjestu događaja pričala da je njen otac koji se inače slabije kretao, rekao da će on polako ići i kad se zapucalo njen otac je bio pogođen, a majci nisu dali da mu priđe iz sigurnosnih razloga, nakon čega je ona produžila dalje s grupom i onda su na Rogoju zarobljeni.

647. Svjedokinja Rajka Popović i Radomirka Mišović također su saglasno svjedočile o tome da kad su ih vojnici na Rogoju zaustavili, da su se svuda oko njih vodile borbe

i da je sve „prštalo“, zbog čega su ih ti vojnici sklonili na drugo mjesto, kako bi ih u neku ruku zaštitili, gdje su bili dva dana, prije nego su odvedeni za Dejčiče (Vijeće će detaljno dio iskaza koji se odnosi na ove činjenice obrazložiti u dijelu koji se odnosi na inkriminaciju iz tačke II.a) optužnice).

648. Dakle, kada su u pitanju okolnosti pod kojim je nesporno stradao Milan Vlaški, obzirom na navode naprijed navedenih svjedoka, Vijeće nije moglo zaključiti da li je posljedica njegove smrti rezultat nasumične pucnjave koja je uslijedila kada su navedena lica prilazila vojnicima, ili se radilo o namjernom/selektivnom ubistvu navedne osobe, posebno cijeneći da su se svjedokinje navele da su se na mjestu kretale i gdje su zaustavljeni okolo vođene borbe, i bilo je pucnjave na sve strane.

649. U pogledu navoda svjedokinje Radomirke Mišović da je među prvim vojnicima vidjela Godinjaka u momentu kada im je put presječen i kad su uhapšeni, odnosno kada je po njenim navodima ubijen Milan Vlaški Vijeće nalazi da nema drugih potkrepljujućih dokaza da je optuženi bio prisutan baš u tom momentu njihovog zarobljavanja. Iz dokaza proizlazi, a o tome svjedoče mnogi svjedoci, da je Edhem Godinjak bio prisutan kada su civili zarobljeni, međutim radi se o mjestu Bandijerka, mjestu gdje su svjedoci sklonjeni sa te barikade, koja je od navednog mjesta udaljena oko 1,5 km, gdje će svjedoci boraviti 2-3 dana nakon čega ih prebacuju za Dejčiče (o čemu će više biti riječi u tački II.1.a).

650. Kada je u pitanju stradanje lica Mirjane Golijanin, Pere Golijanina i Danila Jokića, svoja saznanja dao je Goran Golijanin koji je opisao okolnosti i način pogibije njegovih roditelja i tetka. Iz njegovog svjedočenja proizlazi da je do navedenog stradanja došlo kada je njegova majka bila ranjena, kada su svi zajedno pokušali kamionom preći kroz prvu liniju borbi prema Kalinoviku, iako mu je bilo poznato da je bilo borbenih dejstava na Rogoju odnosno da je Rogoj „pao“, pa i pored činjenice da je na cesti kojom su prolazila postavljena barikada odnosno prepreka na putu radi zaustavljanja, pokušali su ipak proći, kada je otvorena vatra prema njima, nakon čega gube kontrolu nad vozilom i nakon čega se kamion prevrće sa ceste u obližnju provaliju. Svjedok navodi da su on i otac preživjeli, majka i tetak su bili na mjestu mrtvi. Nakon toga vojnici su bacili jednu ručnu bombu prema njima, koja im usljed položaja

kamiona nije pričinila štetu, te se svjedok javio vojnicima govoreći svoje ime, a svjedokov otac izlazi prema cesti, nakon čega se ubrzo čuo pucanj kojim je njegov otac ubijen, a svjedok se uspio spasiti i doći do slobodne teritorije. Također, svjedok je naveo da je imao naoružanje na kamionu (kamion je imao otvorenu karoseriju), ali ga nije upotrijebio, kao da je u momentu kada su zapucali svjedok govorio da prevozi ranjenika, tvrdeći da se to moglo čuti, te da se radilo o sumraku ili mraku.

651. S druge strane svjedok odbrane Ramiz Mulaomerović koji je bio pripadnik diverzansko izviđačkog voda pri TO Trnovo, svjedoči da je nakon zauzimanja Rogoja, presječen putni pravac Trnovo-Kalinovik, te je tim pravcem bilo pokušaja prelazaka vozila srpskih snaga koje nisu htjeli stati, navodeći da je tim pravcem prošao kamion sa naoružanjem i da je iz mitraljeza otvorena vatra prema vojnicima kao i civilima koji su tu bili zatečeni, iz kojeg su razloga na navedenom mjestu postavili barikadu, te su na to mjestu izvukli dvije haubice kako bi za veća vozila spriječili prolazak. Svjedok navodi da su one koje su se tu zaustavile preusmjeravali prema balvaništu, dok na one koji nisu htjeli stati su pucali, tako su pucali u jedan kamion sa granatama, iz kojeg su vojnici pobjegli, te jedno pmv u kojem se nalazila jedna porodica, te nakon što je vozač ranjen isti su se predali i vozač je zbrinut i ukazana mu je pomoć, te poslije odvučen u bolnicu u Konjic. Također, svjedok navodi da je tu veče još jedno vozilo pokušalo preći preko Rogoja, radilo se o „tamiću“ kojim se vozilo smeće, koji je sletilo sa puta, te sutradan kada su prišli tom vozilu, uočili su na kamionu osobe koje su stradale.

652. Dakle, u kontekstu navoda svjedoka, Vijeće nalazi da je svjedok i njegovi srodnici koji su stradali, a koji su se nalazili u navedenom vozilu, su svjesno išli prema liniji razgraničenja tada zaraćenih strana, odnosno da se radilo o mjestu gdje su se u blizini još uvijek vodile borbe, da se radilo o kamionu koji se ne zaustavlja na prepreci na cesti, znajući da se radilo o barikadi, da se radilo o sumraku-mraku, kamionu koji nije posebno obilježen, te se po ocjeni Vijeća nije moglo sa sigurnošću utvrditi da se u istom nalaze civili (pogotovo ako se uzmu u obzir navodi svjedoka Ramiza Mulaomerovića da su tom dionicom pokušavali preći i mnogi kamioni sa naoružanim pripadnicima srpskih snaga od kojih su neki prema njima otvorili i vatru), sve su to okolnosti koje ukazuju da se u datom momentu možda i radi o legitimnom vojnom cilju

(o čemu sud nema potrebu da se dalje upušta u takvu ocjenu), uostalom i sam svjedok Golijanin je na glavnom pretresu rekao, da je poslije shvatio da to možda i nije bilo promišljeno, niti najbolja odluka da u tim momentima to uradi.

653. U odnosu na stradanje Milana Aksentića uložen je samo zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993.godine (T-17) koji se odnosi na pronalaženje tijela stradalog na magistralnom putu Trnovo – Dobro polje na tzv.Čulinovića okuci. Iz zapisnika proizilazi da je isti bio nastanjen u Trnovu, a da je ubijen između 31.07. i 03.08.1992.godine na navedenom mjestu.

654. Dakle, analizom provedenih dokaza, iako se predmetne inkriminacije odvijaju na Rogoju ili u neposrednoj blizini u toku navedene akcije, u kojem napadu učestvuju nesporno i jedinice TO Trnovo, ipak obzirom na navod o učestvovanju mnogih jedinica i sa prostora Igmana, za koje nije dokazano da su potčinjenje Štabu TO, obzirom da nema pouzdanih dokaza o mogućim izvršiocima predmetnih ubistava, pa pored činjenice da iz dokaza proizilazi da su optuženi na direktan ili indirektan način učestvovali u samoj akciji, Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo odgovornost optuženih na način postavljen u optužnici.

655. Nadalje kada su u pitanju tačke optužnice koje se odnose na stradanja koja su se desila na području Širokara, Tošića, Bistročaja, Vrbovnika, Vijeće nalazi da dokazi pokazuju da su srpske snage već u maj/juni zauzele i držale borbene položaje oko srpskih sela od Vrbovnika, Kiselica, Bistročaja, Tošića, dijelom Pendičića, uključujući i Širokare u čijoj blizini je bila komanda VRS, a također između sela Širokari i Tošići na dominantnoj koti Čirakovo brdo, pripadnici VRS su držali borbene položaje.⁹¹ Dana 30.07.1992.godine dolazi do akcije oslobađanja Trnova i Rogoja tokom koje dolazi do potiskivanja srpskih snaga sa dominantnih kota koje su do tada držale⁹² i povlačenja Srpske vojske zajedno sa civilnim srpskim stanovništvom iz tih sela.

656. U tom smislu kada je u pitanju **tačka 6. f)** optužnice ubistvo Janje Mojević i Mitre Timotija u selu Vrbovnik, Vijeće nalazi da iz izjave Mlađena Timotija koji je svjedočio na okolnosti ove tačke optužnice, a radi se o sinu stradale Mitre Timotija,

⁹¹ Svjedok Vojislav Golijanin , Zaštićeni svjedok F

⁹² Svjedok Rade Ivanović

proizlazi da su krajem jula 1992.godine vođene borbe na Rogoju, te se srpska vojska i civilno stanovništvo povlači prema Vrbovniku, tako se i stanovništvo povlačilo iz Pendičića, te je njegova majka koja je bila nepokretna ostala u jednoj kući sa još nekim starijim civilima u dijelu prema Vrbovniku prilikom izvlačenja, gdje ju je smjestio njihov rođak, što je potvrdilo svjedok Petko Mojević, navodeći da je s njom bila i starica Mitra Timotije. U pogledu konkretnih dešavanja nema neposrednih svjedoka, te saslušani svjedoci nemaju saznanja šta se tačno dogodilo, osim činjenice da im je zatvorenik, svjedok K koji je išao na asanaciju terena rekao da je tijela navedenih osoba pronašao i da su ih sahranili, ali se isti nije mogao sjetiti gdje su ih zakopali, tako da njihova tijela nikada nisu ni pronađena.

657. Svedok Enver Bunar, koji je rekao da je u osvajanju Trnova njegova jedinica TO Kijevo, imala zadatak da napadne selo Vrbovnik i da su dolaskom tamo našli mnogo hrane oružja i sl., a da se u povratku u Kijevo prepričavalo da su neki vidjeli dvije starije ženske osobe koje su nastradale na njemu nepoznat način.

658. Obzirom da pored činjenice da nisu identificirani konkretni izvršioci, Vijeće je posebno imalo u vidu činjenicu da obzirom da tijela nisu nikada pronađena, da postoji sumnja u uzrok smrti, zbog čega Vijeće nije našlo dokazanim odgovornost optuženih na naprijed navdane načine.

659. U pogledu **tačke 6.n)** dešavanja u selo Tošići- stradanje Danila Mišović, Nedje Arsinijević, Pavla Trgovčević, Svetozara Popović i Jove Trgovčević, Vijeće je također imalo u vidu da se selo Tošići također nalazilo u pravcu Rogoja i da su većinsko stanovništvo činili Srbi, a samo selo je u julu 1992.godine bilo na prvoj liniji odnosno u međuprostoru između prvih linija, te je usljed napada stanovništvo bježalo prema Kalinoviku.⁹³ Prema dokazu T-132 Depeša komande Hercegovačkog korpusa, od 30.jula '92.godine, gdje je, između ostalog, konstatovano da je u zoni TG Kalinovic, neprijatelj, otvorio jaku artiljerisku vatru po rejonima Trnova, Širokara i Tošića.

660. Na okolnosti ove tačke optužnice su svjedočili srodnici stradalih Milenko Arsinijević, Radenko Golijanin, Dragan Popović, Danilo Trgovčević, ili osobe koje su

⁹³ Svjedok Ratko Ivanović

ih poznavale, a koji su vidjeli neka od tijela ubijenih, kao što su svjedokinje Dragomirka Mišović i Rajka Popović, te svjedok Jovo Vlaški. Međutim svjedoci nemaju neposredna saznanja o stradanju navedenih osoba, ili konkretna saznanja o eventualnim počiniocima. Analizirajući izjave svjedoka veliki broj informacija koje su porodice dobivale od drugih lica su stvorile i određene nelogičnosti u pogledu načina stradanja, mjesta i osoba, tako se za neke stradale govori da su ubijeni, dok drugi za iste da su obješeni, pa onda za ljude koje se tvrdilo da su se objesili, tvrdi da su ipak zadavljeni. Također u pogledu eventualnih počinioca recimo kod stradanja Neđe Arsinijevića, njegov sin, svjedok Milenko Arsinijević navodi da je od izvjesnog Grge Prerija čuo da je njegovog oca u selu saslušavao neki student brat od komadanta veze i da je neko ko je bio sa njim rekao da istog likvidira, s druge strane optuženi Danilo Trgovčević, sin stradalog Jove Trgovčevića je čuo da ubistva u Tošićima nisu uradili njihove komšije, nego neka hrvatska vojska HOS, da su to pričali mještani. Svjedokinje Radomirka Mišović i Rajka Popović, te svjedok Jovo Vlaški, saglasno svjedoče da dok su ih nakon zarobljavanja na Rogoju sprovodili do Dejčića, prolaskom kroz selo Tošiće vidjeli ubijena tijela Danila Mišovića, Neđe Arsinijević i Jove Trgovčevića, Paju Trgovčević.

661. I kod ovih inkriminacije nije sporno da su se iste dešavale u toku akcije za oslobođenje Trnova, a u kojoj su u zajedničkom sadejstvu učestvovali TO Trnovo i jedinice TG2. U pogledu učestvovanja konkretnih jedinica na području Tošića Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka, te posebno Izvještaj o oslobađanju Trnova (T-12), Izvještaj Muniba Mehanija (01-165), a iz kojih proizlazi da su mnogobrojne jedinice, posebno jedinice sa Igmana učestvovala u pravcu Širokara i Tošića.

662. Tako svjedok Ramiz Mulaomerović svjedoči da se prilikom početka napada na Rogoj, jedinica Čede Domuza razdvojila i otišli u napad prema takozvanoj Pandurici iznad sela Tošića. Svjedok Ismet Mehanić svjedoči da je u jeku borbenih dejstava prema njima otvarana vatra iz pravca Tošića iz Trgovčevića kuća, te iz PAT-ova iz pravca Širokara, tako da nisu mogli preći komunikaciju Širokari – Rogoj, nakon čega je Zukina jedinica uspjela eliminisati te vatrene položaje i onda su se spojili sa drugim snagama. Svjedok Muhamed Nogo također svjedoči o vatrenom dejstvu iz Tošića koje su morali eliminisati protivoklopnim sredstvima, kako bi nastavili dalje. Kada je u pitanju pomenuti Izvještaj iz istog proizlazi da su jedinice DIV Trnovo, jedinica Ljuta, Zufikar, te

Šeher i vod Ediba Šarića, poslije napada zadanim pravcima, imale zadatak produžiti napad prema Širokarima i Tošićima.

663. Obzirom na navedeno, Vijeće kad je u pitanju i ova inkriminacija osim činjenice da se radilo o dešavanjima u toku oslobađanja Trnova, u kojoj akciji je učestvovao veliki broj jedinica, nema pouzdanih dokaza koja jedinica je mogla počiniti predmetnu inkriminaciju, ali nema pouzdanih dokaza i o načinu stradanja navedenih lica, zbog čega Vijeće nije našlo dokazanim odgovornost optuženih ni po ovoj tački optužnice.

664. U pogledu tačke **6.o)**- dešavanja u mjestu Širokari, te stradanja u napuštenoj vikendici Perse Golijanin, Spasoja Golijanin, Jovke Golijanin, Anđe Lale, Stake Popović, Gospave Vlaški, Vijeće iz provedenih dokaza nalazi da se i ova inkriminacija dešava u periodu operacije oslobađanja Trnova i napada na Rogoj, kada je određen broj civila krenuo iz Trnova prema Kalinoviku, kada se zaustavljaju na području Širokara.

665. U tom smislu porodice nastradalih, a radi se o svjedocima Boško Golijanin, Mladenka Lale, Dragana Popović, saglasno izjavljuju da im je poznato su navedena lica, a radilo se o licima starije životne dobi, prilikom odlaska iz Trnova, na području Širokara smještena u neku od vikedica, te da su čuli da je vikendica zapaljena i da su svi u njoj izgorili. Svjedok Rajko Lale, a koji je prema navodima ostalih svjedoka jedini očevidac predmetnog događaja i koji uglavnom od njega i dobijaju saznanja šta se desilo, u svojoj izjavi koja je pročitana na glavnom pretresu (dokaz T35), ipak navodi da nije vidio da je vikendica gorila dok su navedena lica bila unutra. Svjedok ustvari misli da su isti prije toga izvedeni u nepoznatom pravcu, obzirom da poslije na zgarištu u toj vikendici nisu pronađeni posmrtni ostaci navedenih žrtava. Također prema provedenim dokazima tijela navedenih žrtava nikada nisu pronađena.

666. I kod ovih inkriminacija nije sporno da su se ista dešavale u toku akcije za oslobođenje Trnova, a u kojoj su u zajedničkom sadejstvu učestvovali TO Trnovo i jedinice TG2. U pogledu učestvovanja konkretnih jedinica na području Širokara Vijeće je imalo u vidu iskaze svjedoka, te posebno Izvještaj o oslobađanju Trnova (dokaz T-12), te izvještaja Muniba Mehanije (dokaz 01-165) a iz kojih proizlazi da su

mnogobrojne jedinice, među kojim su i jedinice sa Igmana učestvovala u pravcu napada na Širokare i Tošiće. Tako iz Izvještaja (T-12) proizlazi da su jedinice DIV Trnovo, jedinica Ljuta, Zufikar, te Šeher i Vod Ediba Šarića, poslije napada zadanim pravcima imali zadatak produžiti napad ka Širokarima i Tošićima.

667. Kada su u pitanju navodi svjedokinje Joke Prorok da joj je njena majka pričala da su bili na području Širokara, te nakon što su čuli vrisku i vidjeli paljevinu u obližnjoj vikendici, da su se ona i ostale žene sakrile u travu i da su vidjeli Edu Godinjaka koji ih je spasio i odveo u obdanište. Svjedok ističe da njoj nije poznato odakle je njena majka poznavala Edhema Godinjaka, ali da mu je bila neizmjereno zahvalna, te nakon prezentovanja iskaza svjedoka iz istrage ista je izjavila da je njena majka tek dolaskom u Kalinovik dobila saznanja da je taj koji ih je spasio mogao biti Godinjak. Takvi navodi u nedostatku drugih potkrepljujućih dokaza, ne mogu van razumne sumnje potvrditi da se optuženi Godinjak nalazio baš na tom mjestu dok je gorila vikendica.

668. Dakle kad je u pitanju i ova inkriminacija osim činjenice da se radilo o dešavanjima u toku oslobađanja Trnova, u kojoj akciji je učestvovao veliki broj jedinica, dokazi nemaju dokazni kvalitet na bazi kojih bi se mogao utvrditi način stradanja navedenih lica, a pogotovo ko je učestvovao u navedenim inkriminacija, zbog čega Vijeće nije našlo dokazanim odgovornost optuženih ni po ovoj tački optužnice.

669. Nadalje, u pogledu **tačke 6.p)** selo Bistročaj, stradanje Nikole Golijanina u julu 1992. godine, te Pere i Milke Golijanin u novembru 1992. godine, porodice imaju saznanja iz priča drugih, pa tako Boško Golijanin navodi da je njegov otac Nikola Golijanin, stradao odmah kada je prva vojska, ne zna koja, ušla u selo nakon napada 31.07, i da se pričalo se da je tu komandir čete bio Osman Pločo, kad su njegova strina Milka i stric Pero, potpisali lojalnost i ostali u selu, nakon čega su nakon nekog vremena stradali od muslimanske vojske. Svjedok Vojislav Golijanin o smrti roditelja Milke i Pere Golijanin saznanja dobiva od izvjesnog Zagorca koji je bio zarobljen na Kuli i koji mu je rekao da su mu roditelji ubijeni 200 m od sela, gdje je našao njihova tijela i sahranio. Po pričama ljudi čuo je da se u selu Bašaci zna ko je kriv za smrt njegovih roditelja, te on sumnja da se o radi braći Ziji i Osmanu Ibričić, od kojih je jedan bio komandir jedinice u Bašacima.

670. Na glavnom pretresu je saslušan i Zijo Ibričić koji je potvrdio da je bio komandir jedinice u Bašacima, koji navodi da je blizu selo Bistročaj u kojem su od Srba samo ostali Pero i Milka Golijanin. Navodi da mu je jedan od njegovih vojnika rekao da su u tom nekom pravcu prošla dvojica iz fočanske brigade, te da je poslije poslao svoja dva vojnika u neko izviđanje, kada mu oni nakon povratka saopštavaju da su vidjeli da je Pero ubijen. Svjedoči da je inače kroz selo prolazilo dosta jedinica, te da mu nije poznato da li ti iz fočanske brigade imaju išta sa ovim ubistvom. Obavjestio je komandu o svemu i navodi da je i Mehi Terzi iz vojne policije dao izjavu, a koja izjava je uložena u spis kao dokaz T-22 (Izjava Zije Ibričić 04.11.1992. godine, uzeta na okolnosti ispitivanja smrti Pere i Milke Golijanin), te da mu je poznato da je vođena istraga, ali mu nije poznat rezultat iste.

671. Svjedok odbrane Salem Pločo između ostalog svjedoči da mu je njegov amidža pričao da je se Pero Golijanin (koji im je bio kum) predao, da je bio u Trnovu i u obdaništu i kad se smirila situacija u Trnovu da se vratio u Bistročaj i pričao je njegovom amidži da dolaze neki nepoznati da mu traže novac, alkohol i stoga mu je njegov amidža dao potvrdu kako kaže jer se njegova potvrda "pikala". Međutim, nakon 15 do 20 dana saznao je da su Pero Golijanin i njegova supruga ubijeni iznad Bistročaja u mjestu Lučina.

672. Kada je u pitanju stradanje Nikole Golijanina, dakle prema izjavama svjedoka, proizlazi da je stradao u toku akcije za oslobađanje Trnova, kada su prvi vojnici ušli u selo, međutim Vijeće iz provedenih dokaza, posebno iz pomenutog Izvještaja koji između ostalog govori o rasporedu jedinica, nije moglo utvrditi koja jedinica je bila raspoređena na navedeni rejon. Dakle, kada su u pitanju i ova ubistva Tužilaštvo nije ponudilo pouzdane dokaze o tome ko je mogući počinitelj navedene inkriminacije.

673. U vezi inkriminacija iz tačke 6. l), tačke 6.f), tačke 6.n), tačke 6.o), te dio tačke 6.p) analizom provedenih dokaza, Vijeće utvrđuje da se predmetne inkriminacije odvijaju na prevoju Rogoj ili na drugim mjestima/selima koje su bile predmetom navedne akcije za oslobađanje Trnovo, u kojem napadu u sadejstvu učestvuju nesporno jedinice TO Trnovo i TG2- Igman u kojoj glavnu i odlučujuću ulogu ima TG2,

te nema pouzdanih dokaza koja jedinica, odnosno njeni pripadnici, je počinila predmetne inkriminacije. Svjedoci, koji se uglavnom odnose na porodice i poznanike stradalih nemaju saznanja šta se tačno dogodilo, osim navoda da su tijela nekih stradalih pronađena, dok određena tijela nikada nisu, te isti nemaju konkretna saznanja o eventualnim počinocima, a nema ni pouzdanih dokaza i o načinu stradanja tih lica, nalazeći pri tome da su se u pojedinim događajima civili nalazili u zoni ratnih dejstava između dvije zaraćene strane, zbog čega Vijeće nalazi da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo odgovornost optuženih po ovim tačkama optužnice.

674. Također, Vijeće u pogledu ubistva Pere i Milke Golijanin (**dio tačke 6.p**) kada je u pitanju sam vremenski okvir izvršenja krivičnog djela, dokazi govore da se predmetno ubistvo desilo početkom novembra, kada je optuženi Godinjak bio nesporno načelnik SJB Trnovo, a dokazi ne ukazuju da je navedeno mogao počiniti neko od policije, dok je s druge strane optuženi Medaris Šarić u ovom periodu, često bio odsutan zbog bolesti, gdje je imao adekvatnu zamjenu, pa obzirom na navedeno nije moguće utvrditi njegovu prisutnost istog u komandi, te eventualno saznanje o predmetnoj istrazi i počinocima.

675. Kada su u pitanju inkriminacije iz **tačke 6. r)** selo Lisovići stradanje civila Marka Ivanovića, Sime Ivanovića, Cvijete Ivanović i Danila Ivanovića, Vijeće najprije nalazi da je selo Lisovići bilo srpsko selo,⁹⁴ te da je početkom oružanog sukoba između sela Lisovići i Trebečaj bila uspostavljena linija (svjedok Rade Ivanović). Svjedok Petko Mojević je potvrdio da su se u selima Lisovići i Barice početkom juna 1992.godine vodile borbe, a to je također potvrdio i svjedok Ferid Mizdrak (kada mu je predočena izjava iz istrage), te navodi da su pripadnici TO i civilne policije imali borbena dejstva tokom juna 1992.godine, između ostalih, i u selu Lisovići. Svjedok Mladen Timotije je svjedočio da su Lisovići napadnuti oko 03. 06., koji napad je odbijen, te da se do 05.06.1992.godine stanovništvo povuklo.

676. Svjedok Timotije Mladen navodi da mu je poznato da su prilikom napada na Lisoviće, odmah ubijen Simo Ivanović koji je bio kod krava, navodeći da je tada došlo do razmjene vatre, ali je napad uspješno odbijen. Iz iskaza zaštićenog svjedoka N, koji

⁹⁴ Svjedok Mladen Timotije i zaštićeni svjedok Č

je svjedočio da je 10. juna 1992. godine sa trnovskim popom Nedeljkom Popović otišao u selo Lisoviće, gdje su saznali da je tamo poginuo neki Ivanović. Iz navedenog proizlazi da je Simo Ivanović ustvari stradao prilikom razmjene vatre.

677. Svjedok „Č“ također svjedoči da je Trnovo 1993.godine oslobođeno, kada i se vratio u selo i pronašao tijelo Sime Ivanovića. Vidio je da mu je glava pukla a od kuće je bio zakopan na nekih 500 do 600 metara. Slučajno su pronašli i suprugu Sime Ivanović na drugoj strani, nekih 100 metara udaljeno od njihove kuće. Poznavao je Danila Ivanovića i za njega kaže da su ga pronašli na nekih 50 metara od njegove kuće, kao i Marka Ivanovića čije su tijelo pronašli na putu.

678. Svjedok Ratko Ivanović svjedoči da je njegov brat Danilo Ivanović ubijen pod samim selom Lisovići. Na pitanje da li mu je poznato kako je stradao njegov brat, svjedok kaže da je negdje poslije rata dobio pismo koje je potpisao njemu nepoznata osoba pod imenom Milan Barašanin u kome su navedene oklonosti smrti. Osim njegovog brata, napisano je da su u selu ubijeni i Marko Ivanović, Simo i Cvija Ivanović i da je glavni zločinac bio Meho Terzo.

679. Kada je u pitanju pomenuto pismo isto je od strane Tužilaštva uloženo kao dokaz T-21, u potpisu ovog pisma je Milan Barišić (tako da Vijeće nalazi da je svjedok netačno naveo njegovo prezime). Međutim, odbrane optuženih su istakle prigovor autentičnost na pomenuto pismo. Vijeće je navedeni prigovor prihvatilo nalazeći da pismo nije identifikovano, niti je saslušano lice koje ga je navodno sačinilo. Svjedok koji je zaprimio pismo nije poznavao navedeno lice, niti je autentičnost pisma utvrđena bilo kakvim drugim provedenim dokazima.

680. Svjedok Manojlo Ivanović svjedoči da su njegovi roditelji Simo i Cvija Ivanović živjeli u Lisovićima. Kad je počeo rat više nije mogao odlaziti roditeljima, obilazio ih je njegov brat i kaže da ga je brat obavijestio da su im roditelji ubijeni.

681. Od objektivnih dokaza uloženi su izvodi iz MKU, zapisnici o izvršenom uviđaju (T-17), foto dokumentacija (dokazi T-289-292).

682. Vezano za ovu tačku optužnice, Vijeće je posebno imalo u vidu vrijeme počinjene inkriminacije. U dokazu T-17 (prilog Poseban izvještaj broj 15-1/02-KU-8/94 od 24.02.1994. godine uz zapisnik o saslušanju Danila Dželetovića) za selo Lisoviće je navedeno: "dana 06. juna 1992. godine muslimansko-ustaške formacije pod komandom Mehe Terzo upali su u srpsko selo Lisoviće i tom prilikom su na svirep način ubili četvero starijih osoba iz porodice Ivanović, odnosno u periodu između 06. i 12. juna 1992. godine ubijeni su ili zaklani, dok iz zapisnika o izvršenom uviđaju proizilazi da su ova lica ubijena između 03. i 06. juna 1992. godine. U dokazu T-290 (Izvod iz MKU za Marka Ivanović) kao dan smrti naveden je 03.06.1992. godine, a u dokazu T-292 (Izvod iz MKU za Danila Ivanović) kao dan smrti također je naveden 03.06.1992. godine. Vijeće je u ovom smislu imalo u vidu i iskaz Mlađena Timotija koji je svjedočio da je selo napadnuto 03.06., a da su se do 05.06. mještani povukli iz Lisovića. Pa u tom smislu Vijeće je utvrdilo da je vrijeme stradanja ovih lica bilo upravo u periodu od 03.06.-05.06.1992. godine.

683. U tom smislu imajući u vidu vremenski okvir ove inkriminacije, status optuženog Edhema Godinjaka koji je u tom momentu imao, Vijeće nalazi da nije dokazano da je optuženi Edhem Godinjak naredio, planirao, pomagao u planiranju i učestvovao u konkretnim inkriminacijama, kao ni da je optuženi u datom momentu bio nadređeni počinioćima, a koji nisu ni određeni. U pogledu optuženog Medarisa Šarić, obzirom na funkciju komandanta koju je obavljao najranije od 10.06.1992 godine, Vijeće je cijeni da se inkrimisani događaj desio prije nego je stupio na dužnost zbog čega ne proizlazi ni njegova odgovornost u pogledu navedenih inkriminacija.

d. Inkriminacije za koje nema dokaza da se uopšte radilo o krivičnom djelu

684. Posljednje dvije inkriminacije ovog dijela optužnice (tačke l optužnice), odnose se na **tačke 6. i to tačke k) i m)**, iako je odbrana u više navrata ukazivala na propuste i nedostatne dokaze u pogledu tačnog utvrđivanja smrti pojedinih civila, Vijeće je za kraj ostavilo ove dvije tačke kao najupečatljivije u pogledu sumnje da li je u konkretnom

došlo do ubistva ili samoubistva, ili u drugom slučaju da li je osoba nasumično, sasvim slučajno ranjena, pa usljed toga preminula.

685. U tom smislu kada je u pitanju **tačka 6. k)** optužnice- stradanje Savete Vitković u mjestu Godinja gdje se u činjeničnom opisu optužnice navodi da je navedenoj osobi oko vrata vezana plastična traka što je za posljedicu imalo smrt davljenjem. Na ove okolnosti je svjedočila kćerka stradale svjedokinja Jela Vitković koja je rekla da je pronašla majčin grob ispred kuće, na kome je pisalo na jednoj tabli baba Cvija je umrla, a kad je bila ekshumacija rekli su da joj je majka udavljenja zenskom čarapom, kao i svjedok Danilo Đeletović koji je ispred komisije za traženje nestalih prisustvovao ekshumaciji i koji je rekao da su primjetili maramu koja je dobro utonula u vrat, pa su iz tog razloga smatrali da je udavljena, te da su svi pokazatelji govorili u tom pravcu, ali da je on kao čovjek u to sumnjao.

686. S druge strane proveden je dokaz saslušanjem svjedoka Mirsade Godinjak koja je izjavila da je prolazila pored kuće Savete Vitković i tu je razgovarala sa njom vidjela je da u ruci drži kaiš, te je svjedokinja nastavila putem i u neposrednoj blizini obavljala radove u bašti, kada je pri povratku ponovo svratila do kuće Savete Vitković u njoj je pronašla pokojnu Savetu koja je izvršila samoubistvo vješanjem u svojoj kući , nakon čega je pozvala komšije i isti su je sahranili u dvorištu porodične kuće. Svjedoči da je taj dan bilo mirno i da nije bilo vojske, i da nije nikog vidjela.

687. Dakle, s obzirom na ove kontradiktorne odlučne činjenice, dovele su u veliku sumnju činjenične navode optužnice, što kod vijeća nije moglo stvoriti uvjerenje da je navedena osoba stradala davljenjem.

688. Stoga obzirom da nije dokazano da je u ovom slučaju počinjeno opisano krivično djelo, pa je s tim u vezi bilo bespredmetno razmatrati i eventualnu odgovornost optuženih.

689. U pogledu **tačke 6.m)** stradanje Radojke Popović u selu Kiselice, iz dokaza proizlazi da su se supružnici Marko i Radojka Popović nakon napada na njihovo selo i kad je iseljeno svo stanovništvo, krili su se u šumi naredna dva mjeseca. Svjedok

Ratko Popović, rođak Marka Popovića svjedočio je da je prva saznanja o smrti Radojke Popović dobio nakon razmjene rođaka koji mu je ispričao, da je njegovu suprugu pogodio nasumični metak i da na njega i njegovu suprugu niko od tih vojnika, tada kad mu je ranjena supruga, nije pucao, čak su mu nakon tog nesretnog događaja iz vojske pomogli da je sahrani. Prema kazivanju ovog svjedoka, Marko Popović je nakon smrti supruge odveden u stanicu milicije gdje je smješten u jednu prostoriju i nakon 10-15 dana razmjenjen na Rogoju. Iz svjedočenja Radeta Ivanovića koji svoja saznanja dobiva od samog Marka Popovića proizlazi da mu je isti pričao da je jednom dok se krio, velika grupa vojske je upala u selo, pucali su „kao da idu u hajku na divljač“ i da je njegova supruga tada nastradala. S druge strane svjedok Srećko Hadžiabdić svjedoči da mu je Marko Popović rekao da se danima krio sa suprugom i da nisu imali šta da jedu i da je ona umrla od gladi.

690. Dakle, dokazi provedeni na okolnosti stradanja ove osobe ukazuju da nije moguće pouzdano utvrditi način, odnosno uzrok smrti, odnosno da li je navedena osoba namjerno ubijena, ili je ista iz vatrenog oružja slučajno pogođena kada je od strane vojnika pucano nasumično ili je pak umrla od gladi. U tom smislu, Vijeće nalazi da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo okolnosti pod kojima je ova osoba stradala, pa je i u ovom smislu bilo bespredmetno razmatrati i eventualnu odgovornost optuženih.

2. TAČKA II OPTUŽNICE - ZATOČENIČKI OBJEKTI

691. Kada je u pitanju tačka II optužnice, optuženim je na teret stavljeno da su vremenskom periodu od jula 1992. do jula 1993. godine Edhem Godinjak, a Medaris Šarić do oktobra 1992. godine, formirali zatočeničke objekte u Osnovnoj školi u Dejčićima, u selu Godinjske Bare i u magacinu TO koji se nalazio uz zgradu SJB Trnovo, a u kojim objektima su imali efektivnu kontrolu i nadzor preko podređenih im pripadnika koji su obezbjeđivali navedene objekte i u kojim objektima su zatočeni civili, te pripadnici VRS-a, i držani u nehumanim uslovima, te su uz njihovo znanje i odobrenje podređeni im pripadnici SJB Trnovo, OS Trnovo zajedno sa pripadnicima HV-HOS-a pod komandom Bunoza Mirka, kao i drugim pripadnicima Armije BiH,

pojedininim zatvorenicima nanosili snažne tjelesne i duševne patnje i bol, dok su pojedine i lišili života, na način opisan u tačkama II 1. a), b), i c), te u dijelu tačke I.3. optužnice.

692. Dakle, Tužilaštvo ovim tačkama optužnice nastoji dokazati da su optuženi formirali navedene zatočeničke objekte i da su nad licima koja su vršila obezbeđenje i licima koja su maltretirala zatvorenike imali efektivnu kontrolu, te da su samim tim odgovorni za uslove boravka zatvorenika i za posljedice koje su nastupile iz tog zatočeništva. Vijeće je prilikom analize predmetnih inkriminacija, imalo u vidu vrijeme inkriminacija, te status optuženih u datim momentima.

(a) **Tačka II 1. a)- Zatočenički objekat u osnovnoj školi Dejčići**

693. U toku postupka ni za odbrane nije bilo sporno da je zatočenički objekat u osnovnoj školi (OŠ) Dejčići postojao i da su neka lica srpske nacionalnosti određeno vrijeme boravila u ovom objektu, te da su pojedini bili izloženi nehumanom postupanju, a da jedno lice podleglo usljed premlaćivanja. Na okolnosti ove tačke optužnice saslušani su mnogobrojni svjedoci, koji su boravili u ovom objektu ili svjedoci koji imaju bilo kakva saznanja u ovom pogledu, radi se o svjedocima: zaštićeni svjedok N, Savo Timotije, Mihajlo Lalović, svjedok Đ, svjedok H, Rajka Popović, Dragomirka Mišović, Gordana Bandović, Borivoje Vlaški, Huso Durmo, Fahro Dedović, Izet Godinjak, svjedok A, Krsto Miović, Arif Koso, Asim Zulić, Husnija Godinjak, Jove Vlaškog (izjava pročitana na glavnom pretresu - T-37).

694. Obzirom kao što je naprijed navedeno nisu sporna djela u osnovi zločina, Vijeće je u tom pogledu razmatralo činjenicu da li su optuženi i kada formirali navedeni zatočenički objekat, te da li su imali nad eventualnim počinocima efektivnu kontrolu, a posebno vodeći računa o funkcijama koji su optuženi Godinjak i Šarić obavljali u inkriminisanom periodu.

695. Naime, iz provedenih dokaza Vijeće nije moglo utvrditi kada je tačno oformljen ovaj objekat kao zatočenički centar i po čijoj tačno naredbi. Ono što je iz provedenih dokaza uočljivo je to je da su u tom objektu određeno vrijeme boravili lica srpske

nacionalnosti sa područja Presjenice, Ledića, lica koja su prethodno bila zatvorena u Godinjskim Barama, te lica koja su u toku vojne akcije na Rogoju zaustavljena pri pokušaju prelaska prema Kalinoviku.

696. U tom smislu najranije saznanje da su neka lica dovedena u navedeni objekat proizlazi iz činjenice da su nakon napada i osvajanja Straišta/Presjenice određeni broj civila iz Presjenice odvođen u OŠ Dejčiče u periodu od 07./08.07.1992. godine, pa do kraja jula 1992.godine. Pa tako iz dokaza izvedenih na okolnosti tačke 6.e, dešavanja u selima Donja i Gornja Presjenica, proizlazi da su iz kuće Ploskića gdje se krio određeni broj civila, dan-dva nakon napada jedan dio njih odveden za Dejčiče radi razmjene.(Pročitane izjave svjedoka Jusufa Ploskić, Zdravka Šehovac, te svjedočenje svjedoka Arifa Kose)

697. Također iz provedenih dokaza proizlazi da su u odvođenju navedenih civila učestvovali pripadnici TO Trnovo, sa Hamdijom Krupalijom koji je bio komandir IV Čete iz Dejčića, a što je dodatno potvrđeno i naredbama od 21. i 28.07 (T-126 i T-127), u kojima optuženi Šarić u svojstvu komadanta TO nalaže Vojnoj policiji da se izvrši pretres kuća Ploskića, jer se pretpostavlja da se u istim kriju srpske porodice, te da se pronađeni dovedu u selo Dejčiče.

698. Svjedok Arif Koso koji je kao pripadnik odreda Kijevo učestvovao u osvajanju Presjenice, svjedoči da je tamo, između ostalih vidio Hamdiju Krupaliju, za kojeg ne zna da li je učestvovao u samoj akciji, ali ga viđa u momentu kada je vidio dosta zarobljenih mještana srpske nacionalnosti iz Gornje Presjenice spremnih za transport prema Dejčićima. Svjedok dalje navodi da su civili jedino komunicirali sa Krupalijom i njegovim vojnicima, a oni su im obećali da će biti korektno smješteni, govoreći im gdje ih vode, te da niko u tom momentu nije maltretiran. S druge strane, svjedok navodi da u Presjenici ostaju članovi porodice Cvijetić, koji nisu htjeli ići od svojih kuća, a iz kojeg razloga im je Krupalija dao određene potvrde da mogu ostati i da ih niko ne dira. Također da je Krupalija bio ispred kuće Jusufa Ploskića gdje se krio određen broj civila srpske nacionalnosti potvrđuje i sam Jusuf Ploskić u svojoj izjavi kada navodi da je među vojnicima koje je prepoznao bio Hamdija Krupalija, prijeratni policajac.

699. Vijeće podsjeća da Tužilaštvo nije dokazalo prisustvo Edhema Godinjaka u momentu odvođenja mještana Presjenice koji su se krili kod kuća Ploskića (o čemu je Vijeće detaljno dalo obrazloženje u dijelu presude koje se odnosi na tačku 6.e. Optužnice). Također, Vijeće je u navedenom dijelu presude utvrdilo da se, u vrijeme akcije oslobađanja Presjenice, koja je vođena po naređenju TG Igman, Edhem Godinjak nalazio na Gradini koja je udaljena oko 2.5 km (svjedok Ferid Mizdrak), dok se optuženi Medaris Šarić također nalazio na određenom mjestu kao izvidnici, kada je doživio traumu, zbog koje je nakon toga imao česte zdravstvene probleme.

700. Nadalje, kada su u pitanju određeni mještani srpske nacionalnosti iz sela Ledića, koji su također u toku jula mjeseca odvedeni u školu u Dejčiče proizlazi iz dokaza T-123- Izvještaj IV Čete od 18.07.1992. godine u kome komandir Hamdija Krupalija obavještava štab da su prilikom akcije pretresa terena iznad sela Ledići pronašli sklonište u kojem su se nalazila tri osobe srpske nacionalnosti i dvoje djece, koje su sa sobom imale naoružanje, te da je prema njima postupljeno ljudski, bez upotrebe sile i da su isti sprovedeni u Dejčiče. Ovu okolnost potvrđuje i svjedokinja H koja se nalazila među navedenim civilima, koja navodi da se sa mužem djecom i Milenkom Miovićem krila iznad sela Ledići 20tak dana kada su ih pronašli muslimanski vojnici Hamdija Krupalija i dr. i odvezli za Dejčiče. Također svjedok Huso Durmo je svjedočio da je oko mjesec dana nakon stradanja supružnika Nenada i Mare Vasić iz Ledića (u junu ili julu 1992.godine) u Dejčićima, lokalna straža primijetila u šumi na jednom brdu da ima ljudi, te su tom prilikom pronađeni između ostalih i Milenka Miović, a potom su odvedeni i smješteni u OŠ u Dejčićima.

701. Dakle, nema sumnje da su pripadnici određenih jedinica koje su pripadali TO Trnovo sprovodili civile srpske nacionalnosti (kada su u pitanju mještani Presjenice i Ledića) u OŠ u Dejčiče, u julu mjesecu 1992. godine, te da je komanda bez sumnje o tome bila upoznata.

702. Pored navedenog dokazi pokazuju, da su i neka lica koja su ranije boravila u objektu u Godinjskim Barama dovedena, odnosno premještena u školu u Dejčiče. Tako svjedok N svjedoči da je, nakon dva mjeseca provedenih u Godinjskim Barama zajedno sa Radenkom Vlaški, Jovom Elez i Mladenom Ivanovićem prebačen u OŠ

Dejčiče, gdje su zatekli oko 10-tak starijih civila srpske nacionalnosti iz sela Presjenice i drugih sela, gdje je proveo oko 15-tak dana.⁹⁵ Svjedokinja H je svjedočila da su u prostoriju, gdje je bila zatvorena, dovedeni Elez Jovo i njegova žena, Radenko Vlaški, svjedok N i dr, te potom da su žene sa djecom prebačene u drugu prostoriju,⁹⁶ Svjedok Husnija Godinjak je svjedočio da je nakon rata razgovarao sa umrlim Jovom Elezom koji mu je pričao da je bio zatvoren u Godinjskim Barama odakle je kasnije odveden u Dejčiče.⁹⁷

703. Nadalje, pored navedenih mještana Presjenice i Ledića, u akciji oslobađanja Trnova i napada na Rogoj nakon 31.07.1992. godine, veći broj svjedoka svjedoči o činjenici da su prilikom pokušaja prelaska iz Trnova za Kalinovik, u rejonu Rogoja zaustavljani od strane "muslimanske" vojske i potom dovedeni u prostorije škole u Dejčičima gdje su određeni period (između 8 i 12 dana) bili zatvoreni.

704. U tom smislu svjedok Savo Timotije svjedoči da je zarobljen na Rogoju sa još 13 lica srpske nacionalnosti (među kojima je bilo žena i djece) i da su se vodile borbe, te da im je sutradan naređeno da nose ranjenike (muslimanske i jednog srpskog) u Godinjske Bare gdje je dio tih zarobljenih lica ostao, a on je odveden u školu u Dejčiče.⁹⁸ Svjedok Mihajlo Lalović svjedočeći na okolnosti zarobljavanja na Rogoju 31.07.1992.godine, kada je krenuo iz Trnova prema Kalinoviku navodi da nisu znali da je Rogoj zauzet i da je imao automatsku pušku, koji su mu dali u selu i koja mu je oduzeta kad su ga zaustavili. Njega i ostale su zarobili vojnici koji u imali bijele trake i uniforme, te su potom kamionom odvezeni u OŠ Dejčiče, gdje je zatekao žene srpske nacionalnosti iz Presjenice, a u prostoriji u kojoj su bili smješteni muškarci od njih 19 prepoznao je Radenka Vlaški i Jovu Eleza.⁹⁹ Zaštićeni svjedok Đ, koji je tada imao nepunih 15 godina, svjedoči o dolasku na Rogoj i pokušaju prelaska na stranu koju Srbi kontrolišu, zaustavljanje od strane vojnika u unifomama sa zelenim trakama. Svjedoči o dešavanju na Rogoju, opštem metežu, pucnjavi, dolasku i drugih civila, kada svi bivaju odvedeni u školu u Dejčiče, gdje zatiču između 20-30 ljudi, neke starce

⁹⁵ Zaštićeni svjedok N – transkript sa glavnog pretresa od 04.10.2016.godine

⁹⁶ Zaštićeni svjedok H – transkript sa glavnog pretresa od 27.09.2016.godine,

⁹⁷ Svjedok Godinjak Husnija – transkript sa glavnog pretresa od 02.02.2016.godine,

⁹⁸ Svjedok Timotije Savo – transkript sa gl. pretresa od 12.07.2016.godine

⁹⁹ Svjedok Lalović Mihajlo – transkript sa glavnog pretresa od 06.09.2016.godine

iz okolnih sela, a među njima je poznavao Radenka Vlaški i svjedoka N , te Mladena Ivanovića.

705. Svjedokinja Rajka Popović svjedočila je da je također krenula sa ostalim mještanima svoga sela prema prevoju Rogoj gdje je zaustavljena od strane muslimanskih vojnika, bilo ih je oko 15-tak, te ih je vojska izvela na brdo iznad gdje su bili i ostali civili i zarobljeni pripadnici srpske vojske. (Tačka 2. b) optužnice). Navodi da su tu bili dva dana nakon čega su odvedeni u Dejčiče, te da su u njihovom sprovođenju učestvovali neki Fočak i Fahro Dedović, kojeg je od ranije poznavala kao policajca i koji ih je kasnije čuvao u školi. Navodi da su dolaskom u Dejčiče zatekli starije žene iz Presjenice i žene sa djecom koje su bile smještene u učionicu, odvojenoj od učionice u kojoj su bili zatvoreni muškarci sa kojima njima nisu mogle komunicirati. Učionica se zaključavala i ispred je bio čuvar. Pojedine žene su izvodili da čiste u Dom zdravlja i u hotel Treskavicu, navodeći da je u školi ostala sedam dana.

706. Svjedokinja Dragomirka Mišović, također zaustavljena na Rogoju i sa drugim zarobljenim prebačena u Dejčiče, navodi da ih je bilo oko 65 osoba, žena i djece, a da su muškarci bili odvojeni. Svjedokinja Gordana Bandović je svjedočila da je nakon zarobljavanja na Rogoju odvedena u OŠ Dejčiče gdje je u jednoj prostoriji zatekla 30-tak žena, a da su u drugoj prostoriji bili muškarci od kojih je poznavala Grga Perijana, Radenka Vlaški. Svjedok Borivoje Vlaški je izjavio da je nakon zarobljavanja na Rogoju, istog dana, sa drugim licima nosio ranjenike do Rajskog Dola, a da je potom kamionom odvežen u OŠ Dejčiče. U izjavi Jove Vlaški se navodi da su nakon tri dana od zarobljavanja 31.07.1992.godine na Rogoju, njih 30 zarobljenih, odvedeni prema Godinjskim Barama i dalje prema Dejčićima dana 02.08.1992.godine.

707. Svjedok odbrane Fahro Dedović, vojni policajac navodi da se na Godinjskim Barama javljaju komandantu Salemu Kariću koji im je naredio, pošto je bio kontranapad i Rogoj ponovo „pao“, da zarobljeno stanovništvo moraju propratiti do Dejčića, kako bi ih smjestili u školu. Svjedok pojašnjava da je dobio zadatak da sklanja žene i djecu, jer su nadlijetali avioni i granatirali. Tada su naišla dva kamiona i kombi u koje su potrpali to stanovništvo i sve ih prebacili prema Dejčićima. Svjedok je rekao

da to stanovništvo u Dejčićima oni nisu čuvali, već je čuo da je to činila TO. Poslije toga oni su se vratili nazad, kako bi pokušali vratiti liniju na Rogoju.

708. Prilikom svog svjedočenja, svjedoci Borivoje Vlaški, Dragomirka Mišović, Radojka Popović, Mihajlo Lalović, svjedok Đ, Borivoje Vlaški, te Jovo Vlaški u svojoj izjavi pročitanoj na glavnom pretresu, saglasno svjedoče da su prilikom njihovog zaustavljanja, ili nekad poslije dok su boravili ta dva do tri dana na Rogoju vidjeli Edhema Godinjaka, od kojih su neki sa njim razgovarali, što i za njegovu odbranu nije sporno, obzirom da je, kako je to Vijeće ranije navelo u presudi, nesporno utvrđeno da je Godinjak kao načelnik štaba TO neposredno sa dijelom jedinica učestvovao u akciji za oslobođenje Rogoja, ali osim činjenica o kojima su svjedoci svjedočili u pogledu njegovih radnji i postupaka, na koje svjedoci nisu imali primjedbe, pa su pojedini čak navodili da im je on rekao da ih niko neće dirati (svjedok Jovo Vlaški), međutim osim toga, nema pouzdanih dokaza da je baš on naredio njihovo odvođenje sa Rogoja za Dejčice. Nesporna je činjenica da su u sprovođenju učestvovali vojni policajci TO Trnovo, međutim ta činjenica ne daje osnov za zaključak da je optuženi donio naredbu da se neki zatočenički objekat formira, niti da je naredio da se neko smjesti u neki zatočenički objekat i pri tome bio potpuno svjestan šta će se tamo s tim ljudima desiti.

709. Dakle, provedenim dokazima utvrđeno je da se objekat u koji su navedeni civili dovedeni sastojao od dvije prostorije, u jednoj većoj su bili smješteni žene i djeca, u drugoj muškarci, te da su navedene prostorije bile čuvane od strane čuvara.

710. Kada je u pitanju samo funkcionisanje navedenog objekta Tužilaštvo nije ponudilo bilo kakve konkretne dokaze, u smislu ko je bio upravnik ili odgovorno lice za navedeni objekat, obzirom da su, u nedostatku materijalnih dokaza, iskazi svjedoka bili jedini izvor saznanja u pogledu zatočenja u navedenom objektu, pa u tom smislu proizlazi veliki broj različitih, većinom kontradiktornih iskaza u pogledu činjenice ko je tačno obezbjeđivao navedeni objekat. Tako dio svjedoka navodi da su ih čuvali mještani u civilu, poneki da je to bila vojska, dok jedni tvrde da su se vojska i civili smjenjivali, drugi pak tvrde da se radilo o rezervnoj policiji.

711. Svjedokinja H je potvrdila da su ih u OŠ u Dejčićima čuvali mještani Dejčića u civilu koji nisu bili naoružani, među njima Safet Durmo ili izvjesni Mulaosmanović iz Dejčića. Svjedokinja Dragomirka Mišović je izjavila da ih je ispred prostorije koje su bile zatvorene u OŠ Dejčići čuvao jedan vojnik pretpostavlja da je policija, rezervna policija ili vojska. Među njima je prepoznala Fahru Dedovića, koji je bio u policiji u Trnovu prije rata, te još neke iz policije, kao što je izvjesni Sačić. Na pitanje člana sudskog vijeća ko je držao stražu svjedok Mihajlo Lalović je odgovorio da on to ne zna, te za lice, koje im je otvaralo vrata da idu u toalet i koji im je dijelio hranu, misli da je bio civil. Zaštićeni svjedok N je izjavio da ih je čuvala rezervna policija i da je bila naoružana, te da ih nisu čuvali civili. Svjedok Dedović Fahro je izjavio da lica srpske nacionalnosti koja su sa Rogoja propratili u Dejčice, nisu čuvali oni kao vojna policija, nego mu je poznato da ih je čuvala TO.

712. Nadalje svjedok Huso Durmo navodi da su civili srpske nacionalnosti, izlazili normalno iz škole, ali da zatočenje bila stvar Kriznog štaba i civilne zaštite, jer su ih oni obezbjeđivali, te da je nad njima imao nadležnost onaj ko im je davao hranu, a to je Krizni štab. Svjedok Izet Godinjak, koji je pri pozadinskoj jedinici angažovan oko spremanja hrane, a kasnije je bio na čelu i intendenske službe, svjedoči da je namirnice i hranu dovozio u Dejčice i poznato mu je da je za obezbjeđenje škole u Dejčićima bila zadužena Civilna zaštita u kojoj je za obezbjeđenje bio zadužen Omer Durmo, a glavna osoba je bio Safet Durmo.

713. Svjedok Asim Zulić, kada je u pitanju zatočenički objekat u školi u Dejčićima, ističe da se ne može govoriti o tome da su ljudi bili zatočeni obzirom da je to organizovala i obezbjeđivala civilna zaštita. Te je na čelu sa predsjednikom civilne zaštite Dejčići, izvjesnim Durmom njima bila organizovana u selu i ishrana i čišćenje objekta i sve. To je prema tvrdnji svjedoka više bio kao prihvatni centar, obzirom da je tim ljudima prijetila opasnost, navodeći kao primjer jedinicu HOS, za koju je kako navodi, svima poznato šta je radila.

714. Kada su u pitanju navodi Dragomirke Mišović da ih je u školi čuvao Fahro Dedović, isti je navode svjedokinje opovrgao u smislu da je on učestvovao u njihovom sprovođenju, ali ne i čuvanju. Također takvi navodi svjedokinje Mišović ne proizlaze iz

izjava drugih svjedoka, tako ni svjedok N koji bi sili prilika najbolje trebao poznavati Fahru Dedovića, tako nešto ne potvrđuje, nego ističe da su tu bili neki iz rezervne policije. Kada su u pitanju navodi i ovog svjedoka da se radi o rezervnoj policiji, Vijeće nalazi da se radi o periodu juli /august 1992. godine kada se policija, a posebno kada je riječ o rezervnoj policiji, asimilirala u jedinice TO, te je ostalo nepoznato odakle svjedoku saznanja da se zaista radilo o rezervnoj policija obzirom da nikoga nije poimenično spomenuo ili je taj svoj zaključak svjedok donio na osnovu uniforme koje su ti čuvari nosili, a što opet po ocjeni Vijeća ne odražava pravo stanje stvari, obzirom da su svjedoci tokom postupka često navodili da su u tim ratnim uslovima, pogotovo kada je riječ o tim prvim mjesecima oružanog sukoba nosili raznu odjeću, uniforme, civilnu odjeću, kombinacije civilne-vojne, lovačku odjeću, odjeću redovne policije ili rezervne policije i sl.

715. U tom smislu iz naprijed navedenih iskaza, koji su kontradiktorni i isključuju jedan drugog, objektivan presuditelj činjenica, ne bi mogao, van razumne sumnje, zaključiti ko je tačno vršio obezbjeđenje lica u OŠ Dejčići, pri tome Vijeće navodi da ne postoji niti jedan dokaz materijalne prirode koji bi se odnosi na rad i funkcionisanje navedenog objekta, kao što je spisak i rapored dežura, izvještaji, brojno stanje lica i sl.

716. Ukoliko se o uslovima boravka i obezbjeđenju objekta brinula Civilna zaštita, kako to pojedini svjedoci tvrde, Vijeće nalazi da optuženi nikada nisu bili nadređeni Civilnoj zaštiti, nalazeći da je ista djelovala u sklopu Ratnog predsjedništva opštine Trnovo.

717. U pogledu dešavanja unutar samog objekta, među stranama u postupku također nije sporno da su pojedini zatvorenici fizički zlostavljani, kao i da je u istom nastupila i smrt Milenka Miovića. Međutim, u pogledu osoba koji su neposredni izvršioc takvih radnji svjedoci daju različite iskaze, tako se navodi da su ulazili uglavnom naveče kada nije bilo svijetla, razne vrste vojnika koji su vršili premlaćivanja, među njima su čuli za Sulju Trocijevca, izvjesnog policajca iz Foče ili Miljevine, poštara Cibru, da su ulazili u pripadnici Handžar Divizije, Dajidžine jedinica i dr.

718. U pogledu smrti Miodraga Miovića, većina svjedoka navodi da su nepoznati vojnici ušli u prostorije, kada su vršili premlaćivanje zatvorenika, među njima i Milenka Miovića kojeg su pogodili flašom i od kojih posljedica je preminuo, dok je svjedok N kojeg su u tom prilikom teško povrijedili rekao da je saznao da se radilo o Sulji Trocijevcu koji je nakon pogibije Merima na Rogoju ušao sa 3-4 vojnika, a među njima je bilo i neke vojske iz Hadžića.

719. Svjedok Mihajlo Lalović svjedoči da su tokom njihovog boravka od 8 dana često po noći ulazila 2-3 vojnika u uniformama, koje svjedok nije poznavao, a od kojih su dobivali batine, tako navodi da su u rukama imali drvene palice, jedan od njih je imao sajlu, kojom je udaren po glavi. Prema tvrdnji svjedoka najviše je bio premlaćen svjedok N, navodeći da su tukli i Radenka. Na te okolnosti svjedok navodi da su zadnju noć u Dejčićima upala tri mladića, dok je svjedok bio sa Milenkom Miovićem, kada Milenku prilazi jedan čovjek, koji je imao džepnu lampu, koji ga počinje da tući rukama, nogama, a u rukama je imao pištolj ili neki drugi tvrdi predmet. Tukao ga je tako po glavi dok Milenko nije pao na pod, nakon čega oni odlaze. Tukli su i druge tom prilikom. Sutradan su vidjeli da je Milenko mrtav, a nakon čega dolazi Asim Zulić (svjedok je čuo da je on bio inspektor u policiji) sa jednim vojnikom, te dr. Kapo i jedna žena sa kantom i zogerom koja je oprala krv. Tada im je Asim rekao: *"slušajte ovdje više ne možete ostati – prolazi vojska, ne može ih niko zaustaviti da uđu. Moramo i žene i vas voditi."* Nakon toga Milenko je sahranjen i više niko nije ostao u školi, navodeći da su i žene i muškarci otišli, prvo u hotel Treskavicu, pa dalje.

720. Svjedokinja H navodi da su vojnici koji ulazili imali maskirne uniforme i crvene beretke. Žene su čule kad su muškarce tukli, samo ih je zid dijelio, čuli su jauke i galamu. Ulazila je u prostoriju sutradan kada je Milenko ubijen, te čuvar koji ih je čuvao je rekao da se počisti krv po podu i zidovima. Tu je zatekla Milenka koji je ležao u krvi, jer je udaren flašom po glavi. Svjedok navodi da su tada svi muškarci bili isprebijani, te da njen suprug nije znao ko ih je tukao.

721. Svjedok Savo Timotije svjedoči da u Dejčićima ostaju oko 12 dana dok nije ubijen Milenko Miović. Nije mu poznato ko su ti bili što su ga ubili, jer nije nikog prepoznao, navodeći da su tada svi dobili batina, a svjedok N najviše.

722. Da je bilo čestog ulaženja od strane raznorazne vojske, kada su zatvorenici maltretirani i udarani raznim predmetima (sajlama, letvama, palicama, čak i sa sijenskom stožinom), svjedoči svjedok Đ, koji navodi da je često bio neki Suljo, bio je žut, omanji, u maskirnoj uniformi i priča je bila da je bio policajc ili iz Foče ili Miljevine, potom poštar zvani Cibra, a ulazila je i neka Handžar divizija i neki "Dajdža je bio".

723. Svjedok N svjedoči da je jedno popodne kad je bila akcija, bilo dosta izginulih, među njim je poginuo i Merim, zbog čega je u prostorije OŠ došao Suljo Trocijevac sa još tri- četiri vojnika, za koje je svjedok čuo da su iz Hadžića, tukući sve redom, sve koji su bili tada s njim, a radi se o Radenku Vlaški, Draganu Vlaški, Borivoju Vlaški, svjedoku Đ, Savi Timotija i dr. Svjedok je od posljedica tog premlaćivanja bio u nekoj nesvijesti dva dana poslije toga, te kad se probudio pored njega je bio mrtav jedan djed.

724. Svjedok Savo Simanić je svjedočio da su ih tokom njegovog boravka u OŠ Dejčići tukli „neki Fočaci“. Svjedokinja Rajka Popović je izjavila da je jedno veče u njihovu prostoriju ušao „neki Toza“ i ošamario dvije žene, a jednu djevojku izveo, da bi nakon 2-3 sata ta djevojka bila vraćena. Svjedoči da se čula galama kod muškaraca. Ujutro su jednog djeda mrtvog iznijeli. I svjedok Dragomirka Mišović svjedoči da su čuli jauke, udarce, psovke uz uzvike „majku četničku“, „pobićemo vas“ i da se upadalo tamo gdje su muškarci, znali su ući i među žene izbezumljeni i koga uhvate, „ako si gdje kod vrata tu i dobiješ i udarac nogom i šamar i tako“.

725. Svjedok Borivoje Vlaški potvrđuje da je Milenko Miović iz Ledića stradao u zatvoru, navodeći da je za stolom bila neka flaša vode iz koje su pili i neko od tih koji su ušli je udario Milenka flašom u glavu. Zajedno sa svjedokom N, umotao je Milenka u ćebe i iznio vani. Svjedok dalje navodi da je svako dobivao batine, smatrajući da je on dobro prošao u odnosu na druge. Pa u tom smislu navodi : *“Neko te šutne, neko te udari nečim, nije to neka specijalna tuča. Logično rat je. Nije bilo pravila, ne mogu nikog optužiti da je nekog doveo, onaj koji stoji ispred se protivi ali šta će. Ne mogu ja dušu grijehiti i govoriti da je neko doveo nekog da nas tuče. Možda par puta, 3-4 puta smo tučeni, ne svo vrijeme”*.

726. Iz zapisnika o ekshumaciji i uviđaju od 11.10.1993.godine koji je rađen dana 07.08.1993. godine, povodom pronalaska tijela Milenka Miovića, na koje okolnosti je saslušan svjedok Danilo Dželetović, konstatovano je da je Milenko Miović umro od posljedica batiranja u muslimanskom zatvoru u selu Dejčići, te da je otkopavanjem tijelo uočeno da je lobanja bila razbijena (dokaz T-17). U izvodu iz MKU (T-298a) kao dan smrti Miović Milenka naveden je 03.08.1992.godine.

727. Nadalje pomenuti svjedoci saglasno svjedoče da su odmah nakon ubistva Milenka Miovića prebačeni za Trnovo i smješteni u razne objekte, to je otprilike bio 8. dan boravka onih koji su dovedeni iz pravca Rogoja, a nakon što im je Asim Zulić rekao da im tu ne mogu garantovati sigurnost, jer tuda prolazi vojska i da ih niko ne može zaustaviti da uđu.(svjedok Mihajlo Lalović). Svjedok H je također svjedočila da se kroz prozor moglo vidjeti desetine vojnika koji su prolazili pored škole, cestom prema Igmanu, te da nisu znali kojim jedinicama ti vojnici pripadaju, navodeći da su lupali na prozore i govorili da će ih pobiti, te da su ih ljudi koji su ih čuvali štitali koliko su mogli, ali da im to nekada nije uspijevalo.

728. Da su određeni vojnici "sa Igmana" dolazili neposredno u školu u Dejčice, proizlazi iz iskaza svjedoka Muhameda Noge, koji govoreći o situaciji uoči početka akcije za oslobađanje Trnova, u kojoj je učestvovala njegova jedinica "Šeher" je pomenuo da jedne prilike nisu mogli doći do Godinjskih Bara zbog granatiranja, te su tog 29.07.1992. godine prenoćili u Osnovnoj školi u Dejčićima. Dakle, radi se o vremenu prije nego su došla zarobljena lica sa Rogoja i Godinjskih Bara, ali su u školi već tada bila lica iz Presjenice i Ledića.

729. Dakle, imajući u vidu naprijed navedene iskaze svjedoka, Tužilaštvo nije, van razumne sumnje, dokazalo ko su i kojoj vojnoj formaciji pripadaju vojnici ili druge osobe koji su ulazili uglavnom u noćnim satima u prostorije navedenog objekta i prema zatvorenicima se nehumano odnosili, te je očigledno je da se nije radilo o stražarima pomenutog objekta, koji su prema iskazima pojedinih svjedoka nisu mogli spriječiti te ulaske.

730. U pogledu osoba koje su neki poimenično označilo kao što su Suljo Trocjevaca, Vijeće je u prednjem dijelu presude navelo da se radilo o pripadniku HOS jedinice, nad kojim Štab TO, odnosno optuženi, kako je to vijeće ranije utvrdilo nisu imali bilo kakvu efektivnu kontrolu.

731. U pogledu navoda svjedoka A da je čuo da su zatvorenike koji su bili smješteni u OŠ Dječići maltretirali Avdo Ćosić iz Kijeva, Suno Dedić, Aziz Dedić, iako svjedok navodi da on nije bio u OŠ Dječići ni u vrijeme kada su lica srpske nacionalnosti bila zatvorena u tim prostorijama, niti bilo kada kasnije, Vijeće je izvršilo uvid u dokaze Tužilaštva koje se odnose na ratne rasporede, a iz kojih proizlazi da su lica Suno Dedić (T-226a) i Dedić Aziz (T216) evidentirani kao pripadnici Armije BiH, dok za lice Avdo Ćosić nema dokaza o ratnom rasporedu. Međutim obzirom da svjedok A nije pojasnio detaljnije okolnosti u pogledu svojih navoda, te činjenicu da njegovi navodi nisu potvrđeni niti jednim drugim dokazom/iskazom svjedoka, Vijeće njegov iskaz u ovom dijelu nije moglo bezrezervno prihvatiti.

732. Dakle, pored činjenice, da Tužilaštvo nije dokazalo ko je tačno obezbjeđivao pomenuti objekat, Tužilaštvo nije ponudilo nijedan konkretan dokaz da su navodni počiniooci bili podređeni optuženim Medarisu Šariću i Edhemu Godinjaku niti da su optuženi imali efektivnu kontrolu nad tim licima.

733. Nadalje u pogledu dolaska optuženog Edhema Godinjaka u sami zatočenički objekat, svjedoci daju različite izjave, neki od svjedoka su tvrdili da je dolazio, određeni broj svjedoka je potvrdio da ga nisu vidjeli, a za neke je utvrđeno da su pogriješili u identitetu lica.

734. Pa tako svjedok Mihajlo Lalović svjedoči da je Godinjak nekoliko puta ulazio u zatvor, kao i Zulić, da je tom prilikom mogao na njima (pogotovo na svjedoku N) vidjeti u kakvom su stanju. Međutim, u pogledu ovih navoda Vijeće je je imalo u vidu da je nekoliko dana nakon svoje razmjene svjedok Mihajlo Lalović davao izjavu u Kalinoviku i da isti niti u jednom kontekstu nije spomenuo Edhema Godinjaka.¹⁰⁰ (O1-142).

¹⁰⁰ O1-142 – izjava Mihajla Lalović od 25.09.1992.g. u prostorijama SJB Kalinovik, nakon razmjene;

735. Svjedok H, koja nije poznavala od ranije Godinjaka, ali joj je navodno kada su došli u prostorije škole Zulić rekao da je to Edhem Godinjak, navodeći da je to bilo sutradan kada je Miović preminuo. Također navodi da joj je njen muž govorio da je tri puta iz Dejčića vođen kod Godinjaka na ispitivanje i da ga je psihički maltretirao da kaže gdje je naoružanje i sl. Međutim, kada se ima u vidu set dokaza koji je označen kao 01-135, a odnosi se na izjave koje su davali zarobljeni pripadnici VRS i druge osobe (među njima i suprug svjedoka H), pokazuju da su njihove izjave uzimali uglavnom Asim Zulić ili Avdo Vatrić, uz prisustvo pojedinih pripadnika policije, te da među njima nije bio Edhem Godinjak, dakle da optuženi suprotno navodima svjedoka H, nije ispitivao njenog supruga.

736. Iz izjave Jove Vlaški (T-37) navedeno je da je na dan kada je odneseno tijelo Milenka Miovića i kada su zatvorenici prebačeni u hotel Treskavica, u Dejčice pred školu došao Edhem Godinjak, u smislu da ga je čuo ispred škole, ali da ga nije vidio.¹⁰¹ Međutim, obzirom da se radi o izjavi koja je pročitana na glavnom pretresu, Vijeće sa sigurnošću nije moglo utvrditi koliko je svjedok dobro poznao Godinjaka, da ga je po glasu mogao poznati, s toga Vijeće izjavi svjedoka u ovom dijelu nije moglo poklonilo vjeru.

737. Svjedokinja Dragomirka Mišović, je izjavila da je Edhem Godinjak ulazio u prostorije OŠ u Dejčićima, kada je od strane nepoznatih lica odvedena jedna djevojka. U tom smislu svjedok navodi da je Godinjak došao nekih sat vremena nakon što je djevojka odvedena, te je po tvrdnjama svjedoka on znao da je ona odvedena, navodeći da je Godinjak ušao i raspitivao o licu koje je odvelo tu djevojku, navodeći da će je on vratiti, nakon čega su je ubrzo i vratili. Dovodeći u vezu iskaz ove svjedokinje sa iskazom Izeta Godinjaka Vijeće nalazi da se u konkretnom radi u grešci u identitetu, te da osoba koja je bila prisutna kada su jednu od djevojaka nepoznati vojnici odveli, nije radilo o Edhemu Godinjaku nego Izetu Godinjaku, koji je svjedočio da je on bio u OŠ Dejčici kada je odvedena djevojka i da je on lično intervenisao kod Safeta Durme

¹⁰¹ T-37 - Zapisnik o saslušanju svjedoka Jove Vlaški od 11.11.2010. godine pročitana na glavnom pretresu 14.11.2017.godine;

da djevojka bude vraćena u školu, te ističe da su ga ljudi koji ga nisu dobro poznavali, vrlo često mijenjali sa Edhemom Godinjakom.¹⁰²

738. I svjedokinja Rajka Popović je na glavnom pretresu svjedočila da je u OŠ Dejčići, Godinjak jedanput dolazio, te nakon što je tokom unakrsnog ispitivanja od strane odbrane prvooptuženog suočena sa svojom izjavom iz istrage od 10.10.2007. godine, u kojoj je istakla da dok su bili u Dejčićima Edhem Godinjak se nije pojavljivao, svjedokinja je navedeno pravdala da je poslije te izjave pričala sa drugim zarobljenim, te se kroz priču podsjetila nekih činjenica, zbog čega se sjetila da je on ipak bio tamo. Međutim, Vijeće nalazi neuvjerljivim ovakva pojašnjenja svjedoka, nalazeći da je očigledno njeno „sjećanje“ ustvari rezultat razgovora sa drugim licima koji su bili zatočeni, a vrlo vjerovatno i koji su bili svjedoci u ovom predmetu, zbog čega Vijeće nije moglo prihvatiti navode ove svjedokinje pouzdanim.

739. S druge strane svjedok N i svjedok Đ, koji su po prilici stvari bili u najboljoj poziciji da poznaju Edhema Godinjaka, obzirom da je jedan od njih prije rata radio sa optuženim, a također blizak srodnik drugog svjedoka je radio sa Godinjakom, su saglasno svjedočili da Godinjak nije dolazio u prostorije OŠ Dejčići dok su oni tamo boravili. Svjedok Borivoje Vlaški koji tvrdi da je Godinjaka površno poznavao, ali da je bio upečatljiv i “faca” u tom mjestu i kojeg je prepoznao dok su bili na Rogoju, svjedoči da ga nije vidio da je dolazio dok su bili u OŠ Dejčići.

740. Na osnovu naprijed navedenog imajući u vidu kontradiktorne navode svjedoka, te izričite navode svjedoka koji su Godinjaka poznavali da istog nisu vidjeli, objektivan presuditelj činjenica ne bi mogao, van razumne sumnje, utvrditi da je Edhem Godinjak dolazio u prostorije OŠ Dejčići dok su tamo boravila zatočena lica srpske nacionalnosti.

741. U pogledu optuženog Medarisa Šarića niko od pomenutih svjedoka nije navodio da je isti ikada dolazio ispred ili u prostorije OŠ Dejčice.

¹⁰² Svjedok Sačić Izet – transkript sa glavnog pretresa od 19.03.2019.godine,

742. Dakle, na osnovu naprijed navedenih činjenica, Tužilaštvo nije dokazalo van razumne sumnje odlučne činjenice koje se tiču načina formiranja ovog zatočeničkog objekta, načinu funkcionisanja, ko je tačno obezbjeđivao navedene prostorije, ko su konkretni počiniooci i kojim formacijama su pripadali. Također činjenice da je po nalogu optuženog Šarića određeni broj civila nakon njihovog pronalaska sproveden u Dejčice, kao i da su drugi pripadnici TO dovozili pronađene civile u školu, ne upućuju automatski na zaključak da su optuženi oformili navedene objekte, posebno ako se ima u vidu da iz provedenih dokaza proističu mnoge činjenice koje upućuju na zaključak da su navedena lica u taj prostor dovedena radi razmjene (mještani sela Presjenica), ili i iz sigurnosnih razloga, obzirom da su se određena lica krila i da je kod istih pronađeno naoružanje (Ledići) i sl.

743. Osim navedenog, Tužilaštvo nije dokazalo da je do optužnih dolazila bilo kakva informacija/ izvještaj o načinu postupanja sa zatvorenicima i mogućim počinioocima. Upravo iz tog razloga je bilo od krucijalnog značaja utvrditi način funkcionisanja ovog zatočeničkog objekta, da li i kome su slati izvještaji o dešavanjima, i tome sl. U ovom smislu Vijeće nalazi bitnim istaći da se štab TO Trnovo nalazio u tom momentu u Godinjskim Barama, a potom u Rajskom Dolu, koja mjesta su poprilično udaljena od sela Dejčica. Također, Vijeće nalazi bitnim istaći da dokazi pokazuju da je dan poslije ubistva Milenka Miovića (jedina inkriminacija sa smrtnom posljedicom), iako nije poznato ko je konkretno donio odluku o tome, svjedoci svjedoče da je Asim Zulić koji je u to vrijeme bio pomoćnik komadanta za operativno bezbjednosne poslove pri štabu TO, učestvovao u organizaciji prevoza navedenih lica za Trnovo, koji im je rekao da im se zbog prisustva razne vojske koja je prolazila navedenim područjem ne može više garantovati sigurnost, kojom prilikom su navedene civile sklonili dalje od Dejčica u razne objekte na užem području Trnova. Međutim, iz provedenih dokaza se ne može utvrditi po čijoj naredbi i pod kojim okolnostima je postupljeno, o čemu se ni Zulić kao svjedok nije izjašnjavao, jer nije ni pitan u vezi tih okolnosti.

744. Dakle, obzirom da provedenim dokazima nisu dokazane ključne činjenice koje se tiču funkcionisanja ovog zatočeničkog objekta, odnosno da li je navedeni objekat formiran od strane civilne ili vojne strukture ili su u istom imali obostrane ingerencije, te da nije dokazano ko su počiniooci i da li su bili podređeni optuženim, niti ko je tačno

obazbjeđivao pomenuti objekat, zbog čega nije van razumne sumnje dokazano da su optuženi formirali zatočenički objekt u OŠ Dejčići, niti da su nad licima koja su vršila obezbjeđivanje zatvorenika ili licima koja su maltretirala i tukli zatvorenike/a usljed čega je lice Miović Milenko preminuo imali efektivnu kontrolu, kako se to tvrdi predmetnom tačkom optužnice.

745. Obzirom na ovakvo utvrđenje da nije dokazano pod čijom tačno ingerencijom je bio ovaj objekat, Vijeće posljedično tome u pogledu uslova boravka kao vid inkriminacije koje se stavlja optuženim na teret, nije našlo odgovornost optuženih.

(b) Tačka II 2. b), i dio inkriminacija iz tačke I.3.- zatočenički objekat u Godinjskim Barama

746. Kada je riječ o ovome zatočeničkom objektu, iz provedenih dokaza proizlazi da se radi o vikend naselju u Godinjskim Barama, gdje su određeni zatvorenici prvobitno bili smješteni u nekoj od vikendica, da bi potom bili prebačeni u određeni betonski objekat-garažu, u koji objekat dolaze i druga lica naknadno zarobljena.

747. Prve informacije o smještaju zatočenika na ovo mjesto proizlaze iz dokaza provedenih na okolnosti tačke I.3. optužnice kada su dana 10.06.1992. godine zarobljeni pravoslavni sveštenik Nedeljko Popović, svjedok „N“, Mladen Ivanović, Radenko Vlaški, te Jovo Elez i njegovog supruga Savka. Vijeće je u pogledu načina zarobljavanja i dovođenja navedenih lica u Godinjske Bare, navelo činjenice prilikom obrazlaganja razloga iz tačke I.3. optužnice, te utvrdilo da su navedena lica najprije dovedena u Godinjske Bare, u neke od praznih vikendica, i kada ih poslije dan ili dva bili smješteni u jedan betonski objekat gdje su boravili između mjesec i po ili nepuna dva mjeseca, do njihovog prebacivanja u OŠ u Dejčice, početkom augusta mjeseca, odnosno nakon akcije za oslobađanje Trnova, kada u taj objekat dovode pripadnike VRS.

748. U pogledu uslova boravka i dešavanja unutar samog objekta u vrijeme dok su tu boravili samo prethodno pomenuta lica koja su tu zatvorena dakle 10.06.1992.

godine (tačka I.3. optužnice), svjedok N navodi da su ih nakon dešavanja vezano za ubistvo popa Nedjeljka Popovića, smjestili u jedan manji betonski objekat, iz kojeg nisu mogli izlaziti, koji je bio bez prozora, sa samo jednim otvorom na zidu, sa željeznim vratima, a unutra je bio wc-čučavac. Kada se donosila hrana, poznao je Omera Mehmedagića, Emira Nišića za koje je tvrdi da su bili rezervna policija, navodeći da su ih oni čuvali. Dok su tu boravili dolazio je Suljo Trocjevac 3-6 puta koji je udarao njega i Mladena Ivanovića, za kojeg navodi da je bio vojnik u uniformi, dok ostale zatvorenike nije dirao. Svjedok navodi da za to udaranje nije niko ni znao od ovih što su ih čuvali i da se to dešavalo u popodnevnom satima kad su im ubacivali obrok, što je on (Suljo Trocijevac) koristio da može bez problema ući, jer su do tad bili zaključani i čuvani od strane pripadnika rezervnog sastava policije.

749. S druge strane svjedok Rade Ivanović je u svom svjedočenju na glavnom pretresu naveo da mu je Jovo Elez, koji je sa svjedokom N i sa ostalim bio zatvoren u Godinjskim Barama, pa potom u Dejčićima, pričao da su u Godinjskim Barama bili svakodnevno maltretirani i tučeni, te da je na istom mogao vidjeti određene deformitete na prstima nastale usljed tih maltretiranja. Također je saznao da su tu garažu obezbjeđivali bivši aktivni policajci Enes Karačić, svjedok F, te da ga je jednom prilikom previo dr. Mirsad Mulaomerović koji je prije rata radio u Domu zdravlja u Trnovu. Međutim imajući u vidu činjenicu da je svjedok N istakao da osim njega i Mladena Ivanovića tokom boravka u Godinjskim Barama nije niko udaran, pogotovo ne Jovo Elez i njegova žena Savka jer se radilo o starijim osobama, a također imajući u vidu i navode svjedoka N da im nije niko pružao medicinsku pomoć, dok svjedok Ivanović navodi da je Jovo Elez istom ispričao da je njemu pomoć pružio dr. Mulaosmanović, Vijeće nalazi kontradiktornim navode ova dva svjedoka, te obzirom da je svjedok N svjedočio o činjenicama koje je neposredno vidio i doživio, dok je svjedok Ivanović svjedočio o saznavima iz druge ruke, u kojem smislu Vijeće nije moglo prihvatiti navode svjedoka Ivanovića na okolnosti koje mu je preporučavao Jovo Elez dok je boravio u Godinjskim Barama. Međutim, Vijeće ostavlja mogućnost, a obzirom da je lice Jovo Elez boravilo i u OŠ Dejčići, da su se navedeni događaji vezano za fizičko maltretiranje tog svjedoka, dogodile ustvari u tom objektu, a ne tokom njegovog boravka u Godinjskim Barama.

750. Nadalje, kada su u pitanju pripadnici VSR tzv. grupa artiljeraca, ali i drugi koji su se vodili kao pripadnici VSR iako nisu zarobljeni direktno u borbama, a radi se o svjedoku E, koji su zarobljeni nakon pada Rogoja, svjedoci potvrđuju da su isti sa Rogoja sprovedeni na dane 31/01.08. 1992. godine u ovaj betonski objekat u Godinjskim Barama gdje su već ranije zatvorene naprijed pomenute osobe, navodeći da ih je u toj betonskoj prostoriji bilo između 10 i 16 i da u istoj ostaju nekih 8-10 dana kada ih prebacuju za Trnovo, u hotel Treskavicu, pa dalje u Dom zdravlja, te za magacin TO. Također svjedoci su svjedočili na okolnosti boravka, uslove, fizička i psihička maltretiranja u tim objektima, kao i na okolnosti stradanja pojedinih lica.

751. Na ove okolnosti su svjedočili svjedoci R (pročitani iskazi iz istrage -T 25), K, L, P, S, Š, E, Mihajlo Lalović, svjedok Đ, Drago Džilit, Svjedok H, Dragomirka Mišović, Ratko Ivanović, svjedok G, Savo Timotije, Borivoje Vlaški, Rade Ivanović, Nijaz Fazlić, Fahro Dedović, Samir Bibović, svjedok F, Bajro Šaban, Nijaz Drkić, Salem Pločo, Omer Mehanija, Izet Godinjak.

752. Iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka, a koja činjenica nije bila sporna ni među stranama u postupku, proizlazi da je 30./31.07.1992.godine tokom napada i osvajanja Rogoja, na tom području zarobljeno više lica srpske nacionalnosti, bilo da je riječ o civilima ili pripadnicima VSR, te je dio njih (kada je riječ o civilima) odveden u školu u Dejčice, a dio njih odveden za Godinjske Bare (kada je riječ o pripadnicima VSR, bilo da se radi o tzv. Artiljercima, ili drugim osobama koje su u datom momentu bile u uniformi ili imale naoružanje. Nije sporno također da su zarobljeni u Godinjskim barama, boravili jedan određeni period 8 do 10 dana, a nakon čega su sprovedeni u Trnovo u hotel Treskavica, pa u podrum Doma zdravlja i konačno u magacin TO.

753. Veliki broj svjedoka je svjedočio na okolnosti zarobljavanja na Rogoju, što je Vijeće intepretiralo u prethodnim tačkama optužnice, te će se u ovom dijelu fokusirati isključivo na zarobljavanje pripadnika VRS. U tom smislu svjedoci Š, S, P, K, L, te R saglasno svjedoče da su bili pripadnici VRS pri artiljerijskoj jedinici, koji su bili locirani kod kafane na Rogoju, gdje su bili sa teškim naoružanjem haubicama i sl., svjedoče da je dana 30.07.'92.g. u jutarnjim satima počeo žestok artiljerijski napad sa muslimanskih položaja prema Trnovu i Rogoju, te su ih u vrijeme ručka opkolili

muslimanski vojnici, kada je došlo do međusobne pucnjave i kada su pozvani da se predaju, što su i uradili. Tom prilikom je jedan broj njihovih kolega poginuo, ili je bio ranjen.

754. Svjedok R u izjavi navodi da im tom prilikom prilaze tri vojnika, jedan je imao zeleni povez preko čela i tada je čuo da ga neko zove po imenu i prezimenu Merim Bratić, a također je prepoznao nekoliko prisutnih muslimanskih vojnika, koji su prije rata živjeli u Kalinoviku i to braću Safeta i Samira Vranovića, Nermina i Izeta Panjetu, neke momke iz sela Ljuta i Golubića, dvojicu braće Keša iz sela Jelašce. Svjedok navodi da je tom prilikom na Rogoju bio i Edhem Godinjak, kojeg tada nije poznavao, ali ga je upoznao tokom svog zarobljeništva. Svjedok je stekao dojam da je on komandovao svima, naredio je da dvije haubice izvuku na put, te da se mrtvi zakopaju u jednu tranšēju. Svjedok također navodi da su im svezali ruke na leđima i odveli na jedan makadamski put koji vodi prema Trnovu gdje su prenoćili i gdje ih je obezbjeđivao veći broj muslimanskih vojnika. Tu su zarobljenike razdvojili u 2-3 grupe, te su im naredili da nose ranjenike koji su pristizali, navodeći da se i dalje čula naizmjenična pucnjava po Trnovu, Dobrom Polju i okolnim selima Trnova. Nakon što je ranjenik kojeg su nosili preuzet od strane nekih vojnika, svjedoku i njegovoj grupi su onda dali da nose municiju i naoružanje, te su tako stigli do Godinjskih Bara.

755. Zaštićeni svjedok K (također zarobljeni pripadnik VSR) je u pogledu vojnika koje su vidjeli nakon što su zarobljeni navodi da su neki bili u civilnim odijelima, neki u uniformama, imali su naoružanje od lovačke puške do automatskog naoružanja. Također svjedoči da je na Rogoju vidio i Edhema Godinjaka, kojeg nije poznavao, ali mu jedan od njegovih kolega, rekao da se radi o toj osobi. Svjedočio da je on istog dana odveden sa Rogoja u Godinjske Bare, te je zajedno sa svjedokom L i P nosio ranjenika, ali mu nije poznato ko je naredio da ih nose. Nakon što mu je od strane Tužilaštva predložen njegov iskaz iz istrage u kojem je rekao da je Edo Godinjak naredio da se nose ranjeni iz muslimanske vojske, svjedok je izjavio da je to bila samo njegova pretpostavka, jer on to nije mogao znati.

756. Svjedoci P i S saglasno navode da su nakon zarobljavanja među pripadnicima muslimanske vojske, među kojima su poznavali neke komšije iz Kalinovika, te Merima

Bratića, vidjeli i Edhema Godinjaka koji je bio korektan prema njima, te svjedok S navodi kako ih je taj Bratić htio pobiti, a Godinjak je rekao da im trebaju za razmjenu.

757. Svjedok Š svjedoči da su ih po zarobljavanju razoružali neki pripadnici "BH" vojske, među kojima je vidio Dinu Sačića, te komšije Izeta i Nermina Panjetu, Omera i Ziju Kešo, a također je na Rogoju vidio I Safeta Gagulu, koji je bio policajac prije rata, te svjedok misli da im je izvjesni Merim bio komandir. Edhema Godinjaka kojeg je poznavao iz viđenja kao komandira policije u Trnovu, također viđa na Rogoju, te navodi da je on došao kad su trebali da nose ranjenike, te im je isti rekao da ih oni nose, jer su ih oni sami i ranili. Svjedok navodi da su on i njegova grupa nosili ranjenika prvo do Dejčića, nakon čega njega I ostale, preuzima policija i sprovodi do Godinjskih Bara.

758. Svjedok E, koji je zajedno sa jednom ženskom osobom i svjedokom Đ zarobljen prilikom prelaska Rogoja, svjedoči da su njih troje sjeli na jedan balvan pored puta odakle su sa udaljenosti od 40-tak metara su u blizini kafane na Rogoju vidjeli zarobljene srpske vojnike, te da oko kafane ima i leševa, navodeći da tom prilikom vide i Edhema Godinjaka, za kojeg nije siguran da ga je do tada ikad vidio, ali ga je znao po imenu i prezimenu, te mu je ženska osoba koja je bila sa njim rekla da je to Edo. Svjedok je rekao da je tom prilikom uočio da on komanduje vojskom, na način da je izdavao neke naredbe, a imao je i motorolu kod sebe. Svjedok je istakao da je i on sam završio vojnu školu, pa je uočio da je održavao vezu sa svim jedinicama. Svjedoči da je okolo bilo između 100-150 vojnika među kojima je prepoznao Kučuka i Hamdu Čosića, Dinu Sačića, Nijaza Torlaka. Takođe navodi da su sutradan došle i "ustaše" u crnim uniformama, tzv. HOS-ovci, a jednog od njih koji je bio ranjen, svjedok je sa ostalim lično nosio. Njegova grupa, među kojima su bili svjedoci L i Š, dana 31. u popodnevним časovima su stigli u Godinjske Bare. Svjedok navodi da ih tu, njih četvoricu, zatvaraju u betonsku prostoriju, bez prozora, veličine 3 sa 2, dok su sutra ujutro došli i ostali zarobljeni među njima, svjedok T, svjedok S, svjedok P, svjedok R i dr., navodeći da ih je tu bilo oko 13- 14.

759. Svjedok Mihajlo Lalović koji je također zarobljen na barikadi na Rogoju prilikom prelaska prema Kalinoviku, svjedoči da je vidio zarobljene vojnike VRS i dosta civila

koji su pristizali, kao i ranjenika muslimanske vojske, a i među ranjenim je bio i srpski vojnik Vitomir Vlaški. Tada je svim prisutnim naređeno da svi moraju nositi ranjenike, dakle svi zarobljeni civili i vojnici, osim Jove Vlaškoga (on je ostao sa ženama i djecom, među kojima je i svjedokova supruga i koji će dva do tri dana poslije biti prebačeni za Dejčiče). Svjedok navodi da su se morali prihvatiti nosila i krenuli su svi, među njima i zarobljeni pripadnici srpske vojske. Cijelu noć su se kretali u pratnji naoružanih vojnika koji su bili naprijed, nazad i sa strane. Na pola puta kod mjesta Turovi sustigao ih je kamion tzv. šticar i sa kojim su nastavili dalje prema Godinjskim Barama. Po dolasku u Godinjske Bare dočekao ih je Salem Karić kojom prilikom su zarobljene pripadnike VRS "skinuli" sa kamiona, postrojili, nakon čega ih Salem odvodi jednim makadamskim putem, da bi poslije saznali da su navedeni vojnici smješteni u jednu garažu.

760. Svjedok odbrane Nijaz Fazlić je svjedočio da je njegova jedinica vojne policije nakon borbi na Rogoju, grupu zarobljenih pripadnika VRS „artiljeraca“ odvela u Godinjske Bare, koje su preuzeli od drugih pripadnika Armije, te u unakrsnom ispitivanju od strane Tužiteljice pojašnjava da nije bilo nekog komandanta da im naređuje, te je u tom momentu bilo sasvim uredu po ocjeni svjedoka da im neko preda te ljude.

761. Prema provedenim dokazima i to prema iskazu svjedoka F, te svjedoka Fahre Dedovića i Nijaza Fazlića, proizlazi da je pripadnicima vojne policije komandir bio Salem Karić, a to također proizlazi i prema dokazu 01-115, koji se odnosi na spisak vojne policije, gdje je navedeno je da je Karić Salko komandir iste, te se među pripadnicima te jedinice nalaze imena i svjedoka F i Fahre Dedovića, Nijaza, Fazlića ali drugih koji su ovi svjedoci označavali da su bili s njima u jedinici, ili su pak svjedoci koji su bili zarobljeni svjedočili da su poznavali određene pripadnike te jedinice, kao što su Hamid Lokvančić, Safet Gagula, Enes Karačić, Muzafer Kečo, Samir Bibović, Ramiz Mulaomerović, Emir Nišić, Omer Mehmedagić i dr. Kada je riječ o komandiru ove jedinice, svjedoci ga označavaju kao Salem Karić, dok u dokazu 01-115, kao komandir je navedeno ime Salko Karić. Međutim Vijeće nalazi da se radi o istoj osobi, a i sam svjedok Nijaz Fazlić o tome svjedoči navodeći da su oni osobu koja je navedna na tom spisku kao Salko, ustvari znali kao Salem.

762. Imajući u vidu naprijed navedne iskaze svjedoka, Vijeće pored nesporne činjenice da je optuženi Edhem Godinjak bio na Rogoju, da je kako pojedini svjedoci, pogotovo svjedok E, navode da je koordinisao i izdavao neke naredbe jedinicama preko motorole, (uz opasku Vijeća da se radi o periodu poslije akcije), Tužilaštvo nije, van razmne sumnje, dokazalo da je optuženi Godinjak Edhem naredio zarobljenicima da nose ranjenike sa Rogoja u Godinjske Bare. To je samo na glavnom pretresu izjavio svjedok Š, dok je svjedok K svoj iskaz iz istrage na glavnom pretresu izmijenio tvrdeći da je to bila samo njegova pretpostavka. Iskaz svjedoka Š nije konzistentan, niti ga potvrđuje ijedan drugi dokaz, obzirom da niko od svjedoka koji su pitani na te okolnosti (L, K, E, izjava umrlog svjedoka R, Mihajlo Lalović i dr.) nije znao ko je naredio nošenje ranjenika.

763. Međutim čak i da se uzme u obzir da je optuženi naredio nošenje ranjenika, Tužilaštvo time van razumne sumnje ne dokazuje da je on naredio sprovođenje i zatvaranje zarobljenika sa Rogoja u zatočenički objekat/garažu u Godinjskim Barama.

764. Kada je u pitanju optuženi Medaris Šarić niko od saslušanih svjedoka ga nije pomenuo u bilo kakvom kontekstu vezano za odvođenje zarobljenika u Godinjske Bare.

765. Dakle, u pogledu funkcionisanja i ovog zatočeničkog objekta Tužilaštvo nije dalo konkretne dokaze po čijem je nalogu formiran i po čijem su konkretno nalogu ti zatočenici dovedeni u navedeni objekat.

766. U tom smislu Vijeće nalazi da treba imati u vidu prethodna utvrđenja Vijeća o nesporno važnoj ulozi Taktičke grupe i jedinica sa Igmana u ovoj akciji za oslobađanja Trnova, ali i drugim akcijama, te uopšte u dešavanjima na prostoru Trnova, a što proizlazi i iz činjenice da je komandant te grupe, Mirsad Čatić, nakon što su navedeni zarobljenici tzv. artiljerci zatvoreni u objekat u Godinjskim Barama, iste posjetio i sa njima obavio razgovor, a o čemu i svjedoče i televizijske snimke uložene kao dokaz Tužilaštva T-23, T-304.

767. Kada su u pitanju dokazi koji se odnose na lica koja su obezbjeđivala navedeni objekat proizlazi da su to činili pripadnici Vojne policije TO Trnovo. U tom smislu svjedoci Fahro Dedović, Samir Bibović, svjedok F, te svjedok Nijaz Fazlić saglasno potvrđuju su bili vojni policajci i da su obezbjeđivali zatvorenike koje su bili smješteni u Godinjskim Barama, a radi se o prvim zatvorenicima, svjedoku N, Radenku Vlaški i dr., koji su boravili u periodu od 10.06.1992. godine, pa do početka akcije za oslobađanje Trnova. Nakon toga svjedoci navode, da njihova jedinica ide u akciju za oslobađanje Trnova. Poslije te akcije u kojoj su zarobljeni pripadnici VRS, tzv. artiljerici iste dovode u Godinjske Bare, da bi po kazivanju svjedoka Samira Bibovića i Nijaza Fazlića njihovo čuvanje onda preuzima vojna policija iz Šabića na čelu sa Ibrom Lekom. Da su pripadnici vojne policije iz Šabića preuzeli čuvanje zarobljenih pripadnika VSR zatvorenih u Godinjskim Barama proizlazi iz izjave svjedoka Nijaza Drkića, koji je bio pripadnik tog odjeljenja vojne policije.

768. Vodeći se izjavama svjedoka, te dovodeći iste u vezu sa materijalnim dokazima koji se odnose na spiskove vojnih policajaca 01-115- spisak vojne policije na čelu sa komandrom Salkom-Salemom Karićem, te dokaz T-95-naredba o formiranju odjeljenja vp Šabići, spisak pripadnika vojne policije, na čelu sa komandrom Ibrom Lekom, proizlazi da se radilo o vojnim policajcima raspoređenim pri TO Trnovo, odnosno kako to proizlazi iz iskaza svjedoka, a posebno dokaza T-11 – Šema Štaba TO, nadređeni vojnim policajcima je bio Asim Zulić kao pomoćnik komandanta za operativno-bezbjedonosne poslove, a kome je neposredno nadređeni bio komandanat štaba TO, u ovom slučaju optuženi Medaris Šarić. Ovakvo utvrđenje Vijeća, da su zatvorene osobe u Godinjskim Barama obezbjeđivali vojni policajci, ne mijenjaju ni navodi nekih od zatočenih svjedoka kada su stražare označavali kao aktivne ili rezervne pripadnike policije ili to da su bili u policijskim uniformama, što je posve razumljivo obzirom da većina njih i jesu bili aktivni policajci do momenta izbijanja sukoba, te svjedocima nije ni moglo biti poznato da su isti u međuvremenu postali pripadnici vojne policije.

769. Nadalje, odbrane također nisu osporavale da su pojedini zatvorenici tokom zatočenja u Godinjskim Barama bili fizički i psihički maltretirani, ali su odbrane

osporavale da su to činila lica podređena optuženim nad kojima su imali efektivnu kontrolu i da su oni bili ikada obavješteni o izvršiocima.

770. Dešavanja koja se odnose na ovu okolnost proizlaze iz iskaza svjedoka, gdje svjedoci koji su zatočeni, svjedok N koji je došao sa prvom grupom zatvorenika, te posebno zarobljeni pripadnici VRS svjedoci R, E, Š, K, P, L svjedoče da su dolaskom u Godinjske Bare bili podvrgnuti fizičkom i psihičkom maltretiranju pogotovo prvih dana dolaska i boravka u navedenom objektu. Svjedoci također svjedoče i u uslovima boravka u navedenom objektu.

771. Iskaz svjedoka N (koji je bio zatvoren sa prvom grupom zatvorenika) u pogledu ovih činjenica je prethodno intepretiran u paragrafu 738/739.

772. Najprije, u pogledu uslova boravka, svjedoci saglasno ističu da je navedena prostorija bila neuslovna obzirom da ih je bio veliki broj u njoj boravio, da nije bilo prozora, samo ulazna vrata i jedan mali otvor na zidu, da se stvarao kondenz noću, da nisu mogli izlaziti, da prva 2-3 dana nisu dobili hranu, samo vodu, također su navodili da je bilo neuslovno i sa aspekta zadovoljavanja osnovnih ljudskih potreba. Tako svjedok R u izjavi koja je pročitana na glavnom pretresu navodi da su po dolasku u Godinjske Bare (on i ostali pripadnici VRS) smješteni u neki manji betonski objekat od oko 5 kvadratnih metara, sa željeznim vratima i bez prozora i u toj prostoriji zatiču svjedoka N, Vlaški Dragana i još nekoliko ljudi koji su ranije zarobljeni. Navodi da su im ruke bile svezane na leđima, bili su na betonu, a u toku noći bila je velika kondenzacija i do ujutro su svi bili mokri, zbog čega je bilo izrazito zagušljiv, te tih prvih dana nisu dobijali nikakvu hranu, a dobijali su vodu. Također i svjedoci L, K, E P, S, i Š, saglasno govore o dolasku i smještanju u Godinjske bare u betonsku garažu, sa željeznim vratima i malim otvorom na zidu, gdje ih je bilo između 10-14, gdje su ostali 8-10 dana, da prvih dana nisu dobili hranu samo vodu.

773. Nadalje, kada su u pitanju navodi o fizičkom maltretiranju svjedok R navodi da su u prvih nekoliko dana u taj objekat dolazili njemu nepoznati vojnici, te su ih pojedinačno izvodili i tukli šakama, nogama, kundacima od pušaka, toljagama, kolcima, sa svime što im je bilo pri ruci, svi su zadobijali tjelesne povrede, a najviše bi

bio tučen onaj koji bi bio bliže do vrata. Svjedok je napomenuo da ga je na putu prema Godinjskim Barama, neko iz grupe muslimanskih vojnika nogom udario u predjelu desnog oka, te je jedan vojnik iz pratnje izvadio prvu pomoć i stavio mu je flaster.

774. Svjedok E navodi da su dobijali su batine svakodnevno, te da su ih tukli rukama, nogama, šipkama, pištoljima, cijevima od pušaka.

775. Svjedok K također svjedoči da su povremeno "ulijetali" i na brzinu ih udarali, navodeći: *"uleti na brzinu, sigurno bez znanja ovih..."*, te je tom prilikom ulazila jedna osoba koju je svjedok lično poznao, zvao se Safet Šemić koji je tom prilikom bio vidno pijan, a sa njim je bio izvjesni Cibra- poštara. Svjedoka je udario puškom po glavi od čega i sada ima posjekotinu, a udario ga je i u ključnu kost, te navodi da poslije toga taj Šemić nije više nikad dolazio.

776. Također i svjedoci L, P, S, i Š, saglasno govore da su im ruke bile vezane, te da su bili izloženi čestim udarcima, i to kundacima, nogama, i drugim predmetima. Svjedok P navodi da nikad niko nije ulazio od uniformisanih muškaraca, da je to bilo samo na vrata, neko otvori vrata i *"neko bi nešto da tuče, neko bi da vidi nekoga, neko bi da te ohrabri, kako ko.. 'paneš 'doli, malo nogama ovim onim, ali to su nailaze grupe, nailaze grupe, to je znate kako je to je opšti haos."*

777. U pogledu lica koja su ih zlostavljala pomenuti svjedoci navode najčešće ime izvjesnog poštara Cibre, a koji je po kazivanju svjedoka P došao da osveti sestre, da je vrištao i ludovao, potom spominju Sulju Trocijevca, dok svjedok E navodi da su ih tukli i čuvari, označavajući izvjesnog Milišića iz sela sa Bjelašnice, svjedoči da su povremeno ulazili i neki drugi nepoznati, i to sigurno bez znanja ovih što su ih čuvali i to kako navodi *"odrađivali nabrzaka"*. Ulazio je i izvjesni Safet Šemić koji je bio pijan, a najžešće premlaćivanje je bilo kad je poginuo Merim Bratić na Rogoju. Svjedok Š navodi da su policajci koji su ih čuvali bili korektni, ali kad dođe vojska bude tuče i batinanja. Svjedok N navodi da je u toku njegovog boravka (do dolaska tzv.artiljeraca) u 5-6 navrata dolazio jedino Suljo Trocijevac koji ga fizički maltretirao, kao i Mlađena Ivanovića, dok su ostalo bila sve blaža psihička maltretiranja.

778. S druge strane svjedoci Samir Bibović, svjedok F, koji su vršili obezbjeđivanje zatvorenika i to prve grupe zatvorenika svjedoka N, Vlaški Radenka i dr., navode da nije bilo od strane njih nedoličnog odnosa prema tim zarobljenicima, obzirom da su sa nekim od njih do jučer bili kolege, te su imali fer odnos prema njima. Svjedok F navodi da su bili zaključani i da je bilo pokušaja da uđu neki izvana ali im on nije dozvoljavao, te da su često ispred objekta dolazili pripadnici jedinice HOS. I sam svjedok N je potvrdio da ga je u tom periodu fizički jedino maltretirao Suljo Trocjevac, koji je koristio priliku kada se hrana donosila i kada se otključavalo da svjedoka i zatvorenika Mlađena Ivanovića udara. Prema provedenim dokazima, kako je to Vijeće ranije utvrdilo, Suljo Trocjevac je bio pripadnik HOS-a. S druge strane, kada je u pitanju svjedok Nijaz Drkić, koji je je jedini od pripadnika vojne policije voda iz Šabića (koji su obezbjeđivali pripadnike VRS tokom njihovog boravka u G. Barama), svjedočio na glavnom pretresu, Vijeće nalazi da isti niti od strane odbrane, a niti Tužilaštva nije pitan na ove okolnosti.

779. Dakle, kada je riječ i o ovom zatočeničkom objektu, i kada su u pitanju osobe koje su učestvovala u nečovječnim postupanjim prema zatvorenicima, Vijeće zaključuje da se uglavnom radilo o osobama koje su dolazile sa strana, koji nisu pripadnici vojne policije, koja ih je za vrijeme njihovog boravka obezbjeđivala. Samo je svjedok Š svjedočio da ga je znao tući i čuvar, izvjesni Milišić. Prema spisku vojne policije koja je obezbjeđivala navedene zatvorenike, nalazi se jedno lice pod prezimenom Milišić, ali Vijeće, u nedostatku drugih dokaza, nije uvjerenja da se radilo baš o tom licu. Također ovaj svjedok u nastavku svog svjedočenja navodi da su ulazili i neki drugi „nepoznati“ i to „sigurno bez znanja ovih što su ih čuvali“ i „odrađivali nabrzaka“, dakle ostavljajući mogućnost da čuvari ipak u tim radnjama nisu učestvovali.

780. Kada je u pitanju dolazak Edhema Godinjaka, svjedok N navodi da je tokom njegovog boravka u Godinjskim Barama optuženi došao svega dva puta i to drugi dan kad su svjedok i ostali dovedeni, dakle oko 11-12.06. , kada ga je ispitivao oko položaja vojske, te drugi put nakon mjesec i po dana kada je dolazila neka televizijska ekipa. Kada su u pitanju zarobljeni pripadnici VRS isti izjavljuju da je Godinjak došao 4-5 dana poslije njihovog zarobljavanja, dakle otprilike oko 04.-06. 08. i saslušavao ih

na okolnosti vezano za položaj srpske vojske oko Trnova i sl.. Svjedok R je izjavio obzirom da mu je vidio flaster na glavi da ga je pitao ko ga je tukao, te je na istom insistirao, govoreći mu ako mu kaže ko mu je to uradio da će toga dovesti na lice mjesta i streljati. Međutim ni sam svjedok nije znao ko ga je povrijedio, jer se to dogodilo prilikom njihovog sprovođenja sa Rogoja od strane nepoznatog vojnika. Također ovaj svjedok govori da su ih poslije nekoliko dana izveli da ih tuku, ali je neko povikao „Eto Godinjaka!“ i odmah su ih vratili u objekat. Svjedoci E, L, S, Š su također saglasno posvjedočili da je Godinjak dolazio i pitao ko ih tuče, ali oni nisu znali, niti su smjeli šta govoriti, te im je Godinjak rekao da ih niko ne smije tući i da će on te kazniti/streljati, da će biti razmjenjeni i da se ne boje. Svjedok P svjedoči da je Godinjak čak izgrdio one koji su ih čuvali i da je doveo medicinsku pomoć. Svjedok Š svjedoči da su nakon 8 dana boravka u Godinjskim barama prebačeni u hotel Treskavica, jer je neka vojska htjela da ih likvidira, i svjedok misli da je „Edo“ iz komande naredio da ih zbog toga izmjesti.

781. U pogledu optuženog Medarisa Šarića niko od pomenutih svjedoka nije svjedočio da je optuženi bilo kada dolazio u/pred navedeni objekat u kojem su bili smješteni. Vijeće je ranije istaklo da je jedino svjedok N svjedočio da je odmah nakon njegovog zarobljavanja 10.06.1992. godine i dovoženja u Godinjske bare došao izvjesni “general Šarić” za kojeg svjedok nije znao o kome se radi, a koji se pojavio još jednom sa Godinjakom i ostalim kada je bilo određeno televizijsko snimanje (o čemu je Vijeće dalo svoja utvrđenja u dijelu koji se odnosi na tačku I.3. optužnice), te je za utvrđenje Vijeća da se radilo zaista o optuženom Šariću, obzirom na nesigurnost i nedorečenost u ovoj izjavi, bilo je neophodno ponuditi i druge potkrepljujuće dokaze na ovu okolnost.

782. Nadalje, predmetnom tačkom optužnice navedene su i inkriminacije koje se odnose na ubistva pripadnika VRS Ilije Višnjavca, Dušana Badnjara, te civila Milodraga Đilita.

783. Kada je u pitanju stradanje Ilije Višnjavca iz iskaza svjedoka koje su bili njegove kolege svjedoci L, Š, S, P, R, K proizlazi da je ovaj vojnik bio prvobitno ranjen prilikom napada snaga TO na Rogoju u samom momentu kada je došlo do prepucavanja i

kada su pripadnici VRS tzv. artiljerci opkoljeni i zarobljeni. Svjedoci navode da je on bio teško ranjen, kada mu je jedan od pripadnika muslimanskih jedinica prišao i pucao prema njemu rekavši da mu skрати muke. U pogledu identiteta te osobe svjedoci navode da se radilo o izvjesnom Dini Sačiću. Tako svjedoci P i S svjedoče da je teško ranjenog Iliju Višnjevca ubio vojnik po imenu Dino Sačić, pri čemu svjedok P navodi da je poznavao Dinu iz viđenja, a svjedok S da su mu naknadno rekli o kome se radi. S druge strane svjedok K je na pitanje tužioca da li je vidio momenat kada Dino Sačić ubija Iliju Višnjevca izjavio da to niko nije mogao vidjeti, jer su ležali potrbuške sa povezanim rukama. Zaštićeni svjedok Š je, također, izjavio da su ležali potrbuške, da je čuo pucanj, ali da nije vidio kada navodno osoba po imenu Dino Sačić puca u Višnjevca Iliju. Obzirom na ovakve iskaze svjedoka ostaje upitno da li su zarobljeni pripadnici VRS, u situaciji kad prilikom zarobljavanja leže potrbuške, svezanih ruku iza leđa, mogli ustvari vidjeti momenat navodnog ubistva Ilije Višnjevca.

784. Nadalje, svjedok L pored svoje izjave da je Dino Sačić ubio Iliju Višnjevca, dodatno navodi da je isti rekao Edhemu Godinjak, da je to uradio iz razloga jer mu je morao skratiti muke. Međutim, svjedok je izjavio da on u vrijeme svog zarobljavanja i navodnog događaja nije ni poznavao Edhema Godinjaka, te će o njemu saznati tokom svog boravka u zatvoru.

785. Prema provedenim dokazima Vijeće je utvrdilo da je Dino Sačić, bio pripadnik diverzantsko-izviđačke jedinice, na čelu sa Mirsadom Mizdrakom, a koju je obučavao Merim Bratić (kako je to prethodno Vijeće utvrdilo), i koju jedinicu je Merim Bratić vodio na samom Rogoju, te koja je učestvovala u samom napadu kad su „artiljerci“ napadnuti i zarobljeni. Također prema provednim dokazim Sačić je poginuo u toku 1993. godine.

786. Također, iako nije sporno da je optuženi Edhem Godinjak bio na Rogoju, Vijeće nalazi da nisu saglasne izjave svjedoka u pogledu činjenice u kojem se to momentu Godinjak pojavljuje u odnosu na zarobljavanje artiljeraca i ubistva Ilije Višnjevca, pa tako pojedini svjedoci govore o činjenici da je Godinjak bio prisutan u vrijeme kada se zarobljavaju pripadnici VRS, da ga je čak Sačić i obavjestio o navedenom ubistvu, dok

drugi svjedoci govore da se na konkretno mjesto Godinjak pojavio tek kada je sve bilo gotovo, kada je trebalo nositi ranjenike, dakle nakon ubistva Ilije Višnjevca.

787. U tom smislu Vijeće je najprije imalo u vidu iskaz svjedoka Ramiza Mulaomerovića koji je svjedočeći o samoj akciji na Rogoju, da se Edhem Godinjak sa dijelom voda iz Turova i voda Ljute rasporedio s desne strane Rogoja, a da je svjedokova jedinica Diverzantski vod, koju je tada vodio Merim Bratić, otišla sa druge strane, kada neposredno napadaju i zarobljavaju određeni broj srpskih vojnika tzv. artiljeraca koji se predaju u blizini jedne kafane, pa kada se navedeno dovedu u vezu sa iskazima zarobljenih pripadnika VRS od kojih neki navode da prilikom zarobljavanja nisu vidjeli Godinjaka, nego da on dolazi poslije kada je trebalo nositi ranjenike (svjedok Š), kao i da iskazi ostalih svjedoka koji govore da optuženog vide nakon što su zarobljeni, nisu razjašnjeni u smislu da li se to odnosi na sami momenat kada su opkoljeni i zarobljeni ili oni optuženog vide na tom mjestu nakon izvjesnog vremena nakon što su zarobljeni kada se on naknadno pojavljuje, zbog čega Vijeće nije moglo sa sigurnošću utvrditi u kojem se to momentu optuženi pojavljuje na prostoru gdje su se nalazili zarobljeni pripadnici VRS, te pored odsustva bilo kakvih dokaza u pogledu činjenice da je optuženi naredio ili „odobrio“ navedeno ubistvo Višnjevca, osnovano se dovodi u sumnju i samo njegovo znanje da je navedeno lice koje je teško ranjeno bilo uopšte i živo u momentu zarobljavanja.

788. Kada je u pitanju stradanje Dušana Badnjara iz provedenih dokaza (svjedok S, Š i R) na ove okolnosti proizlazi da je navedeno lice bilo ranjeno još na Rogoju, i da je nakon pucnjave pobjegao na nepoznato mjesto. Svjedok R u tom smislu svjedoči da je u večernjim satima na dan kada su zarobljeni iz jedne šume se čuo glas da je neko govorio „*ljudi ne pucajte, ranjen sam, ja sam Dušan Badnjar*“, nakon čega su mu muslimanski vojnici rekli hajde naprijed, ali poslije toga ništa se više nije čulo. Nadalje svjedoci S i Š svjedoče da su Dušana Badnjara nakon nekih 12-ak dana donijeli u Godinjske Bare i izveli svjedoka Š i S da ga prepoznaju, pa u tom smislu svjedok S svjedoči da kad je došao *jedva je živ bio, izgledalo je da će umrijeti*, da je već bio „ucrvan“, te je onda kasnije i umro. S druge strane svjedok Š svjedoči da je Dušan Badnjar naknadno doveden ranjen pred objekat u Godinjskim Barama, da su ga tjerali da pjeva bosanske pjesme, da on nije htio i da su ga ubili, te da ga je on sahranio.

Međutim u unakrsnom ispitivanju ovaj svjedok pojašnjava da je Badnjar kada su ga pronašli i donijeli, kad ga je prepoznavao već bio mrtav i da je zajedno sa ostalim izvršio njegov ukop.

789. Dakle u pogledu ove inkriminacije Vijeće nalazi da Tužilaštvo van razumne sumnje nije dokazalo svoje tvrdnje da je navedeno lice ubijeno u Godinjskim Barama, obzirom da postoje indicije da se teško ranjen danima skrivao, kada je pronađen i obzirom na teško stanje u kojem se nalazio već ili vrlo brzo bio mrtav.

790. U pogledu stradanja Milorada (Mijata) Džilita prema provedenim dokazima ovo lice je stradalo u Godinjskim Barama početkom augusta 1992. godine, nakon što je doveden nekoliko dana poslije ostalih. Dokazi pokazuju da su ga pripadnici vojne policije sproveli u Godinjske Bare. Tako svjedok Salem Pločo svjedoči da je lično učestvovao u zarobljavanju i odvođenju Mijata Džilita (koji je sa drugim stanovništvom bio na Rogoju), kada ih odvođe u pravcu Godinjskih Bara (svjedok navodi da je isti bio u uniformi i imao je u džepovima nešto municije od puške papovke), navodeći da su na pola puta od njegove jedinice navedene osobe preuzete od strane vojne policije. Također i svjedoci E i L su svjedočili da je, da je Džilit doveden nakon 2-3 dana u prostoriju gdje su bili zatvoreni, i da je imao na sebi uniformu.

791. Svjedoci različito svjedoče o načinu njegovog stradanja, pa tako svjedok E je izjavio da je Mijat Džilit, podlegao od povreda koje je zadobio prilikom premlaćivanja. S druge strane zaštićeni svjedok K je izjavio da njega niko nije tukao i da on nije sigurno ubijen, već da je umro u zatvoru. Svjedok Š je izjavio da mu je poznato da je Džilit Mijat prebijen i ubijen krampom, ali on to nije vidio. Dok svjedok Rade Ivanović svjedoči da je informacije koje je dobio od Jove Eleza, govore da je Džilit nije ubijen iz oružja nego da ga je izvjesni Safet Šemić, udarao od zid dok nije preminuo. Prema zapisniku o izvršenom uviđaju posmrtnih ostataka Džilit Milorada od 11.10.1993.godine (dio T-17) i svjedočenju Dželetović Danila isti je umro od posljedica batinanja dana 04.08.1992.godine. Svjedok Drago Džilit, sin stradalog, je svjedočio da je nekada 1993.godine čuo od svjedoka E da mu je otac od batina podlegao u Godinjskim Barama, ali da „ni on ne zna tačno.“

792. Dakle osim činjenice, da su različiti navodi u pogledu uzroka smrti, Vijeće nalazi da iz iskaza svjedoka ne proizlazi ko su neposredni počinioци, osim činjenice da svjedok Rade Ivanović iz druge ruke svjedoči da ga je izvjesni Safet Šemić udario od zid dok nije preminuo. Međutim navedene navode ne potvrđuje niti jedan drugi svjedok, niti se navedeno lice nalazi na spisku pripadnika vojne policije iz Šabića koji su čuvali navedeni objekat, a niti ima dokaza o njegovom ratnom rasporedu.

793. Obzirom na sve istaknuto kada je u pitanju zatočenički objekat u Godinjskim Barama zaključak Vijeća je da su isti obezbjeđivali vojni policajci, odnosno da je isti bio pod ingerencijom TO Trnovo, te je u kontekstu eventualne odgovornosti optuženih za ove inkriminacije, Vijeće posebno imalo u vidu statusa optuženih Godinjaka i Šarića u datom momentu kao načelnika i komandanta štaba.

794. Dakle, Vijeće nalazi dokazanim da su objekat obezbjeđivali vojni policajci koji su pod neposrednom kontrolom optuženog Medarisa Šarića kao komandanta, kao i da je nesporno da je optuženi imao efektivnu kontrolu nad pripadnicima vojne policije, u prilog čemu govore naredbe i odluke o formiranju vodova vojne policije, te izdavanje naredbi vojnoj policiji za razne aktivnosti u toku tog perioda na širem području Trnova.

795. Međutim, Vijeće nalazi da okolnost da su navedeni objekat obezbjeđivali pripadnici vojne policije, sama po sebi ne može dovesti do odgovornosti optuženog Šarića kao komandanta za sve događanja u i oko ovog objekta. Najprije, provedenim dokazima nije dokazano sa sigurnošću da su navedene inkriminacije počinile osobe podređeni optuženom (kako se to optužnicom navodi) nad kojima je imao efektivnu kontrolu, većina svjedoka je istakla da su počinioци dolazili sa strana i "upadali" u objekat.

796. Pored navedenog čak i da je dokazano da su navedne inkriminacije počinili njegovi podređeni nad kojima je imao efektivnu kontrolu bilo je neophodno dokazati da je optuženi kao nadređeni znao ili imao razloga da zna da su njegovi podređeni izvršili ili se spremaju da izvrše zločin, odnosno da je dovoljno obavješten o zločinima. U tom smislu među provedenim dokazima ne postoji niti jedan dokaz da je optuženi Šarić dobio bilo kakvu informaciju, niti bilo kakav izvještaj o zarobljenim licima,

odnosno o postupanju sa zarobljenim licima, niti bilo kakvu informaciju o stradalim licima u ovoj tački optužnice, odnosno da je dobio bilo kakvu informaciju koja bi ga obavezivala da preduzme radnje, a niti je neko od saslušanih svjedoka, pouzdano svjedočio da je vidio Šarića ili imao saznanja da je isti dolazio u navedene objekte.

797. Dakle, u odsustvu okolnosti koje ukazuju na odnos nadređeni-podređeni, a posebno u odsustvu dokaza o znanju optuženog u pogledu ovih događaja, Vijeće nije moglo naći odgovornost optuženog po ovoj inkriminaciji.

798. Kada je u pitanju optuženi Godinjak Tužilaštvo prije svega nije dokazalo da je isti formirao zatočenički objekt u Godinjskim Barama, potom da je optuženi u svojstvu načelnika štaba imao određenu kontrolu na pomenutim objektima, odnosno da je on neposredno nadređen vojnoj policiji koja je obezbjeđivala zatvorenike, te da su lica koja su navodno maltretirala zatvorenike bila njemu podređena ili da je nad njima imao efektivnu kontrolu. Činjenice da je optuženi u dva –tri navrata dolazio do navedenog objekta (i to kada je u pitanju prva grupa zatvorenika (svjedok N i ostali) dolazio je na samom početku i drugi put nakon mjesec i po dana, dok kada je u pitanju druga grupa zatvorenika (pripadnici VRS) dolazio je jedanput), kojom prilikom se raspitivao za stanje zatvorenika tražeći informacije o eventualnim počiniocima koji su ih premlaćivali, pa da se čak i raspitivao kod čuvara o tome i tražio da ih se više ne diraju, a koje činjenice ne znači po automatizmu da je on imao efektivnu kontrolu, te ovlasti nad licima koja su maltretirala ta lica, niti ovlasti nad licima koja su obezbjeđivala zatvorenike u Godinjskim barama.

799. Tužilaštvo je tokom postupka, potenciralo činjenice autoriteta koji je Godinjak uživao među vojnim jedinicama i stanovništvom na području opštine Trnovo, navodeći da je bio načelnik policije prije rata, da se tokom rata bavio organizacijom otpora, da je dobitnik najvećih ratnih priznanja kao što je Zlatni ljiljan i sl., te da je bez obzira na funkciju koju je ili nije obavljao datom momentu, imao efektivnu kontrolu nad pripadnicima vojnih jedinica pri TO Trnovo.

800. Kada je u pitanju pojam autoriteta i ugleda kod određene osobe i samim tim postojanje efektivne kontrole i eventualne odgovornosti Vijeće je u dijelu presude koje

se odnosi na komandnu odgovornost ukazalo na pojedine primjere iz sudske prakse, međutim u konkretnom slučaju Vijeće nalazi da nije sporan ugled i određeni vid autoriteta koji je optuženi Godinjak uživao na navedenom području, ali Vijeće nalazi da je o jačini tog autoriteta i mogućnošću da njime efektivno djeluje na pojedince bespredmetno uopšte i raspravljati, u situaciji kada Tužilaštvo nije dokazalo neposredne počinioce predmetnih inkriminacija, kao što je to u konkretnom slučaju riječ. Obzirom na navedene nedostatnosti saslušanih svjedoka i uvrštenih materijalnih dokaza Tužilaštva, Vijeće ne nalazi van svake razumne sumnje dokazanim u odnosu na ovu tačku optužnice (ali i na većinu drugih), da je uopšte ispunjen prvi element odgovornosti koji se optuženima stavlja na teret, a koji u svakom slučaju pretpostavlja odnos nadređeni- podređeni.

801. Nadalje, kada su u pitanju uslovi boravka, Vijeće cijeneći sve okolnosti kada su u pitanju obje grupe zatvorenika koje su boravile u ovom objektu, nalazi da uvjeti života nisu bili zadovoljavajući, ali cijeneći okolnosti pod kojima su dovedeni i zatočeni, opšte stanje na terenu, i da je taj objekat bio improviziranog karaktera, u datom momentu realne mogućnosti u pogledu higijenskih uslova i ishrane nisu mogle biti mnogo bolje. Vijeće cijeni i činjenicu da su dolaskom zarobljenika sa Rogoja, zatočenike koji su već bili u tom objektu vrlo brzo prebacili za Dejčiče, kao i da sami zarobljenici ostaju u objektu samo jedan kratki period kada ih prebacuju za Trnovo u druge objekte. S druge strane Tužilaštvo nije dokazalo bilo kakve činjenice u pogledu znanja optuženih vezano za uslove boravka, ishrane i sl.

802. Tužilaštvo se kao što je slučaj i sa prethodnim zatočeničkim objektom u Dejčičima nije bavilo dokazivanjem bilo kakvog oblika funkcionisanja ovog zatvora, njegove uprave, ko je bio nadređen čuvarima, da li su pisani izvještaji i ako jesu kome su pisani i dostavljani, sve su to činjenice iz kojih bi se mogle sagledati okolnosti vezane za eventualnu odgovornost optuženih na način postavljen u optužnici.

803. Posljednja inkriminacija u ovoj tački optužnice se odnosi na činjenicu da su nakon Godinjskih Bara pripadnici VRS sprovedeni u hotel Treskavica u kuglanu, gdje se već nalazio izvjestan broj civila ranije sprovedenih iz O.Š. Dejčiči, gdje su boravili u nehumanim uslovima, i gdje su pojedini zatočenici fizički maltretirani, nakon čega su

odvedeni u vešeraj Doma zdravlja, a potom zatočenički objekat u magacinu TO pri SJB Trnovo.

804. Iz provedenih dokaza proizlazi da su zatvorenici iz Dejčića, te zatvorenici iz Godinjskih bara prebačeni u isto vrijeme za Trnovo, gdje su smješteni u razne objekte, kao što su hotel Treskavica (prostorije kuglane), obdanište, potom prostorije/podrum Doma Zdravlja, odakle su pojedini prebačeni u magacin TO (Tačka II. 1 c) optužnice)

805. Kada je u pitanju hotel Treskavica svjedoci R, E, L saglasno svjedoče da su samo jednu noć ili dva dana boravili u navedenom hotelu, u kuglani, da su se tu sastavile i razne grupe zarobljenih civila i pripadnika VRS (Iz Dejčića I Godinjskih bara), te da se ispred hotela nalazio veliki broj vojske, kao i da je vojska ulazila i da je bilo određenih fizičkih maltretiranja.

806. Svjedok R u svojoj izjavi navodi da je odmah po dolasku u hotel bio špalir vojnika koji su ih maltretirali, te ističe da mu nije poznato ko ih je tu čuvao, ali boravkom tu u par navrata dolazili su neki nepoznati vojnici, koji bi ulazili u taj prostor i redom ih tukli, nekog šakom, nekog nogom, a nekog i kundacima pušaka. Za vrijeme boravka u hotelu Treskavica su bili svezanih ruku na leđima i tu su imali jedan lonac u koji su vršili nuždu. Nakon dva dana sve su ih prebacili u Dom zdravlja u podrum.

807. Svjedok L navodi da su nakon Godinjskih Bara odvedeni u Trnovo, Treskavica, potom u Dom zdravlja, pa magacin TO. U hotelu su proveli dva ili tri dana, gdje je neko bio udaran/malteriran, ističući da njega niko nije tukao.

808. Svjedok Š nakon što su prebačeni u hotel Treskavica, u kuglanu, navodi da je tu često neko ulazio navodeći *“malo te prebije, malo te ispita i opet te vrati”*, ali da njega nije niko tukao .

809. Pojedini svjedoci svjedoče da ih je u tim prostorijama čuvala policija, dok drugi tvrde da u tim objektima nije čuvala policija, nego neki pripadnici Armije koji su učestvovali u oslobađanju Trnova. Međutim svjedok Nijaz Drkić svjedoči da je vojna policija sprovela zarobljene pripadnike VRS iz Godinjskih bara u Hotel Treskavica i da

su ostali jednu noć i pošto nije bilo uslova prebacili su ih dalje u Dom zdravlja gdje su boravili 10tak dana dok se nije oformila stanica policije i gdje su ih u konačnici prebacili. Svjedok Borivoje Vlaški svjedoči da su u hotelu Treskavica dolazili nepoznati ljudi i prijetili i odmah ujutro su prebačeni u Dom zdravlja, jer nije bilo sigurno i nije se to moglo kontrolisati, te da je korektno bilo da ih sklone, jer su pripadnici određenih jedinica dolazili pijani i drogirani.

810. Dakle, kada je u pitanju i ova inkriminacija koja je sastavni dio tačke II. 1.b) Vijeće je najprije analizirajući činjenični opis utvrdilo da Tužilaštvo postupanja prema zatvoreniciima inkriminiše samo u prostorijama hotela u Treskavici. Imajući u vidu činjenicu da su u navedenom prostoru zarobljenici boravili vrlo kratko jedan ili dva dana, da su usred nepostojanja smještajnih i bezbjedononih uslova prebačeni dalje, da se u tom objektu nalazilo mnogo druge vojske, da nije posve jasno ko je ulazio u kuglanu i vršili premlaćivanja zatvorenika, te da se očigledno radilo samo o privremenom rješenju.

811. U tom smislu, i u ovom dijelu inkriminacije, iako iz dokaza proizlazi da su zatvorenike ta dva dana obezbjeđivali vojni policajci, ipak nema pouzdanih dokaza da su lica koja su navodno maltretirala zatvorenike bila podređena optuženim, a što je bilo veoma teško i utvrditi obzirom da svjedoci navode da su u tom hotelu (u kuglani) kratko boravili (dva dana), da je bilo mnoštvo vojske, pa i pripadnika HOS-a i Handžar divizije (svjedok Đ) koja su svako malo upadala u prostorije kuglane tokom njihovog boravka. U tom smislu Vijeće nije van sumnje moglo zaključiti da je postojao odnos nadređeni - podređeni, odnosno da su optuženi imali efektivnu kontrolu nad navedenim počiniocima, niti da su imali konkretna saznanja o dešavanjima za to kratko vrijeme u hotelu Treskavica. Vijeće cijeni da su lica zbog aspekta sigurnosti odmah i premještena u drugi objekat, u kojem prema svjedočenju nije bilo takvog oblika maltretiranja.

(c) Tačka II 2. c), Magacin TO- prostorije SJB Trnovo

812. Ovom inkriminacijom optuženim je na teret stavljeno da su tokom augusta mjeseca 1992. godine u zatočenički objekat formiran u magacinu TO koji se nalazio uz

zgradu SJB Trnovo po naredbi Edhema Godinjak i Medarisa Šarića sprovedeni civili i zatočeni pripadnici VRS-a, koji su se prethodno nalazili u OŠ Dejčići, gdje su svakodnevno fizički maltretirani, te držani u nehumanim uslovima.

813. Na okolnosti iz ove tačke optužnice saslušani su zaštićeni svjedoci R (pročitani zapisnik iz istrage –T25), E, K, L, P, Š, S, N, Đ, Mihajlo Lalović, Bajro Šaban, Borivoje Vlaški, Nijaz Fazlić, Izet Sačić, Fahro Dedović, Samir Bibović, svjedok F, Savo Timotije, Ismet Godinjak, Izet Godinjak.

814. Prema provedenim dokazima Vijeće je utvrdilo, mada i među strankama nije bilo sporno, da je određen broj civila i pripadnika VRS iz drugih zatočeničkih objekata OŠ Dejčići i Godinjske Bare (uz činjenicu da su desetak dana nakon ovih objekata bili smješteni u drugim objektima na užem području Trnova kao što su prostorije hotela Treskavica, Dom zdravlja i sl.), kako je to navedeno u činjeničnom opisu optužnice, sprovedeno u magacin TO koja se nalazi u/uz zgradu policije. Vijeće nije moglo pouzdano utvrditi kada se tačno zatvorenici prebacuju, da li je to bilo u prvim danima nakon ponovnog uspostavljanja i funkcionisanja SJB Trnovo, dakle nakon 20.08.1992. godine, ili je to bilo nekoliko dana prije njenog uspostavljanja.

815. Zaštićeni svjedok Š je izjavio da su zatvorenici iz Godinjskih Bara nakon 8 dana prvo prebačeni u kuglanu hotela Treskavica, a 3 dana nakon toga u vešeraj bolnice gdje su proveli 10 dana, a potom u magacin TO u Trnovo. Svjedok P, koji je bio zatočen u Godinjskim Barama, je izjavio da su nakon otprilike 10 dana, njih 15-tak zarobljenih pripadnika VRS na Rogoju, prebačeni u magacinske prostorije TO u Trnovu. Svjedok Mihajlo Lalović je svjedočio da je nakon svog zarobljavanja na Rogoju 31.07.1992.godine, kamionom odvedeni u OŠ Dejčiće, gdje je boravio od 01.-09.08.1992.godine kada je premješten u Trnovo, prvo u kuglanu hotela Treskavica, a sljedeći dan u podrum (vešeraj) Doma zdravlja u Trnovu, dok su žene i djeca bili smješteni u obdanište. Iz Doma zdravlja su prebačeni u magacin TO.

816. Kada je riječ o samom objektu, radilo se o tzv. magacinu (prijeratne) TO, smještenog uz samu zgradu SJB, a radilo se o jednoj velikoj garaži, u koju se moglo ući iz prostorija SJB, koji je služio kao zatvor u koji su zatvorena lica iz ove tačke

optužnice, ali i druga lica srpske nacionalnosti (obzirom da je prostor korišten za razmjenu), a u kojem prostoru se pored navedenih osoba, u drugom dijelu nalazila i pritvorska jedinica za pripadnike TO/OS Trnovo.

817. U pogledu dužine boravka zatvorenika u ovom objektu, prema svjedočenjima neki su se zadržali vrlo kratko oko desetak dana, neki malo duže (dva mjeseca) nakon čega su razmijenjeni, dok određeni broj njih posebno dio zarobljenih pripadnika VRS tzv. artiljerici ostaju do ponovnog pada Trnova u junu/julu 1993. godine nakon čega ih prebacuju u Hadžiće, dakle u navedenom objektu ostaju više od 10 mjeseci.

818. Tužilaštvo nije ponudilo bilo kakve konkretne dokaze da su lica sprovedena po naredbi optuženih Šarića i Godinjaka. Naime, kada je u pitanju optuženi Godinjak, dokazi pokazuju da se isti od najkasnije 11.08., znači od trenutka kad su zarobljeni već boravili na području Trnova (u hotelu Treskavica ili vešeraju Doma zdravlja), nalazio na putu u Hrvatskoj u Splitu u posjeti porodici (Putni nalog za 11.08., na relaciji Trnovo-Split na ime Edhem Godinjak- dokaz 01-114), gdje se prema svjedočenju svjedoka Izeta Sačića, koji je također sa optuženim išao u posjetu porodici, zadržava desetak dana. Da je optuženi išao u posjet porodici sredinom augusta potvrdili su i svjedoci Bajro Šaban i Ćamil Lindov, te da isti dolazi uoči ponovnog formiranja policije 20.08.1992. godine. S druge strane Bajro Šaban kojem je Godinjak rekao nakon što se vratio iz Hrvatske da ga je predložio za komandira policije, svjedoči da su do momenta kad se 20.08.1992 godine ponovo formira policija, zatvorenici već bili u magacinu, te mu nije poznato ko je naredio njihovo dovođenje.

819. S druge strane, kada je u pitanju optuženi Medaris Šarić, provedeni dokazi koji su intepretirani u dijelu presude koji se odnosi na status optuženog, govore u prilog da je on nakon oslobođenja Trnova često bio odsutan usljed liječenja, te da ga je zamjenivao Selim Hamzić, koji će nakon "vraćanja" Godinjaka na mjesto načelnika SJB, postati načelnik Štaba TO. Kada je u pitanju relevantni period kada su zatvorenici prebačeni u magacin TO, a u kontekstu činjeničnih navoda optužnice da je to urađeno po njegovoj naredbi, Vijeće nalazi da prema dokazu O2-26 (*Potvrda iz bolnice Zenica*) proizlazi da se Medaris Šarić javio u bolnicu 22.08.1992. godine, a u kojoj se se navodi da je datum odlaska između 07. i 15.09.1992. godine, a da se prema dokazu T-153

(*sjednica ratnog predsjedništva od 17.08.1992. godine*) vidi da na sjednici ispred TO prisustvuje Selim Hamzić, pa Vijeće sa tog aspekta sa sigurnošću nije moglo utvrditi prisutnost optuženog u relevantnom periodu na navedenom području i njegovu ulogu u kontekstu činjeničnih navoda optužnice.

820. Nadalje, dokazi pokazuju da su navedeni objekat obezbjeđivali pripadnici SJB Trnovo, radi se uglavnom o prijeratnim policajcima, koji su u periodu od početka sukoba do tog momenta bili raspoređeni na poslove Vojne policije ili drugih jedinica pri TO, ili osobama koje su radile na drugim poslovima pri jedinicama TO, a koji su se nakon oslobađanja Trnova i početka funkcionisanja SJB ponovo istoj priključili. Također, kada je u pitanju sama policija, Vijeće nalazi da je nakon oslobađanja Trnova, SJB ponovno uspostavlja svoju funkciju i njeni pripadnici se ponovo smještaju u svoje prijeratne prostorije u Trnovu, a to je bilo u period nakon 20.08.1992. godine, o čemu je Vijeće dalo svoje utvrđenje u dijelu presude koji se odnosi na status optuženog Edhema Godinjaka.

821. Tako svjedok Fahro Dedović kazuje da se u stanicu milicije vratio u augustu 1992., kada je bilo ponovno formiranje SJB i postrojavanje u hotelu "Rajski Do". Svjedok navodi da mu je tada komandir bio Bajro Šaban, da su obavljali civilne poslove i formirali punktove, te su i obezbjeđivali zatvorenike koji su bili u stanici policije.

822. Također svjedoci Nijaz Fazlić, Samir Bibović, svjedok F, Izet Sačić saglasno svjedoče da su nakon ponovnog uspostavljanja funkcije SJB Trnovo pristupili istim i da su između ostalih funkcija koje su kao policija obavljali učestvovali i u obezbjeđenju zatvorenika u magacinu TO, koji se nalazio u sklopu Stanice. Svjedok Sačić, koji je bio kao vođa smjene, dodatno pojašnjava da je pravio spiskove dežura i da su zatvorenike uvijek obezbjeđivala dva policajca. Šaban Bajro koji je bio komandir navedene stanice policije, čija kancelarija je bila u samoj stanici, svjedoči da je u policiji uvijek bio jedan dežurni, te dva stražara koji su obezbjeđivali policijsku stanicu, i te zatvorenike, ali i zatvorene pripadnike Armije, navodeći da niko bez njegove saglasnosti nije smio ući kod zatvorenika, da je bila jedna knjiga dnevnih aktivnosti u koju se sve upisivalo.

823. Da su naprijed pomenuti svjedoci Nijaz Fazlić, Samir Bibović, svjedok F, Izet Sačić, Fajro Dedović, te Šaban Bajro bili pripadnici SJB koja je preuzela svoju pravu funkciju dana 20.08.1992. godine potvrđuje i materijalni dokaz 01-99 spisak radnika SJB koji su dali svečanu obavezu, a koji nosi datum od 20.08.1992. godine, na kojem se nalaze imena pomenutih svjedoka. Također na istom se nalaze i imena i drugih pripadnika policija, koje su pojedini oštećeni svjedoci navodili da su ih obezbjeđivali ili da su učestvovali u njihovom maltretiranju, o čemu će biti više riječi u nastavku.

824. Iskaz svjedoka Bajre Šabana, Vijeće je intepretiralo u dijelu presude koji se odnosi na status optuženog Edhem Godinjak, a koji potvrđuje da poslije oslobođenja Trnova, nakon što je RP Trnova naložilo da se mora ponovo organizovati SJB, koja bi obavljala primarne policijske poslove, te navodi da on postaje komandir, a njegov zamjenik Hamdija Krupalija, kada sele u prijeratnu stanicu na području Trnova. Svjedok dalje navodi da Edhem Godinjak kao načelnik SJB ostaje u Rajskom Dolu, u svojoj kući, a u kom mjestu je i dalje bila komanda TO, a da je Asim Zulić bio tada u krim. službi, a isti je ujedno bio u Komisiji za razmjenu. Svjedok Asim Zulić navodi da je nakon oslobođenja Trnova, obzirom da je Stanica policije bila oštećena dio policije bio u Stanici, a dio u Rajskom Dolu u jednoj vikendici, te navodi kako Godinjak kao načelnik ostaje u Rajskom Dolu, a gdje je i on sam često bio.

825. Pored navedenog, nesporno je dakle, da je načelnik SJB koja je ponovno stavljena u funkciju, optuženi Edhem Godinjak, koji se ustvari ne imenuje ponovo na navedenu fukciju, nego se tada ta njegova funkcija *de facto* ponovo aktivira, i koji prema provedenim dokazima poslije 20.08.1992. godine isključivo obavlja poslove kao načelnik SJB Trnovo, i dalje ostaje u Rajskom Dolu uz povremene dolaske i posjete stanici u Trnovu.

826. Nadalje, okolnosti da su pojedini zatvorenici tokom zatočenja u magacinu TO bili fizički i psihički maltretirani, proizlaze iz iskaza svjedoka, gdje određeni broj svjedoka saglasno ističe da je bilo fizičkog maltretiranja, da se to znalo dešavati u večernjim satima, da se znalo desiti da određeni period nisu maltretirani, pa da se onda opet nastavljalo. Svjedoci također svjedoče i u uslovima boravka u navedenom objektu.

827. Svjedok N navodi da su smješteni u magacin TO, u zgradi policije. Među policajcima koji su ih čuvali je bilo dobrih ljudi koji su im pomagali u pronalaženju deka i sl, kao što su Omer Mehmedagić, Nišić, Safet Kolar i dr. Svjedok navodi da su ih ti policajci čuvali da ne pobjegnu, a osim toga čuvali su ih da ih ne bi neko ubio. Svjedok navodi da u ovom prostoru njega niko nije maltretirao, ali mu je pozanto da drugi koji su bili s njim jesu. U tom smislu navodi da ih je čuvao i Mirza Bjelonja koji je bio mlad, svjedok misli da nije bio ni punoljetan, navodeći da je maltretirao dosta stanovništva/civila koji su pored njih također bili zatvoreni, obzirom da je iz tog prostora išla razmjena za Kalinovik. Svjedok navodi da je on uglavnom tukao ljude sa strane, dok njih iz Trnova nije, te je svojim postupcima htio da ispadne mangup. Za neka dva mjeseca koliko je svjedok bio u zatvoru Mirza Bjelonja je uspio ući tri do četiri puta. Tokom boravka u magacinu TO, viđao je i policajca Edina Hamzića, koji je udarao druge. Također je čuo da je dolazio il Izet Cibra, te je čuo druge kako govore *“evo doš'o Cibra, tuče, udara ove civile”*.

828. U izjavi koja je pročitana na glavnom pretresu, svjedok R navodi da su u tom zatvoru u period do kada je boravio (a radi se o dvadesetak dana, obzirom da je razmijenjen 10.09.1992. godine) .više puta tučeni na način da bi nekoliko vojnika ulazilo unutra i redom bi ih tukli šakama, nogama, kundacima pušaka, a nekoga bi i pojedinačno izvodili vani.

829. Svjedok E navodi da ih je čuvala regularna policija, tu je bilo bivših policajaca iz “mira”, te je bilo pridodato još civila ili pripadnika rezervne policije. U početku boravka, svjedok navodi da ih niko nije tukao, bili su zaštićeni, te da je osnovni problem bio što su pojedinci dolazili navečer i tukli ih, navodeći da se to nije dešavalo po danu. Tako svjedok navodi da je dolazio izvjesni Drinjaković –“dječačić” iz Foče, koji ih je tukao, i Mirza Bjelonja koji je po pretpostavci svjedoka bio policajac. Tukli su ih šakama, palicama, nogama, a najgore je bilo kad padnu, pa kada nastane “cipelarenje”, dok ih čuvari nisu tukli. Najgore je prema ocjeni svjedoka kad 15-20 dana nisu dobivali batine kojom prilikom bi se opustili i onda bi opet počeli sa batinama. Svjedok navodi da mu je tijelo bilo puno uboja, koji bi vremenom izblijedili, a također navodi da su mu i neki zubi izbijeni.

830. Svjedok K saglasno prethodnim svjedocima ističe da su samo po noći tučeni kojom prilikom je ulazio ko je htio. Navodi da je Mirza Bjeljonja bio neki mladi policajac, koji se izživljavao, tukao je sve čime je stigao i da nikoga nije birao. Navodi da su ih tukli i Edin Hamzić i Džemal Imamović. Svjedok navodi da je on trebao biti razmijenjen, kada se pročulo da je njegov brat navodno nekog silovao u Kalinoviku, te da je zbog te činjenice svjedok ustvari i maltretiran, te da te informacije nije bilo, svjedok misli da se to ne bi dešavalo. Također svjedoči da je bilo ljudi koji su im pomagali i ohrabrivali.

831. Svjedok L navodi da je i njega tukao Mirza Bjeljonja, kao i Senad Sačić. Vidio je da su udarani i svjedok S i K. Ističe da su udarani u intervalima, kad se desi neka akcija, ili ako neko pogine od muslimanske vojske. Svjedok navodi da on nije imao vidne povrede na sebi, dok ostali jesu.

832. Svjedok S u svom svjedočenju navodi da su u prostorijama magacina udarani često, sve do januara 1993. godine, kada je to bilo rjeđe, navodeći da su ih Džemo Imamović, Mirza Bjeljonja i Senad Sačić najviše tukli.

833. Svjedok Savo Timotije potvrđuje da su fizički maltretirani, te pojašnjava da je on dobio tri puta batine, te da su ih maltretirali Senad Sačić koji je bio vojnik i "mali" Mirza koji je govorio da je išao u policijsku školu, da je bio policajac.

834. S druge strane svjedok P ističe da on u prostorijama magacina nije udaran, niti je on vidio da je neko drugi udaran na mjestu gdje se on nalazio. Svjedok ostavlja mogućnost da je neko udaran ukoliko je izvođen iz te prostorije, ali da on to nije primjećivao, navodeći : *„Ne vidi mu se ništa, ili ja nisam vidio na njemu, možda su...možda nije smio ni da kaže, možda jes' možda je tučen možda nije tučen, možda jest a ne smije da kaže, možda nije...ne mogu ja to..“* . Na pitanje da li mu je poznato da je svjedok K udaran, svjedok navodi da se ne može sjetiti ...ali ostavlja mogućnost da im je isti pričao da kad je od strane nekih izveden da ga udaraju , da su ti govorili *„nemoj po licu da mu se ne vidi“* i da mu se zaista nije ništa poslije ni vidjelo.

835. Svjedok Mihajlo Lalović je svjedočio da izuzev svjedoka K, niko od zatvorenika u magacinu TO nije tučen, tokom prvih 10 dana koliko je on proveo u toj prostoriji, nakon čega je razmijenjen.

836. Također i Borivoje Vlaški navodi da nije maltretiran u ovom zatvoru, ali mu je poznato da su jedne prilike izveli svjedoka K, kojeg su tukli iz razloga što je njegov brat u Kalinoviku navodno radio zlodjela prema Bošnjacima.

837. Svjedok Nijaz Fazlić je rekao da je jedne prilike posumnjao na maltretiranje zatvorenika tako što je kod svjedoka L primjetio zastarjelu modricu oko oka, te ga je upitao šta mu se desilo, a on je rekao da je po noći ustajao u WC te da se udario, svjedok kaže da je insisitirao da mu kaže šta se desilo, te je pitao i ostale na što su mu oni rekli da je udario u stub.

838. Dakle, iz naprijed navedenih iskaza svjedoka proizlazi da su se povremene tuče zatvorenika dešavale u toku noći. Od osoba koje su ih tukle navode ime Mirze Bjelonje, izvjesnog Drinjakovića, Senada Sačića, Izeta Cibre, dok svjedok K navodi da su njega ili ostale udarali i policajci Edin Hamzić i Imamović Džemal, te svjedoci također navode da su ulazili i civili i vojska sa strane. Uglavnom svjedoci saglasno ističu da je u tim premlaćivanjima prednjačio Mirza Bjelonja opisujući ga kao mladog, željnog dokazivanja. S druge strane bilo je svjedoka koji su istakli da nisu maltretirani, niti da su vidjeli da je neko drugi maltretiran, kao i da je bilo izuzetnih čuvara koji su im pomagali. U pogledu pripadništva SJB Trnovo, osim pomenutog Edina Hamzića i Džemala Imamovića, Vijeće u pogledu drugih mogućih počinioca ne nalazi dokazanim da se radilo o pripadnicima policije koje su tom momentu obezbjeđivali zatvorenike. Kada je u pitanju lice Mirza Bjelonja, svjedoci saglasno svjedoče da se radilo o maloljetniku, otprilike oko 16 godina starosti, koji je bio polaznik policijske škole uoči početka rata. Iako su pojedini svjedoci kao što je svjedok N označavali da ih je isti čuvao, Vijeće njegovu pripadnost SJB Trnovo sa sigurnošću nije moglo utvrditi. Naime, kada se ima u vidu dokaz 01-99 koji se odnosi na spisak radnika policije koji su preuzeli svoje dužnosti nakon 20.08.1992. godine, među pripadnicima policije se ne nalazi ime Mirze Bjelonje, dok su s druge strane u pomenutom spisku navedena imena svih onih policajaca koje su svjedoci označavali kao policajce koje su ih čuvali ili da su učestvovali

u pojedinim nedopuštenim radnjama. Nadalje, Vijeće je imalo u vidu dokaz T-8 Izvještaj veterinarske stanice od 01.10.1992. godine vezano za zakopavanje leša određene ženske osobe, gdje se, između ostalog, navodi da je među pripadnicima SJB Trnovo navedenom prisustvovao i Mirza Bjelonja, međutim s druge strane kada je u pitanju ratni raspored ovog lica (dokaz T-217) navedeno je da je bio pripadnik jedinice T-32108/13 (naziv jedinice nije naveden u navedenom dokazu), na dužnosti vojnog policajca, te imajući u vidu da se PU/SJB Trnovo prema dokazu T-200 označava kao jedinica pod brojem 32108/19 kao što je to navedeno kod Asima Zulića, Enesa Karačića, Safeta Gagule i sl. koji su nesporno bili pripadnici SJB Trnovo, zbog čega i sa tog aspekta Vijeće nije moglo sa sigurnošću utvrditi da je Mirza Bjelonja u tom periodu bio pripadnik SJB Trnovo i isti obezbjeđivao magacin TO u kojem su se nalazili zatvorenici.

839. Nadalje za lica Senad Sačić i Samir Drinjaković nema dokaza o ratnom rasporedu, dok je Izet Cibra evidentiran u vojnoj jedinici 5067 – 181.Bošnjačka brigade. Kada su u pitanju Džemal Imamović i Edin Hamzić isti su bili pripadnici SJB Trnovo (O1-99), a iz dokaza Tužilaštva T-218, proizilazi da je Edin Hamzić bio pripadnik jedinice 32108/19 PU Trnovo, dok je Džemal Imamović bio pripadnik vojne jedinice 5174 - 182. Laka brigada.

840. Kada su u pitanju uslovi boravka iz iskaza pomenutih svjedoka proizilazi da su boravili u magacinskom prostoru, u jednoj velikoj prostoriji koja je imala željezna vrata, gdje su bile stalaže, koje su koristili za odmaranje, da su kasnije dobili ćebad i spužve, hrana je bila jedanput do dvaputa dnevno, izlazili su povremeno, najčešće kad su išli na radove kao što je okopavanje krompira, istovarivanje brašna, utovarivanje ćumura u policijsku stanicu, rad na kućama, odlazak na asanacije terena i sl. Što se tiče higijene svjedoci ističu da su se rijetko kupali, te su nuždu vršili u improvizovane kante. Nakon 10-15 dana boravka krenula je njihova razmjena, kada ih je na kraju ostalo 7, od koji neki ostaju do juna/ jula mjeseca 1993.godine kada je Trnovo ponovo zauzeto od strane srpskih snaga, kada su prebačeni dalje za zatvor Silos.

841. Svjedok Izet Godinjak koji je bio zadužen za rad kuhinje smještene u hotelu Treskavica iz koje se vojska snadbijevala hranom, ističe da je hrana dostavljena i

zatvorenim licima koji su bili smješteni u tom periodu u obdaništu (žene i djeca), te u prostorijama policije u Trnovu. Ističe da je hrana bila ispod nekog nivoa, ali je takva bila za sve, te da su do iste dolazili na razne načine. Tako svjedoči i da je jedne prilike na njemu nepoznat način nabavljene neke konzerve sa svinjetinom kojih je bio pun kamion, te imajući u vidu da većina koja se hranila iz te kuhinje nije jela svinjetinu, sve su date osobama koje su bile zatvorene u pomenutim objektima. Ističe i da je povremeno dolazio pred zgradu policije, da je viđao zatvorenike ispred, sa jednim sjedio i razgovarao, te ga je odveo u obdanište da vidi članove svoje porodice.

842. Svjedoci Samir Bibović i Nijaz Fazlić saglasno svjedoče da su se zatvorenici hranili istom hranom koju je dobijala policija. Svjedok Bajro Šaban je svjedočio da mu je ostalo u sjećanju šišanje zatvorenika. Zaštićeni svjedok L je, na pitanje da li je zatvorenicima ukazivana medicinska pomoć izjavio da jeste, da se ne sjeća kada je to bilo, ali da su dolazili da ih pregledaju. Svjedok Nijaz Fazlić je svjedočio da je zatvorenicima po potrebi pružana medicinska pomoć.

843. Nadalje svjedoci saglasno svjedoče da je povremeno u te prostorije svraćao optuženi Edhem Godinjak, uglavnom kada bi neko od njih trebao ići na razmjenu. Ono što je upečatljivo da je svaki svjedok rekao da ih je Godinjak stalno pitao da li je sve uredu i da li ih neko dira, ali da svjedoci nisu smjeli ništa pričati o tome, bojeći se reakcija poslije njegovog odlaska.

844. Tako svjedok K navodi da Godinjak nikada navečer nije ulazio. Dolazio je jednom preko dana, pitao ih je šta ima, dok oni nisu smjeli ništa govoriti od čuvara. Svjedok ističe da je lično znao Godinjak nije ništa znao šta se dešava, te mu se tom prilikom na glavnom pretresu zahvalio za sve živote koje je spasio. Svjedok L svjedoči da dolazio Godinjak u magacin, pitao ih da li ih neko dira, međutim od straha nisu smjeli ništa reći.

845. Svjedok P navodi da je Godinjaka viđao samo kad bi trebala biti razmjena on bi dolazio i mi smo se obradovali kad on dođe, jer je tad neko išao na razmjenu. Kad god bi dolazio pitao bi ih je kako im je, je li hladno, treba li još po jedno ćebe, te što se svjedoka lično tiče, on nema zamjerki na optuženog, navodeći da kad je krenuo na

razmjenu zajedno sa svjedokom L optuženi im je rekao „*idete na razmjenu, čuvajte se, nemojte da se srećemo više u ovome... da bježimo iz ovog ludila, ovo će biti BiH jedinstvena.*“

846. Svjedok S tvrdi da je Godinjak vidio po njima da ih tuku burno reagovao, te rekao da ih ne smije niko dirati, da ako ih bude bilo ko dirao kažu njemu, a da će ga on „srediti“, te rekao ako treba da će on njima donijeti televizor i da nije bitno čiji će program gledati. Međutim kada bi Godinjak nakon toga otišao, tu noć bi „ulijetala“ neka grupa i počela ih udarati govoreći „*kakav hoćete vi televizor da gledate*“. Na pitanje tužilaštva zašto tom prilikom nisu rekli Godinjaku imena ljudi koji su ih tukli, svjedok navodi da nisu smjeli.

847. Svjedok Š u tom smislu navodi da nisu smjeli Edi reći da su udarani, jer čim bi on otišao možda bi „*nas ovi i poklali*“.

848. Svjedok Borivoje Vlaški navodi da je jednom vidio Godinjaka kad je dolazio u posjetu i tom prilikom mu je svjedok rekao da ima zdravstvenih problema i pošto su se već počele vršiti razmjene rekao mu ili da mu da lijekove ili da ga razmjene, i čim je bila prva razmjena, svjedok navodi da je razmijenjen.

849. Pored činjenice da se među pojedincima koji su vršili maltretiranje zatvorenika u magacinu TO uglavnom nije radilo o policajcima koji su ih obezbjeđivali, dakle podređenim optuženom Godinjaku, Vijeće nalazi da Tužilaštvo u pogledu znanja optuženog Edhema Godinjak kao načelnika SJB nije provelo dokaze u pogledu činjenice da ga je neko od podređenih, obavjestio o navedenim maltretiranjima, a niti su mu sami zatvorenici to govorili, iako ih je svaki put kada bi došao kod njih o tome ih pitao. Štaviše, ni komandir SJB, koji je za razliku od optuženog, bio smješten u stanici policije, nije bio obaviješten o navodnom maltretiranju zatvorenika, ni usmeno, ni pismeno, ni od strane dežurnih policajaca, niti od samih zatvorenika.

850. Svjedok Bajro Šaban kao komadir SJB svjedoči da je često svraćao u prostorije gdje su oštećeni bili zatvoreni, te da na njima nije ništa primjećivo, niti su mu šta govorili, a njegovo prisustvo potvrđuju i oštećeni navodeći da je prema njima bio izuzetno korektan.

Upravo zbog toga među provedenim dokazima ne postoji niti jedan izvještaj koji je komandir eventualno uputio načelniku u kome se navodi bilo šta u vezi sa postupanjima sa zatvorenicima.

851. Prema provedenim dokazima, Edhem Godinjak je od formiranja SJB Trnovo živio i radio u Rajskom Dolu i samo je povremeno dolazio u posjetu zatvorenicima po pitanju razmjene. Dokazi pokazuju da se, tokom tih posjeta magacinu TO, zatvorenici nisu nikada požalili Godinjak na bilo kakvo maltretiranje, niti su bilo kome imenovali lica koja su ih tukla.

852. Postavlja se pitanje da li je Godinjak kao načelnik i lice odgovorno za rad i funkcionisanje SJB, pa samim tim i ovog zatočeničkog objekta, tom prilikom mogao ustvari vidjeti povrede nad zarobljenim licima. U tom pogledu Vijeće je razmatralo sljedeće činjenice proizašle iz iskaza saslušanih svjedoka, kao prvo svjedoci su govorili da je fizičko maltretiranje bilo povremeno, znalo se desiti i da prođe 10-15 dana između premlaćivanja, da je Godinjak dolazio ukupno 10-15 puta u toku cijelog boravka pojedinih koji su boravili od najmanje 9 mjeseci, dok pojedini koji su tu boravili kraće, govore da su Godinjaka vidjeli jedanput. Obzirom da Tužilaštvo u činjeničnom opisu optužnice propušta da opiše posljedice navedenih premlaćivanja, a niti je to posebno razjasnilo prilikom ispitivanja oštećenih, te imajući u vidu navode pojedinih svjedoka koji su se upravo nalazili u tim prostorijama da im nije poznato da je neko maltretiran, ili da možda jesu, ali da se to nije vidjelo ili da nisu smjeli reći, te navode jednog od svjedoka da su rane zacijeljivale, ili pak navode jednog od svjedoka da im je drugi svjedok kad je udaran u razgovoru između onih koji su ga tukli čuo da kažu "da ga ne tuku po glavi da se ne vidi" (očigledno zbog bojazni od pretpostavljenih) ,a iz kojih razloga Vijeće pouzdano nije moglo utvrditi da su fizički udarci koje bi pojedini oštećeni zadobili mogli biti vidljiviji optuženom prilikom njegovog dolaska u navedeni objekat, što bi za posljedicu moralo imati njegovu reakciju u cilju sprječavanja navedenih inkriminacija. Vijeće nalazi da jedino svjedok S svjedočio o činjenici da je optuženi vidio povrede na njima, zbog čega je burno reagovao, međutim tu činjenicu da je optuženi vidjevši povrede na optuženim reagovao na navedeni način, ne potvrđuje niti jedan drugi svjedok. Vijeće je posebno imalo u vidu i činjenice da su pojedini prethodno boravili u Godinjskim Barama, OŠ u Dejčićima i drugim zatočeničkim objektima, gdje su također

bili podvrgnuti fizičkom maltretiranju, pa eventualne povrede na njima mogle su nastati kao posljedica postupanja prema njima u tim objektima.

853. Dakle, na osnovu provedenih dokaza Vijeće van razumne sumnje nije našlo dokazanim da je Godinjak Edhem znao za maltretiranje zatvorenika u magacinu TO, te da je za takva postupanja znao i iste odobrio, zbog čega ga Vijeće ne nalazi odgovornim za ovu tačku optužbe.

854. Pored navedenog evidentna je briga i upornost optuženog kao nadležnog lica u pokušaju saznanja šta se dešava kod zatvorenika, da li ih neko "dira", da li im nešto nedostaje i sl. Vijeće nalazi da je takvo ponašanje optuženog bilo u kontinuitetu i da se tu ne radi o izolovanim slučajevima, jer se prema svim zatvorenicima ponašao isto (odnosno nema slučajeva da je optuženi eventuano imao neke prijateljske i poznaničke veze sa nekim licem od ranije, pa da mu je usljed toga, u prilici kad je mogao ukazao određeno dobročinstvo, kao što se često zna desiti u predmetima sa sličnom tematikom). Pored dakle navoda svih svjedoka o postupanju optuženog prema njima, Vijeće nalazi da nije zanemarljiva činjenica da je otac od jednog svjedoka (svjedok Đ) koji je je potvrdio rukopis svog oca sa gotovom sigurnošću, poslao pismo optuženom u jeku ratnih dejstava te u istom je izrazio zahvalnost optuženom za sve ono što je učinio prema njegovom sinu i drugima (Dokaz 01-239), te posebno činjenicu da su mu se pojedini svjedoci koji su bili među zarobljenim, na glavnom pretresu zahvalili za ono što je za njih učinio, a poneki ga pozdravljali pružajući mu ruku.

855. Dakle, sve naprijed istaknute činjenice i okolnosti, ne potvrđuju činjenične navode optužnice da je optuženi znao i odobrio ovakva ponašanja svojih podređenih prema zatvorenicima.

856. U pogledu odgovornosti optuženog Medarisa Šarića, Vijeće najprije nalazi da je nesporno da je nakon 20.08.1992. godine, ponovno oformljena SJB Trnovo, koja preuzima svoju pravu ulogu zaštite i sigurnosti ljudi i imovine, ali da ipak kroz materijalne dokaze, ali iskaze pojedinih svjedoka se ukazuje da se policijske i vojne funkcije i nadležnosti nisu u poptunosti odvojile, pa tako Vijeće primjećuje da se pojedini dnevni izvještaji koje je komandir SJB sačinjavao pored načelniku SJB šalju i komandi TO

Trnovo (dokaz 01-132) , dok s druge strane postoje i određene naredbe iz Štaba TO prema SJB Trnovo da se pojedini zarobljenici puste (dokaz T-146 Naredba od 23.08.1992. godine za otpuštanje zarobljenika srpske nacionalnosti u kojoj je navedeno da je za izvršenje naredbe odgovoran komandir SJB , u potpisu se nalazi ime optuženog Medarisa Šarića, ali je očigledno da je neko potpisao za njega, obzirom da je utvrđeno da se isti u tom period nalazio na liječenju u Zenici). Pored navedenog i svjedok Bajro Šaban svjedoči da se nakon što se ponovo oformila policija, da su još uvijek ponekad pojedini pripadnici policije išli na linije, ali da on kao komandir, načelnik ili drugi iz komandnog kadra, nisu. Međutim, bez obzira na navedno ovakvim dokazima se ne ukazuje da je optuženi Šarić imao bilo kakvu efektivnu kontrolu nad navedenim objektom, te da su do njega došla bilo kakva saznanja o postupanju za zatvorenicima, niti svjedoci svjedoče da je isti bilo kad dolazio u navedeni objekat, pa kada se navedeno dovede u vezu sa njegovim zdravstvenim stanjem i čestog odsustva zbog liječenja (o čemu je bilo više riječi u prednjem dijelu presude), Tužilaštvo nije dokazalo odgovornost optuženog ni po o ovoj tački optužnice.

857. Kada su u pitanju uslovi boravka, Vijeće obzirom na sve navode svjedoka u vezi sa tim okolnostima, da su imali spužve i deke na kojima su spavali, da su izlazili vani, da su imali obezbjeđenu ishranu, zaključuje da su uslovi boravka u navedenom objektu bili primjereni datoj situaciji, odnosno da se nisu u bitnom razlikovali od preovladavajućih životnih uslova na navedenom području u to vrijeme, te da samim tim nisu dostigli neophodan prag nečovječnog postupanja prema normama međunarodnog humanitarnog prava.

858. Dakle, imajući u vidu sve naprijed navedeno obzirom da Tužilaštvo tokom predmednog postupka nije van svake razumne sumnje dokazalo činjenične navode optužnice u pogledu odgovornosti optuženih, Vijeće je primjenom principa "u sumnji u korist optuženog" *In dubio pro reo*, odlučilo kao u izreci presude.

859. Vijeće je prilikom donošenja presude cijenilo i druge dokaze provedene na glavnom pretresu, međutim, isti nisu posebno obrazlagani jer nisu na odlučujući način utjecali na konačno utvrđeno činjenično stanje, i zaključke do kojih je Vijeće došlo na temelju dokaza čiju detaljnu ocjenu je dalo u presudi.

G. REZIME

860. Na kraju, Vijeće ima potrebu dati određeni rezime u pogledu ovog krivičnog predmeta, posebno u pogledu uočenih propusta Tužilaštva.

861. Naime, u ovom predmetu zaista treba imati u vidu vremenski okvir i širi kontekst dešavanja, da se radi o samom početku ratnih dejstava, potom strateški položaj samog područja Trnova, blizine Sarajeva u tom momentu i drugih gradova, pripremi za borbena dejstva, odnosu snaga posebno u periodu maj/juni 92. između VRS i TO Trnova, kao i da je usljed ratnih dejstava nesporno i prisustvo velikog broja kako domaćih izbjeglica sa područja Trnova, tako i velikog broja sa područja Foče, Kalinovika i drugih mjesta, vremenu kada se mnoge jedinice nisu bile ni oformile, kao i da u pojedinim slučajevima sistem komandovanja i rukovođenja, te odnos subrodinacije unutar jedinica, nije bio posve utemeljen, niti razvijen, te i činjenice da su mnoge jedinice dolazile na područje Trnova, a postojale su i neke lokalne jedinice koje su bile van sistema rukovođenja i komandovanja TO Trnovo.

862. S druge strane, u konkretnom slučaju, iako su određene inkriminacije ostale u sumnji u pogledu stradanja pojedinih lica, ipak se u velikom broju zločina na području Trnova zaista radi o lišenju života uglavnom starijih civila, te o zatočenju i nečovječnom postupanju prema određenim civilima i ratnim zarobljenicima. Brojnost ovih zločina ukazuje da to nije bio izolovan slučaj, što ne samo da komandi TO Trnovo nije moglo ostati nepoznato, nego zasigurno i mnogim drugim većim strukturama, uostalom i odbrane optuženih nisu sporile samo znanje o pojedinim inkriminacijama, navodeći čak i da su zadokumentovane i proslijeđene drugim institucijama na dalje postupanje. Međutim samo znanje o postojanju zločina, te eventualno suzdržavanje od reakcije po pitanju istog, ne mogu inkriminisati određenu osobu iz vojne ili policijske strukture na navedenom području, ukoliko nisu dokazane i druge bitne okolnosti neophodne za utvrđivanje njihove odgovornosti, o čemu je naprijed bilo riječi.

863. Kada se ima u vidu postavljeni činjenični opis predmetne optužnice u pogledu radnji i oblika odgovornosti optuženih, a posebno način na koji su postavljeni neposredni izvršioci inkriminacija, Vijeće stiče utisak da Tužilaštvo za svako ubistvo na području Trnova tereti optužene samo zato što su na navedenom području u

navedeno vrijeme imali statusе kakve su imali, bez pridržavanja i primjene bilo kakvih standarda u pogledu dokazivanja ovakvih zločina i oblika odgovornosti.

864. Označiti da su u bilo kojoj inkriminaciji učestvovali svi mogući pripadnici raznih formacija koja su egzistirali na području Trnova i to u različito vrijeme, bez bilo kakvih pobliže identificiranih pojedinaca, grupa i drugih okolnosti, i da su posljedično tome optuženi kao nadređeni takvim jedinicama morali biti odgovorni za njihove radnje je zaista raritet u praksi ovog Suda.

865. Iz provedenih dokaza se ukazuje da tamo gdje je Tužilaštvo dokazalo koja jedinica je počinila zločine, nije dokazalo počinioce i nadređene u toj jedinici, koji bi eventualno odgovarali po komandnoj odgovornosti. Tamo gdje je Tužilaštvo dokazalo eventualne počinioce konkretnih zločina ti počinioци nisu optuženi, a čak je i odbrana dokazivala kojoj jedinici ti počinioци pripadaju. A također tamo gdje je dokazalo i počinioce i nadređene, počinioци nisu optuženi, a Tužilaštvo nije dokazalo znanje nadređenih i mogućnost da znaju da su se zločini desili.

866. I na sve ovo Tužilaštvo poseže za primjenom principa udruženog zločinačkog poduhvata, iako niti iz jednog dokaza nešto takvo ne proizlazi, smatrajući da će na takav način mnogo lakše dokazati odgovornost optuženih.

867. Nadalje, pored činjenice da za svoje teze optužba nije ponudila kvalitetne dokaze, Vijeće ističe da i ono dokaza što je provedeno, pogotovo kada je riječ o iskazima svjedoka, tužilaštvo u mnogobrojnim situacijama iste ne razjašnjava u pogledu odlučnih činjenica, pa su mnogi ostali nedorečeni, zbog čega Vijeće određene pravnorelevantne i odlučne činjenice nije moglo utvrditi van razumne sumnje kako to zahtjevaju standardi ocjene dokaza.

868. Također, Vijeće uočava da uvidom u službene evidencije ratnih rasporeda mnogih saslušanih svjedoka, ali i drugih lica za koje se sumnja da su potencijalni izvršioци predmetnih inkriminacija, koje je Tužilaštvo uložilo kao dokaze T-216, 217, 218 i dr., u velikom broju slučajeva ne odražavaju pravo stanje stvari kada je u pitanju njihova pripadnost jedinicama u inkrimisanom periodu, tako je za veći broj njih navedeno da su za cijeli perioda rata bili pripadnici nekih jedinica kao što su Bošnjačka, Lahka brigada ili jednostavno Armija BiH, koje jedinice nisu postojale u inkrimisanom periodu, te su iste evidentno nastajale u nekom kasnijem periodu. U tom

smislu navedeni dokazi nisu bili Vijeću od pomoći prilikom utvrđivanja pripadnosti jedinicama određenih osoba, pogotovo potencijalnih počinioca.

869. Također Vijeće ovom prilikom mora istaći da je u ovom postupku odbrana odradila respektabilan posao, pa umjesto Tužilaštva, čiji je to bio zadatak, prikupila dosta veći i sadržajno značajniji broj, pogotovo materijalnih, dokaza koji se odnose na relevantni period, širi kontekst određenih događaja, raspored i upotrebu jedinica, i druge važne činjenice koje su Vijeću bile neophodne za razumijevanje suštine predmetne stvari.

870. Takva je i stvar sa vještacima. Tužilaštvo nije provelo dokaz saslušanjem vještaka ili stručnog lica prevashodno vojne struke, koji bi Vijeću u pogledu ključnih dilema i pitanja dali odgovor, pogotovo kako je riječ o ovako složenim činjenično pravnim pitanjima u pogledu lanca RiK-a, isprletenosti funkcija, pretpočinjavanje jedinica, zajedničkim akcijama i slična pitanja na koja je u ovom predmetu bilo neophodno dati odgovor. U tom smislu Vijeću usljed velikog broja različitih dokaza, koji su u neku ruku jedan drugi isključivali, npr. u pogledu same činjenice komandovanja akcijama prema Straištu i u akciji oslobođenja Trnova, tačnije na Rogoju, nije moglo sa sigurnošću utvrditi ko je tačno komandovao navedenim jedinicama, da li su i kome jedinice koje su djelovale u sadejstvu bile pretpočinjene i sve druge okolnosti bitne za utvrđivanje elemenata odgovornosti kod optuženih Šarića i Godinjaka, kao komandanta i načelnika štaba TO Trnovo, a koje dokaze je u cilju razrješavanja navedenih dilema Tužilaštvo bilo u obavezi provesti.

871. Kada je u pitanju ličnost optuženog Edhema Godinjaka, Vijeće nalazi da je njegov autoritet i svojevrсни uticaj kao pojedinca na ovom području neupitan, međutim te okolnosti autoriteta ili moći nad drugim pojedincima, su nedovoljne da se u određenim okolnostima utvrdi da on ima efektivnu kontrolu, što ga u tom slučaju ostavlja izvan opsega komandne odgovornosti. Vijeće je iz izjava svjedoka steklo dojam da je njegov lik i djelo u neku ruku mistificiran, te ga mnogi vide tamo gdje ga zasigurno u tom momentu nisu mogli vidjeti, vide ga ili čuju u mnogim delikatnim situacijama, iako iz ostalih dokaza proizlazi da takve neke radnje nisu bile njegov obrazac ponašanja, njega mnogi svjedoci vide kao glavnog krivca za ono što se dogodilo njima ili njihovim najmilijim, bez da imaju pri tome bilo kakav saznanja kojoj jedinici je pripadao, šta je konkretno radio u ratu i sl. Ono što je nesporno, a o čemu

govore mnogi svjedoci, pogotovo kada je riječ o zatočenicima je činjenica da je optuženi u svakoj prilici u razgovoru sa istima iskazivao svoj stav u pogledu nečovječnog postupanja prema istim, tražeći da mu kažu da li ih neko „dira“, odnosno da kažu ko je to učinio ukoliko je nešto primjetio. U prilog tome, govore i same zahvale pojedinih svjedoka upućene direktno optuženom.

872. S druge strane, kada je u pitanju optuženi Medaris Šarić velika većina svjedoka, osim pojedinih pripadnika TO Trnovo, ga i ne spominje, niti im je poznato bilo šta vezano za negovu ulogu u konkretnom periodu, to je u neku ruku i razumljivo obzirom da optuženi inače nije bio sa tog područja, međutim ipak kada su u pitanju svjedoci, optuženi u neku ruku iz njihovih izjava ostaje „nevidljiv“.

873. U pogledu optuženog Mirka Bunoze Vijeće je dalo svoje utvrđenje u pogledu njegovog identiteta, te još jednom napominje da tužilaštvo ne provodeći ključni dokaz, a to je prepoznavanje optuženog, na osnovu nedorečenih i neuvjerljivih iskaza svjedoka koji osobu Hakala nisu poznavali, Vijeće nije moglo van razumne sumnje stvoriti uvjerenje da se radi o istoj osobi.

H. TROŠKOVI KRIVIČNOG POSTUPKA I IMOVINSKOPRAVNI ZAHTEJ

874. Na osnovu odredbe člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, imajući u vidu da su optuženi oslobođeni od optužbe, troškovi krivičnog postupka iz člana 185. stava 2. tačke a. do f. ZKP BiH, kao i nužni izdaci optuženih i nužni izdaci i nagrada branioca, padaju na teret budžetskih sredstava.

875. Na osnovu odredbe člana 198. stav 3. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećeni se sa imovinskopравnim zahtjevom upućuju na parnični postupak.

ZAPISNIČAR

Pravna savjetnica

Ivana Totić

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Mediha Pašić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Vijeću Apelacionog odjeljenja ovog Suda u roku od 15 (petnaest) dana od prijema pismenog otpravka iste.

I. ANEKS (IZVEDENI DOKAZI)

1. POPIS SASLUŠANIH SVJEDOKA I VJEŠTAKA

a) Popis saslušanih svjedoka Tužilaštva BiH

	Datum	Svjedok
1.	18.11.2014. , 09.12.2014., 16.12.2014., 13.01.2015.	Rade Ivanović Pozvan pod pseudonimom „LJ“, ali svjedok je odustao od mjera i svjedočio kao javni svjedok
2.	03.02.2015.	Fatima Pivać
3.	17.02.2015.	Ismet Godinjak

4.	31.03.2015.	Dragan Golijanin
5.	31.03.2015.	Vinko Bjelica
6.	21.04.2015.	Luka Knežević
7.	28.04.2015.	Osman Mulaomerović
8.	05.05.2015.	Svjedok „T“
9.	26.05.2015.	Anđelka Knežević
10.	26.05.2015.	Zuhdija Ožegović
11.	09.06.2015.	Sretko Hadžiabdić
12.	30.06.2015.	Avdo Vatrić
13.	07.07.2015.	Svjedok „A“
14.	14.07.2015.	Asim Zulić
15.	08.09.2015.	Ferid Mizdrak
16.	15.09.2015.	Borka Vlaški
17.	15.09.2015.	Vojko Kenjić
18.	22.09.2015.	Emin Berilo
19.	22.09.2015.	Mirdal Memić
20.	22.09.2015.	Milena Vitković
21.	22.09.2015.	Rada Cvijetić
22.	29.09.2015.	Savo Simanić
23.	29.09.2015.	Svjedok „NJ“
24.	06.10.2015.	Svjedok „B“
25.	06.10.2015.	Milan Vasić
26.	06.10.2015.	Svjedok „Z“
27.	20.10.2015.	Derviš Murga
28.	20.10.2015.	Huso Durmo
29.	20.10.2015.	Ferid Zagorac (Započeto direktno ispitivanje svjedoka. Tužilaštvo BiH je naknadno odustalo od daljnog saslušanja ovog svjedoka)
30.	27.10.2015.	Slavko Vasić
31.	27.10.2015.	Jefija Popović
32.	27.10.2015.	Agan Durmo
33.	24.11.2015.	Obren Cvijetić
34.	24.11.2015.	Miloš Vitković
35.	24.11.2015.	Nada Karamehmedović
36.	24.11.2015.	Joka Prorok
37.	05.01.2016.	Arif Koso
38.	05.01.2016.	Danilo Bjelica
39.	05.01.2016.	Svjedok „V“
40.	12.01.2016.	Danilo Dželetović
41.	19.01.2016.	Branislav Štaka
42.	19.01.2016.	Svjedok „O“
43.	26.01.2016.	Milorad Štaka

44.	26.01.2016.	Marko Vasić
45.	26.01.2016.	Krsto Miović
46.	26.01.2016.	Milorad Vasić
47.	02.02.2016	Husnija Godinjak
48.	02.02.2016	Milojka Vlaški
49.	02.02.2016	Svjedok „C“
50.	02.02.2016	Stana Knežević
51.	02.02.2016	Durmija Biber
52.	09.02.2016.	Milica Močević
53.	09.02.2016.	Siniša Vitković
54.	09.02.2016.	Aleksandra Skakavac
55.	09.02.2016.	Milenko Vitković
56.	16.02.2016.	Vlado Šehovac
57.	16.02.2016	Milan Šehovac
58.	16.02.2016	Dragica Grabovac
59.	16.02.2016	Zdravko Šehovac Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
60.	23.02.2016.	Slobodan Stanić
61.	23.02.2016.	Nada Orlić
62.	23.02.2016.	Petko Mojević
63.	23.02.2016.	Mladen Timotije
64.	23.02.2016.	Nenad Popović
65.	08.03.2016.	Bosiljka Marjanović
66.	08.03.2016.	Milena Ćiro
67.	08.03.2016.	Jela Vitković
68.	08.03.2016.	Milovan Klepić
69.	08.03.2016.	Jusuf Ploskić Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
70.	29.03.2016.	Vinko Elez
71.	29.03.2016.	Mirsada Godinjak
72.	29.03.2016.	Goran Golijanin
73.	29.03.2016.	Nada Golijanin
74.	29.03.2016.	Mira Knežević
75.	05.04.2016.	Ratko Popović
76.	05.04.2016.	Milenko Arsenijević
77.	05.04.2016.	Radenko Golijanin
78.	12.04.2016.	Mladenka Lale
79.	12.04.2016.	Dragan Popović
80.	12.04.2016.	Danilo Trgovčević
81.	12.04.2016.	Ratko Ivanović
82.	12.04.2016.	Boško (Spasoja) Golijanin
83.	19.04.2016.	Zijo Ibričić
84.	19.04.2016.	Vojislav Golijanin

85.	19.04.2016.	Boško (Nikola) Golijanin
86.	19.04.2016.	Zaštićeni svjedok „Č“
87.	26.04.2016.	Manojlo Ivanović
88.	26.04.2016.	Đorđo Kravljača
89.	26.04.2016.	Zora Cvijović
90.	10.05.2016.	Bajro Šaban
91.	31.05.2016.	Svjedok „F“
92.	12.07.2016.	Savo Timotije (Pozvan pod pseudonimom „D“, ali svjedok je odustao od mjera i svjedočio kao javni svjedok)
93.	30.08.2016.	Svjedok „G“
94.	06.09.2016.	Mihajlo Lalović
95.	06.09.2016.	Svjedok „Đ“
96.	27.09.2016.	Svjedok „H“
97.	04.10.2016.	Svjedok „N“
98.	11.10.2016.	Rajka Popović
99.	25.10.2016.	Dragomirka Mišović
100.	01.11.2016.	Gordana Bandović
101.	01.11.2016.	Borivoje Vlaški
102.	22.11.2016.	Svjedok „E“
103.	09.05.2017.	Svjedok „K“
104.	23.05.2017.	Svjedok „L“
105.	04.07.2017.	Svjedok „P“
106.	04.07.2017.	Svjedok „S“
107.	22.08.2017.	Svjedok „Š“
108.	22.08.2017.	Drago Džilit
109.	03.10.2017.	Svjedok „R“ Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH
110.	03.10.2017.	Grujo Drašković Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH
111.	03.10.2017.	Nedjeljko Močević Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH
112.	17.10.2017.	Neđo Tešanović Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH
113.	17.10.2017.	Slobodan Škrba Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH
114.	17.10.2017.	Neđo Vojin Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH
115.	14.11.2017.	Began Ploskić

		Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
116.	14.11.2017.	Spasoje Šehovac Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
117.	14.11.2017.	Rajko Lale Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
118.	14.11.2017.	Tihomir Cvijetić Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
119.	14.11.2017.	Jovo Vlaški Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH
120.	14.11.2017.	Milka Kljajić Pročitani iskazi svjedoka na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BIH

b) Popis saslušanih vještaka Tužilaštva BiH

1.	29.08.2017. 17.10.2017.	Vještak Željko Karan
2.	28.11.2017.	Vještak Zoran Stanković

c) Popis saslušanih svjedoka odbrane optuženog Edhema Godinjaka

	Datum	Svjedok
1.	03.07.2018.	Mehmed Mulaosmanović
2.	28.08.2018.	Esad Velić
3.	18.09.2018.	Avdo Panjeta
4.	18.12.2018.	Munib Mehanić
5.	18.12.2018.	Ikmet Mehanić
6.	18.12.2018.	Enver Bunar
7.	08.01.2019.	Nijaz Fazlić
8.	08.01.2019.	Izet Sačić
9.	05.02.2019.	Samir Bibović
10.	05.02.2019.	Nijaz Drkić
11.	12.02.2019.	Bakir Alispahić
12.	12.02.2019.	Hajrudin Koso
13.	19.02.2019.	Fahro Dedović
14.	19.02.2019.	Mirsad Čosić
15.	05.03.2019.	Mehmed Mahmutović
16.	05.03.2019.	Salem Pločo
17.	05.03.2019.	Omer Mehanija
18.	05.03.2019.	Ramiz Mulaomerović
19.	19.03.2019.	Hakija Krupalija
20.	19.03.2019.	Izet Godinjak
21.	19.03.2019.	Čamil Lindov
22.	14.05.2019.	Akif Kupusović
23.	14.05.2019.	Muhamed Nogo
24.	14.05.2020.	Hamdo Ramić
		Čitanje iskaza u skladu sa članom 273. stav 2 ZKP-a BiH
25.	28.05.2019.	Ramka Velić

d) Popis saslušanih vještaka odbrane optuženog Edhema Godinjaka

	Datum	Vještak
1.	09.07.2019.- direktno ispitivanje 16.07.2019. - unakrsno ispitivanje	Sabro Hasković
2.	10.09.2019. – direktno ispitivanje 01.10.2019. – unakrsno ispitivanje	Enes Bezdob

e) Popis saslušanih svjedoka odbrane optuženog Medarisa Šarića

	Datum	Svjedok
1.	15.10.2019.	Sretko Hadžiabdić
2.	15.10.2019.	Jusuf Pozder
3.	14.01.2020. – direktno ispitivanje 28.01.2020. – unakrsno ispitivanje	Optuženi Medaris Šarić u svojstvu svjedoka

f) Popis saslušanih vještaka odbrane optuženog Mirka Bunoze

	Datum	Vještak
1.	29.12.2015.	Dr. Zorica Lazarević

g) Popis saslušanih vještaka Suda

	Datum	Vještak
1.	03.07.2018.	Dr. Zoran Trninić

2. POPIS MATERIJALNIH DOKAZA

a) Dokazi Tužilaštva BiH

T-1	Službena zabilješka na ime Rade Jovanović od 01.11.1993. godine

T-2	Naredba Štaba Vrhovne komande Oružanih snaga Sarajevo, str.pov.broj: 02/386-1 od 12.03.1993. godine
T-3	Optužnica Okružnog vojnog tužilaštva u Zenici, broj: KT-broj: 89/93 od 05.03.1993. godine
T-4	...
T-5	Zaključak sa međustranačkog dogovora održanog dana 16.04.1992. godine između Stranke demokratske akcije Trnovo i Srpske demokratske stranke Trnovo
T-6	Površni izvještaj Zuhrije Ožegović, K-dant 3bb, Član OG „Igman“, vojna tajna, strogo pov od 21.08.1993. godine
T-7	Rješenje Izvršnog odbora opštine Trnovo, broj: 25/92 od 17.08.1992. godine
T-8	Akt Opštine Trnovo – Privredni štab, Veterinarska stanica, pr. br. 6/92 od 01.10.1992. godine
T-9	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Avdo Vatrić, broj: KT-RZ-116/07 od 30.06.2010. godine
T-10	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Asim Zulić, broj: KT-RZ-116/07 od 30.03.2007. godine
T-11	Shema Štaba TO-TRNO
T-12	Izvještaj o akciji oslobađanja Trnova koji je podnio Ferid Mizdrak
T-13	Rješenje o rekonstrukciji i popuni Štaba armije opštine Trnovo, Ratnog predsjedništva skupštine Trnovo od 25.09.1992. godine
T-14	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Ferid Mizdrak, broj: T20 0 KTRZ 0003302 07 od 16.09.2013. godine
T-15	Državna agencija za istrage i zaštitu, Zapisnik o saslušanju svjedoka Derviša Murge, broj: 17-04/2-4-04-2-867/08 od 27.08.2008. godine
T-16	Državna agencija za istrage i zaštitu, Zapisnik o saslušanju svjedoka Huso Durmo, broj: 17-04/2-04-2-662/08 od 19.06.2008. godine
T-17	Akt CJB Sarajevo Rogatica broj 15-02-269/96 od 29.08.1996. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-263-1/93 od 28.09.1993. godine CJB Sarajevo Poseban izvještaj broj 15-1/02-KU-8/94 od 24.02.1994. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-7/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 29.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-12/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 26.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-2/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 23.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-4/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 24.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-5/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 24.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-6/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 31.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-8/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 29.07.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-9/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 28.07.1993. godine

CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-10/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 28.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-11/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 23.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-13/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 21.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-14/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 27.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-15/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 28.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-16/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 28.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-17/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 26.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-18/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 29.07.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-19/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 02.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-20/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 02.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-21/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 02.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-22/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 02.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-23/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 02.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-24/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 02.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-25/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 03.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-26/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 03.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-27/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 04.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-28/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 04.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-29/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 07.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-30/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 07.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-31/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 07.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-32/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 13.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-33/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 13.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-34/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 16.08.1993. godine	
CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju od 15.09.1993. godine	

	CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-41/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 15.09.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-42/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 18.09.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-43/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 18.09.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-44/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 22.09.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-45/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 22.09.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-46/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 27.09.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-47/93 od 11.10.1993. godine sačinjen 03.10.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenoj ekshumaciji i uviđaju broj 15-1/02-2632-48/93 od 30.10.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-49/93 od 17.11.1993. godine SJB Ilidža Službena zabilješka od 20.11.1993. godine (broj nečitak) Akt Komisije za razmjene i sahrane broj 02-936/93 od 22.11.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-50/93 od 10.12.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-51/93 od 10.12.1993. godine CSB Sarajevo Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-52/93 od 11.12.1993. godine
T-18	T-18a – Zapisnik o saslušanju Šehovac Zdravka sačinjen od strane CJB Istočno Sarajevo broj 11-02/1-29/11 od 15.02.2011. godine T-18b – Zapisnik o saslušanju Šehovac Zdravka, Osnovni sud I, sačinjen dana 16.03.1995. godine kod istražnog sudije Mirko Božović, zapisničar Aleksandra Cvetković T-18c – Medicinska dokumentacija za svjedoka Šehovac Zdravka
T-19	Poruka Crvenog Križa od Srećka Hadžlabdića za Mladen Timotija od dana 05.11.1996. godine
T-20	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine Zapisnik o saslušanju svjedoka Jusuf Ploskić broj KT-RZ-116/07 od 03.06.2011. godine i Medicinska dokumentacija za lice Jusuf Ploskić – JU Dom zdravlja KS broj 01-05-1095-2/16 od 16.02.2016. godine
T-21	Dopis CJB Istočno Sarajevo broj 13-02/2-371/07 od 13.12.2007. godine, uz prilog kopija pisma naslovljenog na lice Ratko Ivanović od 24.10.2003. godine
T-22	Izjava broj 03-198/92 od 04.11.1992. godine, izjavu dao Zijo Ibričić, uzeo Terzo Meho,
T-23	CD dostavljen od strane zaštićenog svjedoka „E“ koji se odnosi na zatočenje zarobljenih pripadnika VRS koji zatočenici su svjedoci u ovom predmetu i imaju mjere zaštite pseudonima (trajanje 00:30:15)
T-24	a) Zapisnik o ekshumaciji Okružnog javnog tužilaštva Srpsko Sarajevo broj: KTE 46/03 od 17.09.2003. godine, sačinjen o selu Ilovica koji se odnosi na ekshumaciju tijela Bjelica Jefimije;

	b) Akt Republičkog centra za istraživanje rata, ratnih zločina i traženje nestalih lica Ministarstva pravde RS-a, koji se dostavljaju slijedeći dokazi broj: 08/4.44/566-47-1/13 od 11.10.2013. godine; c) Fotodokumentacija broj 99/2003 – OT od 23.09.2003. godine za Trnovo – Ilovica uz zapisnik o sudskomedicinskoj i kriminalističkoj obradi mrtvog tijela sačinjen od strane stalnog sudskog vještaka Željko Karan i Marić Milka stalnog sudskog vještaka balističara; d) Zapisnik o identifikaciji mrtvog tijela broj: 176/03 od 11.12.2003. godine na ime Bjelica (Đorđo) Jefimija – Jefa; e) Potvrda o smrti od 11.12.2003. godine na ime Bjelica Jefa sačinjena u Lukavici od strane vještaka Željko Karan f) Naredba za ekshumaciju tijela Bjelica Jefimije Okružnog suda u Srpskom Sarajevu broj: Kri 29/03 od 12.09.2003. godine u potpisu sudija Golijanin Milanko g) Kartica nestalog lica redni broj 3835 na ime Bjelica (Đorđe) Jefimija h) Zapisnik o primopredaji identifikovanog mrtvog tijela broj: 176-1/03 od 17.12.2003. godine izdata od strane Kancelarije za traženje nestalih i zarobljenih lica RS-a; i) Akt MUP-a RS-a CJB I. Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine koji odnosi i za lice Bjelica Jefimiju
T-25	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka „R“ broj KT-RZ-116/07 od 09.08.2007. godine; Izvod iz MKU, opština Istočna Ilidža za svjedoka „R“ broj 03/1-202-1415/13 od 16.12.2013. godine
T-26	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Grujo Drašković broj KT-RZ-116/07 od 22.06.2007. godine; Izvod iz MKU, opština Trnovo RS za svjedoka Grujo Drašković, broj 05-202-109/10 od 10.12.2010.godine; Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, Komisija za sahrane, broj 02-768/94 od 25.05.1994. godine, Predmet: Pregled dodatnih podataka za ubijene civile sa područja opštine Trnovo čiji posmrtni ostaci nisu pronađeni; potpisan od strane predsjednik komisije Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, Komisija za sahrane i razmjene, broj 02-703/93 od 21.09.1993. godine, Predmet: Izvod iz zapisnika o ekshumaciji tijela Ivanović Danila, potpisan od strane predsjednik komisije Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, Komisija za razmjene i sahrane, broj 02-936/93 od 22.11.1993. godine; Predmet: Zapisnik o identifikaciji pet tijela ubijenih civila, potpisan od strane predsjednik komisije Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, nema broja, od 22.09.1993. godine, Spisak ekshumiranih i sahranjenih civila do 22.09.1993. godine; u potpisu predsjednik Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 02-628/93 od 10.08.1993. godine, Predmet: Pregled podataka civilnih žrtava ratnog zločina član 142 KZ na području bivše opštine Trnovo, u potpisu Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, Komisija za razmjene i sahrane, bez broja, od 04.10.1993. godine, Spisak ekshumiranih civilnih žrtava rata ubijenih na području bivše opštine Trnovo koji nisu bili

	sahranjeni do 12.07.1993 čiji su posmrtni ostatci kriminalistički obrađeni do 01.10.1993. godine; potpisan od strane predsjednik komisije Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, Komisija za sahrane, broj 02-568/94 od 17.05.1994. godine, Predmet: Plan aktivnosti Komisije za sahrane u mjesecu maju 1994. godine, potpisan od strane predsjednik Grujo Drašković Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, Komisija za razmjene i sahrane, broj 02760/93 od 13.09.1993. godine, Predmet: Pregled podataka poginulih boraca Vojske Republike Srpske koji nisu bili sahranjeni do 12.07.1993. godine, potpisan od strane Grujo Drašković, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 02-481/93 od 10.08.1993. godine, Predmet: Pregled podataka civilnih žrtava ratnog zločina član 142 KZ na području bivše opštine Trnovo, potpisan od strane predsjednik Grujo Drašković Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 02-121/93 od 07.08.1993. godine, Komisija za sahrane i ekshumacije poginulih boraca i ubijenih civila; Predmet: Zapisnik o ekshumaciji tijela Miović Milenka, Komisija,
T-27	Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Ratno predsjedništvo MZ Kijevo, broj 524/93 od 21.07.1993. godine, Spisak poginulih civila i boraca iz područja Kijeva i Presjenice, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 02-602/93 od 02.09.1993. godine, Predmet: Pomoć za ekshumaciju leševa ubijenih boraca i civila iz sela Ledića, Srpska demokratska stranka srpskih zemalja, Opštinski odbor Trnovo, broj 02-1001/94 od 27.06.1994. godine, Spisak civilnih žrtava rata, Republika Srpska, Ministarstvo za unutrašnje poslove, Stanica javne bezbjednosti Ilidža, Stanica milicije Trnovo, bez broja, od 20.11.1993. godine, Službena zabilješka Aleksa Ivanović, Komanda TG „KALINOVIK“, pov. broj 602-2 od 01.05.1993. godine, SPISAK lica koja se od početka borbenih dejstava vode kao nestala, Komanda TG „KALINOVIK“, pov. broj 601-3 od 01.05.1993. godine, SPISAK boraca koji su od početka borbenih dejstava zarobljeni, Komanda TG „KALINOVIK“, pov. broj 601-2 od 01.05.1993. godine, SPISAK lica zatočenih na teritoriji koju su okupirali muslimani i nisu se mogli izvući, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 02-67/93 od 27.07.1993. godine, SPISAK porodica civilnih žrtava rata za pomoć kod sahrane za žrtve ekshumirane do 27.07.1993. godine, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 02-120/93 od 08.08.1993. godine, SPISAK poginulih boraca i ubijenih civila na području bivše opštine Trnovo za izradu metalnih slova za natpise na krstovima, Republika Srpska, Srpska opština Ilidža, Mjesni ured Trnovo, broj 12/93 od 31.03.1993. godine, Pripadnici Vojske R.S. + Trnovskog bataljona, koji su poginuli na području bivše opštine Trnovo, u periodu od 10.06.1992. godine do 12.11.1992. godine, a isti nisu razmijenjeni,
T-28	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Zapisnik o saslušanju svjedoka Miović Nedjeljko, broj KT-RZ-116/07 od 09.08.2007. godine; Izvod iz MKU, opština

	Istočna Ilidža za lice Močević Nedjeljko, broj 03-22-617/11 od 01.06.2011. godine
T-29	a) JU Zavod za sudsku medicinu Republike Srpske Banja Luka, Zapisnik o identifikaciji posmrtnih ostataka Vasić Mare broj ID-27-08-10-04 od 27.08.2010. godine, u potpisu član porodice i sudski vještak Željko Karan; b) DNK nalaz na ime Vasić (Drago) Mara ICMP ID 18966 broj protokola 13035/10P; c) Fotodokumentacija obrada tijela koje je ekshumirano sa lokaliteta selo Dejčići, opština Trnovo dana 28.09.2009. godine po naredbi za ekshumaciju Suda BiH broj X-KRN-09/761 12.08.2009. godine (Okružno tužilaštvo Istočno Sarajevo naredba broj KTE-13/09 od 21.12.2009. godine); d) JU Zavod za sudsku medicinu Republike Srpske Banja Luka, Zapisnik o identifikaciji posmrtnih ostataka Vasić (Ostoja) Nenad broj ID-27-08-10-05 od 27.08.2010. godine, ID ICMP 18967 prisutan član porodice Dejan Vasić, pečat sudskog vještaka e) DNK nalaz na ime Vasić (Ostoja) Nenad ICMP ID 18967 broj protokola 13034/10P; f) Fotodokumentacija obrada tijela koje je ekshumirano sa lokaliteta selo Dejčići, opština Trnovo dana 28.09.2009. godine po naredbi za ekshumaciju Suda BiH broj X-KRN-09/761 12.08.2009. godine (Okružno tužilaštvo Istočno Sarajevo naredba broj KTE-13/09 od 21.12.2009. godine) g) Akt Okružnog tužilaštva Istočno Sarajevo broj KTE 13/09 od 28.10.2010. godine o dostavi zapisnika o ekshumaciji, Okružno tužilaštvo Istočno Sarajevo Zapisnik o ekshumaciji na lok. Sela Dejčići broj KTE 13/09 od 21.09.2009. godine h) Naredba Suda BiH broj X-KRN-09/761 od 12.08.2009. godine, po prijedlogu ICMP i) Prijedlog Tužilaštva BiH broj KTA-RZ 127/09 od 04.08.2009. godine za izdavanje naredbe za ekshumaciju na lokalitetu Trnovo j) Akt Instituta za nestala lica broj 02/1-43-1-67-2/10 od 14.12.2010. godine kojim se dostavljaju zapsnici o identifikaciji lica Vasić Nenad i Vasić Mara, naredba za izvršenje obdukcije, naredba za izvršenje ekshumacije, izvještaj sa ekshumacije i fotografije k) Akt Operativnog tima RS-a za traženje nestalih lica broj 110/2009 od 19.06.2009. godine uz koji je dostavljena Fotodokumentacija lica mjesta broj 110-1/2009 LM od 19.06.2009. godine, koja se odnosi na lociranje mjesta ukopa dva NN lica na lokalitetu sela Dejčića; l) Akt Instituta za nestala lica BiH broj 01-40-3572/2009 od 02.07.2009. godine; m) Akt MUP RS-a broj 11-02-EC3-133/13 od 25.12.2013. godine – službena zabilješka
T-30	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine Zapisnik o saslušanju svjedoka Neđo Tešanović broj KTRZ 116/07 od 20.06.2007. godine, prilog spiska poginulih iz Ledića (ne ulaže se kao dokaz); Izvod iz MKU, opština Istočno Novo Sarajevo na ime Tešanović Neđo broj 05/2-202-1-174/14 od 07.07.2014. godine;
T-31	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine Zapisnik o saslušanju svjedoka Slobodan Škrba broj KTRZ 116/07 od 04.04.2007. godine; Izvod iz MKU Istočno Novo Sarajevo broj 05/2-202-1-208/14 od 15.08.2014. godine

T-32	Republika Srpska, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Centar javne bezbjednosti Istočno Sarajevo, Zapisnik o prikupljanju izjava od lica u svojstvu svjedoka, svjedok Neđo Vojin, broj 11-02/1-22/11 od 01.02.2011. godine; Izvod iz MKU, opština Istočna Ilidža za lice Neđo Vojin broj 03/1-202-933/14 od 22.08.2014. godine
T-33	Zapisnik o saslušanju svjedoka Ploskić Began, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-04/2-4-04-2-674/10 od 08.12.2010. godine, Izvod iz MKU općina Centar Sarajevo broj 08/14-17-204939/14 od 16.08.2014. godine za lice Ploskić Began
T-34	Zapisnik o saslušanju svjedoka Šehovac Spasoje, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu broj 16-04/2-4-04-2-138/11 od 24.03.2010. godine i Zapisnik o prikupljanju izjava od lica u svojstvu svjedoka Šehovac Spasoje, sačinjen od strane CJB Istočno Sarajevo, broj 11-02/1-12/13 od 16.08.2013. godine, Izvod iz MKU opština Istočna Ilidža, broj 03/1-202-932/14 od 22.08.2014. godine za lice Šehovac (Koste) Spasoje
T-35	Izvod iz MKU općina Istočno Novo Sarajevo broj 05/2-202-1-175/14 od 07.07.2014. godine za lice Lale Rajko; Tužilaštvo BiH Zapisnik o saslušanju svjedoka Lale Rajko, sačinjen od strane Tužilaštva BiH broj KTRZ 116/07 od 02.04.2007. godine
T-36	Izvod iz MKU općina Istočna Ilidža broj 03/1-202-1090/14 od 14.10.2014. godine za lice Cvijetić Tihomir i Zapisnik o saslušanju svjedoka Cvijetić Tihomir, sačinjen od strane Tužilaštva BiH, broj KT-RZ-116/07 od 08.11.2007.godine
T-37	Izvod iz MKU općina Trnovo broj 05-202-80/14 od 23.10.2014. godine za lice Vlaški Jovo i Zapisnik o saslušanju svjedoka Vlaški Jovo, sačinjen od strane Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-04/2-4-04-2-619/10 od 11.11.2010. godine; i Zapisnik o prikupljanju izjave od lica u svojstvu svjedoka Vlaški Jovo, sačinjen od strane CJB SKP Istočno Sarajevo, broj 11-02/1-18/11 od 21.01.2011. godine
T-38	Izvod iz MKU općina Vlasenica broj 03/4-202-1-8/16 od 13.01.2016. godine za lice Kljajić Milka i Zapisnik o prikupljanju izjava od lica u svojstvu svjedoka Kljajić Milka, sačinjen od strane CJB OKP Istočno Sarajevo, broj 11-02/1-26/11 od 08.02.2011. godine
T-39	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 76/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović (Milorad) Dragomira.
T-40	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 78/01 od 18.10.2001. godine Tešanović Danijela.
T-41	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 79/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović Rade.
T-42	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 81/01 od 18.10.2001. godine za Vasić Radojku.
T-43	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 74/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović Miluna

T-44	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 72/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović (Drago) Milorada
T-45	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 82/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović Milenka
T-46	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 73/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović Nevenku
T-47	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 71/01 od 18.10.2001. godine za Tešanović Vinku
T-48	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 80/01 od 18.10.2001. godine za Vasić Slavojku
T-49	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 77/01 od 18.10.2001. godine za Kenjić Savu
T-50	Fotodokumentacija uz obdukcioni zapisnik i nalaz i mišljenje obducenta specijalista za sudsku medicinu dr. Zoran Stanković i zapisnik o identifikaciji broj: 75/01 od 18.10.2001. godine za Sekulić Slađanu
T-51	Izvod iz MKU na ime Kenjić Save, izdat od opštine Trnovo, broj: 03-202-65 od 28.11.2001. godine
T-52	Izvod iz MKU na ime Vasić Slavojka, opština Kalinovik broj: 04-202-1/11/11 od 20.01.2011. godine
T-53	Izvod iz MKU na ime Sekulić Slađana, opština Kalinovik broj: 04-202-1/10/11 od 20.01.2011. godine
T-54	Izvod iz MKU na ime Vasić Radojka, opština Kalinovik broj: 04-202-1/85/07 od 24.10.2007. godine
T-55	Izvod iz MKU na ime Tešanović Vinka, opština Trnovo RS broj: 05-202-124/10 od 29.12.2010. godine
T-56	Izvod iz MKU na ime Tešanović Nevenka, opština Trnovo RS broj: 05-202-123/10 od 29.12.2010. godine
T-57	Izvod iz MKU na ime Tešanović Milorad, opština Trnovo RS broj: 05-202-121/10 od 29.12.2010. godine
T-58	Izvod iz MKU na ime Tešanović Dragomir, opština Trnovo RS broj: 05-202-118/10 od 29.12.2010. godine i Izvod iz MKU na ime Tešanović Danijela, opština Trnovo RS broj: 05-202-117/10 od 29.12.2010. godine
T-59	Izvod iz MKU na ime Tešanović Milenko, opština Trnovo RS broj: 05-202-122/10 od 29.12.2010. godine
T-60	Izvod iz MKU na ime Tešanović Rade, opština Trnovo RS broj: 05-202-120/10 od 29.12.2010. godine
T-61	Izvod iz MKU na ime Tešanović Milun, opština Trnovo RS broj: 05-202-119/10 od 29.12.2010. godine
T-62	Zapisnik Okružnog suda u Srpskom Sarajevu broj: 78/2001 od 27.09.2001. godine, sastavljen u rejonu planine Treskavica na lokaciji zv. Javorska kosa
T-63	Zapisnik o ekshumaciji Okružnog suda u Srpskom sarajevu broj: Kri 77/2001 od 26.09.2001. godine sastavljen na lokalitetu zvanom Javorska kosa

T-64	Fotodokumentacija – ekshumacija lokalitet Javorska kosa – 2 broj: KU 22/01 od 26.11.2001. godine
T-65	Fotodokumentacija – ekshumacija lokalitet Javorska kosa – 1 broj: KU 20/01 od 26.11.2001. godine
T-66	DVD ekshumacije na lokalitetu „Javorska kosa 2“ sa datumima 25. i 27. 09.2001. godine (trajanje 00:12:50) – razdvojen snimak sa kasete VHS
T-67	Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti R BiH, sl. list R BiH broj: 1 od 09.04.1992. godine.
T-68	Odluka o proglašenju ratnog stanja Predsjedništva R BiH, sl. list R BiH broj: 7 od 20.06.1992. godine i naredba o proglašenju opšte javne mobilizacije na teritoriji R BiH.
T-69	Odluka Predsjedništva Srpske republike BiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti i naredba za mobilizaciju TO na cjelokupnoj teritoriji Srpske BiH broj: 03-11/92 od 15.04.1992. godine.
T-70	Naređenje Op. br. 10 Ministarstva za narodnu odbranu Štab TO Sarajevo broj: 02/314-1 od 26.05.1992. godine.
T-71	Zapisnik sa sastanka OO SDS Trnovo od 03.12.1991. godine.
T-72	Zapisnik sa sjednice Kriznog štaba održanog 09.03.1992. godine
T-73	Zapažanja grupe radnika milicionera srpske nacionalnosti mart – april 1992. godine.
T-74	Procjena situacije i odnos snaga na području opštine Trnovo sačinjen od strane komande Bt TO Trnovo od 23.05.1992. godine.
T-75	Akt Ministarstva za NO Štab TO Sarajevo broj 02/338-1 od 28.05.1992. godine - Zahtjev za mobilizaciju jedinica TO u općinama grada Sarajevo.
T-76	Akt Štaba TO Sarajevo broj: 349/14 od 03.06.1992. godine – Komandovanje jedinicama TO i nadležnosti.
T-77	Odluka o organizaciji i radu Predsjedništva opštine, Izvršnog odbora i opštinskih organa uprave za vrijeme ratnog stanja ili u slučaju neposredne ratne opasnosti donesena od strane Predsjedništva SO Trnovo u maju mjesecu 1992. godine, evidencija br. 1/92
T-78	Izvještaj o radu Predsjedništva SO Trnovo od 24.05.1992. godine do 31.12.1993. godine
T-79	Zaključak Predsjedništva SO Trnovo od 18.09.1992. godine broj: 01-97/92.
T-80	Izvještaj o radu i aktivnostima Štaba TO i Vojnog kriznog štaba opštine Trnovo do 02. juna 1992. godine sačinjen u aprilu mjesecu 1993. godine.
T-81	Izvještaj o akciji oslobađanja Trnovo počev od 29.05.1992. godine - izvještaj podnio Meho Terzo.
T-82	obračuna LD-a za IV/92.
T-83	Naredba Kriznog štaba srpske opštine Trnovo broj: 02-012-4/92 od 02.05.1992. godine
T-84	Akt Srpske Republike BiH krizni štab Trnovo broj: 02-012-6/92 od 10.05.1992. godine – Spisak članova kriznog štaba OO SDS Trnovo
T-85	Zaključci građanskog foruma Trnovo od 14.05.1992. godine.
T-86	Zaključak Srpske opštine Ilidža – Krizni štab Trnovo broj: 02-012-19/92 od 18.05.1992. godine
T-87	Odluka o formiranju Ratnog Predsjedništva SO Trnovo od 24.05.1992. godine – u potpisu za predsjednika SO Trnovo Mulaosmanović Mehmed

T-88	Izveštaj o radu SJB Trnovo do 31.05.1992. godine broj: 328/92 od 31.05.1992. godine – u potpisu načelnik SJB Trnovo Edhem Godinjak.
T-89	U rukopisu sačinjeno naređenje Štaba TO broj: 01-9/92 od 07.06.1992. godine – u potpisu komandant Edhem Godinjak.
T-90	Redovni borbeni izvještaj komande Druge sarajevske brigade od 09.06.1992. godine
T-91	Rješenje Ratnog predsjedništva opštine Trnovo broj: 67/92 od 12.06.1992. godine, kojim se na sjednici 06.06.1992. godine Edhem Godinjak imenuje za vršioca dužnosti komandanta TO opštine Trnovo – u potpisu „za predsjednika Ratnog predsjedništva Mehmed Mulaosmanović.
T-92	Rješenje Ratnog predsjedništva opštine Trnovo broj: 66/92 od 12.06.1992. godine kojim se na sjednici održanoj 11.06.1992. godine Godinjak Edhem razrješava dužnosti vršioca dužnosti komandanta teritorijalne opštine Trnovo – u potpisu predsjednik Ratnog predsjedništva Mehmed Mulaosmanović.
T-93	Rješenje Ratnog predsjedništva opštine Trnovo broj: 68/92 od 12.06.1992. godine, kojim se na sjednici Ratnog predsjedništva opštine Trnovo od 11.06.1992. godine formira Štab TO opštine Trnovo - u potpisu predsjednik Ratnog predsjedništva Mehmed Mulaosmanović.
T-94	(i O2-10) Naređenje komande TG Kalinovik – Rogoj od 13.06.1992. godine - u potpisu komandant Ratko Bundalo
T-95	Naredba štaba TO Trnovo broj: 1/92 od 13.06.1992. godine - u potpisu pomoćnik komandanta za OBB poslove Asim Zulić i „odobrava“ komandant Šarić Medaris;
T-96	Akt Izvršnog odbora opštine Trnovo broj: 89/92 od 16.06.1992.godine
T-97	Naredba komandanta TO Trnovo Šarić Medarisa od 18.06.1992. godine – u potpisu komandant TO Trnovo Šarić Medaris;
T-98	Naredba zamjenika komandanta Štaba TO Trnovo Edhema Godinjaka broj: 40/92 od 18.06.1992. godine – u potpisu „odobrio“ zamjenik komandanta Štaba TO Trnovo Godinjak Edhem;
T-99	Naredba Opštinskog štaba Trnovo broj: 43/92 od 18.06.1992. godine – u potpisu komandant TO Trnovo Medaris Šarić;
T-100	Naredba Štaba TO Sarajevo broj: 02/349/171 od 22.06.1992. godine - u potpisu komandant Sefer Halilović;
T-101	Borbeni izvještaj komande Druge sarajevske brigade od 23.06.1992. godine;
T-102	Naredba komandanta TO Trnovo – plan obuke i rada od 25.06.1992. godine – u potpisu komandant TO Trnovo Medaris Šarić;
T-103	Naredba komandanta OŠTO Trnovo broj:129/92 od 26.06.1992. godine u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-104	Odluka Predsjedništva SO Trnovo od 26.06.1992. godine o izmjeni odluke o formiranju Ratnog predsjedništva SO Trnovo – u potpisu predsjednik Predsjedništva SO Trnovo Mehmed Mulaosmanović;
T-105	(i O1-110) Izvještaj o radu Ratnog predsjedništva opštine Trnovo od 26.06.1992. godine;
T-106	Odluka o pretpočinjavanju jedinica rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova jedinica Armije R BiH pr.broj: 1204/92 od 27. juni 1992. godine;

T-107	Zapisnik sa sjednice predsjedništva SO Trnovo održan dana 28.06.1992. godine u potpisu zamjenik predsjednika Mulaomerović Osman i zapisničar Velić Esad;
T-108	Naređenje Glavnog štaba OS Sarajevo broj: 02/349-246 od 29.06.1992. godine
T-109	Naredba o postavljenju komandanta OŠ TO Trnovo Šarić Medarisa broj: 199/92 od 01.07.1992. godine – u potpisu komandant Medaris Šarić
T-110	Naredba komandanta TO Trnovo Šarić Medarisa broj: 184/92 od 01.07.1992. godine – u potpisu komandant TO Trnovo Medaris Šarić;
T-111	Naredba opštinskog štaba TO Trnovo Odred „Bjelašnica“ broj: 98/92 od 02.07.1992. godine – postavljanje komandira četa samostalnih vodova i vodova u četama – u potpisu odobrava komandant TO Trnovo Medaris Šarić;
T-112	Ovlaštenje predsjednika Ratnog predsjedništva Opštine Trnovo broj: 110/92 od 03.07.1992. godine – u potpisu predsjednik Mehmed Mulaosmanović;
T-113	Naredba načelnika Štaba TO Trnovo Edhem Godinjaka broj: 234/92 od 05.07.1992. godine – u potpisu načelnik Štaba TO Trnovo Edhem Godinjak;
T-114	Naredba OŠTO Trnovo br. 236/92 od 05.07.92. – u potpisu komandant Šarić Medaris
T-115	Naredba komandanta TO Trnovo broj: 247/92 od 06.07.1992. godine – u potpisu komandant TO Trnovo Medaris Šarić;
T-116	Akt – fax komande srk str.pov.br.10/74-153 od 08.07.1992. godine;
T-117	Naredba OŠTO Trnovo broj: 255/92 od 08.07.1992. godine;
T-118	Službena zabilješka MUP-a RS-a – Služba nacionalne bezbjednosti broj: 110-94/92 od 13.07.1992. godine;
T-119	Akt – fax komande srk str.pov.br.10/74-170 od 14.07.1992.godine;
T-120	Stanica milicije Kula – Odjeljenje za poslove i zadatke sprovođenja i otkrivanja kriminaliteta od 14.07.1992. godine u potpisu Ljuboje Mirko;
T-121	Naredba glavnog štaba OS Sarajevo broj: 02-349-381 od 16.07.1992. godine
T-122	Akt Predsjedništva opštine Trnovo broj: 01-147/92 od 17.07.1992. godine;
T-123	Izveštaj OŠTO Trnovo IV četa TO Trnovo broj: SL/92 od 18.07.1992. godine, sačinjen od strane komandira čete TO Trnovo Hamdija Krupalija
T-124	Zapisnik sa sjednice Ratnog predsjedništva opštine Trnovo održane 17.07.1992. godine na Bjelašnici;
T-125	Naredba komandanta OŠTO Trnovo broj:366 /92 od 20.07.1992. godine – u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-126	Naređenje Štaba TO br. 373/92 od 21.07.1992. godine – u potpisu komandant Šarić Medaris;
T-127	Naređenje komandanta Štaba Oružanih snaga Trnovo broj: 394/92 od 25.07.1992. godine – u potpisu za komandanta Medaris Šarić
T-128	Naređenje OŠTO Trnovo 429/92 od 28.07.1992. godine u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-129	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 433/92 od 28.07.1992. godine – u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-130	Izveštaj o borbenim dejstvima na području opštine Trnovo za 28/29. juli 1992. godine od 29.07.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;

T-131	Izveštaj komandanta TG – 2 Čatić Mirsada broj: 17-7/01-337/92 od 30.07.1992. godine - u potpisu komandant TG Čatić Mirsad;
T-132	Borbeni izveštaj komande Hercegovačkog korpusa Strogo pov. broj 147-357 od 30.07.1992. godine;
T-133	Borbeni izveštaj komande Hercegovačkog korpusa Strogo pov. broj 147-364 od 31.07.1992. godine;
T-134	Borbeni izveštaj komande Hercegovačkog korpusa Strogo pov. broj 147-371 od 03.08.1992. godine;
T-135	(i O1-129) Izveštaj Štaba OS Trnovo IV četa Trnovo broj: SL/92 od 03.08.1992. godine – sačinjen od strane Hamdije Krupalije;
T-136	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 446/92 od 04.08.1992. godine - u potpisu za komandanta Medaris Šarić;
T-137	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 450/92 od 04.08.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-138	Naredba Štaba OS Trnovo broj: 469/92 od 05.08.1992. godine – u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-139	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 462/92 od 06.08.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-140	Naređenje OŠTO Trnovo br. 472/92 od 06.08.1992. godine - u potpisu komandant Šarić Medaris
T-141	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 478/92 od 06.08.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-142	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 534/92 od 13.08.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-143	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 554/92 od 16.08.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-144	(i O1-70) Zaključak Predsjedništva SO Trnovo broj: 24/92 od 18.08.1992. godine – u potpisu za predsjednika Predsjedništva Mehmed Mulaosmanović
T-145	Spisak Štaba OSTO Trnovo koji su dali svečanu izjavu broj: 592/92 od 20.08.1992. godine;
T-146	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 607/92 od 23.08.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-147	Zaključak IO opštine Trnovo broj: 180/92 od 26.08.1992. godine – za predsjednika IO Ramić Miralem
T-148	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 735/92 od 13.09.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-149	Naređenje komandanta Štaba OS Trnovo broj: 01-769/92 od 14.09.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić
T-150	Rješenje o popuni opštinskog štaba civilne zaštite od 17.09.1992. godine u potpisu kucano mašinom – predsjednik IO Ramić Miralem
T-151	Službena zabilješka SJB Trnovo broj: 17-11-218/92 od 22.09.1992. godine – u potpisu zabilješku sačinili Edhem Godinjak i Asim Zulić;
T-152	Informacija službe za informisanje opštine Trnovo od 23.09.1992. godine
T-153	Zapisnik sa Šeste sjednice Ratnog predsjedništva SO Trnovo od 25.09.1992. godine;
T-154	Naredba A BiH OS R BiH - Vojna policija Sarajevo str.pov. br. 02/1516-7 od 30.09.1992. dostavljeno OS R BiH taktičkoj grupi „II“ rejon Igman;

T-155	Zapisnik sa sjednice Ratnog predsjedništva SO Trnovo održan 02.10.1992. godine;
T-156	Izvještaj komandanta Štaba OS Trnovo broj: 02/010 od 05.10.1992. godine - u potpisu komandant OS Trnovo Medaris Šarić;
T-157	Akt Štab vrhovne komande OS – Taktička grupa 2 broj: 10-123/92 od 07.10.1992. godine u potpisu komandant TG – Hasanović Hajrudin
T-158	Odluka Štaba vrhovne komande OS – Sarajevo broj: 02/1091-48 od 13.10.1992. – organizacija i formiranje taktičke grupe „Igman“.
T-159	Naređenje Štaba OS Trnovo broj: 01-5 od 15.10.1992. godine - u potpisu komandant Medaris Šarić;
T-160	Akt komande br. 11. Korpusa Sarajevo str.pov.broj: 221/92 od 16.10.1992. – verifikacija jedinica
T-161	Komanda SOS Kalinovik – Trnovo broj 03-891-4/92 od 19.10.1992. godine
T-162	Akt Štaba OS Trnovo broj: 03-114/92 od 23.10.1992. godine, dostavljen SJB Trnovo u potpisu – kucano mašinom – komandant Medaris Šarić,
T-163	Akt Štaba OS Trnovo broj: 07-153/92 od 29.10.1992. godine – u potpisu po ovlaštenju komandanta Selim Hamzić
T-164	Zapisnik sa zajedničkog sastanka Štaba OS Trnovo broj: 03-207/92 od 05.11.1992. godine održanog 03.11.1992. godine
T-165	Zapisnik Štaba OS Trnovo broj: 03-208/92 od 05.11.92. sačinjen u prostorijama Štaba OS Trnovo 03.11.1992. godine, u potpisu – zapisnik sačinio Terzo Mehom,
T-166	Akt Štaba Vrhovne komande OS R BiH str.pov.br.02/1010-485 od 24.11.1992. godine – Formiranje privremenih sastava
T-167	Akt SJB Trnovo broj: 17-11-366/92 od 28.11.1992. godine – u potpisu načelnik SJB Trnovo Edhem Godinjak
T-168	Naređenje Armije BiH OG „Igman“ broj: 12-1167/92 od 14.12.1992. godine
T-169	Odluka predsjednika Ratnog predsjedništva broj: 01-231/92 od 18.12.1992. godine – u potpisu predsjednik R.predsjetništva Mehmed Mulaosmanović
T-170	Izvještaj Osme brdske brigade – Igman 2. Brdski bataljon Trnovo broj 02-494/92 od 18.12.1992. godine u potpisu komandant Selim Hamzić
T-171	Službena zabilješka CJB Sarajevo, SJB Trnovo broj:17-11-230-254/92 od 25.12.1992. godine – u potpisu načelnik SJB Trnovo Edhem Godinjak
T-172	Izvještaj o izvršenoj mobilizaciji v/o obveznika od 18 do 55 godina starosti sačinjen od strane Min.odbrane – Odjeljenje Trnovo, februar 1993. Godine
T-173	Akt komande I. korpusa – Sarajevo str.pov.broj: 06/13-32 od 03.02.1993. – Organizacijske promjene u Prvom korpusu – Sarajevo – Prijedlog
T-174	Naredba komande Prvog korpusa STR.POV broj: 01/157-1/2 od 06.02.1993. godine
T-175	Naređenje Štaba Vrhovne komande OS Sarajevo str.pov.br. 14/135-1 (14/75-9) od 11.02.1993. – Organizacijske promjene RJ u zoni odgovornosti Prvog korpusa
T-176	Informacija o zbivanjima na lokalitetu Igman – Bjelašnica broj: 17-11-05-135/93 od 19.02.1993. godine – dostavljena od strane CSB Sarajevo, SJB Trnovo – načelnik SJB Trnovo Edhem Godinjak,
T-177	Akt Komande Prvog korpusa str.pov.br. 07/19-25 od 21.03.1993. – Prijedlog za fuziranje 1.Focc. br. i OSSO Trnovo u 1.bp 1 br

T-178	Naredba Štaba vrhovne komande OS R BiH Str. Pov. br.14/75-33 od 22.03.1993. godine – u potpisu komandant armijski general Rasim Delić
T-179	Informacija Ratnog predsjedništva opštine Kalinovik broj: 02-011-166/93 od 28.03.1993. godine u potpisu Bublin Osmo
T-180	Naređenje Štaba Vrhovne komande OS Zenica str.pov. br.14/76-51 od 07.05.1993.godine
T-181	Naređenje Glavnog štaba OS R BiH Str.pov.broj 14/75-51 od 09.06.1993. godine – u potpisu komandant Glavnog štaba OS R BiH Rasim Delić
T-182	Naređenje Glavnog štaba OS str.pov.br. 14/75-52 od 10.06.1993. u potpisu komandant Glavnog štaba OS R BiH Rasim Delić
T-183	Akt komande Prvog korpusa str.pov. br. 06/13-223 od 12.06.1993. – Organizacijske promjene – dopstavljeno štabu Vrhovne komande OS R BiH
T-184	Informacija Štaba Vrhovne komande OS Sarajevo pov.br.02/1-185 od 05.07.1993. – Informacija o toku borbenih dejstava na teritoriji R BiH za period od 24 sata dana 04.07.1993.
T-185	Naređenje Štaba Vrhovne komande OS Sarajevo str.pov.broj: 14/75-63 od 05.07.1993. – Organizacijske promjene u organskom sastavu korpusa
T-186	Bilten Štaba Vrhovne komande – Uprava bezbjednosti broj: 117 od 08.07.1993.
T-187	Vanredni izvještaj o borbenim dejstvima na Trnovu sačinjen od strane članova komande OG „Igman“ STR.Pov. br. 01/03 – 1573 od 09.07.1993.godine
T-188	Akt MUP CSB Sarajevo broj: 316 od 16.07.1993. godine
T-189	Obavještajna informacija Uprave za obavještajno-bezbjednosne poslove str.pov.br. 31/15 – 870/93 od 17.07.1993
T-190	Službena zabilješka 101.motorizovane brigade – služba vojne bezbjednosti broj: 561/93 od 20.07.1993. godine
T-191	Dopis načelnika PU II Edhema Godinjaka – depeša broj 17-2-189 od 29.11.1993. godine – dostavljena komandi 6.Korpusa Armije R BiH – u potpisu načelnik Edhem Godinjak
T-192	Naređenje Štaba Vrhovne komande OS Sarajevo str.pov.broj: 14/75-154 od 21.12.1993. godine formiranje 1. muslimanske brigade (Šiber Stjepan u potpisu, zamjenik komandanta) i Naređenje Štaba Vrhovne komande OS str.pov.broj 05/155-40/1 od 22.04.1994. godine – organizacijske promjene 1. muslimanske brdske brigade (u potpisu Rasim Delić)
T-193	Stanje na Igmanu i slobodnoj teritoriji – zapažanja
T-194	Depeša CSB sarajevo, PU II Hadžići broj: 17-2-138/94 od 30.01.1994. godine – načelnik Edhem Godinjak
T-195	Naredba Predsjedništva R BiH od 28.02.1995. godine
T-196	Akt „Patriotske snage otpora formirane prije agresije na Bosnu i Hercegovinu koje su ušle u sastav TO R BiH (O1-107)
T-197	Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata – Sektor za pitanja evidencija iz oblasti vojne obveze broj POV. 07-03-129-1/10 od 08.02.2013. godine
T-198	Prijedlog za prijem u SDB broj 193 od 15.02.1974.godine, upućen RSUP SDB Centar Sarajevo za Godinjak Edhema; Molba za zaposlenje Godinjak Edhema od 05.02.1974.godine, upućena RSUP SDB Sarajevo

	Uvjerjenje SUP Sarajevo broj 05/4-235-2425/74 od 20.02.1974.godine na ime Godinjak Edhem Uvjerjenje Sekretarijata za narodnu odbranu broj 04/3-845-6/3861 od 14.03.1974.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj B-941/1 od 01.04.1974.godine na ime Godinjak Edhem Prijava podataka za matičnu evidenciju o osiguranicima na ime Godinjak Edhem, Potvrda o podnesenoj prijavi-odjavi na ime Godinjak Edhem, Odjava osiguranja na ime Godinjak Edhem Uvjerjenje RSUP Sarajevo broj B-3966/1 od 18.11.1974.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-317/1 od 07.02.1975.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP broj B-5201/1 od 08.11.1975.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-5971/1 od 13.12.1975.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj B-1683/1 od 12.05.1976.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-1697/1 od 10.06.1976.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-5663/1 od 19.12.1976.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-5664/1 od 20.12.1976.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-4349/1 od 18.11.1977.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj B-7250/1 od 26.12.1978.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-3577/1 od 29.05.1980.godine na ime Godinjak Edhem Molba Godinjak Edhema od 07.10.1980.godine, upućena Kolegiju Centra SDB Sarajevo Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-2815/1 od 15.05.1981.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP SDB Sarajevo broj B-1597/1 od 09.04.1984.godine na ime Godinjak Edhem Prijedlog CSB Sektora SDB broj 2968 od 22.09.1986.godine, upućen Stručnom kolegiju SDB Rješenje RSUP Sarajevo broj B-8425/1 od 29.12.1986.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj B-8731/1 od 31.12.1986.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj 10/2-136-1/42 od 05.05.1987.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj 10/2-141-1/2860 od 16.03.1988.godine na ime Godinjak Edhem Prijedlog CSB Sarajevo broj 18-120-59/89 od 24.01.1989.godine, upućen RSUP-u

	Rješenje RSUP Sarajevo broj 10/2-120-1/201 od 13.03.1989.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje RSUP Sarajevo broj 10/2-120-1/163 od 05.03.1990.godine na ime Godinjak Edhem Prijedlog Sektora SDB Sarajevo broj 4791 od 04.07.1994.godine, upućen rukovodiocu SDB Rješenje SDB Sarajevo broj N-3643 od 06.07.1994.godine na ime Godinjak Edhem Zahtjev Komisije za preispitivanje rada radnika MUP-a broj 11-2542 od 04.10.1994.godine, upućen Sektoru SDB Sarajevo Rješenje SDB Sarajevo broj N-1054 od 02.02.1995.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje AID Sarajevo broj N-478/28 od 01.02.1996.godine na ime Godinjak Edhem Zahtjev za penzionisanje Godinjak Edhema, broj K-03-504 od 18.12.1997.godine Rješenje AID Sarajevo broj K1-12736/55 od 29.12.1997.godine na ime Godinjak Edhem Rješenje AID Sarajevo broj K1-242 od 27.02.1998.godine na ime Godinjak Edhem Uvjerenje o beneficiranom stažu AID Sarajevo broj K1-242/1 od 27.02.1998.godine na ime Godinjak Edhem Potvrda o razduženju AID Sarajevo broj K-03-84 od 09.03.1998.godine na ime Godinjak Edhem Izjava AID Sarajevo izjavljena od strane Godinjak Edhema Potvrda o prijavi/odjavi zdravstvenog osiguranja na ime Godinjak Edhem
T-199	Dopis Ministarstva odbrane BiH broj 08-04-1-83-4/07 od 16.05.2007. godine sa priložima ovjerene kopije jediničnog i matičnog kartona na ime Godinjak Edhem i Dopis Sektora za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata broj 07-03-958-1/10 od 19.11.2010.godine sa priložima ovjerene kopije obrazaca Vob-2 i Vob-3 na ime Godinjak Edhem
T-200	Dopis Sektora za pitanja evidencije iz oblasti vojne obaveze Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata broj 07-03-958-3/10 od 21.02.2011.godine, Dopis Federalne uprave policije broj 09-13/5-4-28 od 10.03.2011.godine
T-201	Dopis Sektora kriminalističke policije MUP Kantona Sarajevo broj 02/2-2-1-04-01-3298/07 od 05.09.2011. godine
T-202	Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 14.06.2007.godine, upućen Četvrtoj policijskoj upravi Ilidža Dopis Četvrte PU MUP Kantona Sarajevo broj 02/3-4-04-0-13/07 od 25.06.2007.godine Dopis Četvrte PU MUP Kantona Sarajevo broj 02/3-4-34-2978/07 od 08.10.2007.godine kojim je dostavljena kopija Radne liste – prilog kopija Radne liste Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 01.06.2010.godine, upućen Državnoj agenciji za istrage i zaštitu

	Dopis Državne agencije za istrage i zaštitu broj 17-04/2-4-04-2-148-35/07 od 03.09.2010.godine sa priložima: Informacija OSA-e BiH broj 05-8539/10 od 17.06.2010.godine, Akt MUP-a Kantona Sarajevo broj 02/2-2-1-P-177/10 od 23.06.2010.godine s priložima, Akt Federalnog MUP-a broj 09-13/5-4-216/10 od 13.07.2010.godine, Akt Ministarstva odbrane BiH broj 13-04-1-83-8 od 23.07.2010.godine Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 25.09.2007.godine, upućen OSA-i BiH Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 25.09.2007.godine, upućen Federalnom MUP-u Dopis OSA-e BiH broj 05-10705/07 od 03.10.2007.godine Dopis Federalnog MUP-a broj 01-07-07/1-34-1/258 od 02.10.2007.godine Dopis Federalnog MUP-a broj 09-13/5-4-308 od 05.07.2007.godine Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 06.06.2007.godine, upućen OSA-i BiH Informacija OSA-e broj 05-6436/07 od 12.06.2007.godine Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 04.05.2007.godine, upućen OSA-i BiH Informacija OSA-e broj 05-5523/07 od 14.05.2007.godine Dopis Tužilaštva BiH broj KT-RZ-116/07 od 27.03.2007.godine, upućen MUP-u Kantona Sarajevo Dopis Sektora kriminalističke policije MUP-a Kantona Sarajevo broj 02/2-2-04-01-3298/07 od 17.04.2007. godine
T-203	Prijedlog za dodjelu priznanja „Zlatni Ljiljan“ SJB Trnovo broj 17-11-09-80/93 od 25.02.1993.godine na ime Godinjak Edhem
T-204	Prijedlog za dodjelu priznanja „Zlatni Ljiljan“ Komande 1. Korpusa Pov.br. 06/15-10 od 13.04.1993.godine
T-205	Akt Štaba Vrhovne komande OS RBiH Pov.broj 13/204-6 od 14.04.1993.godine, o dodjeli ratnog priznanja „Zlatni Ljiljan“
T-206	Prijedlog za dodjelu priznanja „Zlatni Ljiljan“ broj: 15-1/02-KU-8/94 od 08.03.1994. godine;
T-207	Dopis Državne agencije za istrage i zaštitu broj T16-04/2-4-04-2-148-98/07 od 26.02.2013.godine (Dopis Federalnog MUP-a broj 01-07-07/1-10 od 08.02.2013.godine) Rješenje MUP-a RBiH broj 10-1897 od 05.08.1993.godine o dodjeli zlatne policijske značke na ime Godinjak Edhem Akt MUP-a RBiH broj 10-589 od 25.08.1994.godine o dodjeli zlatne policijske značke na ime Godinjak Edhem
T-208	Monografija „I Odlikovani pripadnici Armije RBiH 1992-1995“
T-209	Spisak pripadnika zelenih beretki koji su organizirali pokret otpora na teritoriji Sarajeva do agresije odnosno do 04.04.1992. godine
T-210	Akt MUP-a Kantona Sarajevo Uprave policije broj: T-02/1-1-2-533/13 od 18.12.2013. godine – izvod iz kaznene evidencije na ime Godinjak Edhem
T-211	Akt SIPA-e broj: T-16-04/2-4-04-2-148-53/07 od 20.05.2011. godine kojim se dostavlja akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambeno oslobodilačkog rata – Sektor za pitanja evidencija iz oblasti vojne obveze broj POV. 07-03-129-/10 od 22.03.2011. godine kojim se dostavljaju vojnoevidencijski podaci i za Medaris (Mustafa) Šarić, rođen 01.08.1968. godine

	Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbramb.oslob.rata – Sektor za pitanja evidencija iz oblasti vojne obveze POV broj: 07-03-93-1/14 od 03.04.2014. kojim se dostavljaju ovjerene kopije dokumenata vojne evidencije i to VOB – 1 i obrazac Pers. 7 na ime Šarić Medaris
T-212	Akt Armije R BiH – Sektor vojne bezbjednosti str.pov.br. 08-22-41/93 od 26.08.1993. godine, dostavljen Komandi 44.bbr
T-213	Akt MUP-a Kantona Sarajevo Uprave policije broj:T-02/1-1-2-534/13 od 18.12.2013.godine – izvod iz kaznene evidencije na ime Šarić Medaris
T-214	obrasca VOB 1, VOB 2 i VOB 3 na ime Bunoza (Josip) Mirko, dostavljeno aktom Fedralnog ministarstva za pitanje boraca branitelja i invalida odbrambenooslobodilačkog/domovinskog rata POV. br. 07-03-49-1/13 od 26.03.2013. godine i Izvješće Okružnog zatvora Mostar i kopija dopisa od 25.02.2011. godine
T-215	Akt MUP-a Ljubuški Uprava policije – Sektor kriminalističke policije broj: 02-2-3/5-2694/13-3 od 17.12.2013. godine na ime Mirko Bunoza – izvod iz kaznene evidencije
T-216	Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-23/13 od 06.09.2013. godine – dostavljene ovjerene kopije njih dokumenata za lica: Asim Zulić, svjedok „B“, Avdija Dedić, Aziz Dedić, Mehmed Zolota, Mujo Konak, „A“, Vejsil Leleta, Suljo Ramić - koji dokumenti su dostavljeni aktom SIPA-e od 25.09.2013. godine pod brojem: T-16-04/2-4-04-2-148-107/07 od 25.09.2013. godine;
T-217	Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: POV. 07-03-129-1/10 od 08.02.2012. godine, kojim se dostavljaju vojno evidencijski podaci za slijedeća lica: Mehmed Kadić, Salem Kadić, Ejub Velić, Safet Gagula, Izet Cibra, Mirza Bjelonja dostavljeno Aktom SIPA-e od 26.03.2012. godine
T-218	Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-129/10 od 22.03.2011. godine, dostavljen aktom SIPA-e od 20.05.2011.godine kojim se dostavlja preslik vojnoevidencijskih podataka za slijedeća lica: Karić Šefik, Karić Hamdo, Meho Terzo, Karačić Sabahudin, Izet Velić, Enes Karačić, Edin Hamzić, Džemal Imamović, Ismeta Kolar dostavljeno aktom SIPA-e od 20.05.2011. godine;
T-219	Akt Federalnog Ministarstva za pitanje boraca odbramb.oslob.rata POV. broj: 07-03-43/12 Od 24.04.2012. godine kojim se dostavlja izvod iz vojne evidencije za lice Alija (Zajko) Mulaosmanović i Akt SIPA-e broj: T16-04/2-4-04-2-148-93/07 od 15.10.2012. godine kojim se dostavlja pojašnjenje vojnoevidencijskih podataka za lice Alija (Zajko) Mulaosmanović
T-220	Akt Federalnog Ministarstva za pitanje boraca odbramb.oslob.rata POV. broj: 07-03-90-1/14 Od 08.04.2014. godine kojim se dostavlja izvod iz vojne evidencije za lice Velić (Adema) Ismet i akt Ministarstva odbrane br. 13-04-1-77-3/14 od 16.05.2014. godine, kojim se dostavlja podatak o oznaci vojne jedinice;
T-221	Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-129/10 od 22.03.2011. godine, dostavljen aktom SIPA-e od 20.05.2011. godine kojim se dostavlja vojnoevidencijski podaci za slijedeća lica: Mirsad Čatić, Šaban Bajro, Selim Hamzić, Mehmed Mulaosmanović

T-222	T-222a Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-120/10 od 08.02.2013. godine, dostavljen aktom SIPA-e od 05.03.2013. godine kojim se dostavljaju vojnoevidencijski podatci za lice Bratić Merim, T-222b Izvod MKU na ime Bratić Merim dostavljen od opštine Trnovo pod rednim brojem: 02/1-132-3-32 od 12.04.2012. godine.
T-223	T-223b Izvod iz MKU na ime Kolar Zaim broj: 02/1-132-5 od 21.01.2008. godine dostavljen od strane Matičnog ureda Trnovo
T-224	T-224a Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-51/12 od 08.02.2013. godine, dostavljen aktom SIPA-e od 05.03.2013. godine kojim se dostavlja vojnoevidencijskih podataka za lice Sačić Dino, T-224b Izvod iz MKU na ime Sačić Dino broj: 02/1-132-6 od 21.01.2008. godine dostavljen od strane opštine Trnovo
T-225	T-225a Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-51/12 od 08.02.2013. godine, dostavljen aktom SIPA-e od 05.03.2013. godine kojim se dostavlja vojnoevidencijskih podataka za lice Bičo Bajro, T-225b Izvod iz MKU na ime Bičo Bajro broj: 02/1-132-7 od 21.01.2008. godine od strane opštine Trnovo
T-226	T-226a Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-51/12 od 08.02.2013. godine, dostavljen aktom SIPA-e od 17.08.2012. godine kojim se dostavlja vojnoevidencijskih podataka za lice Dedić Suno T-226b Izvod iz MKU na ime Dedić Suno broj: 08/13-05-80425/12 od 13.04.2012. godine dostavljen od strane opštine Centar Sarajevo
T-227	T-227a Akt Federalnog ministarstva za pitanje boraca i invalida odbrambenooslobodilačkog rata broj: 07-03-129/10 od 22.03.2011. dostavljen aktom SIPA-e od 20.05.2011. godine, kojim se dostavlja preslik vojnoevidencijskih podataka za lice Hamdo Ramić T-227b Izvod iz MKU broj: 02/1-132-3-30 od 03.04.2014. godine opštine Trnovo za lice Ramić (Mustafa) Hamdo
T-228	T-228a Izvod iz MKU na ime Popović Nedeljko, opština Kalinovik broj: 04-200-1/12/11 od 20.01.2011. godine; T-228b Fotodokumentacija broj KU 111/93 od 29.07.1993. godine koji se odnosi na Popović Neđo, zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.09.1993. godine i nalaz ljekara sa uviđaja (uloženo kao T-17)
T-229	Izvod iz MKU na ime Cvijetić Dušan, opština Trnovo broj: 02/1-132-3-28/2011 od 16.02.2011. godine
T-230	Izvod iz MKU na ime Cvijetić Zorka, opština Trnovo broj: 02/1-132-3-22/2011 od 16.02.2011. godine
T-231	Izvod iz MKU na ime Cvijetić Dragica, opština Trnovo RS broj: 05-202-125/10 od 29.12.2010. godine
T-232	Izvod iz MKU na ime Cvijetić Vinko, opština Trnovo RS broj: 05-202-127/10 od 29.12.2010. godine
T-233	Izvod iz MKU na ime Cvijetić Miloš, opština Trnovo RS broj: 05-202-126/10 od 29.12.2010. godine

T-234	Fotodokumentacija broj KU 135/93 od 02.08.1993. godine koji se odnosi na Cvijetić Dragicu, (rođ. Bjelica) i Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-235	Fotodokumentacija broj KU 141/93 od 02.08.1993. godine koji se odnosi na Cvijetić Dušana, Cvijetić Zoru, Cvijetić Miloša, Cvijetić Vinka i Cvijetić Dragicu i zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-22/93 (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-236	Fotodokumentacija broj KU 103/93 od 26.07.1993. godine koji se odnosi na ime Bjelica Vaso i Bjelica Bosa i zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-17/93 (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-237	Akt Organizacije porodice zarobljenih i poginulih boraca i nestalih civila Trnovo broj: 91/2010 od 07.07.2010. godine – Spisak ubijenih civila i nestalih lica opštine Trnovo
T-238	Republika Srpska, Osnovni sud Sarajevo, Naredba o ekshumaciji broj KRI-12/93 od 10.12.1993. godine na ime Vukomanović Drago, Štaka Arandija i Zapisnik o izvršenom uviđaju od 10.12.1993. godine broj 15-1/02-2632-50/93 sačinjen na ime Vukomanović Drago i Štaka Arandija (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-239	Fotodokumentacija broj KU 130/93 od 03.08.1993. godine na ime Vukmanović Anđa
T-240	Izvod iz MKU na ime Vukmanović Drago, I.Novo Sarajevo broj: 05-202-60/13 od 24.07.2013. godine
T-241	Izvod iz MKU na ime Štaka Arandija Trnovo broj: 05-202-44/13 od 21.06.2013. godine
T-242	Izvod iz MKU na ime Vukmanović Anđa, Trnovo RS broj: 05-202-6/11 od 01.02.2011. godine
T-243	T-243b Naredba o ekshumaciji Osnovnog suda Sarajevo RS broj: Kri 12/93 od 10.12.1993. godine na ime Pucar Danilo; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 10.12.1993. godine broj 15-1/02-2632-51/93 u selu Kijevo lok. zvano Banjsko vrelo na ime Pucar Danilo; (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17); T-243c Izvod iz MKU na ime Pucar Danilo Trnovo RS broj: 05-202-136/10 od 29.12.2010. godine
T-244	Izvod iz MKU na ime Vukajlović Rajko, Trnovo RS broj: 03-202-72 od 20.11.2007. godine
T-245	T-245a Zapisnik o izvršenom uviđaju od 17.11.1993. godine broj 15-1/02-2632-49/93 sačinjen na Ledičkoj krivini na lok. zv.Orlova dolina na ime Miović Tankosava, Vasić Ljubica, Vasić Ikonija, Vasić Zora, Vasić Milka, zapisnik o identifikaciji pet tijela ubijenih civila srpske opštine Ilidža, mjesni ured Trnovo, komisija za razmjene i sahrane br. 02-936/93 od 22.11.1993. godine, sačinjen od strane predsjednika komisije Drašković Gruje, službena zabilješka SJB Ilidža – Stanica milicije Trnovo od 20.11.1993. godine – sačinjen od strane Alekse Živanovića, akt CJB Sarajevo – MUP RS-a od 17.11.1993. godine dostavljen Osnovnom sudu I Sarajevo i naredba o ekshumaciji Osnovnog suda Sarajevo RS broj: Kri 10/93 od 17.11.1993. godine, koja se odnosi na ekshumaciju Miović Tankosave, Vasić Ljubice, Vasić Milke, Vasić Ikonije i Vasić Zore;

	T-245b Izvod iz MKU na ime Miovčević Tankosa Trnovo broj: 03-202-67 od 28.11.2001. godine; T-245c Izvod iz MKU na ime Vasić Ljubica Trnovo broj: 02/1-132-3-9/2011 od 11.01.2011. godine T-245d Izvod iz MKU na ime Vasić Milka Trnovo broj: 02/1-132-3-10/2011 od 11.01.2011. godine T-245e Fotodokumentacija KU 127/93 od 07.08.1993. godine na ime Vasić Savka; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-31/93 u selu Ledići na ime Vasić Savka i nalaz ljekara sa uviđaja sačinjen od strane Močević dr. Nedeljka na ime Vasić Savka (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17); Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Vasić Savka; T-245f Izvod iz MKU na ime Miovčić Radoslav Trnovo RS broj: 05-202-131/10 od 29.12.2010. godine; Fotodokumentacija KU 120/93 od 07.08.1993. godine na ime Miovčić Rade; Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-30/93 od 11.10.1993. godine u selu Ledići na ime Miovčić Rade (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-246	Izvod iz MKU na ime Knežević Nikola, opština Trnovo, broj: 02/1-132-3-8/2011 od 11.01.2011. godine
T-247	Izvod iz MKU na ime Knežević Milka, opština Trnovo broj: 02/1-132-3-7/2011 od 11.01.2011. godine
T-248	Fotodokumentacija broj KU 132/93 od 04.08.1993. godine na ime Knežević Nikola i Knežević Milka
T-249	T-249a Izvod iz MKU na ime Knežević Zorka, opština Trnovo, broj: 02/1-132-3-30/2011 od 16.02.2011. godine, T-249b Fotodokumentacija broj: KU 131/93 od 04.08.1993. godine na ime Knežević Zorka, Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-28/93 sačinjen u selu Trebečaj na ime Knežević Zorka i nalaz ljekara sa uviđaja na ime Knežević Zorka (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-250	T-250a Fotodokumentacija broj: KU 139/93 od 02.08.1993. godine na ime Vlaški Miloš, Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-20/93 sačinjen u selu Trebečaj na ime Vlaški Miloš (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17) T-250c Izvod iz MKU na ime Vlaški Miloš, Trnovo broj: 02/1-132-3-32/2011 od 06.02.2011. godine
T-251	T-251a Fotodokumentacija broj: KU 137/93 od 02.08.1993. godine na ime Vlaški Rista, Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-19/93 sačinjen u selu Trebečaj na ime Vlaški Rista (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17), T-251c Izvod iz MKU na ime Vlaški Rista, Trnovo broj: 02/1-132-3-31/2011 od 16.02.2011. godine
T-252	T-252a Fotodokumentacija broj: KU 136/93 od 02.08.1993. godine na ime Vlaški Desanka; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-21/93 sačinjen u selu Trebečaj na ime Vlaški Desanka (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17), T-252c Izvod iz MKU na ime Vlaški Desanka, Trnovo broj: 05-202-114/10 od 29.12.2010. godine

T-253	T-253a Fotodokumentacija broj: KU 107/93 od 28.07.1993. godine na ime Elez Stana; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-9/93 sačinjen u selu Trebečaj na ime Elez Stana i nalaz ljekara sa uviđaja Močević dr. Nedeljka na ime Elez Stana; (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-254	Izvod iz MKU na ime Vitković Cvija, Trnovo RS broj: 05-202-113/10 od 29.12.2010. godine;
T-255	Izvod iz MKU na ime Vitković Dragoslava, Trnovo broj: 03-202-74 od 28.11.2001. godine
T-256	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Vitković Ljeposavu
T-257	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Vitković Draginju
T-258	Izvod iz MKU na ime Ljuboje Stana, Trnovo broj: 02/1-132-3-90 od 30.07.2013. godine
T-259	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lica Šehovac Kosta i Šehovac Jovanka;
T-260	T-260a Izvod iz MKU na ime Šehovac Mirko Trnovo RS broj: 05-202-128/10 od 29.12.2010. godine, T-260b Izvod iz MKU na ime Šehovac Tankosava Trnovo RS broj: 05-202-129/10 od 29.12.2010. godine, T-260c Fotodokumentacija KU 133/93 od 02.08.1993. godine na ime Šehovac Mirko i Šehovac Tankosa; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-24/93 u selu Gornja Presjenica zaselak Šljivci na ime Šehovac Mirko i Šehovac Tankosa i nalaz ljekara sa uviđaja za Šehovac Mirka sačinjen od strane Močević dr. Nedeljka (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17)
T-261	T-261a Fotodokumentacija KU 134/93 od 03.08.1993. godine na ime Popović Janko; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj 15-1/02-2632-25/93 u selu Gornja Presjenica zaselak Gornje Selo na ime Popović Janko i nalaz ljekara sa uviđaja za Popović Janka sačinjen od Močević dr. Nedeljka (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17); T-261c Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Popović Janko
T-262	Izvod iz MKU na ime Timotija Mitra, opština Trnovo broj: 02/1-132-3-89 od 30.07.2013. godine
T-263	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i na lice Mojević Janju
T-264	Izvod iz MKU na ime Popović Todor, Trnovo RS broj: 05-202-138/10 od 29.12.2010. godine
T-265	Izvod iz MKU na ime Trgovčević Cvija, opština Trnovo RS broj: 05-202-135/10 od 29.12.2010. godine;
T-266	T-266a Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i na lice Ilić Milku; Zapisnik o izvršenom uviđaju MUP RS-a CSB Sarajevo broj: 15-1/02-2632-34/93 od 11.10.1993. godine koji se odnosi na pronalaženje tijela Ilić Milke na trnovskom groblju sa nalazom ljekara sa uviđaja (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo kao T-17)

T-267	Fotodokumentacija broj: KU 104/93 od 26.07.1993. godine za stradalul Orlić Cviju; Zapisnik o izvršenom uviđaju broj: 15-1/02-2632-17/93 od 11.10.1993. godine za stradalul Orlić (rođ. Trgovčević) Cviju i nalaz sa uviđaja u zajedničkoj grobnici na ime Trgovčević (Orlić) Cviju (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo kao T-17)
T-268	T-268a Fotodokumentacija broj: KU 138/93 od 22.09.1993. godine, koji se odnosi na Lalović Jovanku; T-268b Zapisnik o izvršenom uviđaju broj: 15-1/02-2632-45/93 od 11.10.1993. godine sačinjen u selu Grab, zaselak Kobiljača, koji se odnosi na Lalović rođ Samardžija Jovanku (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17); T-268c Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Lalović Jovanku
T-269	T-269a Izvod iz MKU na ime Ivanović Boro, Trnovo broj: 05-202-57/13 od 23.07.2013. godine T-269b Fotodokumentacija broj: KU 106/93 od 28.07.1993. godine koji se odnosi na Ivanović Borišu; Zapisnik o izvršenom uviđaju broj: 15-1/02-2632-10/93 od 11.10.1993. godine, sačinjen u selu Milje na ime Ivanović Boriša i nalazi ljekara sa uviđaja dr. Močević Nedeljko (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo kao T-17)
T-270	T-270a Izvod iz MKU na ime Vitković Saveta, Trnovo RS broj: 05-202-115/10 od 29.12.2010. godine T-270b Fotodokumentacija broj: KU 109/93 od 26.10.1993. godine koja se odnosi na ime Vitković Saveta, Zapisnik o izvršenom uviđaju broj: 15-1/02-2632-8/93 od 11.10.1993. godine sačinjen u selu Godinje na ime Vitković Saveta (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo kao T-17)
T-271	Izvod iz MKU na ime Elez Cvijeta, Trnovo RS broj: 03-202-73 od 20.11.2007. godine
T-272	T-272a Izvod iz MKU na ime Vlaški Milan, Trnovo RS broj: 05-202-33/11 od 08.07.2011. godine; T-272b Fotodokumentacija broj: KU 140/93 od 28.07.1993. godine koji se odnosi na Vlaški Milana; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-16/93 od 11.10.1993. godine sačinjen na groblju Tošići u Trnovu i nalaz na ime Vlaški Milan od dr. Močević Nedjeljka (uloženo kao T-17)
T-273	T-273a Izvod iz MKU na ime Golijanin Drago, Trnovo RS broj: 05-202-116/10 od 29.12.2010. godine; T-273b Fotodokumentacija broj: KU 125/93 od 22.09.1993. godine koji se odnosi na Golijanin Drago; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-44/93 od 11.10.1993. godine, sačinjen u predjelu kote Vis, na ime Golijanin Drago (zapisnik uloženo kao T-17)
T-274	Izvod iz MKU na ime Golijanin Mirjana, Kalinovik broj: 05-202-74/13 od 21.08.2013. godine
T-275	Izvod iz MKU na ime Golijanin Pero, Kalinovik broj: 05-202-54/13 od 23.07.2013. godine
T-276	Izvod iz MKU na ime Jokić Danilo, Trnovo RS broj: 05-202-7/11 od 01.02.2011. godine
T-277	T-277b Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Aksentić Milana; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-46/93 od 11.10.1993. godine sačinjen

	na magistralnom putu Trnovo – Dobro polje na tzv. Ćulinovića okuci, koji se odnosi na Aksentić Milana (uložen kao T-17)
T-278	T-278a Fotodokumentacija broj: KU 142/93 od 30.10.1993. godine koji se odnosi na Popović Radojka; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-48/93 od 30.10.1993. godine sačinjen u selu Kiselice na ime Popović Radojka, rođ. Regoje (uložen kao T-17) T-278c Naredba o ekshumaciji Osnovni sud Sarajevu RS broj: Kri 8/93 od 30.10.1993. godine, koji se odnosi na Popović Radojku rođ. Regoje; T-278d Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Popović rođ. Regoje Radojka
T-279	T-279a Fotodokumentacija broj: KU 126/93 od 13.08.1993. godine koji se odnosi na Mišović Danilo; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-33/93 od 11.10.1993. godine sačinjen u selu Tošići na ime Mišović Danilo i nalaz ljekara sa uviđaja Močević dr. Nedeljko za Mišović Danila (uloženo kao T-17) T-279c Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Mišović Danilo
T-280	T-280a Fotodokumentacija broj: 105/93 od 27.07.1993. godine koji se odnosi na ime Trgovčević Pavle; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-14/93 od 11.10.1993. godine sačinjen u selu Tošići na ime Trgovčević Pavle (uložen kao T-17) T-280c Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Trgovčević Pavle
T-281	T-281a Fotodokumentacija broj: KU 119/93 od 31.07.1993. godine koji se odnosi na Arsenijević Neđo; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-6/93 od 11.10.1993. godine sačinjen u selu Tošići na ime Arsenijević Neđo (uložen kao T-17) T-281c Izvod iz MKU na ime Arsenijević Neđo, Trnovo RS broj: 05-202-134/10 od 29.12.2010. godine
T-282	T-282a Fotodokumentacija broj: KU 122/93 od 13.08.1993. godine koji se odnosi na Popović Svetozar; Zapisnik o izvršenom uviđaju, broj 15-1/02-2632-32/93 od 11.10.1993. godine sačinjen u selu Tošići na ime Popović Svetozar i nalaz ljekara sa uviđaja Močević dr. Nedeljko za Popović Svetozar (uloženo kao T-17) T-282c Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Popović Svetozar
T-283	T-283a Fotodokumentacija broj: KU 108/93 od 28.07.1993. godine koji se odnosi na Trgovčević Jovu; Zapisnik o izvršenom uviđaju od 11.10.1993. godine broj: 15-1/02-2632-15/93 sačinjen na seoskom groblju Širokari na ime Trgovčević Jovu i nalaz ljekara sa uviđaja Močević dr. Nedeljko za Trgovčević Jovu (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17) T-283c Izvod iz MKU na ime Trgovčević Jovo, Kalinovik broj: 1 04-202-1/07/2011 od 13.01.2011. godine
T-284	Izvod iz MKU na ime Golijanin Spasoje, Trnovo RS broj: 03-202-77 od 20.11.2007. godine
T-285	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Golijanin Janja;
T-286	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Popović Staku;

T-287	Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Golijanin Persu
T-288	T-288a Fotodokumentacija broj: KU 123/93 od 15.09.1993. godine koji se odnosi na Golijanin Peru, Golijanin Milku i Golijanin Nikolu; Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-41/93 od 11.10.1993. godine sačinjen na ime Golijanin Pero i Golijanin Milka, čija tijela su ekshumirana na lokalitetu Lučila i ekshumacija tijela Golijanin Nikole čije tijelo je ekshumirano na lokalitetu Livada zvana Bara (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo je već kao T-17) T-288c Akt MUP-a RS-a broj 11-02/1EC3-132/13 od 25.12.2013. godine – službena zabilješka-ime Golijanin Nikole nije upisano u MKU, u potpisu Jelena Sikma T-288d Izvod iz MKU na ime Golijanin Milka, Trnovo broj: 03-202-76 od 28.11.2011. godine; T-288e Izvod iz MKU na ime Golijanin Pero, Trnovo RS broj: 03-202-76 od 20.11.2007. godine
T-289	T-289a Fotodokumentacija KU 124/93 od 21.07.1993. godine na ime Ivanović Marko; Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-13/93 od 11.10.1993. godine u selu Lisovići na ime Ivanović Marko (zapisnik o izvršenom uviđaju, uloženo kao T-17)
T-290	Izvod iz MKU na ime Ivanović Marko Trnovo RS broj: 05-202-132/10 od 29.12.2010. godine
T-291	T-291a Fotodokumentacija KU 121/93 od 18.09.1993. godine na ime Ivanović Simo; Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-43/93 od 11.10.1993. godine u selu Lisovići na ime Ivanović Simo (zapisnik o izvršenom uviđaju uloženo kao T-17); T-291c Akt MUP-a RS-a CJB I.Sarajevo broj: 11-02-205.4-5/13 od 27.08.2013. godine, koji se odnosi i za lice Ivanović Simo
T-292	Izvod iz MKU na ime Ivanović Danilo, Istočna Ilidža broj: 06/4-202-351/13 od 21.08.2013. godine
T-293	Izvod iz MKU na ime Kravljača Kosa, Trnovo broj: 02/1-132-3-83 od 16.07.2013. godine
T-294	Izvod iz MKU na ime Kravljača Mirko, Trnovo broj: 02/1-132-3-92 od 30.07.2013. godine
T-295	Akt Armije R BiH 81. brdske brigade vojna bezbjednost STR.POV. broj: 10/13-46/93 od 24.05.1993. godine – podaci o zatvorenim licima u zatvoru Trnovu dostavljen OG-Igman – u potpisu Terzo Meho – dostavljen spisak od 29 lica, među kojima i svjedoci: „E“, Timotije Savo, „S“, „K“, „L
T-296	T-296a Fotodokumentacija broj: KU 101/93 od 23.07.1993. godine – ubijeni i poginuli VRS na Kalinoviku, Rogoju prevoj Javorak; T-296b Zapisnik o izvršenom uviđaju RS MUP CSB Sarajevo broj: 15-1/02-2632-1/93 od 28.09.1993. godine sačinjen na Rogoju – prevoj Javorak
T-297	Akt Ministarstva rada i boračko invalidske zaštite Vlade RS-a broj: 16-03/3.2-1-835-366/13 od 20.03.2013. godine sa 12 ovjerenih kopija izvoda iz VOB-8 za svjedoke: „D“, „N“, „U“, „K“, „L“, „P“, „R“, „S“, „Š“
T-298	T-298a Izvod iz MKU na ime Miović Milenko, opština Trnovo RS broj: 05-202-130/10 od 29.12.2010. godine; T-298b Fotodokumentacija broj: KU 128/93 od 07.08.1993. godine koja se odnosi na Miović Milenka

T-299	Akt Ministarstva odbrane BiH od 25.09.2012. godine kojim se dostavljaju podaci za svjedoka „E“
T-300	T-300a Izvod iz MKU na ime Džilit Milorad, opština Kalinovik broj: 04-202-1/14/11 od 20.01.2011. godine T-300b Fotodokumentacija broj: KU 110/93 od 29.07.1993. godine na ime Džilit Milorad i Zapisnik o izvršenom uviđaju broj 15-1/02-2632-18/93 od 11.10.1993. godine sačinjen blizu mjesta Godinjske bare (zapisnik o izvršenom uviđaju uložen kao T-17)
T-301	Fotodokumentacija broj: KU 171/93 od 13.08.1993. godine – zatvor za zarobljene srbe Trnovo – Godinjske Bare
T-302	CD dostavljen od strane SIPA 07.02.2011. godine koji je ustupljen od strane svjedoka „H“ na kom snimku je prikaz dešavanja u Trnovu sa intervjuima mještana Trnova i sa snimkom zarobljenih vojnika VRS koji su svjedoci u ovom predmetu i imaju mjere zaštite pseudonima (trajanje 00:48:06)
T-303	CD snimak dostavljen od strane BHT 1 televizije (emisija „Crta“) i od strane MUP RS CJB Istočno Sarajevo br. 11-02/1-233/10 od 21.10.2010. godine koji sadrži između ostalog i intervju sa svjedokom „H“ (trajanje 00:15:00)
T-304	CD snimak dostavljen od strane svjedoka „L“ na kom snimku su zarobljeni pripadnici VRS koji zatočenici su svjedoci u ovom predmetu i imaju mjere zaštite pseudonimom (trajanje 01:17:00)
T-305	Informacija u vezi učešća policije u borbenim dejstvima, RBIH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, broj 17-11-14/93 od 13.06.1993. godine.
T-306	Izvještaj, RBIH, Štab OpŠ Trnovo, od 01.03.1993. godine.

b) Dokazi odbrane optuženog Edhema Godinjaka

O1-1	Nacionalni sastav stanovništva, rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991. godine
O1-2	Rješenje o postavljanju Godinjak Edhema na dužnost u policijskoj stanici Trnovo, Republički sekretarijat za Unutrašnje poslove, broj 10/2-120-1/163 od 05.03.1990. godine
O1-3	Dijelovi Pravnika o unutrašnjoj organizaciji Republičkog Sekretarijata za unutrašnje poslove, SR Bosne i Hercegovine od 29.01.1990. godine,
O1-4	Akt MUP-a SR BiH, broj 145 od 30.01.1992. godine
O1-5	Dokument Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Cenatr službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Trnovo, broj 17-11-149/91 od 06.08.1991. godine
O1-6	Zapisnik sa kolegijuma održanog dana 10.06.1991. godine
O1-7	Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Cenatr službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Trnovo, broj 17-11-182/91 od 05.09.1991. godine
O1-8	Akt Opštinskog sekretarijata za narodnu odbranu, broj 03/1-80-98/91 od 27.08.1992. godine,
O1-9	Podnesak Javne ustanove Biblioteka Sarajevo, broj 01-1181/14 od 11.12.2014. godine sa priložima: izvodi novinskih članaka o Željku Popoviću
O1-10	Spisak srpskih dobrovojaca za operativnu jednicu za opštinu Trnovo

01-11	Spisak srpskih dobrovoljaca za stacionirani jedinicu za opštinu Trnovo
01-12	Akt MUP-a SR BiH broj 376 od 05.02.1992. godine
01-13	Akt Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Cenatr službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Trnovo, strogo pov broj 17-11/92 od 24.02.1992. godine
01-14	Naredba Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Cenatr službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Trnovo
01-15	Obavijest o održavanju pelbisita, Skupština srpskog naroda BiH, Glavna komisija za sprovođenje Plebisita, broj: 22/91 od 05.11.1991. godine
01-16	Rješenje o privremenom raspoređivanju Ivanović Gorana, Ministarstvo unutrašnjih poslova Sarajevo od 01.04.1992. godine i Rješenje o privremenom raspoređivanju Valčić Miloša, Ministarstvo unutrašnjih poslova Sarajevo od 01.04.1992. godine
01-17	Rješenje o privremenom raspoređivanju svjedoka Ivanović Rade na poslovima načelnika, Ministarstvo unutrašnjih poslova Sarajevo, broj 10-09/2-120-3/291 od 01.04.1992. godine
01-18	Dostavnice Ministarstva za unutrašnje poslove Srpske republike BiH kojom se potvrđuje da su dostavljena rješenja o privremenom raspoređivanju
01-19	Dostavnice Ministarstva za unutrašnje poslove Srpske republike BiH
01-20	Spisak radnika srpske stanice milicije Trnovo koji su angažovani u Bataljonu Trnovo od 01.03.1992. godine, dokument u rukopisu svjedoka Rade Ivanović
01-21	Spisak radnika Stanice milicije Trnovo, broj sl/92 od 30.04.1992. godine,
01-22	Odluka o ustupanju poslovnih prostorija, Opštinskog odbora Trnovo, broj 12/92 od 30.04.1992. godine
01-23	Zapisnik sa sastanka Križnog štaba OO SDS-a od 24.04.1992. godine
01-24	Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba OO SDS-a Trnovo od 30.04.1992. godine
01-25	Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba OO SDS-a Trnovo od 07.05.1992. godine
01-26	Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba od 02.05.1992. godine
01-27	Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba od 03.05.1992. godine
01-28	Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba od 09.05.1992. godine
01-29	Zapisnik sa sjednice Kriznog štaba od 10.05.1992. godine
01-30	Zapisnik sa sastanka Kriznog štaba od 25.05.1992. godine
01-31	Odluka Komadanta Bataljona TO Trnovo od 29.05.1992. godine
01-32	Akt bataljona TO Trnovo od 29.05.1992. godine
01-33	Naredba Komadanta bataljona TO Trnovo broj 3/92 od 02.06.1992. godine
01-34	Izvod iz matične knjige umrlih na ime Ivanović Boro, opština Trnovo
01-35	Crni rokovnik sa prilogom spisak dokumenata koje je odbrani dostavila OSA
01-36	Službena zabilješka od 27.01.1992. godine
01-37	Akt Ministarstva za unutrašnje poslove SR BiH, Stanice javne bezbjednosti Trnovo, strogo pov.broj: 17-11-328/91 od 28.10.1991. godine
01-38	Akt Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH – 01 – broj 18 –OD/01 od 09.03.1992. godine
01-39	Akt MUP-a SR BiH 01 broj 632 od 27.03.1992. godine

01-40	Akt Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Stanice javne bezbjednosti Trnovo, broj: 17-11/01-01/92 od 05.03.1992. godine
01-41	Informacija o bezbjednosim saznanjima koja utiču na ukupnu bezbjednosnu situaciju na području Opštine Trnovo, Minisarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Centra službi bezbjednosti, Stanice javne bezbjednosti Trnovo, broj: 17-11-____/91 od 27.09.1991. godine sa prilogom 1
01-42	Akt Izvršnog odbora Srpske demokratske stranke Bosne i Hercegovine, broj: 502-02/92 od 20.02.1992. godine
01-43	Akt MUP-a SR Bosne i Hercegovine 01, broj 339 od 02.03.1992. godine
01-44	Zapisnik sa sastanka radnika Stanice javne bezbjednosti Trnovo održanog dana 09.03.1992. godine
01-45	Novinski članak u Dnevnom listu „Oslobođenje“ od 04.03.1992. godine sa prilogom Dopisa JU Bibiloteke Sarajevo, broj 01-1181/14 od 11.12.2014. godine
01-46	Akt od 08.05.1992. godine
01-47	Službena zabilješka sačinjena od strane Godinjak Ismeta od 02.08.1992. godine
01-48	Knjiga Zapisnika sa sjednice SDS-a u Trnovu
01-49	Zapisnici sa sjednica SDS-a Trnovo održanih u periodu od 11.12.1990. godine – 27.12.1991. godine
01-50	Zapisnici sa sjednice SDS-a Trnovo i Kriznog štaba od 15.01.1992. – 28.05.1992. godine
01-51	Zapisnici sa sjednice SDS-a Trnovo
01-52	Zapisnici sa satanka Kriznog štaba SDS-a
01-53	Rokovnik Željka Spasojevića
01-54	Skraćeni djelovodnik u koji su se unosili razgovori preko radio uređaja.
01-55	Dvije fotografije koje je svjedok Bjelica Vinko potpisao i obilježio na nastavku glavnog pretresa održanog dana 31.03.2015. godine
01-56	Zbirna lista kandidata za izbor odbornika u Skupštinu Opštine Trnovo objavljeno u Večernjim novinama dana 16.11.1990. godine, prilog broj 22
01-57	Poziv Kriznog štaba Trnovo, broj 02-012-22/92 od 21.05.1992. godine
01-58	Spisak oružja Odjeljenja Nis koji je sastavio Bjelica Vinko
01-59	Spisak boraca Srpskog bataljona za maj
01-60	Naređenje MUP-a R BiH br. 10-70 od 29.04.1992. godine sa prilogom Naređenja o sprovođenju Odluke Predsjedništva Republike broj 02-11-327/92 Ministarstva za narodnu obranu Sarajevo, broj: 07/149-1 od 29.04.1992. godine i Spisak gradova TO sa kojima je uspostavljena neposredna veza
01-61	Akt od 30.04.1992. godine
01-62	Izjave u vezi postavljanja barikada na dan 01., 02., 03.03.1992. godine koji su sačinili Tukelija Smajil, Mulaomerović Osman i Alija Krupalija
01-63	Uvjerjenje Minisarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo, Uprave administracije i podrške Sarajevo, broj: 04/3.2-41-9001 od 26.11.2001. godine
01-64	Rješenje o imenovanju Predsjedništva Skupštine opštine Trnovo za vrijeme ratnog stanja ili u slučaju neposredne ratne opasnosti, broj 2/92 od 24.05.1992. godine

O1-65	Rješenje o imenovanju Izvršnog odbora Opštine Trnovo u uslovima ratnog stanja, Opštine Trnovo, Predsjedništva od 24.05.1992. godine
O1-66	Rješenje Ratnog predsjedništva Opštine Trnovo, broj: 01-022-13/92 od 29.05.1992. godine
O1-67	Rješenje o imenovanju vršioca dužnosti komadanta Teritorijalne odbrane opštine Trnovo, Ratnog predsjedništva Opštine Trnovo, broj 67/92 od 12.06.1992. godine sa prilogom kopije tog rješenja koje je odbrani dostavilo TBiH
O1-68	Rješenje Ratnog predsjedništva Opštine Trnovo, broj 66/92 od 12.06.1992. godine sa prilogom kopije tog rješenja koje je odbrani dostavilo TBiH
O1-69	Rješenje o formiranju štaba Teritorijalne odbrane opštine Trnovo, Ratnog predsjedništva Opštine Trnovo, broj: 68/92 od 12.06.1992. godine sa prilogom kopije tog rješenja koje je odbrani dostavilo TBiH
O1-70	Zaključak Predsjedništva Skupštine Opštine Trnovo, broj: 27/92 od 18.08.1992. godine
O1-71	Procjena bezbjedonosne situacije sa aspekta MUP-a i prijedlog broja izvršilaca u SJB Trnovo za prevazilaženje trenutne situacije Ministarstva unutrašnjih oslova R BiH, Centra službi bezbjednosti Sarajevo, Stanice javne bezbjednosti Trnovo, broj: 17-11-68/93 od 22.01.1993. godine
O1-72	Zaključak Ratnog predsjedništva Opštine Trnovo, broj: 01-48/93 od 26.01.1993. godine
O1-73	Zapisnik sa 7.sjednice Skupštine opštine Trnovo održane 20.06.1991. godine u prostorijama hotela „Treskavica“ u Trnovu sa početkom u 10,00 časova
O1-74	Zaključak sa međustranačkog dogovora između Stranke demokratske akcije Trnovo i Srpske demokratske stranke Trnovo održan 12.04.1992. godine
O1-75	Akt Republike Bosne i Hercegovine Skupštine opštine Trnovo, broj: 01-012-1-20/92 od 15.04.1992. godine
O1-76	Akt Srpske Republike Bosne i Hercegovine, Kriznog štaba Trnovo, broj: 02-012-6/92 od 10.05.1992. godine
O1-77	Saziv Srpske demokratske stranke BiH, Opštinskog odbora Trnovo, broj: 35/91 od 27.12.1991. godine
O1-78	Zapisnik o saslušanju svjedoka Anđelka Kneževića, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: KT-RZ-116/07 od 22.06.2007. godine
O1-79	Podnesak Ministarstva za boračka pitanja Kantona Sarajevo, broj: 06-41-19860/14 od 25.06.2014. godine sa prilogom Podneska porodice Kneževića upućenog Ministarstvu za boračka pitanja Kantona Sarajeva i Rješenjem Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata, Inspektorijata, broj: UP-I-06-41-124/14 od 07.04.2014. godine
O1-80	Pregled podataka o šehidu i poginulom borcu potrebnih za monografiju koju je sačinila Anđelka Knežević
O1-81	Dokument o formiranju operativne grupe „Podrinje“, Naređenje Glavnog štaba Srpske Republike BiH, str.pov.broj 02/5-61 od 14.07.1992. godine
O1-82	Akt Komande Sarajevsko-romanijskog korpusa, str.pov.br. 10/74-341 od 12.09.1992. godine
O1-83	Akt Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, str. Pov.br. 02/2-472 od 07.06.1993. godine, sa prilogom Depeše IKM GSS VRS, str.pov.br 03/8-

	83 od 12.06.1993. godine i Naređenja Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, str.pov.br. 03/8-133 od 23.06.2015. godine
01-84	Rješenje o obrazovanju Opštinskog štaba civilne zaštite Trnovo, Predsjedništva SO-e Trnovo, broj: 01-012-12/92 od 29.05.1992. godine
01-85	Akt Veterinarske ambulante Opštine Trnovo od 16.08.1992. godine
01-86	Akt Veterinarske ambulante Opštine Trnovo, broj 1/92 od 31.08.1992. godine
01-87	Akt Veterinarske ambulante Opštine Trnovo od 04.09.1992. godine
01-88	Akt Veterinarske stanice Trnovo, broj 4/92 od 08.09.1992. godine
01-89	Spisak članova OŠ CZ i raspoređenih radnika u civilnu zaštitu za isplatu LD u robi, Opštinskog štaba civilne zaštite, broj: 83/92 od 29.12.1992. godine
01-90	Prijedlog Plana rada Veterinarske stanice od 01.01 do 30.06.1993. godine, Opštine Trnovo – Privredni štab, Veterinarske stanice od 07.01.1993. godine
01-91	Spisak članova opštinskog štaba i obveznika civilne zaštite sa rasporedom u civilnu zaštitu, Opštinskog štaba civilne zaštite Opštine Trnovo, broj: 55/93 od 10.03.1993. godine
01-92	Izveštaj o radu Veterinarske stanice za maj mjesec 1993. Godine, Veterinarske stanice Opštine Trnovo od 01.05.1993. godine
01-93	Informacija o aktivnostima na promjeni rukovodnog kadra u Ministarstvu za unutrašnje poslove i potrebi daljeg usaglašavanja nacionalne strukture radnika sa nacionalnom strukturom stanovništva, Ministarstva za unutrašnje poslove Sarajevo od 24.06.1991. godine
01-94	Službena zabilješka Ministarstva za unutrašnje poslove SR BiH, Centra službi bezbjednosti Sarajevo, Stanica javne bezbjednosti Trnovo, broj: 17-11-366/91 pd 06.12.1991. godine
01-95	Izveštaj o postavljanju barikade od strane SDS u Trnovu, koji su sačinili Avdo Vatrić, Vojislav Jokić, Hamdije Krupalije, radnika SJB Trnovo od 16.03.1992. godine
01-96	Informacija oko postavljanja barikada na području opštine Trnovo, Ministarstva za unutrašnje poslove SR BiH, Centra službi bezbjednosti Sarajevo, Stanice javne bezbjednosti Trnovo, broj: 17-11/92 od 16.03.1992. godine
01-97	Zaključci radnika SJB u vezi sa prevazilaženjem trenutne situacije, int.dost.knjiga br. 20/94 od 12.03.1992. godine
01-98	Akt broj 02-2482 od 31.03.1992. godine
01-99	Spisak radnika milicije Stanice javne bezbjednosti Trnovo, SJB-a Trnovo, broj: 594/92 od 20.08.1992. godine
01-100	Akt Ministarstva za unutrašnje poslove SR BiH, Centra Službi bezbjednosti Sarajevo, Stanice javne bezbjednosti Trnovo, broj: 17-11-321/91 od 16.10.1991. godine
01-101	Akt koji nosi datum od 06.05.1992. godine i 07.05.1992. godine
01-102	Depeša Stanice javne bezbjednosti Trnovo, DEPESSA broj: 17-11/01-761/92 od 10.05.1992. godine
01-103	Službena zabilješka Ministarstva unutrašnjih poslova SR BiH, Centra službi bezbjednosti Sarajevo, Stanice javne bezbjednosti Trnovo od 03.03.1992. godine u potpisu Rasim Zulić

01-104	Informacija o radu i djelovanju glavnog štaba Komande TO i Komandnog kadra SR Oružanih snaga Trnovo od 15.05 do 30.05.1992. godine
01-105	Informacija o aktivnosti i djelovanju OO SDS Trnovo od 01.01. do 31.05.1992. godine
01-106	Obavijest Izvršnog odbora Opštine Trnovo, broj: 157/92 od 10.08.1992. godine
01-107	Akt Patriotske snage otpora formirane prije agresije na Bosnu i Hercegovinu koje su ušle u sastav TO RBiH
01-108	Akta Opštinskog štaba Teritorijalne odbrane Opštine Trnovo, broj: sl od 02.04.1992. godine
01-109	Odluka o objedinjavanju svih naoružanih snaga na teritoriji Bosne i Hercegovine, koju je donijelo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj dana 09.04.1992. godine
01-110	Izveštaj o radu organa uprave Opštine Trnovo, Sekretarijata za informisanje od 26.06.1992. godine
01-111	Naredba Ratnog Štaba Opštine Trnovo, broj: 01-2/92 od 05.05.1992. godine,
01-112	Zahtjev za izuzimanje NVO, Štaba TO Trnovo, broj: 01/1-23 od 28.05.1992. godine
01-113	Izveštaj o akciji oslobođenja Trnovo,
01-114	Putni nalog TO Trnovo na ime Edhem Godinjak od 11.08.1992. godine
01-115	Spisak vojne policije
01-116	Spisak Samostalnog odjeljenja Bistračaj, Spisak Samostalnog voda Ledići, Spisak I, II, III, M.B. odjeljenja, Samostalno odjeljenje Bistračaj, Spisak vojnika odjeljenja Bukovac, Spisak odjeljenja za maj 1992, Spisak odjeljenja „VIS“ juni 1992., Spisak V15 i zatvor, Spisak 3. Vod, Spisak 1., 2., 3. Odjeljenja, Spisak III i IV odjeljenje, te još 8 spisakova bez posebnih oznaka
01-117	Karta koju je označio svjedok Emin Berilo na nastavku glavnog pretresa održanog dana 22.09.2015. godine
01-118	Izjava Derviša Murge, CSB Sarajevo od 26.03.1996. godine
01-119	Spisak zaposlenih u DZ Trnovo za mjesec maj 1992. godine
01-120	Akt od 10.05.1992. godine
01-121	Naredba od 16.06.1992. godine, ZO Igman, svjedoku „V“
01-122	Izjava od 03.04.1996. godine dana SJB Ilidža, svjedok „V“
01-123	Zapisnik sa sjednice glavnog odbora SDS-a od 02.10.1991. godine
01-124	Popis izbjeglih lica iz Godinje – Trnovo od 06.06.1992. godine
01-125	Snimak tijela Savete Vitković nakon ekshumacije
01-126	Vrpca
01-127	Evidencijski karton za lice Goran Golijanin
01-128	Spisak druge čete, OŠ Trnovo
01-129	Izveštaj o ranjavanju borca, komandira IV čete Trnovo, Hamdija Krupalija broj SL/92 03.08.1992.
01-130	Spisak ranjenih pripadnika SJB Trnovo, broj 17-2/07-161/94 od 08.03.1994.
01-131	Zapisnik sa zajedničke sjednice Presjedništva IO Trnovo 17.08.1992. godine, izvod iz Historijskog arhiva Sarajevo

01-132	Pregled dnevnih događaja i aktivnosti radnika policije na dan 07./08.11.1992. godine od 08.11.1992. godine
01-133	Službena zabilješka 17-11-230-34/93 od 10.01.1993
01-134	Izjave pripadnika VRS zarobljenih na Rogoju (sveska formaza A4)
01-135	Set izjava uzimanih Vatrić Avdo i Zulić Asim uzimali od zatvorenih lica
01-136	Akt o sazivanju 43. sjednice Opštine Trnovo od 09.10.1993. godine i Zapisnik sa 43. sjednice Ratnog predsjedništva
01-137	Poruka, u potpisu Godinjak Edhem
01-138	Poruka u rukopisu upućena načelniku
01-139	Naredba broj 69/92 od 13.06.1992. godine,
01-140	Zapisnik o saslušanju svjedoka G broj 17-04/2-4-04-2-654/10 od 01.12.2010. godine
01-141	Izjava lica Mihajlo Lalović od 23.09.1992. godine
01-142	Izjava lica Mihajlo Lalović od 25.09.1992. godine data u SJB Kalinovik (broj: RR330414)
01-143	Rješenje, Srpska Republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo za unutrašnje poslove, Sarajevo, broj: 10 – 09/2 – 120 – 13/291 od 01.04.1992. godine; Dostavnica, Srpska Republika Bosna i Hercegovina, Ministarstvo za unutrašnje poslove, uprava za pravne i kadrovske poslove od 04.04.1992. godine;
01-144	Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajka Popović, Tužilaštvo BiH, broj KT RZ 116/07 od 10.10.2007. godine
01-145	Izjava svjedoka E od 03.09.1992. godine, SJB Trnovo
01-146	Izjava svjedoka E od 27.07.1993. godine, SM Trnovo
01-147	Akt Ministarstva odbrane broj 16-15-12-01-34-7-97-112/12 od 25.09.2012. godine o kretanju o službi
01-148	CD s video snimkom svjedoka E
01-149	Dostavnica broj X-KR-07/419 na adresu Bare kod Stupa broj 23 71 000 Sarajevo - Udruženje članova porodica nestalih osoba s područja opštine Kalinovik „Istina – Kalinovik 92“, Dopis Suda Bosne i Hercegovine, broj X-KR-07/419 od 02.04.2008. godine; BiH, FBiH KS Općina Ilidža, Služba za opću upravu, broj el-17664/2017 od 22.06.2017. godine
01-150	Odluka o proglašenju ratnog stanja i tokova ratnih operacija na području opštine Trnovo od dana 25.06.1992. godine
01-151	Zapisnik sa redovne sjednice Ratnog predsjedništva opštine Trnovo održane 29.11.1992. godine
01-152	Zapisnik sa 14. redovne sjednice Ratnog predsjedništva opštine Trnovo održane 08.12.1992. godine
01-153	Protest upućen Komandi 8. brdske brigade Igman od strane Ratnog predsjedništva opštine Trnovo, od 28.12.1992. godine
01-154	Zapisnik sa pete sjednice Ratnog predsjedništva Trnovo održane 18.09.1992. godine
01-155	Zapisnik sa sedme sjednice Ratnog predsjedništva SO Trnovo održane 29.09.1992. godine
01-156	Zapisnik sa redovne sjednice Ratnog predsjedništva SO Trnovo održane 13.10.1992. godine
01-157	Zapisnik sa desete redovne sjednice Ratnog predsjedništva SO Trnovo održane 20.10.1992. godine

01-158	Informacija, Opština Trnovo, Predsjedništvo, Sekretarijat za informisanje
01-159	Informacija, Opština Trnovo, Služba za informisanje, od dana 15.10.1992. godine
01-160	Izveštaj o realizaciji zaključaka sa svih dosadašnjih sjednica Ratnog predsjedništva i Izvršnog odbora opštine Trnovo, od dana 02.04.1993. godine
01-161	Pregled broja sistematizovanih radnika milicije u odnosu na broj stanovnika i površinu, MUP Sarajevo, broj SA04 0293, od 18.07.1991. godine
01-162	Spisak radnika u SJB Trnovo po linijama rada i nacionalnoj strukturi
01-163	RBIH, Opština Trnovo, Opštinski štab Trnovo, Nareba broj 06/92 od 14.06.1992. godine
01-164	RBIH, Opština Trnovo, Opštinski štab Trnovo, Naredba broj 438/92 od 28.07.1992. godine
01-165	RBIH, Oružane snage RBIH, I četa OS Trnovo, Izveštaj I čete o učešću u operaciji oslobađanja Trnova, od 26.02.1993. godine
01-166	Republika BiH, Predsjedništvo RBIH, Odluka o formiranju jedinica Teritorijalne odbrane od 04.06.1992. godine
01-167	RBIH, Vojna iskaznica na ime Izet Sačić, broj 17-7/01-316/92, datum izdavanja 04.05.1992. godine
01-168	RBIH, Združeni odred Igman, Imenovanje članova štaba ZO „Igman“ na Igmanu, broj 17-7/01-48/92 od 02.06.1992. godine
01-169	RBIH, Združeni odred Igman, Dnevna zapovijest str.pov.broj: 17-7/01-192/92 za 04.07.1992., od 03.07.1992. godine
01-170	RBIH, Združeni odred Igman, Dnevna zapovijest za 16.07.1992., od 15.07.1992. godine
01-171	SJB Trnovo Pregled dnevnih događaja i aktivnosti policije na dan 26/27.10.1992. godine od 27.10.1992. godine
01-172	RBIH Ministarstvo odbrane, Okružni sekretarijat odbrane Sarajevo, podnesak upućen Opštinskom sekretarijatu odbrane Trnovo pov.broj 06.7-02/2-13 od 13.01.1994. godine,
01-173	RBIH, Predsjedništvo SO Trnovo, Zaključak broj 01-117/94 od 24.01.1994. godine
01-174	Snimak – karta potpisana od svjedoka Izeta Sačića
01-175	RBIH Opštine Hadžići i Trnovo, Opštinski štabovi TO, Naredba 17-7/01-19195/92 od 04.07.1992. godine
01-176	RBIH, Opština Trnovo, TO Trnovo Naredba komandiru čete Šabići broj: 95/92 od 23.06.1992. godine
01-177	TO BiH, Općine Trnovo, Štab TO Trnovo, Ovlaštenje za Nijaza Drkića, broj: 83/92 od 13.06.1992. godine
01-178	TO Trnovo, Putni nalog od 15.06.1992. godine na ime Edhem Godinjak
01-179	Spisak vojnih obveznika koji se stavljaju na raspolaganje štabu oružanih snaga Trnovo iz MZ Šabići od 12.08.1992. godine
01-180	RBIH, Štab TO Trnovo, Vod vojne policije, odjeljenje Šabići, Izveštaj broj: S1/92 od 31.07.1992. godine
01-181	Odluka o odgađanju primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vojnoj obavezi i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o opštenarodnoj odbrani, Službeni List SR BiH, broj 107/91, od 23.08.1991. godine;

01-182	Depeša MUP – a SR BiH10, broj 311 od 27.08.1991. godine, SJB Trnovo, depeša broj 17-11-1584/91. od 02.09.1991. godine;
01-183	Depeša pomoćnika ministra za unutrašnje poslove, MUP SR BiH 01, broj 530 od 20.03.1992. godine, sa prilogom Raspored službi dežurstva, SR BiH Minisarstvo za unutrašnje poslove, CSB Banja Luka, SJB Prijedor, od dana 21.09.1991. godine;
01-184	Naređenje komadanta Medarisa Šarića, R BiH, Opština Trnovo, Ošto – Trnovo, broj 198/92 od 01.07.1992. godine;
01-185	RBIH, Opština Trnovo, Opštinski sekretarijat za narodnu odbranu Trnovo, Rješenje broj 01-38/92 od 01-11.1992. godine
01-186	RBIH, Opština Trnovo, Opštinski sekretarijat za narodnu odbranu Trnovo, Rješenje broj 01/16/93 od 01.02.1993. godine
01-187	RBIH Opština Hadžići i Trnovo Združeni odred „Igman“, Naredba broj: 17-7/01 od 20.06.1992. godine
01-188	Rješenje broj T/92 od 17.08.1992. godine
01-189	MUP SR BIH broj 348, 03.03.1992 godine, drugi list SR BIH, MUP, CSB Banja Luka, SJB Prijedor, od 21.09.1991. godine, Raspored dežurstava
01-190	Spisak diverzantskog odreda Trnovo za akontativnu isplatu LD za mjesec juni i juli 1992. godine
01-191	RBIH MUP RBIH CSB Sarajevo SJB Trnovo, broj 17-11-329/93OD 21.06.1993. godine više ratnih stanica milicije, SM Dejčići
01-192	RBIH Opština Trnovo Opštinski štab Trnovo Naredba broj 06/92 od 14.06.1992. godine o postavljanju Krupalija Hamdije
01-193	04.10.1992. godine Isplata na teret računa Godinjak Izeta, za mjesec junu/juli
01-194	ARMIJIA BIH Vojna knjižica na ime Godinjak Izeta
01-195	RBIH Opština Trnovo Štab oružanih snaga Trnovo Naredba broj 01-771/92 od 14.09.1992. godine
01-196	Izvod iz matične knjige umrlih za lice Ramić Hamdo, broj 02/1-132-3-46 od 20.03.2019. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ramić Hamdo, Državna agencija za istrage i zaštitu, broj 17-04/2-4-04-2-903/08 od 28.08.2008. godine
01-197	Zahtjev za uput vojnih obveznika u 2. Slpbr, Komanda Sarajevsko – romanijskog korpusa, pov.br. 09/128-12 od 16.08.1993. godine;
01-198	Spisak zarobljenih lica, RBIH, opština Trnovo, OŠTO – Trnovo, broj 212/92 od 03.07.1992. godine;
01-199	Spisak zarobljenih lica sa područja opštine Trnovo, Kalinovika i Foče od 04.08.1992. godine
01-200	Pregled dnevnih događaja i aktivnosti radnika policije za peroid 26.01.1993. godine do 29.01.1993. godine, MUP R BiH, Centar službi bezbjednosti, Stanica javne bezbjednosti Trnovo, broj 17-11-05-92/93 od 30.01.1993. godine;
01-201	Odluka o obrazovanju opštinske komisije za prikupljanje činjenica i dokaza o ratnim zločinima na području opštine Trnovo, RBIH, opština Trnovo, Ratno predsjedništvo, broj 01-73/93 od 02.02.1993. godine;
01-202	Uputstvo o načinu prikupljanja činjenica ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i drugim teškim povredama međunarodnog prava, Komisija za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima na području Bosne i Hercegovine, od 02.07.1992. godine;

O1-203	Dopis upućen MUP R BiH, CSB Sarajevo, Državnoj komisiji za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima, Ratnom predsjedništvu opštine Trnovo, Komisija za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima, broj sl./93 od 27.02.1993. godine;
O1-204	Izjava Muniba Dokara
O1-205	Izjava Godinjak Husnije, PU Trnovo, dana 24.11.1997. godine
O1-206	Nalaz i mišljenje vještaka Sabre Hskovića, prilozi: Prilog broj 1: Službeni glasnik srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Godina I – Broj 1, od 15. januara 1992. godine, Odluka o osnivanju Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini; Prilog broj 2: Službeni glasnik srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Godina I – Broj 1, od 15. januara 1992. godine, Odluka o ostajanju srpskog naroda u Bosne i Hercegovine u zajedničkoj državi Jugoslaviji; Prilog broj 3: Službeni glasnik srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Godina I – Broj 1, od 15. januara 1992. godine, Odluka o verifikaciji proglašenih srpskih autonomnih oblasti u BiH; Prilog broj 4: Službeni glasnik srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Godina I – Broj 1, od 15. januara 1992. godine, Odluka o teritorijama opština, mjesnih zajednica i naseljenih mjesta u BiH koje se smatraju teritorijom savezne države Jugoslavije; Prilog broj 5: Službeni glasnik srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Godina I – Broj 1, od 15. januara 1992. godine, Preporuka o osnivanju skupština opština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini Prilog broj 6: Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima od 19.12.1991. godine (sveska); Prilog broj 7: Odluka o formiranju vojske srpske Republike Bosne i Hercegovine od 12.06.1992. godine (sveska) Prilog broj 8: Zapovijed o formiranju „VRS“-a (Vojska Republike Srpske), od 10. Maja 1992. godine, potpisao Blagoje Adžić; Prilog broj 8.1: SSNO, GŠ SFRJ, I Uprava, str.pov.br: 585-2 od 03.04.1992. godine, akt je upućen komandi 2. VO (komandantu ili NŠ), a odnosi se na ZABELEŠKU sa sastanka (25.03.1992. godine) zastupnika SSNO u vezi informacije komande 2. VO o stanju u BiH i prijedloga za izmeštanje jedinica JNA i RMR; Prilog broj 9: Akt Saveznog sekretara za NO, DT 51-1 od 23.07.1991. godine; Prilog broj 11: Naredba komandanta 2.VO DT, br. 12/82-16, 10.03.1992. godine Prilog broj 11.1: SSNO, Organizacijsko-formacijske promjene u TO SRBIH po planu „Jedinstvo“-3, Izvještaj, od 13.12.1991. godine; Prilog broj 12, prilog 13, prilog broj 14, prilog broj 15 odnose se na zahtjeve srpskih parapolitičkih i paravojnih organa za vojnom pomoći po raznim osnovama; Prilog broj 16: Zaključci iz procjene stanja na prostoru BiH u z/o 2.VO, str.pov.br. 308-1, od 20.03.1992. godine Prilog broj 17: Drugostepena presuda u predmetu Čelebići Prilog broj 17.1: Povlačenje JNA sa prostora BiH je organizovano na osnovu Odluke Predsjedništva SFRJ od 04. maja 1992. godine, odnosno

	Naređenja SSNO, GŠ OS SFRJ, str.pov.br. 3141-91/91 od 09.05.1992. godine; Prilog broj 17.2: Naređenja GŠ OS SFRJ, I Uprava, OC, broj: 53-3 od 11.05.1992. godine; Prilog broj 18: Zapisnik sa sjednice Savjeta za nacionalnu bezbjednost i Vlade Srpske Republike BiH održane 10. maja 1992. godine; Prilog broj 19: SSNO GŠ OS SFRJ, Prva Uprava, Operativni Centar, str.pov.broj: 9/1 od 11.01.1992. godine; Prilog broj 20: Zapisnik, broj: 02-011-354/92, Sarajevo 4., 5., 6. i 8. Aprila 1992. godine, str. 6; Prilog broj 21: Uredba o ukidanju dosadašnjeg Republičkog štaba TO i obrazovanju štaba TO RBIH, broj: 01-011-303/92 od 08.04.1992. godine, Sarajevo (Službeni list Republike Bosne i Hercegovine, godina I, broj: 1 od 09. aprila 1992. godine; Prilog broj 22: „ODLUKA PREDSJEDNIŠTVA O OBJEDINJAVANJU SVIH NAORUŽANIH SNAGA NA TERITORIJI BOSNE I HERCEGOVINE“ Broj: 01-011-306/92 od 09.04.1992. godine; Prilog broj 23: Naređenje ŠTO RBIH o okrupnjavanju sastava TO i njihova upotreba, str.pov.broj 02/61-1 od 18.04.1992. godine; Prilog broj 24: Službeni list RBIH, broj 4, od 20. maja 1992. godine; (Uredba sa zakonskom snagom o oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine); Prilog broj 25: Službeni list RBIH, broj 7, od 20. juna 1992. godine, str. 234, Odluka Predsjedništva RBIH o proglašenju ratnog stanja, PR. Broj: 1201/92, od 20. juna 1992. godine; Prilog broj 26: Rezolucija Savjeta sigurnosti, broj 752 od 19. maja 1992. godine; Prilog broj 27: Instrukcija o sprovođenju naredbe Predsjedništva RBIH, o proglašenju opšte i javne mobilizacije na teritoriji RBIHm od 20.06.1992. godine, broj: 01-384-1/92 od 23.06.1992. godine; Prilog broj 28: Odluka Predsjedništva RBIH o pretpočinjavanju jedinica rezervnog sastava Ministarstva unutrašnjih poslova jedinica Armije R BiH pr.broj: 1204/92 od 27. juna 1992. godine (T-106); Prilog broj 29: Predsjedništvo RBIH, „PLATFORMA ZA DJELOVANJE PREDSJEDNIŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE U RATNIM USLOVIMA“, broj: 02-011-437 od 26.06.1992. godine; Prilog broj 30: Odluka Predsjedništva o organizaciji OS Republike Bosne i Hercegovine broj: 02-011-461/92 od 04. jula 1992. godine; Prilog broj 31: Odluka Predsjedništva od 18. augusta 1992. godine o vojno-teritorijalnoj podjeli Republike Bosne i Hercegovine na teritorije okružnih štabova odbrane i pretpočinjavanju opštinskih štabova odbrane; Prilog broj 32: Odluka o formiranju korpusa Armije Republike Bosne i Hercegovine, zonama njihove odgovornosti i pretpočinjavanju, broj: 02/1091-37 od 18.08.1992. godine; Prilog broj 33: Odluka o izmjeni i dopuni sheme organizacije štaba vrhovne komande Oružanih snaga Republike Bosne i Hercegovine i opostavljenju starješina na dužnosti, broj: 02-011-306/93, od 08. juna 1993. godine;

	Prilog broj 34: Službeni glasnik Republike Sprske, broj 22, od 26.11.1993. godine, Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, str. 866; Prilog broj 35: Odluka komandanta sprskog bt TO Trnovo od 29.05.1992. godine, K-da BtTO, Trnovo; (O1-31) Prilog broj 36: Komandovanje jedinicama TO, Naređenje, broj: 349/14 od 03.06.1992. godine, RN 0180 5335 (T-76); Prilog broj 37: Odluka o formiranju jedinica Teritorijalne odbrane, broj: 1196/92 od 04.06.1992. godine (O1-166); Prilog broj 38: Ratno Predsjedništvo, Trnovo, Broj: 68/92 od 12.06.1992. godine, Rješenje o formiranju štaba TO općine Trnovo (O1-69 I T-93) Prilog broj 39: Shema broj 1 (T-11); Prilog broj 40: OŠTO Trnovo, broj 199/92, od 01.07.1992. godine, odnosi se na postavljanje Edhema Godinjaka za VD komandanta Odreda TO Trnovo (T-109); Prilog broj 40.1: OpŠ TO Trnovo, bb, od 16.06.1992. godine, Naredba o postavljanju Hamzića na dužnost komandanta Odreda TO Kijevo; Prilog broj 41: Spisak evidencije boraca TO Trnovo po jedinicama, OpŠ TO Trnovo, bb, od 03.07.1992. godine i shema broj 3; Prilog broj 42: Naredba o postavljenju komandanta odreda TO-Trnovo, OŠTO Trnovo, broj 236/92 od 05.07.1992. godine (T-114); Prilog broj 43: Naredba o postavljenju komandanta odreda TO-Trnovo, OŠTO Trnovo, broj: 184/92, od 01.07.1992. godine; Naredba komandanta OpŠ TO Trnovo, br: 97/92, od 02.07.1992. godine o postavljanju komande Odreda „Bjelašnica“ i shema broj 2; Prilog broj 46: Shema broj 4; Prilog broj 47: Naredba GŠ OS, Broj: 02/349-381 od 16.07.1992. godine (shema iz priloga broj 46 nastala je na temelju naredbe iz ovog priloga) (T-121 I O2-19); Prilog broj 48: Naredba komande Prvog Korpusa broj 03/151-1 od 15.01.1993. godine; Prilog broj 49: Naredba komande Prvog Koprusa, str.pov.br: 01/157-1 od 19.01.1993. godine; Prilog broj 49.1: Naređenje ŠVK OS RBIH, broj: 13/37-12 od 04.02.1993. godine, a odnosi se na raspoređivanje starješina na dužnosti u komandi OG-„Igman“; Prilog broj 50: Naređenje komande 1. Korpusa, str.pov.br: 01/157-1 od 06.02.1993. godine; Prilog broj 51: Naredba GŠ OS, str.pov.br:14/75-51 od 09.06.1993. godine; Prilog broj 52: Naredbe OPŠ TO Hadžići, broj: 01-1-6/92 od 23.05.1992. godine, broj: 01/1-48/92 od 23.06.1992. godine i broj: 01/10-06/92 od 26.06.1992. godine; Prilog broj 53: Štab TO, broj: 02/349-42 od 07.06.1992. godine, imenovanje u igmanskom Odredu TO; Prilog broj 54: Štab TO, broj: 02/349-170 od 22.06.1992. godine, imenovanje u OpŠ TO Hadžići, Ćatić Mirsad, komandant; Prilog broj 55: GŠ OS, broj: 02/349-343 od 11.07.1992. godine, imenovanje za komandanta TG-1, imenovan Delalić Zejnil;

	Prilog broj 56: GŠ OS, broj: 02/589-23 od 17.08.1992., Naredba o postavljenju u jedinice na Igmanu u brigade i TG-1 Hadžići; Prilog broj 57: ŠVK OS, Broj: 02/340-1184 od 30.08.1992. godine, imenovanje za komandanta OpŠ TO Hadžići, imenovan Čomor Vahidin; Prilog broj 58: ŠVK TG-1, broj: 02/349-69 od 04.09.1992. godine, Naređenje komandanta TG-1 i OpŠ TO Hadžići o imenovanjima; Prilog broj 59: ŠVK OS, broj: 02/589-61 od 13.10.1992. godine, Naredba o vršiocima dužnosti u TG-Igman; Prilog broj 60: ŠVK Naredba o formiranju brigada OS, broj: 02/1091-210 od 05.11.1992. godine, između ostalog formirana je 8. bbr i 9. bbr; Prilog broj 61: Pismeni izvještaj o radu i boravku na području opštine Foča, za period od 04.07-30.08.1992. godine, Glavni štab vrhovne komande, Broj: 02/1513-22, od 31.08.1992. godine. Prilog broj 62: Odnosi se na formiranje 49. Bbr Bjelimići, Naređenje ŠVK OS RBiH o formiranju brdske brigade, Str. Pov.Br. 14/75-15, od 26.02.1993. godine. Prilog broj 63: Analiza borbene gotovosti 2.VO za 1991. godinu, dijelovi stranica (izvodi) str. 3-4 (RN 00970676-677), Str. 26 (RN 00970699-700), str. 52. (RN 00970724 i RN 00970747) Prilog broj 64: Nacionalni sastav stanovništva (rezultati za Republiku po opštinama i naseljenim mjestima 1991. godine (00944295; 00944306 i 307) i Grafički prikaz državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske pod nazivom stanovništvo BiH, (narodnosni sastav po naseljima, Zagreb, travanj 1995. godine), Prilog broj 64.1: TG „Foča“, Str. Pov. Br: 371-7, od 07.11.1992., borbeni zapovijest za napad, operacija „Oluja“ PRILOG BR. 64.2: TG „Foča“, „Kalinovik“1, Str. Pov. Br: 02/371-5, od 20.11.1992. godine, NAREĐENJE ZA DALJA DEJSTVA, Op. Br: 17, operacija „Munja“ Prilog broj 65: Dokaz O1-101 u predmetu Godinjak Edhema i drugih; Prilog broj 66: TT podaci oruđa; Prilog broj 67: Dokaz O1-81 u predmetu Godinjak Edhema i drugih; Prilog broj 68: Dokaz O1-105 u predmetu Godinjak Edhema i drugih; Prilog broj 69: O1-81; O1-82; O1-83; O1-104; O1-118; O1-134; O1-135; O2-4; O2-5 – Dokazi u predmetu Godinjak Edhema i dr; Prilog broj 70: Komanda Bt TO Trnovo, Procjena situacije i odnos snaga na području opštine Trnovo, 23.V.1992. godine; Prilog broj 71: Uredba sa zakonskom snagom o okružnim vojnim sudovima, Službeni list RBiH, Broj: 12, Str. 318, od 13 augusta; Prilog broj 72: Uredba sa zakonskom snagom o posebnim vojnim sudovima. Službeni list RBiH, Broj: 12, Str. 321, od 13. augusta; Prilog broj 73: Ministarstvo odbrane RBiH, Uputstvo o primjeni pravila međunarodnog ratnog prava u OS RBiH, Broj: 22/67-1/92 od 05. Decembra 1992. godine, Službeni list ARBiH, Broj: 2, od 05.12.1992. godine, str. 35. Prilog broj 75: Naredba o primjeni pravila međunarodnog ratnog prava u Oružanim snagama Republike Bosne i Hercegovine, Službeni list RBiH, Broj: 15, od 05. septembra 1992. godine, Str. 369;

Prilog broj 76: ŠVK OS RBiH, Izvještaj komandanta Odsjeka GŠ OS Visoko, o stanju na prostoru Igmana, Str. Pov. Br: 01/221-1, od 04.10.1992. godine; Prilog broj 77: ŠTO, Broj: 02/349-89, od 13.06.1992. godine, Naređenje u kome između ostalog stoji da je OpŠ TO Trnovo pretpočinjen komadantu TG-1, Polutak Mustafi, a od 11.07.1992. godine, gospodinu Zejnilu Delaliću Prilog broj 78: Komanda 1. K, Broj: 221/92 od 16.10.1992. godine, Odlukom ŠVK, Broj: 02/1091/48 od 13.10 u sastavu TG- „Igman“ ulaze: Odred Trnovo, Odred Kijevo, Odred Sejo Bublin – Kalnovik..., a TG pretpočinjena je 1.K, RN 01830336; Prilog broj 79: ŠTO RBiH, Naređenje od 04.06.1992. godine, Str. Pov. Broj: 02/249-17 Prilog broj 80: Naređenje GŠ OS RBiH, Broj : 02/349-246, od 29.06.1992. godine; Prilog broj 81: Naređenje ŠOS Trnovo, o pretresu terena od strane SJB Trnovo, Broj: 827/92 od 25.09.1992. godine Prilog broj 82: ŠTO, Broj: 01-7 od 26.09.1992. godine, Naređenje, fizičko obezbjeđenje ŠOS i CV; Prilog broj 83: Akt ŠVK OS RBiH, Naređenje, Str. Pov. Broj: 02/1091/411 od 02.12.1992. godine, odnosi se na vojno neutralisanje Prazine Prilog broj 84: Shema br. 5 (opšta struktura komandi) Prilog broj 85: Shema br. 6, Prilog broj 86: OpŠ TO Trnovo, Broj: 167/92 od 30.06.1992. godine, Dužnosti načelnika štaba, propisane od komandanta OpŠ TO; Prilog broj 88: Shema br. 9, Štab Armije Trnovo od 25.09.1992. godine Prilog broj 89: Shema br. 8, (Proistekla iz tri dokumenta iz pr. Br. 90) Prilog broj 90: ZAPISNIK sa Šeste sjednice, Ratnog Predsjedništva SO Trnovo, održane 25.09.1992. godine; (dokaz T-153) Prilog broj 91: Akt je zaprimljen u Ministarstvu odbrane i Armije BiH, Str. pov., Broj: 02/335-875 od 16.07.1992. godine, u potpisu Nihad Halil....; Prilog broj 92: Odluka od 27.05.1992. godine, Formiranje 1. bosansko – hercegovačke brigade „Kralj Tomislav“, RN 01806867; Prilog broj 93: Bosansko – Hercegovački zbor – korpus „ Kralj Tomislav“, generalni bojnici Mate Šarlija – Daidža , 07.06.1992. godine, BB; Prilog broj 94: Bosansko – Hercegovački zbor – korpus „ Kralj Tomislav“, generalni bojnici Mate Šarlija – Daidža , 07.06.1992. godine, BB; Prilog broj 95: Pismo G. Alije Izetbegovića „Daidža i Zejnilu,, (odgovor na telex), od 09.06.1992. godine; Prilog broj 97: OpŠ TO Jablanica, Broj: 01/335-1/92, izvještaj dostavljen u GŠ ŠTO od 24.06.1992. godine, u potpisu komadant Zijad Salihamidžić; Prilog broj 98: Problemi vojne organizacije bezbjednosne prilike u OG „Igman“, Služba vojne bezbjednosti, Broj: 08-21-5/93, od 09.03.1992. godine ; Prilog broj 101: OG „Igman“, bb, 21.01.1993. godine, „Rješavanje problema odbrane Igmana i šire slobodne teritorije, prijedlozi“; Prilog broj 102: ŠTAB VRHOVNE KOMANDE OS RBiH, Naređenje, Str. Pov. Br: 05/7-39, od 22.01.1993. godine; Prilog broj 103: Naredba NŠVK OS RBiH, Pov.Br: 13/37-39, od 04.03.1993. godine

	Prilog broj 104: Komanda 1.K, Prijedlog komande OG Igman, Str. Pov. Br: 05/7-203, od 06.04.1993. godine, Prilog broj 105: ŠVK OS RBiH, Naređenje, Pretpočinjavanje jedinice ŠVK OS, Str. Pov. Br: 14/75-40, od 12.04.1993. godine; Prilog broj 106: „ Razvojni put SOPN“ Jablanica, Broj: 1-10-212/93, od 04.12.1993. godine; Prilog broj 107: ŠVK OS RBiH, Formiranje privremenih sastava, Naređenje, str.pov.br.02/1010-485, od 24.11.1992. godine; Prilog broj 108: Izvještaj o stanju u OG Igmanu, Str. Pov. Br: 02/1516-65, od 29.12.1992. godine; Prilog broj 109: ŠVK OS RBiH, Izvještaj o boravku na slobodnoj teritoriji, str.pov.br: 02/118-1, od 14.01.1993. godine; Prilog broj 111: IZVJEŠTAJ o radu Predsjedništva SO Trnovo od 24.05.1992. godine do 31.12.1993. godine, usvojen na sjednici RP od 17.03.1994. godine; Prilog broj 112: SJB Trnovo i ŠTO Travnik, Akt br: 350/92, od 19.07.1992. godine, a odnosi se na IZVJEŠTAJ o dosadašnjem osmatranju i izviđanju terena u zoni dejstva Odreda Trnovo; Prilog broj 113: SJB Trnovo, broj: 17-11-05-136/93, od 22.02.1993. godine, Informacije o saznanjima SJB Trnovo u vezi sa otuđenjem oružja i oruđa. Prilog broj 114: POPIS RADNIH KARATA : K-1: Koridori izbjeglica iz Istočne Bosne; K-2: Obostrani raspored snaga na dan 31.05.1992. godine; K-3: Operacija „Oluja“, od 07.11.1992. godine i operacija „Munja“, od 20.11.1992. godine; K-4: Odnosi se na vojno – geografsku procjenu prostora trnovsko – igmanskog bojišta; K-5: Prostorni ustroj JNA do 1987-1988., armijski sastav. K-5.1: Raspored 2. VO po povlačenju JNA iz Slovenije i Hrvatske K-5.2: Okupacija i opsada BiH
01-207	Transkript razgovora između Radovana Karadžića i Slobodana Miloševića vođen dana 08.07.1991.godine; Transkript razgovora između Karadžić Radovana i Đogo Gojka vođen dana 12.10.1991.godine; Klub poslanika SDS i SPO, Odluka o sprovođenju plebiscita srpskog naroda od 18.10.1991. godine
01-208	Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Odluka o raspisivanju i provođenju plebiscita srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, broj: 02-16/91 od 24.10.1991. godine; Deklaracija Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, broj: 02-19/91 od 24.10.1991. godine, objavljena u Službenom glasniku srpskog naroda u BiH od 15.01.1992. godine; Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Zaključci, broj: 42-02/91 od 21.11.1991. godine, objavljena u Službenom glasniku srpskog naroda u BiH od 15.01.1992. godine;
01-209	Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Zahtjev Jugoslovenskoj narodnoj armiji, broj: 02-52/91 od 11.12.1991. godine;
01-210	Glavni odbor Srpske demokratske stranke BiH, Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa srpskog naroda u Bosni i Hercegovini u vanrednim okolnostima, strogo povjerljivo, primjerak broj: 093, 19.12.1991. godine

O1-211	Skupština srpskog naroda u Bosni i Hercegovini, Odluka da se pristupi formiranju Republike Srpske Bosne i Hercegovine, broj: 02-60/91 od 21.12.1991. godine
O1-212	Transkript razgovora između Čabrilo Mirka i Radovana Karadžića i vođen dana 03.03.1992.godine
O1-213	SDS BiH, SDS Opštine Trnovo, Opštinski odbor, Zahtjev za postavljanje komandira milicije SJB u Trnovu, broj: 10/92 od 10.03.1992. godine, upućen MUP-u BiH Sarajevo, SJB Trnovo, Izvršnom odboru SO-a Trnovo i Komisiji za izbor i imenovanja Trnovo
O1-214	Narodna skupština Srpske Republike, Zakon o unutrašnjim poslovima; Službeni glasnik srpskog naroda u BiH broj 4 od 23.03.1992. godine;
O1-215	Srpska Republika BiH, Ministarstvo narodne odbrane Sarajevo, Odluka broj: 1/92 od 16.04.1992. godine
O1-216	Srpska Republika BiH, MUP Sarajevo, Akt broj 10-18/92 od 17.04.1992.godine; Spisak pripadnika Srpske stanice milicije Trnovo koji su raspoređeni za ovaj dan na određene poslove od 22.04.1992.godine; MUP Srpske Republike BiH, Srpska stanica milicije Trnovo, Pregled naoružanja aktivnih i rezervnih radnika milicije; SM Kijevo - spiskovi
O1-217	Spisak ljudstva i sredstava srpskih snaga Trnova
O1-218	Spisak članova Kriznog štaba; Spisak pripadnika srpske milicije; Spisak pripadnika TO Trnovo; Spisak komande čete od 10.05.1992. godine
O1-219	SDA opštine Trnovo i SDS opštine Trnovo, Zaključak od 11.05.1992. godine
O1-220	Srpska Republika BiH, Srpska opština Ilidža, Krizni štab Trnovo, Potvrda, broj: 02-012-13/92 od 14.05.1992. godine
O1-221	Komanda BtTO Trnovo, Naredba o stepenima borbene gotovosti, broj: 1/92 od 15.05.1992. godine
O1-222	Akt Kriznog štaba Srpske opštine Trnovo broj: 02-012-17/92 od 15.05.1992. godine
O1-223	Srpska Republika BiH, Srpska opština Ilidža, Krizni štab Trnovo: Spiskovi mobilisanih vozila od 22.05.1992. godine, Spisak privatnih autobusa, broj: 02-012-26/92; Spisak društvenih motornih vozila koja se stavljaju na raspolaganje kriznom štabu Trnovo, broj: 02-012-23/92; Spisak privatnih teretnih vozila, broj: 02-012-24/92 i Spisak privatnih terenskih vozila, broj: 02-012-25/92
O1-224	Srpska Republika BiH, Srpska opština Ilidža, Krizni štab Trnovo, Naredba, broj: 27/92 od 24.05.1992. godine
O1-225	Izvještaj o postavljenim barikadama na Brani i u Kijevu, od 25.05.1992.godine
O1-226	Spisak neophodnih podataka za jedinicu naselja Trnovo
O1-227	Srpska Republika BiH, Srpska opština Ilidža, Krizni štab Trnovo, Spisak mobilisanih privatnih i društvenih motornih vozila, od 28.05.1992. godine
O1-228	Raspored službe u Stanici milicije; Raspored službe za dan 30.05.1992. godine
O1-229	Raspored pripadnika TO Trnovo (ERN 0227-9380 – 0227-9401); Spisak, Mjesni odbor, naselje Godinja (ERN 0227-5965); Spisak, Mjesni odbor SDS, naselje Ilovice (ERN 0227-5990); Spisak, Mjesni odbor SDS, naselje

	Grab (ERN 0227-5991); Pregled rasporeda jedinica Bt TO Trnovo na dan 03.06.1992. godine (ERN 0227-8105 – 0227-8106);
01-230	Komanda TG Kalinovik, Naređenje za dalja borbeno dejstva, od 04.06. u 16,00 časova (ERN 0025-2417); Komanda TG Kalinovik, Naredba od 11.06.1992. godine (ERN 0227-9595 - 0227-9596); Akt Komande TG Kalinovik od 17.06.1992. godine (ERN 0025-2432); Akt komande TG Kalinovik od 21.06. u 18,00 č., „Zadaci jedinica za dalja dejstva“ (ERN 0227-9601 - 0227-9602); Dnevnik artiljeraca zarobljenih na Rogoju (ERN 0227-7203 – 0227-7240); Karta artiljeraca sa Rogoja (ERN 0021-1029 - 0021-1032);
01-231	Komanda SRK, Čišćenje i obezbjeđenje teritorije, naređenje, str.pov.br. 10/74-116 od 26.06.1992. godine
01-232	Spisak poginulih boraca i Spisak poginulih i nestalih boraca Srpskog bataljona Trnovo (ERN 0227-7248 - 0227-7255);
01-233	Spiskovi odjeljenja (ERN 0228-2495 – 0228-2521);
01-234	Revers od 19.07.1992.g., primio Čokorilo Danko (ERN 0021-1150 - 0021-1150);
01-235	Komanda SOS Kalinovik – Trnovo, Akt od 26.08.1992. godine, upućen Komandi muslimanskih snaga Ljuta; Komanda SOS Kalinovik – Trnovo, Akt od 25.08.1992. godine, upućen Komandi muslimanskih snaga Ljuta; Pismo Bjelica Mirka u rukopisu; (ERN 0227-9693 - 0227-9699);
01-236	Komanda TG Kalinovik, Redovni borbeni izvještaj, str.pov.br. 13/33 od 29.08.1992. godine (ERN 0410-7444-0410-7445);
01-237	Komanda Sarajevsko-romanijskog korpusa, Zapovijest za napad komandanta SRK, str.pov.br. 10/74-395 od 01.10.1992. godine
01-238	Komanda SRK, Redovni borbeni izvještaj sa stanjem u 18.00 časova, str.pov.br. 10/74-639 od 20.11.1992. godine
01-239	Pismo upućeno Edi Godinjaku od strane Bjelica Mirka, br. 17-11-37/93 od 08.02.1993. godine;
01-240	Komanda TG Foča, Zapovijest za dejstva TG Foča, str.pov.broj: 02/632-7 od 30.06.1993. godine
01-241	Komanda Hercegovačkog korpusa, Depeša, str.pov.br. 76-527 od 06.07.1993. godine, upućeno Komandi GŠ VRS, SRK i Drinskog korpusa
01-242	Izvještaj vještaka brigadira policije Bezdob Enesa, august 2019. godine, sa priložima
01-243	Komanda SRK, Depeše, str.pov.br. 10/74-161 i str.pov.br. 10/74-162 od 11.07.1992. godine, upućene GŠ Vojske SR BiH
01-244	Komanda SRK, Redovni dnevni izvještaj, str.pov.br. 10/74-343 od 13.09.1992. godine, upućen Glavnom štabu VRS
01-245	Komanda SRK, Redovni dnevni izvještaj u 14,00 časova, str.pov.br. 10/74-346 od 15.09.1992. godine, upućen Glavnom štabu Vojske Srpske Republike
01-246	Komanda SRK, Zapovijest za naredna b/d, Op.str.pov.br.10/74-427 od 06.10.1992. godine
01-247	Komanda SRK, Redovni borbeni izvještaj sa stanjem u 18,00 časova, str.pov.br. 10/74-425 od 08.10.1992. godine, upućen Glavnom štabu Vojske Srpske Republike

01-248	Komanda SRK, Sadejstvo između SRK i Herc.korpusa, predlog, , Op.str.pov.br. 10/74-437 od 11.10.1992. godine, upućeno Komandi Hercegovačkog korpusa /na ličnost komandanta/
01-249	Komanda SRK, Redovni borbeni izvještaj sa stanjem u 18,00 časova, str.pov.br. 10/74-651 od 23.11.1992. godine, upućen Glavnom štabu Vojske Republike Srpske
01-250	Uvjerenje o pripadnosti Vojsci Srpske Republike BiH, jedinica Srpska milicija Trnovo – Bt.Trnovo, na ime Bjelica Siniša (ERN 0227-8962);
01-251	Republika Srpska, MUP, Služba nacionalne bezbjednosti, Ratno odjeljenje Ilidža, Akt broj: 327/93-00023, Po.radnik: GO7 od 02.08.1993. godine, upućen CSB Sarajevo – Sektor SNB
01-252	SR BiH, MUP Sarajevo, Kratak osvrt na bezbjednosnu situaciju od 10,00 časova 07. do 10,00 časova 08.marta 1992. godine, u potpisu pomoćnik ministra za unutrašnje poslove Bogdan Košarac (ERN 0084-5155 - 0084-5156);
01-253	RBiH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Informacija o razmjeni zarobljenika, broj: 17-1- od 31.08.1992. godine, u potpisu Komisija za razmjenu zarobljenih lica (Zulić Asim, Ismet Godinjak i Mušanović Nermin) i načelnik SJB Edhem Godinjak; RBiH, Opština Trnovo, OS Trnovo, Spisak razmijenjenih žena i djece sa područja Trnova od 12.09.1992. godine, u potpisu otkucano predsjednik Komisije za razmjenu lica Zulić Asim i svojeručno potpisano; RBiH, Opština Trnovo, OS Trnovo, Spisak zarobljenih lica koja se nalaze u Trnovu žena i djece od 12.09.1992. godine, u potpisu otkucano predsjednik Komisije za razmjenu zarobljenih lica Zulić Asim i svojeručno potpisano; Spisak razmijenjenih četnika sa područja opštine Trnovo od 12.09.1992. godine, u potpisu otkucano predsjednik Komisije za razmjenu zarobljenih lica Zulić Asim i svojeručno potpisano; Spisak zarobljenih četnika koji se nalaze pritvoreni u Trnovu od 12.09.1992. godine, u potpisu otkucano predsjednik Komisije za razmjenu zarobljenih lica Zulić Asim i svojeručno potpisano;
01-254	RBiH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Pregled dnevnih događaja i aktivnosti milicije na dan 27/28.9.1992. godine, broj: 17-11-126/92 od 28.09.1992 godine,
01-255	RBiH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Pregled dnevnih događaja i aktivnosti milicije na dan 28/29.9.1992. godine, broj: 17-11-131/92 od 29.09.1992. godine
01-256	RBiH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Pregled dnevnih događaja i aktivnosti radnika policije na dan 18/19.10.1992. godine, broj: 17-11-188/92 od 19.10.1992. godine
01-257	RBiH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Pregled dnevnih događaja i aktivnosti policije za dan 16/17.11.1992. godine, broj: 17-11-331/92 od 17.11.1992. godine
01-258	RBiH, MUP, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Akt broj: SI/92 od 26.12.1992. godine, upućen Komandi OS Trnovo
01-259	RBiH, MUP RBiH, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Informacija o bezbjednosnoj situaciji na dijelom oslobođenoj teritoriji opštine Trnova i aktivnosti radnika SJB trnovo za posljednjih 15 dana, broj: 17-11-23/93 od 30.01.1993. godine, upućeno RP Opštine Trnovo, predsjedniku IO Opštine Trnovo, Štabu OS Trnovo, CSB Sarajevo, Press službi RP Trnovo

01-260	RBiH, MUP RBiH, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Pregled dnevnih događaja i aktivnosti radnika policije za period 13.02.1993. godine – 16.02.1993. godine, broj: 17-11-05-120/93 od 18.02.1993. godine
01-261	RBiH, MUP RBiH, CSB Sarajevo, SJB Hadžići, Vaše mišljenje o formiranju jedinice policije MUP-a za pokrivanje prostora iz svog djelokruga rada u zoni odgovornosti OG Igman, traži se, broj: 17-8/01-29-261/93 od 23.02.1993. godine, upućeno MUP – 01 Sarajevo
01-262	RBiH, MUP RBiH, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, Pregled dnevnih događaja i aktivnosti radnika policije za period 25.02.1993. godine – 28.02.1993. godine, broj: 17-11-05-159/93 od 04.03.1993. godine
01-263	RBiH, Opština Trnovo, Štab TO Trnovo, Organizacijsko naređenje o životu i radu na području Štaba OS Trnovo od 10.06.1992. godine
01-264	RBiH, Štab TO Trnovo, Naređenje za rad kuhinje od 11.06.1992. godine
01-265	RBiH, Štab TO Trnovo, Ovlaštenje, broj: 2/92 od 11.06.1992. godine
01-266	RBiH, Štab TO Sarajevo, Naređenje, broj: pov 02/349-89 od 13.06.1992. godine, upućeno komandantima štabova TO: Jablanica, Konjic, Hadžići, Trnovo, Ilidža i komandantu 1. bosansko – hercegovačke brigade „Kralj Tomislav“ (ERN 0180-5378);
01-267	RBiH, Opština Trnovo, Naredba o zabrani konzumiranja alkohola pripadnicima TO Trnovo, broj: 05/92 od 14.06.1992. godine
01-268	RBiH, Opština Trnovo, OpŠTO Trnovo, Naredba komandantu Odreda TO Kijevo za formiranje jedinica, od 16.06.1992. godine
01-269	RBiH, Opština Trnovo, OpŠTO Trnovo, „Plan obilaska jedinica za 24.06.1992. godine“, broj: 94/92 od 23.06.1992. godine
01-270	RBiH, Opština Trnovo, OpŠTO Trnovo, Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine sa 26./27.06.1992.g., broj: 134/92 od 27.06.1992. godine
01-271	Spisak lica koja su se dobrovoljno prijavila u TO Trnovo od 04.07.1992. godine
01-272	RBiH, Opština Trnovo, OŠTO Trnovo, IV četa TO Trnovo, Izvještaj o novostima i stanju u IV četi TO Trnovo, SL/92 od 17.07.1992. godine
01-273	RBiH, Opština Trnovo, OŠTO Trnovo, Naređenje, broj: 365/92 od 20.07.1992. godine, upućeno komandiru IV čete Krupalija Hamdiji
01-274	RBiH, Opština Trnovo, Štab teritorijalne odbrane, Odjeljenje Vojne policije Šabići, Akt od 30.07.1992. godine, upućen Načelniku za bezbjednost OS Trnovo
01-275	RBiH, GŠ OS BiH Sarajevo, Naređenje, broj: 02/349-364 od 14.07.1992. godine, u potpisu načelnik GŠ OS Sefer Halilović (ERN 0180-5472); ARBiH, Vojna Knjižica na ime Edhem Godinjak, No 61011;
01-276	RBiH, Opština Trnovo, Štab oružanih snaga Trnovo, Izvještaj o borbenim dejstvima na opštini Trnovo za 24./25.07.1992. godine, broj: 393/92 od 25.07.1992. godine
01-277	RBiH, Opština Trnovo, Štab oružanih snaga Trnovo, Dnevna zapovijest za 04.08.1992. godine, broj: 447/92 od 04.08.1992. godine
01-278	RBiH, Opština Trnovo, Štab oružanih snaga Trnovo, Naređenje, broj: 537/92 od 13.08.1992. godine
01-279	RBiH, Opština Trnovo, Štab OS Trnovo, Zapisnik: Samoubistvo Pera Eleza, broj: 601/92 od 22.08.1992. godine
01-280	RBiH, Opština Trnovo, Štab oružanih snaga Trnovo, Naređenje, broj: 635/92 od 26.08.1992. godine,

01-281	RBiH, Opština Trnovo, Štab oružanih snaga Trnovo, Potvrda za borbe, broj: 636/92 od 27.08.1992. godine
01-282	RBiH, Opština Trnovo, Štab oružanih snaga Trnovo, Spisak vojnika Armije BiH jedinice G.Vakuf koji samovoljno napuštaju ratnu prostoriju oružanih snaga Trnovo, od 28.08.1992. godine
01-283	RBiH, Opština Trnovo, Štab OS Trnovo, Naredba, broj: 663/92 od 30.08.1992. godine
01-284	RBiH, Opština Trnovo, Komanda 2. Brdskog bataljona, Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 10.12.1992.g., broj: 02-461 od 10.12.1992. godine
01-285	RBiH, Armija RBiH, Komanda 4.mtbr, Odobrenje za prelazak preko piste, broj: 230/93 od 11.01.1993. godine, upućeno komandantu 5.br.br.
01-286	RBiH, Oružane snage RBiH, Opštinski štab OS Trnovo, Referisanje za period 8-15.02.1993.g., broj: 01-327/93 od 15.02.1993. godine
01-287	RBiH, Ratno predsjedništvo Trnovo, Naredba od 07.09.1992. godine
01-288	RBiH, Opština Trnovo, Ratno predsjedništvo opštine Trnovo, Zaključak, broj: 01-247/92 od 30.12.1992. godine
01-289	RBiH, Opština Trnovo, Opštinski štab CZ, Zahtjev za popunu Opštinskog štaba CZ, broj: 26/92 od 18.09.1992.godine; IO Opštine Trnovo, Rješenje broj: 01-96/92 od 17.09.1992.godine
01-290	SR BiH, SO Trnovo, Sekretarijat za privredu društvene djelatnosti i opštu upravu, Božo Trgovčević, Zapisnik o uviđaju, broj: 02-109/92 od 27.09.1992. godine
01-291	CD - Govor Radovana Karadžića na sjednici Parlamentarne skupštine 15.10.1991.godine; sa prilogom
01-292	Štab teritorijalne odbrane RBiH, Direktiva za odbranu suvereniteta i nezavisnosti Republike Bosne i Hercegovine, od 12.04.1992. godine
01-293	Advokat Vasvija Vidović, Zahtjev za dostavu informacija u skladu sa članom 50. ZKP-a BiH od 24.02.2016. godine, upućen Okružnom sudu u Istočnom Sarajevu; Okružni sud u Istočnom Sarajevu, Obavijest broj: 014-0-SU-16-000070 od 29.02.2016. godine, upućena advokatu Vasviji Vidović; Advokat Vasvija Vidović, Zahtjev za dostavu informacija u skladu sa članom 50. ZKP-a BiH od 03.03.2016. godine, upućen Osnovnom sudu u Sokocu; Osnovni sud u Sokocu, Odgovor na zahtjev za dostavu informacija, broj: 089-0-SU-16-000312 od 07.03.2016. godine, upućen advokatu Vasviji Vidović;
01-294	Zahtjev za raspored vojnih obveznika, RBiH, Općina Trnovo, Izvršni odbor, Štab TO Trnovo, broj 63/92 od 12.06.1992. godine
01-295	Naredba o postavljanju K-dira II čete TO Trnovo, RBiH, Opština Trnovo, Opštinski štab TO Trnovo, broj 6/92 od 14.06.1992. godine, Naredba o postavljanju K-dira III čete TO Trnovo, RBiH, Opština Trnovo, Opštinski štab TO Trnovo, broj 6/92 od 14.06.1992. godine
01-296	Zapovijest za III četu, RBiH Opština Trnovo, OŠTO – Trnovo, Zapovijest za I četu TO Trnovo, RBiH Opština Trnovo, OŠTO – Trnovo, Zapovijest II čete TO Trnovo, RBiH, Opština Trnovo, OŠTO – Trnovo
01-297	Naredba za izviđanje Straišta, RBiH, Opština Trnovo, broj 100/92 od 23.06.1992. godine.
01-298	Zapovijest za odbranu, RBiH, Opština Trnovo, OŠTO – TRNOVO, broj 164/92 od 30.06.1992. godine

01-299	Naredba, Republika BiH, Opština Trnovo, broj 275/92 od 10.07.1992. godine
01-300	Naredba, Republika BiH, Opština Trnovo, broj 276/92 od 10.07.1992. godine
01-301	Naredba odredu TO Bjelašnica, Republika BiH, Opština Trnovo, Štab TO, broj 01/1-102 od 13.07.1992. godine
01-302	Naredba, Republika BiH, Opština Trnovo, Štab TO, od 17.07.1992. godine
01-303	Naredba komandantu odreda Kijevo, Republika BiH, Opština Trnovo, Štab OS, broj 389/92 od 24.07.1992. godine.
01-304	Naredba, Republika BiH, Opština Trnovo, OŠTO – TRNOVO, broj 435/92 od 28.07.1992. godine
01-305	Zapovijest za napad PAM-a Gradac, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, OŠTO – TRNOVO, broj 440 192-9 od 29.07.1992. godine
01-306	Potvrda, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, OŠTO – TRNOVO, broj 15/92 od 26.06.1992. godine
01-307	Spisak poginulih pripadnika 81. brdske brigade Trnovo, RBIH, Armija RBIH, Komanda 81. brdske brigade, broj /93, od 20.08.1993. godine.
01-308	Zapisnik sa zajedničkog sastanka Ratnog predsjedništva, Štaba Armije Trnovo, sjednica održana 27.10.1992. godine
01-309	Zapisnik sa 21. redovne sjednice Ratnog predsjedništva SO Trnovo održane 02.02.1993. godine.

c) Dokazi odbrane optuženog Medarisa Šarića

02-1	Izveštaj sa osmatračnice Šestanjevo, int.dost.knjiga br. KRZ/2 od 23.07.1992. godine
02-2	Spisak radnika Stanice milicije Trnovo kojim je isplaćen lični dohodak za april mjesec, int.dost.knjiga br. KRZ od 20.05.1992. godine,
02-3	Naredba, Komadant BtTO Trnovo, broj: 5/92 od 02.06.1992. godine,
02-4	Procjena situacije i odnos snaga na području opštine Trnovo, Komande Bt TO Trnovo, Vojna tajna (strogo pov) od 23.05.1992. godine,
02-5	Dokument označen Vojna tajna, Strogo povjerljivo, broj primjeraka 17, sa naslovom Organizacijsko – formacijske promjene u Korpusu, Naredba, strogo pov br 09/19-192 od 22.05.1992. godine,
02-6	Zapisnici komadne bataljona
02-7	Instrukcija za dalja dejstva Komadne SRK, str.pov.br. 10-74-44 od 07.06.1992. godine,
02-8	Strateški ciljevi srpskog naroda u Bosni i Hercegovini
02-9	Direktiva za dalja dejstva Glavnog štaba Vojske Srpske republike BiH, str.pov.br. 02/5-22 od 06.06.1992. godine,
02-10	Naredba Komande TG Kalinovik Rogolj, od 13.06.1992. godine u 17,00 časova,
02-11	Direktiva za dalja dejstva, VRS, Operativni broj 5, Glavnog štaba Vojske Republike Srpske, DT.POV.BR. 02/2-479 od 25.06.1993. godine,
02-12	Direktiva za dalja dejstva op.br. 3, Glavnog štaba Srpske republike BiH, str.pov.br. 02/5-92 od 03.08.1992. godine u 18,00 časova,

02-13	Članska karta ... na ime Rade Ivanović, sa prilogom Dopis OSA-e BiH
02-14	Izveštaj vezan za događaj koji se desio na putu izvan pilane u potpisu Dragan Golijanin, Int.dost.knjiga br. KRZ/2 od 25.04.1992. godine
02-15	Spisak radnika koji su tokom mjeseca april 1992. godine obavljali poslove u ovoj SM i kojima je isplaćena akontacija LD za ovaj mjesec, Srpske Republike Bosne i Hercegovine, ministarstva za unutrašnje poslove Sarajevo, CSB – SM Trnovo
02-16	Zapisnik sa sastanka produžnice Ilovice – Grab – Mađari od 15.03.1993. godine
02-17	Izveštaj o padu Rogoja
02-18	Zapisnik o saslušanju svjedoka „Š“, Tužilaštvo BiH, broj KT – RZ – 116/07 od 10.08.2007. godine;
02-19	Naredba br. 02/349-381 od 16.07.1992. godine o formiranju TG-2
02-20	Magnetofonski snimak 177. Sjednice predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine održane dana 11.11.1992. godine
02-21	Odluka o pretpočinjavanju od 01.11.1992. godine sa shemom operativnog rukovođenja
02-22	Štab vrhovne komande RBiH, Privremena formacija, Opštinski štab odbrane sa prištabskim jedinicama iz 1993. godine
02-23	Odlikovanje, Ukaz predsjedništva SFRJ broj 5. od 17.01.1992. godine
02-24	Pohvala štabovima TO Hadžići, Ilidža i Trnovo, RBiH, Oružane snage, TG-1 Hadžići od 08.07.1992. godine
02-25	Spisak poginulih i ranjenih boraca, MUP R BiH, CSB Sarajevo, SJB Trnovo, broj 54/92 od 15.09.1992. godine, Zahtjev i odgovor na zahtjev OSA-e BiH broj 04/7-11159/14 od 23.05.2014. godine
02-26	Zahtjev za izdavanje dokumentacije Šarić Medarisa, Služba za hirurške bolesti, Zenica 27.12.2013. godine,
02-27	Prijedlog ratnog predsjedništva SO Trnovo, broj 01-186/93 od 02.03.1993. godine, RBiH, Opština Trnovo, Prijedlog ratnog predsjedništva SO Trnovo, broj 01-187/93 od 02.03.1993. godine, RBiH, Opština Trnovo
02-28	Rješenje o obustavi istrage, Okružni vojni sud u Zenici, broj Kv.159/93 od 04.06.1993. godine.
02-29	Zahtjev za demobilizaciju, Medaris Šarić ref.PNNG-a od 16.05.1996. godine
02-30	Komanda SOS Trnovo – Kalinovik, Odgovor na zahtjev u vezi sa razmjenom zarobljenika, RBiH, Opština Trnovo, broj 02-02/92 od 11.07.1992. godine
02-31	Komanda SOS Trnovo – Kalinovik, Odgovor na zahtjev u vezi sa razmjenom zarobljenika, RBiH, Opština Trnovo, Štab teritorijalne odbrane, broj 02-05/92 od 19.07.1992. godine.

d) Dokazi replike

T-307	Akt broj sl/93 od 27.02.1993. godine i prilog Informacija o izvršenim silovanjima, ubistvima i pljačkanju, RBiH, Opština Trnovo, Komisija za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima broj sl./93 od 24.02.1993. godine,

e) Dokazi duplike odbrane optuženog Edhema Godinjaka

O1-310	Zahtjev odbrana upućen OSA-i od 14.05.2014 godine
O1-311	OSA, Odgovor na zahtjev broj 04/7-11159/14 od 23.05.2014. godine
O1-312	Zapisnik sa 45. sjednice Predsjedništva SO Trnovo od 24.01.1994. godine
O1-313	Zapisnik o primopredaji dužnosti između Godinjak Edhema dotadašnjeg načelnika PU II i Rizvo Samira, novoimenovanog načelnika PU II, broj 19-2-225 od 29.06.1994. godine i Izjava Rizvo Samira potvrđuje vlastoručni potpis, ovjerena u Općini centar Sarajevo, broj 164335 od 23.09.2015. godine

f) Dokazi Suda

DS-1	Nalaz i mišljenje vještaka o sposobnosti optuženog Mirka Bunoze, prim. dr. Zorica Lazarević, od 21.12.2015. godine
DS-2	Nalaz i mišljenje vještaka o sposobnosti optuženog Mirka Bunoze, dr. Zoran Trninić, od 04.06.2018. godine

g) Dokazi odbrane optuženog Edhema Godinjaka relevantni za izricanje krivičnopravne sankcije

O1-314	Republika Srpska, MUP, SNB, Ratno odjeljenje Ilidža, Depeša upućena CSB Sarajevo - Sektor SNB, Dep.str.pov.br.359/93-00004, Op.radnik: A 24 od 07.08.1993. godine, sa reprodukcijom u prilogu; Republika Srpska, MUP, SNB, Odjeljenje ratno, Službena zabilješka, broj: 1022/93- 00001, Op.radnik: A 04 od 20.08.1993. godine; Medicinska dokumentacija optuženog Edhema Godinjaka i članova njegove porodice Izjava o članovima zajedničkog domaćinstva, data od strane Godinjak Edhema, u Općini Trnovo, broj: 812/20 od 06.03.2020. godine; Fotokopija lične karte i Obavještenje o evidenciji prebivališta Godinjak Edhema, MUP KS Trnovo FBiH, od 24.02.2020. godine; Fotokopija lične karte i Obavještenje o evidenciji prebivališta Godinjak Sedike, MUP KS Ilidža, od 24.01.2019. godine; Fotokopija lične karte i Obavještenje o evidenciji prebivališta Godinjak Suade, MUP KS Trnovo- FBiH, od 06.03.2020. godine; Fotokopija lične karte i Obavještenje o evidenciji prebivališta Godinjak Dzenite, MUP KS Trnovo- FBiH, od 19.12.2019. godine; Fotokopija lične karte i Obavještenje o evidenciji prebivališta Godinjak Edite, MUP KS Ilidža, od 04.03.2020. godine; Obavještenje o evidenciji prebivališta Porca Ilme, MUP KS Ilidža, od 05.03.2020. godine; Ček penzije Godinjak Edhema za mjesec februar 2020. godine; Ček penzije Godinjak Edhema za mjesec maj 2015. godine; Plan otplate kredita na ime Godinjak Edhem, Unikredit bank d.d., od 11.01.2018. godine;

	Uvjerjenje na ime Godinjak Edhem i Godinjak Sedika, Općina Ilidža, Služba za boračka pitanja broj: 09-41-333/11 od 25.01.2011. godine; Uvjerjenje na ime Godinjak Sedika, Biro za zapošljavanje Trnovo, broj: 06/12-T-1-14195/2020 od 06.03.2020. godine; Rješenje, Služba socijalne zaštite općina Ilidža, broj: 35/V- 03-533-366/10 od 25.10.2010. godine; Kartica invalida druge kategorije, Udruženje invalidnih i hendikepiranih osoba FBiH Ilidža, br. 137; Uvjerjenje na ime Godinjak Suada, Biro za zapošljavanje Trnovo, od 06.03.2020. godine; Rješenje, Služba socijalne zaštite Općina Ilidža - odjeljenje Trnovo, broj: 35/VI-a-09-533-16/06-R-R2 od 14.07.2011. godine; Uvjerjenje na ime Godinjak (Edhem) Edita, Biro za zapošljavanje Ilidža, broj: 06/9-II- 1-66996/2020 od 04.03.2020. godine; ...; Rješenje, FZMIO/PIO, Kantonalna administrativna služba za Kanton Sarajevo, broj: FZ12/2/1-35-2-45823-3/17 od 09.11.2017. godine Rješenje, Općinski sud u Sarajevu, Zemljišnoknjižni ured/kancelarija, broj: 065-0-DN II-10-21417 od 18.10.2010. godine, Zemljišnoknjižni izvadak, broj: 065-0-NAR-18-022 313 d 13.03.2018. godine, Općinski sud u Sarajevu, Zemljišnoknjižni ured; Zemljišnoknjižni izvadak, broj: 065-0-NAR-17-014 372 d 22.02.2017. godine, Općinski sud u Sarajevu, Zemljišnoknjižni ured; Uvjerjenje, broj: 02/2-23-1283 od 21.04.2009. godine, KS, Općina Trnovo, Općinski načelnik; Uvjerjenje, broj 065-0-NAR-19-017 944 d 27.02.2019. godine, Općinski sud u Sarajevu, Zemljišnoknjižni ured; Potvrda o registraciji putničkog automobila Godinjak Edhema, MUP Kantona Sarajevo; Nalaz i mišljenje, Institut za ocjenjivanje radne sposobnosti u oblasti PIO, br. protokola. ST-19/2000 od 10.02.2000. godine; Odluka o odobrenju neplaćenog odsustva, JU „Peta osnovna škola“ Sokolovići, broj: 01-2-1058/2019 od 30.12.2019. godine; Rješenje o odobrenju neplaćenog odsustva, JU „Peta osnovna škola“ Sokolovići, broj: 01-2-1059/2019 od 30.12.2019. godine;

h) Dodatni dokazi odbrane optuženog Medarisa Šarića

O2-32	Izveštaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 14/15.10.92. g., Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/020/92 od 15.10.1992. godine; Izveštaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 21/22.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/028/92 od 22.10.1992. godine;

	Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 22/23.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/027/92 od 23.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 23/24.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/029/92 od 24.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 25.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/030 od 25.10.1992. godine; Izvod iz zapisnika zajedničke sjednice Ratnog predsjedništva, Štaba Armije, predstavnika humanitarnih organizacija i komandira, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Ratno predsjedništvo, od 27.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 27.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/032/92 od 27.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 28.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/033/92 od 28.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 29.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/034/92 od 29.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 30.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/035/92 od 30.10.1992. godine; Izvještaj o borbenim dejstvima na teritoriji opštine za 31.10.1992. godine, Republika Bosna i Hercegovina, Opština Trnovo, Štab Oružanih snaga Trnovo, broj 02/036/92 od 31.10.1992. godine;